

Mirel Ionescu

Greta-Monica Miron

Istoria Baroului Cluj

Mirel Ionescu

Greta-Monica Miron

Istoria Baroului Cluj

Argonaut
Mega
2012

Seria :
• Istorie • Documente • Mărturii •
Coordonator : Prof.univ.dr. Nicolae Bocșan

Referenți științifici :
Prof.univ.dr. Liviu POP
Conf.univ.dr. Ovidiu GHITTA

Descrierea CIP a Bibliotecii Naționale a României

IONESCU, Mirel

Istoria Baroului Cluj / Mirel Ionescu, Greta-Monica Miron.
- Cluj-Napoca : Argonaut : Mega, 2012.
Rezumat în limba engleză
Bibliogr. Index
ISBN 978-973-109-319-2
ISBN 978-606-543-238-3

I. MIRON Greta-Monica
347.965(498.4 Cluj)

© Baroul Cluj, 2012

Coperta I : Extras din registrul Baroului Cluj pe anii 1932-1940,
cuprinzând sigiliul Baroului, ștampila și semnătura Decanului.

Editura ARGONAUT
Cluj-Napoca
Str. Ciucaș 5/15
Tel./Fax : 0264-425626
www.editura-argonaut.ro
Editura MEGA
Cluj-Napoca

Motto

„Toată lumea face apel la noi avocații, toți recunosc că sîntem necesari, ba încă un om de spirit spunea că avocații sînt așa de necesari și că atît de mult este nevoie de ei, încît, dacă Dumnezeu ar face lumea din nou, ar trebui să-și ia un avocat, căci poate ar face-o mai dreaptă decît cea de azi. ”

*(Din discursul avocatului Dem. I. Dobrescu în
ședința parlamentară din 6 iunie 1930, în cadrul
dezbaterilor privind legea pentru organizarea corpului
de avocați)*

Cuprins

Cuvânt înainte 9

(av.dr. Gheorghe Florea, Președinte UNBR;
av.dr. Stanca Ioana Gidro, decan al Baroului Cluj)

Argument 13

I. Justiția în Transilvania. Abordare diacronică	15
II. În vremea Imperiului austro-ungar.....	21
1. De la Societatea avocaților la Camera avocațială.....	21
2. Drumul spre avocatură: itinerarii formative.....	28
3. Exercițarea profesiei: avocații la bară.....	37
4. Avocații și „inteligentia” românească clujeană.....	41
5. În viața politică	49
a. Activitatea petiționară. Memorandumul.....	49
b. Împlinirea unui ideal politic: unirea Transilvaniei cu România ...	59
III. Pe un nou drum. Tranziția sub autoritatea Consiliului Dirigent. Reorganizarea baroului	61
IV. Avocatura clujeană în România Mare (1921- 1940)	69
1. Pași spre unificarea profesiei.....	69
2. Organizarea baroului	71
3. Noile generații de avocați	80
4. La poarta baroului: absolvenții, stagiarii	86
5. Viața profesională	96
a. Cadrul organizatoric. Congresul general al avocaților de la Cluj (1932)	96
b. Unificarea legislativă.....	100
c. “Proletarizarea” avocaturii	108
d. Apărarea profesiei	110
e. Problema pensiilor. Taxe și cotizații.....	112
f. Din procesele avocaților clujeni	118
6. Avocatură și societate	123
a. Tentația vieții politice	123
b. În viața culturală. Tentația scrisului	129
7. Avocatură și etnie: problema românizării baroului	135

V. Într-o altă țară. Baroul Cluj între anii 1940- 1944.....	149
VI. După război. Sfârșitul regimului democratic (1944- 1947)	159
1. Epurarea	160
2. Statutul avocatului. Probleme profesionale	162
3. Avocații clujeni în apărarea democrației	163
4. Sovietizarea prin cultură: ARLUS-ul juridic la Cluj	167
5. Sindicalizarea	169
VII. Avocatura în comunism (1948- 1989)	171
1. De la barou la colegiu: spre „avocatul de tip nou”	171
a. Reorganizarea profesiei	171
b. Noi detenții, epurări și verificări în corpul avocaților	178
2. Avocatura clandestină	183
3. Un proiect eșuat: construirea sediului Colegiului	188
VIII. Baroul Cluj după 1989.....	193
1. Reorganizarea baroului.....	193
2. Cadrul legislativ.....	195
3. Intrările în barou.....	198
4. Preocupări profesionale.....	202
5. Apărarea profesiei	206
6. Avocatura clujeană în context european.....	211
7. Un proiect în derulare: sediul baroului	212
8. Avocații în viața politică și culturală clujeană	213

Concluzii 215

Anexe 218

Abstract 310

Bibliografie 317

Indice 324

Cuvânt înainte
al Președintelui UNBR
Av. dr. Gheorghe FLOREA

Monografia Istoria Baroului Cluj dovedește odată în plus că instituțiile se definesc prin oamenii lor, în accepțiunea pe care în mod obișnuit o dăm celor care sunt dedicați unui ideal profesional și unui simbol al perenității instituționale.

Într-o perioadă în care, de regulă, avocații cumpănesc cu grijă exodul spre tribunale în condiții strict tarificate, în care tentația de a exercita dreptul la existență profesională bazată pe dreptul la onorarii, raportarea la valorile ce au aparținut și aparțin instituției baroului este estompată, autorii *Monografiei* au investigat un patrimoniu spiritual fabulos pe care Baroul Cluj are responsabilitatea civică de a-l conserva și a-l îmbunătăți.

Monografia pune în valoare mărturii documentate care situează Baroul Cluj în ierarhia marilor deținători de tradiții ale avocaturii europene și pe care autorii le investighează după un inventar minuțios pe care îl raportează totdeauna la specificul profesiei de avocat din Ardeal și Banat, adeseori confruntat cu valorile avocaturii din vechiul Regat, pe care le-au înnobilat și din care avocatura clujeană a preluat ceea ce este peren pentru valorile naționale ale profesiei de avocat. Chiar dacă *Monografia* suferă de o supraaglomerare a informației, autorii au meritul de a fi descifrat memoria timpului sub povara căruia profesia de avocat se înfățișează, deodată sau alternativ, atât ca o profesie dedicată binelui social general, vieții juridice în ansamblul ei, dar și politiciii, artei, presei scrise, literaturii, etc.

Monografia nu este o simplă „memorie” conservată în documente și dezgropată pentru a fi inventariată. Lucrarea reprezintă o veritabilă lecție a spiritelor dedicate profesiei de avocat. Într-o perioadă în care făgașurile solide, bine conservate în timp, ale unei profesii ce se legitimează printr-un brand aureolat de tradiții sunt „zdruncinate” de neputința sau lipsa de voință a autorităților și instituțiilor obligate legal la paza ordinii de drept, ori care sunt învolburate de patimi și interese oculte, adesea impregnate de invidii profesionale nejustificate, autorii

iau atitudine față de cei care nu reprimă, potrivit legii, impostura celor care își arogă fără drept titlul profesional de avocat.

Curiozitatea nepotolită a autorilor de a descifra și a relata evoluția profesiei de avocat în Baroul Cluj într-un spațiu național și internațional este dominată de evidențierea responsabilității lăuntrice a celor care au deținut de-a lungul timpului demnități în profesia de avocat (decani, consilieri ai baroului) și care sunt evocați ca un refuz al recunoașterii dreptului uitării omenesci de a înghiți pe veci tradiția, dar și ca un model pentru cei care aspiră la dobândirea și exercitarea unor astfel de demnități.

Demersul întreprins nu se limitează la contemplarea trecutului. Eforturile autorilor se îndreaptă și spre oglindirea prin valorile trecutului a profesiei de avocat din prezentul cotidian în care trăiesc și muncesc autorii.

Se simte permanentă tentația mărturisită de a se transmite mesajul construcției în viitor a unei profesii în care generațiile sunt obligate să estompeze uitarea valorilor tradiționale ale profesiei, ca o revoltă împotriva pragmatismului exacerb al profesioniștilor, ori împotriva aprecierii demersurilor avocațiale drept simple servicii profesionale, tarificate la rece, în mod repetabil, fără identificarea personalității avocatului implicat în prestația datorată în virtutea obligațiilor profesionale transmise cu titlu de „constante ale profesiei”.

Nostalgia avocaturii de altădată, conștiința puterii apuse de care au dispus, în timp, avocații, amintirea încețoșată a fâlniciei unor figuri de avocați clujeni - evocate, ca atare - constituie certitudinea istoriei consumate, ori trăite și proiectate, a unei profesii care se dezvoltă totdeauna cu demnitate și mândrie, cu vocație națională și transnațională, într-un spațiu de spiritualitate românească înfrățită cu valorile altor naționalități - Baroul Cluj.

Autorii refuză încă explorarea incertitudinii viitorului unei profesii, râvnită și ponegrită, adulată și criticată, atacată din interior și din exterior, indispensabilă însă pentru binele social general și, deci, perenă.

Un astfel de demers prin care, în *Monografia* de față, se demonstrează că aproape întotdeauna demersurile avocațiale sunt mai întâi înfăptuite și apoi immortalizate, reprezintă un act încărcat de o responsabilitate civică demnă de admirat, pentru care autorii merită felicitări!

Cuvânt înainte

al Decanului Baroului Cluj
Av.dr. Stanca-Ioana GIDRO

Cititorului i se propune o inițiere, asemeni unui ritual, o trecere prin *Istoria Baroului Cluj*, o istorie înglobată în istoria frământărilor intelectualității transilvănene de-a lungul a câtorva secole.

Încă de la primele pagini, cititorul pășește în tumultul trecutului descoperind începuturile instituției avocatului în perioada medievală. Un trecut care din perspectiva zilei de azi pare un trecut timid, dar care a reușit în cele din urmă să-și impună o reglementare, așa cum o vedește *Monografia*. Cititorul apoi așteaptă să-i descopere cele mai intime detalii, să-i fotografieze stadiile, să-i observe valorile, să se regăsească uneori în scena vieții de avocat ori să se piardă alteori în adâncimile minților care au conturat într-un fel sau altul pe fiecare avocat de azi. Pentru ca la final, cititorul să se împlinească, îmbogățit de informație și însuflețit de har, parcurgând o *Istorie* pe care a privit-o la început poate dintr-o simplă curiozitate.

Cititorul realizează astfel un ritual al trecerii de la lumea și teritoriul său, la lumea avocatului din Transilvania. Oricine trece de la un teritoriu la altul se află, pentru un timp mai mult sau mai puțin îndelungat, într-o situație specială: el plutește între două lumi. Iar în decursul acestei stări, își poate extrage energia, își poate întări încrederea, își poate înțelege pe deplin prezentul pentru că își cunoaște atât propriul trecut, al lumii lui, cât și trecutul și *Istoria Baroului Cluj*. Această cunoaștere pregătește atât pe cititor, cât și pe avocatul din Baroul Cluj pentru răsăritul de mâine, în care din nou, un alt cititor va urma același ritual și va stărui din nou între două lumi care nu pot exista una fără cealaltă.

Iar cei care au construit această istorie vor continua să întrezărească - prin cei care au azi menirea de a o consolida și de a o duce mai departe - inițierea altor cititori în lumea Baroului Cluj, o lume dedicată dreptului la apărare, o bucurie de a fi în sprijinul celuilalt, o vocație de a fi și „din oficiu” cum nu mai există nicio altă vocație în nicio altă lume în care, deopotrivă, trăiesc împreună.

Argument

Ne-am propus în această incursiune în istoria Baroului Cluj să surprindem liniile generale de evoluție a instituției de la întemeiere până în contemporaneitate, în funcție de contextele politice traversate și de viziunea avocaților asupra propriei profesii. Cum instituțiile se definesc prin oamenii lor, am reconstituit lumea avocaților clujeni, a celor români prin excelență, surprinzând cum s-a conturat și definit acest corp profesional, de la formare, la condițiile de intrare în corp, la opiniile despre profesia de avocat. Am observat poziția baroului față de diversele probleme profesionale (organizare internă, unificarea legislativă, statutul avocatului), dorind să relevăm prin ce s-a particularizat între celelalte barouri din țară. Pe de altă parte, i-am urmărit pe avocații clujeni în relație cu societatea ale cărei interese le-au reprezentat la bară, în viața politică și culturală, conturând astfel rolul pe care l-au jucat în modernizarea țării. De altfel, reconstituirea diverselor profiluri de avocați care s-au remarcat în barou ne-a apropiat de o istorie a intelectualității românești.

Demersul nostru nu a fost unul ușor având în vedere lipsa studiilor speciale și precaritatea surselor de arhivă pentru perioadele de dinainte de 1949. Ca atare, bună parte din informații au provenit din publicistica vremii, cea locală cu precădere, preocuparea acesteia pentru evenimentele din barou relevând interesul societății românești în ansamblul ei față de acest corp profesional. Acest tip de sursă își are însă limitele lui, ne arată doar hotărârile finale luate de Consiliul baroului sau Adunările generale ale baroului nu și modul în care ele s-au luat, gestația lor, dezbaterile care au dus la ele. Paginile de memorialistică, chiar dacă nu prea numeroase, ne-au dezvăluit opinia avocaților despre formarea și profesiunea lor iar documentele din anii comunismului, dincolo de formalismul lor, au lăsat să răzbată problemele de atunci ale avocaturii clujene organizate și coordonate de Ministerul Justiției și Consiliul Central al Colegiilor de Avocați.

Observarea liniilor generale de evoluție ale avocaturii clujene după 1990 ne-a permis să surprindem constantele acestei profesii, similitudinile cu perioada interbelică dar și schimbările determinate de noul context politic și de dinamica vieții economice.

Am îmbinat în carte introspecția istoricului în trecutul instituției, menită să facă mai comprehensibilă evoluția acesteia, cu pledoaria avocatului interesat de prezent, apărător al baroului în fața concurenței neloiale, interesat de conturarea profilului avocatului de azi.

În cadrul oricărui demers ce-și propune dezvăluirea pentru cei de azi a ceea ce au înfăptuit precursorii, este posibilă interogația cu privire la utilitatea unei astfel de încercări. De ce trebuie să cunoaștem ce au făcut înaintașii noștri? O întrebare de acest gen poate fi mai mult decât retorică. Curiozitatea firii umane dornică de îmbogățire intelectuală, avidă de cunoștințe clădite pe o bază solidă de informații este unul din posibilele răspunsuri. Adresată avocaților și nu numai, monografia Baroului Cluj poate trezi interesul pentru aprofundarea cunoștințelor de istorie a avocaturii în general, a celei clujene în special, și a istoriei țării, observând împletitura strânsă între cele două. De asemenea, cartea se dorește a fi un omagiu adus celor care, prin strădaniile și jertfele lor, au făcut posibil ca în momentul de față, cu toate eforturile și în pofida piedicilor care apar, să mergem înainte conștienți de faptul că dacă nu știm de unde venim nu vom mai ști încotro ne îndreptăm.

Încheiem prin a le mulțumi celor care ne-au ajutat în documentare, avocaților Veress Andrei, Farkas Zoltán László, Iuliu Corfariu și Ana Maria Seviianu (Pălăgeșiu), personalului Direcției Județene Cluj a Arhivelor Naționale ale Statului, Bibliotecii Centrale Universitare, Filialei Cluj-Napoca a Bibliotecii Academiei Române Bibliotecii de istorie modernă și Muzeului Universității "Babeș – Bolyai".

Autorii

I. Justiția în Transilvania. Abordare diacronică

Instituția avocatului a fost cunoscută în Transilvania încă din perioada medievală, avocații fiind numiți *procatori* sau *procuratori*, termen ce derivă din latinescul *procurator* (reprezentant), preluat și folosit deopotrivă în documentele de limbă maghiară, germană și română. A fost reglementată în *Tripartitum*, elaborat de juristul Werbőczy István (1514)¹, partea a II-a, titlul 22 care interzicea, sub pedeapsa *homagiului*, cumularea în același proces a funcției de *homo regius* și de *procurator*, partea a II-a titlurile 75, 79-81 și în partea a III-a, titlul 6 care se referea la revocarea avocaților. În secolul următor instituția a intrat din nou în atenția legiuitorilor, rezervându-i-se în colecția de legi *Approbatæ Constitutiones* (1653) un titlu întreg (partea a IV-a tit. XIX). S-a reglementat prin acesta angajarea de către părți și atribuirea de către instanțe în anumite cazuri a avocaților, drepturile și obligațiile reciproce ale părții și avocatului său, stipulându-se îndatorirea avocatului de a-și îndeplini în mod cinstit mandatul și sancțiunile pe care le risca în caz de abatere de la îndatoriri: *homagiul*, pierderea dreptului de a profesa și despăgubirea clientului. În a doua jumătate a secolului al XVIII-lea, odată cu înființarea regimentelor de graniță au activat în cadrul lor așa numiții *Gränz-Prokuratoren*².

Procuratorii, angajați prin așa-numitele *litterae procuratoriae*, au reprezentat părțile când acestea nu trebuiau să se prezinte în persoană la proces, și anume *actorul* (reclamantul, numit în secolul al XVIII-lea în actele de judecată eclesiastice și *pârâșul de sus* sau *pârâșul mare*) și *reus* (reclamatul, numit și *inctuș* sau *pârâșul de jos* sau *pârâșul mic*)³. Procedura chemării în judecată consta în dreptul transilvănean din două etape: înaintarea acțiunii de către reclamant la instanța competentă și trimiterea citației. În ceea ce privește termenul de judecată, specifică

¹ A fost considerat de unii cercetători cel mai important document juridic din Europa centrală și de est din perioada medievală și premodernă, János Bak, "Introducere" la *Custom and Law in Central Europe* (ed. Mártyr Rady), Cambridge, 2003, p. 6.

² *Istoria dreptului românesc*, București, 1980, I, p. 409-410.

³ Începând cu secolul al XIV-lea în Ungaria, ca și în restul Europei, părțile au fost pe larg reprezentate de avocați, dispăreau în spatele lor, adesea problema fiind soluționată prin discuții private între avocați și judecători, Martyn Rady, „Hungarian Procedural Law and Part Two of the Tripartitum”, în *Custom and Law*, p. 54.

Transilvaniei a fost fixarea unor zile sau perioade de desfășurare a judecăților precum *octavele* și *quindenele*. *Octavele*, menționate încă din secolul al XIII-lea și reglementate în *Approbatæ Constitutiones*, erau anumite zile instituite ca termene pentru judecarea unor procese, fixate în raport cu o sărbătoare religioasă (Sf. Mihail, Sf. Gheorghe, Sf. Luca, Boboteaza), mai precis a opta zi de la sărbătoarea respectivă. *Quindenele* erau fixate, de regulă, în raport cu lăsarea la vatră a oastei, în a cincisprezecea zi de la această dată⁴. Probele au fost, odinioară ca și azi, scrise și orale, la ultimele apelându-se mai des într-o lume iliterată, în care domina oralitatea. Martorii oculari au fost uneori recuzați, fiind considerați lipsiți de credibilitate. Exemplele din cauzele judecate de instanțele ecleziastice ale Bisericii unite (greco-catolice) sunt relevante în acest sens⁵. Astfel, preotul Stănilă din protopopiatul Făgăraș declarase în 1764 că martorii care au depus mărturie împotriva sa „...nu sânt oameni cu nume bun, că ei sânt jurători strămbi și hoți, că ei jură și pentru beutură, și pentru cîte un furtal de rachiu și fiindu-mi ei mie dușmani, din dușmănie au jurat asupra mea strămb”⁶. Dându-i crezare, sinodul de protopopiat întrunit în scaun de judecată i-a pedepsit pe respectivii cu „50 de bețe țapene”⁷. Pedepsa cu bătaia era, de altfel, răspândită în mediul românesc transilvănean al secolului al XVIII-lea, îndeosebi pentru cei tineri, cei mai în vârstă și preoții sau cei mai înstăriți fiind amendați. Dovadă sunt, din nou, deciziile forurilor de judecată bisericești. Căsătoria unei fete noaptea, fără știrea tatălui care, nemulțumit, a intentat proces, a atras după sine pedepsirea tuturor celor implicați: băiatul, pentru că a răpit fata, a fost pedepsit cu 21 de toiege, tatăl băiatului „pentru ce au silit pe popa și au zis: cunună părinte pe punga me” avea să plătească 24 de florini, fata urma să primească „șase toiege până s-ar rumpe...pentru ce nu au strigat când o răpit omul acela și să fie despărțită de el” iar preotul care a oficiat cununia, împotriva canoanelor, și a luat bani de la tatăl mirelui, a fost amendat cu 54 de florini⁸. Pe teritoriul regimentelor grănicerești pare că pedepsele erau mai severe, mai ales

⁴ *Istoria dreptului românesc*, I, p. 408-409.

⁵ Pentru organizarea și procedura de judecată a instanțelor Bisericii greco-catolice în secolul al XVIII-lea vezi Greta-Monica Miron, „...scoale-te, du-te, propoveduește...”, *Biserica greco-catolică din Transilvania. Cler și enoriași. 1697-1782*, Cluj-Napoca, 2004, p. 130-142.

⁶ Apud *Ibidem*, p. 133.

⁷ *Ibidem*.

⁸ Pedepsa a fost stabilită în februarie 1759, Arhivele Naționale Direcția Județeană Cluj (A.N.D.J.C.), *Fond Colecția de documente Blaj*, nr. 287.

pentru soțiile de militari. O soție îndărătnică, care și-a părăsit bărbatul, „boier și cătană” din zona Făgărașului, a fost pedepsită în 1774 de sinodul protopopesic cu întoarcerea la soț („i să dă bărbatului îndărăpt”), sinodul recomandând însă „domnului comendans al companii ca să o îndrepteze cu oarecâteva toiege după regula cătănească, iară până când va pune chizășie bună pecum că va șede cu bărbatul și va ține casă, să va îndura domnul comendans a o ține în areșt, în pâne și apă cu măsură”⁹.

Specifică Transilvaniei a fost posibilitatea finalizării procesului printr-o tranzacție între părți, încheiată înainte de pronunțarea sentinței fie în fața judecătorului, fie în fața unor *loca credibilia*. De asemenea, mai exista și posibilitatea judecării prin arbitraj, cunoscută de timpuriu în dreptul din Transilvania și Ungaria¹⁰. Tot de timpuriu, din secolul al XIII-lea, a fost atestată ca procedură de judecată *ordalia* sau „judecata lui Dumnezeu” (*iudicium Dei*) sub forma fierului roșu ce consta în ducerea cu mâna pe o anume distanță a unui fier înroșit de către una din părți sau de reprezentantul ei. Alte forme ale ordaliei au fost cea a apei, fierbinți și reci, și a duelului, practicat, în pofida unor succesive interdicții, până în secolul al XVII-lea. Duelul s-a practicat numai în fața instanțelor laice (nu și a celor ecleziastice) care hotărâu și locul desfășurării lui. Părțile luptau personal sau prin reprezentanți; nu luptau decât prin reprezentanți clerici, femeile și marii feudali în frunte cu regele. În toate aceste forme de probe rezultatul, expresie a voinței divine, dădea soluția în proces (câștigat de partea care s-a vindecat mai repede de arsuri, care a învins în luptă)¹¹.

În ceea ce privește organizarea juridică din orașul Cluj, o caracteristică importantă este aceea că, până spre zorii epocii moderne, justiția nu a fost separată de administrația orașului. În secolul al XVIII-lea Sfatul orașenesc sau magistratul (*senatus consilatus, magistratus*) reprezenta autoritatea executivă superioară a orașului și, în același timp avea prerogative legislative largite, semn al autonomiei interne sporite a orașului grație statutului său de oraș liber regesc. Magistratul era primul for de judecată pentru cetățenii orașului, hotărând în procese de trădare, omor, incendiere, vrăjitorie, furt ș.a., se ocupa de îmbunătățirea legilor și a normelor procedurale ale sistemului de judecată. Își exercita

⁹ Arhivele Naționale Direcția Județeană Alba (A.N.D.J.A), *Fond Mitropolia unită Blaj*, nr. 3/1774, f. 2r.

¹⁰ *Istoria dreptului românesc*, I, p. 419.

¹¹ *Ibidem*, p. 421.

prerogativele juridice, în cauze mai mici, și prin organe subordonate ca scaunul orfanal (*sedes orphanalis*), înființat pentru apărarea intereselor orfanilor minori sau comisia cridală (*commissio cridalis*)¹². Problemele referitoare la dreptul succesoral erau soluționate de un serviciu de partaj numit *divizorat*, alcătuit din opt persoane, condus de un prefect (*divisorum praefectum*). Aceștia se ocupau de împărțirea bunurilor celor decedați între moștenitori, de pricinile mai simple legate de moșteniri și de reglementarea cerșitului, răspândit îndeosebi între copiii orfani¹³.

Procesul separării administrației de justiție, încurajat de împăratul Iosif al II-lea, a fost marcat prin alcătuirea a două protocoale distincte de ședințe începând cu luna mai 1785: *Protocollum oeconomicum-politicum* și *Protocollum iuridicum*, semn că și dezbaterile se desfășurau separat. Pentru eficientizarea funcționării administrației s-a trecut la o grupare pe *oficii* a funcționarilor, constituindu-se, printre altele, oficiul notariatului („*officium notariatus*”)¹⁴.

Orașul a oferit posibilitatea tinerilor de efectua studii juridice la facultatea juridică ce funcționa în cadrul Liceului academic piarist, la care în 1806, anul celei de-a doua *Ratio educationis*, se preda dreptul natural, dreptul public și universal al ginților, dreptul civil, dreptul țării, dreptul criminal și studiile camerale¹⁵. În condițiile în care în primele decenii ale secolului al XIX-lea liberalismul politic a promovat ca valoare fundamentală demnitatea individului care trebuia întărită prin lege au apărut o serie de tratate de drept civil (cele de drept constituțional cu greu treceau de cenzori¹⁶). Unul din cele mai renumite a fost cel publicat în 1830 de Ladislau Vaida, profesor de origine română, care a predat drept penal, iar din 1825 „*dreptul patriei, drept criminal și de stil juridic*”¹⁷. Colegiul reformat a oferit la rândul-i cursuri de drept, la început, în primul deceniu al secolului al XIX-lea, de drept public, și

¹² Ștefan Pascu (redactor), *Istoria Clujului*, Cluj-Napoca, 1974, p. 215- 216.

¹³ *Ibidem*, p. 219- 220.

¹⁴ *Ibidem*, p. 221.

¹⁵ *Ibidem*, p. 242.

¹⁶ De exemplu, tratatele profesorului de la Liceul din Cluj, Gergely Sebestyén și al profesorului de drept de la Târgu Mureș, Elek Dósa, care se ocupau, în parte și de dreptul constituțional, nu au putut fi publicate, Béla Köpeczi, László Makkai, András Mócsy, Zoltán Szász, Gábor Barta, *History of Transylvania*, vol. III, New York, 2002, p. 128.

¹⁷ *Istoria Clujului*, p. 242.

apoi, conform programei din 1840, de drept civil, drept roman, dreptul patriei, drept public, privat și criminal¹⁸.

S-au numărat între studenții facultății de drept din oraș și avocații români care au ieșit în prim-planul vieții publice în anul revoluționar 1848, Alexandru Bohățiel (1816-1897)¹⁹ și Florian Micaș (?-1876)²⁰. Cel dintâi s-a stabilit ca avocat în Cluj în 1840, angajându-se în rezolvarea litigiilor de proprietate în care au fost implicați țărani români²¹. În 1848 a fost ales deputat pentru Dieta din Cluj. În primăvara acelui an s-a distins între tinerii clujeni revoluționari tânărul avocat Florian Micaș²², unul din organizatorii consfăturii din 27-28 martie. În cadrul acesteia s-a redactat o petiție-manifest care a cuprins cererile națiunii române între care: folosirea limbii române în administrație, școli și biserică, admiterea fără nicio restricție a românilor în funcțiile publice și asigurarea drepturilor naționale ale românilor²³. La 1 aprilie Florian Micaș a participat la Blaj la o întâlnire consultativă alături de Avram Iancu, Alexandru Papiu Ilarian, Samuil Poruțiu, la care s-a hotărât convocarea unei adunări generale a românilor din Ardeal²⁴. Incomod pentru guvernanți, considerat de nobilime un instigator periculos care a amenințat cu incendierea Clujului, un agitator care, prin scrisorile lui a semănat neascultarea, a fost arestat în noaptea de 26 spre

¹⁸ *Ibidem*, p. 243.

¹⁹ A fost căsătorit cu Ana Leményi de Leményi și apoi cu Iuliana Csoma, fiica unui medic maghiar din Cluj, Alexandru Vaida Voevod, *Memorii*, Cluj-Napoca, 1994, I, p. 239; pentru biografia sa vezi și Teodor Buhățel, *Din "Panteonul" marilor patrioți români ardeleni. Alexandru Bohățiel*, Cluj-Napoca, 2009. A fost bunicul lui Alexandru Vaida-Voevod, om politic marcant în perioada interbelică, prim-ministru al României în 1920, 1932 și 1933.

²⁰ Ca și Bohățiel și Micaș a absolvit Colegiul catolic din Cluj, Remus Câmpeanu, „Românii și ordinele catolice în Clujul veacului al XVIII-lea”, în vol. *Studii de istorie medievală și premodernă. Omagiu profesorului Nicolae Edroiu*, Cluj-Napoca, 2003, p. 203- 219.

²¹ Buhățel, *Din "Panteonul"*, p. 60.

²² Aproape un secol mai târziu decanul Baroului Cluj, Alexandru Dragomir îi făcu următorul portret: „avocat aci în Cluj, care fiind cunoscut prin însușirile sale de distins jurist, a fost consultat de Arhiereul de la Blaj pentru împlinirea formelor legale de convocare a adunării. El a fost îndrumătorul tinerimii din Cluj, și, pentru agitațiile pe care le-a desfășurat în preajma Adunării naționale, a fost deținut și i s-a confiscat toată averea”, *Buletinul Uniunii Avocaților*, nr. 7-8, 1932, p. 175.

²³ *Istoria Clujului*, p. 266- 267.

²⁴ Ela Cosma, „Cronologia anilor 1848- 1849 în Transilvania”, în *Anuarul Institutului de Istorie „George Barițiu”*, Cluj-Napoca, XLVIII, 2009, p. 339.

27 aprilie²⁵. Deși închis, nu a fost uitat de revoluționarii români, fiind ales între cei 25 de membri ai Comitetului permanent constituit în 4 mai 1848²⁶, pentru ca în septembrie, sub presiunea mulțimilor adunate din nou la Blaj, împuternicitul guvernului maghiar Vay Mijlós să promită eliberarea lui alături de a altor deținuți. La această a treia adunare de la Blaj (15-28 septembrie) s-a schițat planul militar al apărării Transilvaniei împărțită în 15 prefecturi care urma, fiecare, să aibă o legiune. Cea de la Cluj l-a avut ca prefect pe Florian Micaș.

După anul 1848 Bohățiel și Micaș s-au îndreptat spre districtul Năsăudului. Alexandru Bohățiel a fost numit căpitan suprem al districtului Năsăud și în cei 15 ani în care a ocupat acea demnitate (1861- 1876) s-a implicat în organizarea administrativă și juridică cât mai eficientă a districtului, în apărarea și conservarea averilor grănicerești, în susținerea școlilor românești, de numele lui legându-se, de altfel, înființarea gimnaziului din Năsăud²⁷. După desființarea districtului s-a reîntors la Cluj unde îl regăsim alături de membri ai Camerei avocaților din Cluj între fondatorii Băncii *Economul*, fiind pe atunci consilier aulic. A fost un intelectual interesat de cultură și descoperirile tehnicii, după cum și-l amintea nepotul său, Alexandru Vaida Voevod: „A fost un bărbat de înaltă înțelepciune și a rămas în contact viu cu toate progresele culturale ale epocii înfăptuirilor veacului XIX: literatura română, publicațiile Academiei, Junimea, Eminescu, Xenopol, întrebuințarea vaporilor, începuturile aplicării electricității, Röntgen, Pasteur etc. etc.”²⁸

Florian Micaș a fost către 1860 funcționar fiscal în districtul Năsăud. A reușit să răscumpere moșia părinților săi din care a făcut o fundație pe care a dat-o spre administrare Mitropoliei greco-catolice din Blaj pentru a înființa o școală de agricultură pentru români. S-a stins la Bistrița în 1876²⁹.

²⁵ *Istoria Clujului*, p. 268.

²⁶ Comitetul permanent urma să aibă reședința la Sibiu, sarcina sa fiind de a centraliza răspunsurile aduse de delegațiile trimise la împărat și Dietă; Guvernul a dizolvat comitetul prin ordinul din 21 mai 1848, dar președintele Comitetului nu a dat curs acestei hotărâri, Gelu Neamțu, „Revoluția democratică de la 1848- 1849 din Transilvania”, în *Istoria României. Transilvania*, vol. I, Cluj-Napoca, 1997, p. 805- 815.

²⁷ Buhățel, Din „Panteonul”, p. 83- 98; *Buletinul Uniunii Avocaților*, nr. 7-8,1932, p. 176.

²⁸ Alexandru Vaida Voevod, *Memorii*, I, p. 240- 241.

²⁹ Valentin Borda, Viorica Dutcă, Traian Rus, *Avram Iancu și prefectii săi*, Târgu Mureș, 1997, p. 136.

II. În vremea Imperiului austro-ungar

1. De la Societatea avocaților la Camera avocațială

Schimbările de regim politic de după revoluția de la 1848, instituirea unui regim politic absolutist cu accente liberale, s-au răsfrânt și asupra justiției. În vara anului 1850 s-a fundamentat un nou sistem judiciar în Transilvania, pe principiul separării administrației de justiție. Noua structură consta din 72 de curți locale, 11 curți districtuale, cinci înalte curți și o curte supremă. Pentru anumite cauze însă apelul final a rămas în competența Curții Supreme din Viena. Au fost adoptate un nou Cod penal austriac și un nou Cod civil în anii 1852 și 1853. Acest sistem de justiție a constituit un pas important înspre liberalizarea sistemului judecătoresc, deși a menținut între pedepse unele anacronice precum bătaia, atât în timpul anchetei cât și după, pentru cei condamnați¹.

Noi modificări în domeniul organizării justiției s-au adus în urma schimbării configurației politice prin instituirea dualismului. În 1867 Imperiul habsburgic s-a transformat într-o monarhie constituțională cu două centre de autoritate: Austria și Ungaria urmau să se ocupe separat de afacerile interne iar aspectele esențiale ale suveranității, problemele externe și de apărare urmau să fie rezolvate împreună, sub influența monarhului. Compromisul mediat de împăratul Francisc Iosif între liberalii maghiari și burghezia austro-germană s-a bazat pe unirea Transilvaniei cu Ungaria, preconditionia oricărui acord, formulată de maghiari. Statutul distinct al Transilvaniei era astfel anulat și, ca atare, în 20 iunie 1867 Dieta din Cluj a fost dizolvată prin decret regal și, printr-o ordonanță separată, s-au abrogat actele legislative ale adunării provinciale de la Sibiu. Guvernului format de contele Gyula Andrassy i s-au acordat puteri depline asupra chestiunilor Transilvaniei². Din punct de vedere legislativ, codul civil austriac, deși frecvent amendat, a rămas în vigoare³. În sistemul judiciar s-a trecut la organizarea judecătoriilor de ocol și a tribunalelor (legea XXXI/1871, modificată prin legea

¹ *History of Transylvania*, III, p. 347.

² *Ibidem*, p. 637- 639.

³ *Ibidem*, p. 640.

XVII din 1891), a parchetului (legea XXXIII/1871, modificată prin legea XVII/1891), a avocaților (legea XXXIV/1874) și a notariatului public (legea XXXV/1874).

Înainte de emiterea legii din 1874 avocații din Cluj fuseseră organizați într-o Societate care s-a implicat în discuțiile privind noua organizare a justiției, de pildă în cele referitoare la înființarea instituției notariatului. Prin reprezentantul lor, Kövály Mihály, au propus, printre altele: folosirea, după model francez, a termenului de notar public în locul celui de notar „regal”, introducerea unui examen pentru viitorii notari și asigurarea independenței profesiei⁴.

Firească, nu au lipsit nici dezbaterile privind organizarea corpului de avocați, emiterea legii nr. XXXIV/1874 fiind considerată un remarcabil succes al susținătorilor reglementării profesiei. În baza acestei legi în ședința din **16 ianuarie 1875** s-a constituit Camera avocaților din Cluj, eveniment considerat „epocal” de membrii nou-înființatei instituții. Ca atare, într-o scrisoare adresată ministrului justiției, avocații și-au exprimat gratitudinea și profunda recunoștință față de acesta, considerând că lui îi aparține meritul de a fi creat cadrul legal pentru reglementarea activității avocațiale. Publicarea scrisorii în ziarele vremii reflectă o dată în plus importanța momentului⁵.

Condițiile impuse prin lege aspiranților la profesia de avocat erau: cetățenia ungară, obținerea unei diplome în drept, experiență de trei ani pe lângă una din camerele de avocați și susținerea unui examen în fața unei Comisii întrunite la Târgu Mureș (care funcționa pentru Transilvania și Banat). În urma trecerii examenului, candidatul primea o diplomă de avocat pe baza căreia se putea înscrie în Camera avocaților⁶. Potrivit articolului 17 din lege, sediul și numărul camerelor erau stabilite de Ministerul de Justiție astfel încât în fiecare să fie înscriși minimum 30 de avocați. Ministerul Justiției controla activitatea Camerelor urmând să primească ordinea de zi a ședințelor consiliilor și rapoarte anuale ale activității lor. Reglementarea activității avocaților prin constituirea lor într-un corp profesional cu propriile norme de funcționare a avut ca

⁴ Gábor Rokolya, *The Beginnings of Modern Notariat in Hungary 1875- 1949*, Budapest, 2010, p. 26- 28.

⁵ *Jogtudományi Közlöny*, Budapest, 3 februarie 1875. Vezi traducerea în Anexa nr. 3.

⁶ Mircea Duțu, *O istorie a avocaturii române*, vol. 1 *De la origini până la primul război mondial*, București, 2001, p. 210.

țință și creșterea prestigiului profesiei prin corectarea eventualelor derapaje. Camerele și Ministerul Justiției trebuiau să se asigure de corectitudinea și profesionalismul avocaților. În capitolul al VIII-lea al legii, referitor la responsabilitățile avocatului, erau stabilite pedepse pentru cei care nu își respectau obligațiile profesionale, care, prin funcția lor, abuzau sau prejudiciau în interes propriu o altă persoană, care nu respectau Legea de organizare a Camerelor și, prin comportamentul neadecvat, aduceau atingere prestigiului profesiei⁷.

După constituire, Camera avocaților Cluj a elaborat și un *regulament intern*, finalizat și adoptat de adunarea generală din 29 ianuarie 1876, prezidată de președintele Haller Rezső (Rudolph), statuând regulile generale de funcționare și atribuțiile principalelor organisme ale Camerei⁸. Este vorba de: adunarea generală, comitetul executiv, președintele, vicepreședintele, secretarul general, jurisconsultul și trezorerul. *Adunarea generală* ordinară se întrunea în luna martie a fiecărui an dar președintele putea convoca și adunări generale extraordinare, la cererea comitetului executiv sau a șapte membri ai Camerei din afara comitetului executiv, dacă motivația lor era una convingătoare. Pentru eficientizarea activității *Comitetului executiv* s-a decis alcătuirea a patru comisii permanente: prima se ocupa de dreptul penal financiar și formal și comunicarea cu presa, a doua de dreptul privat civil, procedurile civile și penale și problemele legate de statutul de avocat, a treia avea în competență problemele cambiale financiare și formale și problemele dreptului economic și ale cărților funciare și cea de-a patra problemele economice și financiare ale Camerei, inclusiv problema taxelor și timbrelor. Fiecare comisie era alcătuită din patru membri, organizarea și regulamentul intern al comisiilor urmând a fi stabilit de întregul corp al comitetului executiv. Comitetul executiv se transforma în *comisie disciplinară*. Potrivit articolului 34 *președintele* prezida în mod obișnuit adunările generale, ședințele comitetului executiv și ale comisiei disciplinare. În afară de drepturile și obligațiile ce îi reveneau conform legii de organizare din 1874 și articolelor regulamentului intern, avea următoarele atribuții: 1. convoca adunările generale, ședințele comitetului executiv și ale comisiei

⁷ 1874-ik Évi Törvények, Budapest, 1875, Országgyűlési. Törvénytörvények, Budapest, 1874, p. 208- 238. Vezi textul legii în Anexa nr. 2. Îi mulțumim domnului avocat Lazăr Gruneanu pentru amabilitatea de a ne fi pus la dispoziție legea.

⁸ Regulamentul a fost aprobat de consilierul ministerial Kovách Kálmán, în 22 februarie 1876. Vezi textul regulamentului în Anexa nr. 4.

disciplinare, prezida discuțiile la aceste ședințe, supraveghea respectarea regulamentului și ordinii discuțiilor și formula hotărârile, 2. controla ținerea evidenței registrelor Camerei și bunul mers al întregii activități a acesteia și desemnarea unor referenți la fiecare dosar; în cazul indisponibilității sale și a vicepreședintelui, desemna persoana care să prezideze ședința comisiei disciplinare, 3. se ocupa de angajarea și concedierea personalului de birou și de deservire și de disciplinarea acestuia. Președintele avea, de asemenea, obligația de a controla trezoreria Camerei cel puțin o dată pe lună și de a raporta cele constatate la cea mai apropiată ședință a comitetului executiv. În cazul indisponibilității președintelui, atribuțiile sale erau preluate de vicepreședinte. *Secretarul general*, sau, în cazul indisponibilității acestuia, locțiitorul său numit de președinte, încheia procesele-verbale ale adunărilor generale, ședințelor comitetului executiv și ale comisiei disciplinare, semna actele emise de Cameră conform regulamentului administrativ, se îngrijea de ținerea exactă a evidenței registrelor, de eliberarea și înmânarea regulamentară a actelor emise de Cameră și redacta schița raportului anual al Camerei. Secretarul era șeful de birou al Camerei, arhivistul, păstrătorul ștampilei Camerei și el se îngrijea de întreaga administrație internă a Camerei în conformitate cu dispozițiile comitetului executiv și ale președintelui. Prin modernitatea sa și judiciozitatea redactării, regulamentul poate fi și astăzi un model de reglementare a activității instituției.

Camera era deci condusă de un președinte, ajutat de un vicepreședinte, un consiliu format din opt membri deplin și patru substituenți, aleși din trei în trei ani (cu majoritate de voturi, în condițiile prezenței a jumătate din membrii Camerei), data viitoarelor alegeri urmând să fie fixată de președinte în ultima lună a exercitării mandatului. Președintele, vicepreședintele și membrii consiliului își exercitau funcția gratuit, fiind acoperite din partea Camerei doar cheltuielile aferente activității efectuate în interesul acesteia.

Camera avocaților din Cluj a fost condusă în 1878 și 1893 de președintele Rudolph Haller⁹ (secretar al Camerei era în 1893 Kövály

⁹ Este menționat în tabloul Camerei avocaților din 1878 și, tot în calitatea de președinte, în 1893, în legătură cu procesul Memorandumului; e posibil să fi deținut funcția de președinte în tot acest interval, *Hof-und Staats-Handbuch der Oesterreichisch-Ungarischen Monarchie für 1878*, Wien, 1878, p. 811; *Procesul Memorandumului românilor din Transilvania. Acte și date*, I, Cluj, 1934, p. 360.

Mihály) iar în 1905¹⁰ și 1911 de Czikmántori Otto (secretar al Camerei era în 1911 Papp József¹¹). Camera a cuprins avocații din circumscripțiile Tribunalului Cluj, Dej și Turda (*Advocaten-Kammer für die Sprengel der Gerichtshöfe Klausenburg (Koloszvár), Deés und Torda in Klausenburg*¹²) și mai târziu, în 1906 și 1911, de exemplu, și pe cei din circumscripția Tribunalului Alba Iulia (*Advocaten-Kammer für die Sprengel der Gerichtshöfe Klausenburg (Koloszvár), Deés, Torda und Gyulafehérvár in Klausenburg*¹³). În 1878 erau înscriși în cameră 50 de avocați ce profesau în orașul Cluj, între care cinci cu titlul de doctor în drept¹⁴ iar în 1906, 71, majoritatea (50) cu titlul de doctor¹⁵. Regăsim pe lista din 1878 patru avocați români: Vasile Almășan, Aurel Isac, Ioan Petran și Iuliu Coroianu (aflat la Morlaca). Cu excepția lui Ioan Petran (care decedase) ceilalți au făcut parte din Cameră și în 1906 alături de Vasile Indre, Amos Frâncu, Ștefan Morariu, Emeric Pop, Iuliu Pordea, Cassiu Maniu și Victor Poruțiu. Calea lor spre profesie reflectă condițiile formării intelectualilor români la finele secolului al XIX-lea și în primele decenii ale celui următor.

¹⁰ Czikmántori a prezidat în 1905, în calitate de președinte, alegerea comitetului Camerei. Din noul comitet au făcut parte și doi avocați români: Vasile Almășan și Amos Frâncu, *Răvașul*, nr. 6, 1905, p. 25.

¹¹ *Hof-und Staats-Handbuch der Oesterreichisch-Ungarischen Monarchie für das Jahr 1911*, Wien, 1911, p. 1081.

¹² *Hof-und Staats-Handbuch der Oesterreichisch-Ungarischen Monarchie für 1878*, Wien, 1878, p. 811.

¹³ *Hof-und Staats-Handbuch der Oesterreichisch-Ungarischen Monarchie für das Jahr 1906*, Wien, 1906, p. 953.

¹⁴ Au fost înregistrați în anul 1878 în Camera Cluj avocați din Cluj, Beclean, Ciumăfaia, Dej, Huedin, Cojocna, Morlaca, Mociu, Hida, Cubleşu Someșan, Târgu Lăpuș, Panticeu, Gherla, Sic și Turda, *Hof-und Staats-Handbuch der Oesterreichisch-Ungarischen Monarchie für 1878*, Wien, 1878, p. 811.

¹⁵ Au fost înregistrați în 1906 pe raza Tribunalului Cluj avocații din Huedin, Hida, Cluj, Teaca și Câmpeni; pe raza Tribunalului Dej avocații din Beclean, Dej, Târgu Lăpuș, Ileanda și Gherla; pe raza Tribunalului Turda avocații din Iara, Luduș și Turda și pe raza Tribunalului Alba avocații din Abrud, Blaj, Alba Iulia, Ocna Mureș, Aiud și Ocna Sibiului, *Hof-und Staats-Handbuch der Oesterreichisch-Ungarischen Monarchie für das Jahr 1906*, Wien, 1906, p. 953.

13. Advocaten-Kammer	
für die Sprengel der Gerichtshöfe Klausenburg (Kolozsvár), Deés und Torda in Klausenburg.	
Präsident.	
Haller Rudolph.	
Mitglieder.	
a) Im Sprengel des Gerichtshofes Klausenburg (Kolozsvár).	
Klausenburg.	Nagy Michael.
Abraham Anton.	Náthán Salomon.
Ákonez Stephan.	Nemes Joseph.
Almásianu Basil.	Orbai Ludwig.
Balogh Georg.	Pákei Nikolaus.
Bartalis Ludwig.	Papp Alexius.
Benel Franz.	Petrán Johann.
Benkö Michael.	Polez Rudolph.
Bodor Anton.	Schilling Otto.
Bodor Paul.	Sipos Gabriel.
Bokros Alexius.	Somodi Stephan.
Bokros Béla.	Sugár Joseph.
Boross Lajos.	Szacsvai Dionys.
Csiszár Samuel.	Tamási Alexand.
Csulak Daniel.	Tompa Carl.
Czikmántori Otto,	Tompos Ignaz.
J.Dr.	Wachsmann Frd.
Deák Paul.	Weisz Ignaz, J.Dr.
Deáky Albert.	Weisz Jos., J. Dr.
Dobál Anton.	Bánffi-Hunyad.
Ferenczi Nikol.	Bölöni Ladislaus.
Filep Stephan.	Borosnyai Lukács
Fischer Ludwig,	Daniel.
J.Dr.	Gajzágó Anton.
Frits Albert.	Sándor Paul.
Haller Rudolph.	Sebe Samuel.
Ineze Joseph.	Kolozs.
Isacu Aurel, J.Dr.	Puskás Joseph.
Istvánfy Andreas.	Marótlaka.
Koleszár Alex.	Coroian Julius.
Komáromi Franz.	Mocs.
Kövári Michael.	Veres Ludwig.
Mayer Franz.	
Molnár Alexander.	

b) Im Sprengel des Gerichtshofes Deés	
Bethlen.	Nagy Nikolaus.
Székely Stephan.	Szigethi Nikolaus.
Sebess Johann.	Hidalmás.
Csemafája.	Majthényi Alex.
Ambrus Andreas.	Magyar - Köb-lős.
Deés.	Birle Nikolaus.
Borbáth Daniel.	Magyar-Lápos.
Deési Carl.	Asztalos Julius.
Deési Dezső.	Lengvárszky
Deési H. Ladislaus,	Victor.
J.Dr.	Préda Joseph.
Fodor Wolfgang.	Pánczélesch.
Herszenyi Valen-	Zollán Gabriel.
tin.	Szamos-Ujvár.
Leszai Ladislaus.	Duha Johann.
Mán Gabriel.	
Munteanu Aug.	
Nagy Carl.	
Esztegar Ladisl.	Voith Nikolaus.
Gajzágó Franz.	Szék.
Nagy Joseph.	Lukács Joseph.
Stetiü Gregor.	
c) Im Sprengel des Gerichtshofes Torda.	
Torda.	Nagy Emerich.
Adorján Emerich.	Nagy Michael.
Bartha Gregor.	Rácz Johann, J.Dr.
Czakó Ladislaus.	Rácz Ladislaus, J.
Folyovich Albert.	Dr.
Mészáros Johann.	Szabó Ludwig.
Molnár Carl.	Szolga Moses.

Membrii Camerei avocaților Cluj pe anul 1878 (p.26) și 1906 (p.27)
(Hof-und Staats-Handbuch der Oesterreichisch-Ungarischen Monarchie..., Wien, 1878, p. 811; 1906, p. 953)

12. Advokaten-Kammer

für die Sprengel der Gerichtshöfe Kolozsvár, Deés, Torda und Gyulafehérvár in Kolozsvár.

Präsident.

Czikmántori Otto, J. Dr., kön. R.

Mitglieder.

a) Im Sprengel des Gerichtshofes Kolozsvár.

Bánffy-Hunyad.

*Albrecht Ludwig.
*Bod Ladislaus.
*Bölöni Ladislaus.
*Crisian Vazul.
*Davidovits Alex.
*Moldován Steph.
*Pop Andreas.
*Tábor Alexander.

Hidalmás.

*Tamásiu Simon.

Kolozsvár.

*Albert Alex.
*Almásianu Vazul.
*Asztalos Johann.
*Benel Franz.
*Biró Balazs.
*Bogdán Peter.
*Bokros Adalbert.
*Bruckner Anton.
*Coroian Julius.
*Czikmántori Otto.
*Deák Albert.
*Dobál Anton.
*Dobál Franz.
*Fehér Emanuel.
*Fenyő Adalbert.
*Ferencz Jos. jun.
*Fischer Robert.
*Francu Amos.
*Gajzágó Emanuel.
*Gajzágó Nikolaus.
*Gergely Albert.
*Grün A. Leopold.
*Haller Gustav.
*Hunwald Ludwig.
*Indre Ladislaus.
*Isacu Aurel.
*Klumak Johann.
*Koleszár Alex.
*Lewy Josef.
*Lukácsi Josef.
*Maniu Kassius.
*Ményhárt Kaspar.
*Mihály Josef.

*Molnár Alexander.
*Morariu Stephan.
*Morász Adalbert.
*Moricz Aladár.
*Nagy Rudolf.
*Nagy Zoltán.
*Náthán Salomon.
*Novak Stephan.
*Nyerges Sigism.
*Óvári Elemér.
*Orbay Ludwig.
*Ótvös Ludwig.
*Papp Emerich.
*Papp Josef.
*Perl Alfred.
*Polcz Rudolf.
*Pordea Julius.
*Porutin Viktor.
*Roth Hugo.
*Sipos Aladár.
*Sipos Gabriel.
*Sipos Gabriel jun.
*Somodi Stephan.
*Sugár Josef.
*Szacsvai Dionys.
*Székely Martin.
*Taubert Wolfgang.
*Tomba Kamill.
*Tompos Ignaz.
*Török Stephan.
*Traudafir Adalb.
*Tutsek Alexander.
*Váradi Aurel.
*Végh Josef.
*Viski Ladislaus.
*Weisz Josef.
*Weisz Maximilian.
*Zabulik Ladislaus.

Teke.

*Bran Eugen.
*Vescan Johann.

Topánfalva.

*Chirtop Zosim.
*Mártonffy Desider.
*Moreau Trojan.
*Préda Vazul.

b) Im Sprengel des Gerichtshofes Deés.

Bethlen.

*Imreh Dominik.
*Weisel Ernst.

Deés.

*Barbul Koloman.
*Berkas Salamon.
*Csizér Achatius.
*Farkas Johann.
*Gogomán Anton.
*Gradovits Georg.
*Holländer Samuel.
*Josepovits Herschl.
*Kerekes Johann.
*Keresztes Alex.
*Lázár Ludwig.
*Mihali Theodor.
*Miklósy Josef.
*Miksa Livius.

*Nagy Adalbert.

*Vajda Leopold.
*Weress Zoltán.

Magyar-Lápos.

*Buzura Gabriel.
Papp August.

Nagy-Ilonda.

Szigethy Cs. Nikol.

Szamos-Ujvár.

*Esztegar Ladisl.
*Fogolyán Theodor.
*Frenkel Michael.
*László Martin.
*Nagy Nikolaus.
*Ramoneczay Ladislaus.

c) Im Sprengel des Gerichtshofes Torda.

Alsó-Jára.

*Bacsó Peter.
*Gajzágó Adalbert.
*Pataceanu E. Georg.
*Raffinger Alex.

Maros-Ludas.

*Frieder Moriz.
*Stern Emanuel.

Mészáros Johann.

*Mézei Géza.
*Moldován Valerian.
*Pataceanu Eugen.
*Popescu Georg.

Torda.

*Balogh Georg.
*Czakó Ladislaus.
*Felszeghy Ludwig sen.
*Fried J. Farkas.
*Horváth Nikolaus.
*Kiss Albert.
*Lengyel Christoph.
*Lörinz Ákos.

Popescu Julius.

*Simándi Stephan.
*Szabó Julius.
*Szenkovich Aurel.
*Vertán Andreas.

d) Im Sprengel des Gerichtshofes Gyulafehérvár.

Abrudbánya.

*Davidu Georg.
*Fodor Vazul.
*Ligeti Ludwig.
*Nicola Mathias.
*Papp Lorenz.
*Ürmösy Karl.

Balázsfalva.

*Mantu Julius.
*Nestor Lorenz.
*Rónay Johann.
*Szabó Daniel.

Gyulafehérvár.

*Adorján Samuel.
*Csávási Josef.
*Emmánuel Viktor.
*Felszeghy Ludwig jun.
*Filip Georg.
*Fried Armin.
*Gál Adalbert.
*Koncz Viktor.

*László Eugen.

*Marcsák Johann.
*Merlak Josef.
*Mayer Edmund.
*Munteán Johann.
*Patília Rubin.
*Rajnai Ignaz.
*Rejöd Josef.

Maros-Újvár.

*Dénes Artur.
*Jány Viktor.
*Nagy Samuel.
*Weress Alexander.

Nagy-Enyed.

*Asztalos Koloman.
*Erdős Eugen.
*Garda Koloman.
*Jeney Alexius.
*Müller Eugen.
*Simon Georg.

Vizakna.

Roth Christian.

2. Drumul spre avocatură: itinerarii formative

A deveni avocat era, pentru un tânăr român din a doua jumătate a secolului al XIX-lea o alegere îndrăznească deoarece ieșea din modelul tradițional al opțiunii pentru o carieră preoțească preferată de absolvenții colegiilor greco-catolice, reflex al solidarității de grup, al tendinței românilor minoritari de a se prezerva ca entitate prin păstrarea tradițiilor culturale¹⁶. Orientându-se spre o carieră laică, tinerii au ales în primul rând avocatura, interesantă pentru statutul conferit în societate și perspectivele de afirmare în viața politică și economică¹⁷. Traseul formativ al viitorilor juriști începea cu frecventarea gimnaziilor, a celor confesionale îndeosebi, între care cele romano-catolice din Cluj¹⁸ și Târgu Mureș au ocupat un loc aparte în preferințele tinerilor, în unii ani românii numărând mai mult de jumătate din elevii acestor gimnazii¹⁹. Urmau studiile universitare, unii din primii avocați români din Cluj, Vasile Indre și Iuliu Coroianu îndreptându-se spre Academia regală de drept din Oradea pe care au frecventat-o, primul, între anii 1866- 1869 și celălalt între 1867- 1870²⁰. Mulți au urmat însă Facultatea de drept și

¹⁶ În ultima decadă a secolului al XIX-lea fiecare al doilea absolvent al unui colegiu greco-catolic alegea o carieră preoțească (în medie 48%) și doar 5% una în medicină (jumătate comparativ cu absolvenții altor confesiuni la care procentajul era de 10%). În primul deceniu al secolului al XX-lea procentajul a rămas aproape neschimbat: 43,4% dintre absolvenții unei școli medii unite intenționau să urmeze mai departe studii teologice (față de un procent de 15,1% înregistrat în rândul absolvenților altor colegii confesionale creștine), Zoltán Pálffy, „Ethnoconfessional Patterns of the Choice of Study Path among Transylvanian Students of Law and Medicine (1900-1919)”, în *Cultural Dimensions of Elite Formation in Transylvania (1770- 1950)*, Cluj-Napoca, 2008, p. 41, 62.

¹⁷ Relevantă din perspectiva oportunităților de afirmare în viața politică este și situația din Vechiul Regat: din 682 de juriști identificați între 1800- 1878, 417 au deținut funcții politice fiind deputați, senatori, miniștri și prim miniștri, Lucian Nastasă, *Itinerarii spre lumea savantă. Tineri din spațiul românesc la studii în străinătate 1864- 1944*, Cluj-Napoca, 2006, p. 144.

¹⁸ Între avocații care au studiat la gimnaziul romano-catolic din Cluj s-au numărat: Florian Micaș, Alexandru Bohățiel, Iuliu Coroianu, George Ilea, Valentin Poruțiu, Ioan Giurgiu, Kiss Géza.

¹⁹ În 1847 românii (270 greco-catolici și 120 ortodocși) reprezentau cam o treime din cei 1.200- 1.300 de elevi ai acestor școli, *History of Transylvania*, III, p. 155.

²⁰ Cornel Sigmirean, *Istoria formării intelectualității românești din Transilvania și Banat în epoca modernă*, Cluj-Napoca, 2000, p. 624.

științe politice a Universității din Budapesta²¹, între ai cărei studenți s-au numărat la sfârșit de secol XIX și început de secol XX viitori avocați ai Camerei Cluj precum Vasile Almășan²², George Ilea²³, Victor Poruțiu²⁴, Liviu Ghilezan²⁵, Aurel Socol²⁶, Camil Negrea²⁷ și Zaharia Boilă²⁸. Universitatea din Budapesta a fost concurată în ultima treime a veacului al XIX-lea de cea din Cluj, deschisă la 19 noiembrie 1872²⁹. Spre noua universitate s-au îndreptat fie studenți transilvăneni, deoarece era mai aproape și deci, mai puțin costisitoare, fie tineri din restul Ungariei atrași de ușurința cu care se obțineau diplomele. S-a ajuns chiar, la începutul secolului al XX-lea, la o devalorizare a lor pe piață, lucru recunoscut de profesorul Apáthy István, fost rector al Universității între anii 1902- 1903, atunci când afirmase că Universitatea clujeană devenise „o fabrică orientală de diplome pentru întreaga Ungarie”³⁰. Astfel, de exemplu, în 1905 au primit diplome 837 de studenți în drept iar la

²¹ În anul universitar 1897/1898 studiau la Universitatea din Budapesta 435 de tineri români dintre care 272 urmau științele juridice, Nastasă, *Itinerarii*, p. 273; lista studenților români la Facultatea de drept din Budapesta, cu data și locul nașterii, confesiunea, bursele de care au beneficiat, anii de studiu și data obținerii titlului de doctor la Sigmirean, *Istoria formării intelectualității*, p. 355-402.

²² Originar din Mereni, comitatul Târnava Mare, a studiat dreptul la Budapesta în semestrul al doilea al anului 1870/1871 și în 1871/1872, luându-și doctoratul în științe juridice în 17 decembrie 1873, Sigmirean, *Istoria formării intelectualității*, p. 356.

²³ A urmat cursurile Facultății de drept din Budapesta între anii 1879- 1882 cu o bursă Ferdinand Hirsch. La aceeași facultate a obținut titlul de doctor în științe juridice în 1 mai 1885 și pe cel de doctor în științe politice în 15 iunie 1886, *Ibidem*, p. 359.

²⁴ Născut în 26 august 1872 în Dezmir, într-o familie greco-catolică, a studiat la Budapesta între 1892- 1897 (cu o pauză între 1894- 1895) și un semestru din anul universitar 1897- 1898; a obținut la acea Universitate doctoratul în științe juridice în 23 martie 1901, *Ibidem*, p. 367.

²⁵ A studiat trei ani și un semestru la Facultatea de drept din Budapesta, între anii 1896- 1901, cu o bursă Emanoil Gojdu; și-a luat titlul de doctor în științe juridice în 14 aprilie 1903, *Ibidem*, p. 372.

²⁶ A studiat la Budapesta în semestrul al doilea al anului 1898/1899, *Ibidem*, p. 375.

²⁷ A studiat la Budapesta în anul universitar 1899/1900, *Ibidem*, p. 378.

²⁸ A studiat la Budapesta între anii 1911- 1915; a absolvit în octombrie 1915 și și-a luat doctoratul în științe juridice tot la Budapesta în 4 februarie 1918, *Ibidem*, p. 396.

²⁹ La deschidere Universitatea din Cluj funcționa cu patru facultăți: Facultatea de drept și științe politice, Facultatea de medicină, Facultatea de filosofie, limbi și istorie și Facultatea de matematică și științe naturale, cărora li s-a adăugat și un curs de farmacie, *Ibidem*, p. 101.

³⁰ Stelian Neagoe, *Viața universitară clujeană interbelică*, I, Cluj-Napoca, 1980, p. 30.

Budapesta doar 281, opțiunea majoritară pentru Cluj menținându-se și în anii următori³¹. Crearea Universității din Cluj a făcut ca, spre sfârșitul secolului al XIX-lea, orașul să aibă mai multe stabilimente educaționale, raportat la populație, decât oricare alt oraș din Ungaria. În 1908 fiecare al patrulea locuitor era student, profesor sau învățător³².

Studentii români de la Facultatea de drept clujeană au format un grup distinct de al celorlalți prin resursele materiale adeseori modeste și nevoia de a-și afișa mereu solidaritatea etnică. Dovadă au fost petrecerile românești despre care își amintea Ioan Giurgiu, student la drept în Clujul începutului de secol XX: „*Erau vremuri patriarhale pe atunci...Noi studenții țineam petrecerile noastre românești în cadre foarte modeste. Aranjam baluri cu brânză și slănină...De atunci am înțeles enigma, că sărăcia a fost pedeca desnaționalizării noastre în trecut...*”³³. Solidaritatea etnică afișată a dus la rivalități cu studenții maghiari sau, uneori, a deranjat chiar profesorii, după mărturia aceluiasi Ioan Giurgiu: „*Presa maghiară ne ataca zilnic, iar bătăile la Universitatea din Cluj, între studenții români și unguri, erau la ordinea zilei. Duele cu duiumul. Trânteli la examene și riguroase berechet...*”³⁴. Unul din dueluri a fost cel cu dr. Héderváry Lehel, prim-redactor la ziarul *Ujság* din Cluj care, într-un articol i-a numit pe studenții români „*studenți valahi idioți*” și „*ploșnițe ale ungarilor*”³⁵. În calitate de președinte al studenților români din Cluj, Ioan Giurgiu i-a cerut satisfacție cavalierească într-un duel cu săbii³⁶.

De la Cluj sau Budapesta unii studenți au reușit să plece pentru o parte din studii sau pentru specializare la Paris, Berlin sau Viena. Preferat îndeosebi de tinerii din Regatul României, Parisul, renumit la început de secol, potrivit unui student, prin „*cea mai strălucită pleiadă de juriști cu care s-a mândrit Facultatea de drept...*” a căror erudiție „*covârșește, înfricoșează, pune spații astronomice între profesor și candidat*”³⁷, a fost frecventat de viitorii avocați clujeni Amos Frâncu, Ioan Giurgiu și Ștefan Fabius. La Facultatea de drept a Universității Friedrich Wilhelm din

³¹ Nastasă, *Itinerarii*, p. 273-274.

³² *History of Transylvania*, III, p. 612.

³³ *Patria*, număr special, decembrie 1936, p. 48.

³⁴ *Ibidem*.

³⁵ *Ibidem*.

³⁶ *Ibidem*.

³⁷ Apud Nastasă, *Itinerarii*, p. 137-138. În anul universitar 1882/1883 românii reprezentau 39% din tinerii străini care studiau dreptul la Paris, *Ibidem*, p. 145.

Berlin a studiat un an (1909/1910) Ioachim Tolciu. De altfel, frecvențarea câte unui semestru la alte universități decât cea la care studenții s-au înscris inițial și au absolvit nu a fost o excepție. Astfel, de exemplu Kiss M. Géza (1882, Sibiu- 1970, Cluj) a făcut studii juridice și politice la Universitățile din Cluj, Bonn și Paris, Valentin Poruțiu, înscris la Facultatea de drept din Cluj a urmat un semestru la Viena³⁸ iar Aurel Socol senior s-a format la Universitățile din Praga, Berlin, Viena și Cluj.

Având în vedere resursele materiale modeste ale multora dintre tineri, studiile lor au fost posibile grație burselor oferite de diferite fundații confesionale, greco-catolice și ortodoxe, sau din fondul grănicerilor născuți. Studenții la drept au fost cei mai numeroși bursieri (reprezentau 42,10% din totalul bursierilor din intervalul 1872- 1918³⁹). Iuliu Coroianu, care a făcut o carieră de avocat la Cluj, a beneficiat, de exemplu, de o bursă oferită de *Fundația Romanțai*⁴⁰ iar Amos Frâncu, de o bursă oferită de fundația greco-catolică *Alexandru Șterca-Șuluțiu*⁴¹. Importanță pentru formarea avocaților ardeleni a fost și Societatea *Transilvania*, constituită în Regatul României chiar în 1867, anul instaurării regimului dualist și susținută de intelectuali și oameni politici. Societatea a acordat burse pentru studii la Universitățile din apusul Europei, îndeosebi din Franța și Italia, urmărind astfel să cultive spiritul latin⁴². Între avocații clujeni care au beneficiat de burse oferite de Societatea *Transilvania* s-au numărat Ioan Giurgiu (pentru studiile la Paris) și Ioachim Tolciu (pentru anul de studii la Berlin).

³⁸ Sigmirean, *Istoria formării intelectualității*, p. 69.

³⁹ *Ibidem*, p. 234.

⁴⁰ Fundația a fost creată de medicul Simion Romanțai, originar din Someșeni (Cluj). Prin testamentul din 1842 medicul și-a donat întreaga avere, 45.000 de florini, pentru crearea unei fundații care să-i stipendieze pe tinerii români de religie greco-catolică ce doreau să studieze filosofia, dreptul, medicina, pictura, arhitectura și silvicultura. În valoare de 300 de florini pe an, urma să fie acordată doar celor care absolveau liceul cu calificativul „eminent” și știau bine limba germană, *Ibidem*, p. 231; testamentul a fost publicat în limba latină și traducere românească în *Răvașul*, nr. 6-7, 1909, p. 212- 217.

⁴¹ Fundația acorda anual trei burse (câte 400 de florini) pentru tineri care studiau în afara Transilvaniei drept și medicină și alte două pentru studenți în alte domenii, Sigmirean, *Istoria formării intelectualității*, p. 233.

⁴² *Ibidem*, p. 255.

Au contribuit la ajutorarea tinerilor studioși și mecenaiți locali printre care s-a aflat juristul Ioan Petran, avocat un timp în Camera avocaților din Cluj, care și-a lăsat întreaga avere, deloc neglijabilă, Astrei

Ioan Petran

pentru constituirea unei fundații cu numele său, menită să-i ajute pe tinerii studioși⁴³.

După patru ani de studii în urma cărora se obținea licența sau *absolutorium*-ul și după obținerea doctoratului juridic (obligatoriu din anul 1908) aspirantul la profesia de avocat se putea înscrie într-un birou avocațial unde urma să facă o practică în calitate de avocat stagiar; la finele stagiaturii, după susținerea unui examen de definitivat, putea profesa în cadrul unui birou avocațial propriu sau în asociere cu alți avocați⁴⁴.

Cum eforturile depuse de familii și de comunități în susținerea la școli a tinerilor dornici de învățătură nu au fost de neglijat, succesele lor, absolvirea studiilor și intrarea în corpul avocațial au fost considerate

⁴³ *Transilvania*, nr. 1, 1900, p. 9-10. Ioan Petran și-a lăsat averea, și anume două case cu grădină și bani în valoare de 105.733,15 coroane Astrei pentru constituirea *Fundației Ioan Petran*. Condițiile de administrare a Fundației dezvăluie intenția donatorului de a-i sprijini pe tinerii studioși: jumătate din venitul acesteia era destinat burselor iar cealaltă jumătate urma să fie capitalizată până ajungea la valoarea de 100.000 de florini; din venitul anual trebuiau să se acorde 30 de florini pentru ajutorarea elevilor săraci ai școlii greco-catolice din Gilău cu îmbrăcăminte și cărți; în folosința acelei școli urma să intre și partea de pădure din Gilău care fusese în proprietatea fondatorului. Reprezentant al Astrei la inventarierea donației a fost delegat președintele Despărțământului Cluj, avocatul Vasile Indre. Însărcinat de Astra să administreze Fundația, avocatul Amos Frâncu raporta în primăvara anului 1906 că a preluat casele și grădina, a asigurat casele la *Institutul Transilvania* „și a luat măsuri pentru vinderea roadelor grădinei”, *Analele Asociațiunii pentru literatura română și cultura poporului român*, nr. 3, 1906, p. 1; vezi Literalele fundamentale în *Ibidem*, nr. 5-6, 1906, p. 232- 233. Tot în 1906 administrația „Mesei studenților academici” a amenajat opt camere în casa lui Ioan Petran pentru adăpostirea a 14 studenți lipsiți de mijloace și o „bibliotecă populară” care avea să poarte numele fondatorului.

⁴⁴ Lazăr Gruneanțu, *Istoria baroului Timiș*, Timișoara, 2010, p. 74.

împliniri semnificative pentru societatea românească în ansamblul ei. Mărturie stă entuziasmul cu care obținerea de către absolvenți a titlului de doctor în drept și a examenului „de censură” au fost primite în presa românească clujeană. Astfel, ziarul *Răvașul* consemna între evenimentele intelectualității românești din Cluj obținerea în sâmbăta paștilor anului 1903 a titlului de doctor în drept la Universitatea din Cluj de către Ioan Giurgiu și Alexandru Morariu, fratele avocatului Ștefan Morariu (ce activa în oraș). Obișnuita masă oferită de Ioan Giurgiu se transformase, potrivit ziarului, într-o „serată națională”: „Tinerul Ioan Giurgiu, care de altfel își va continua studiile la Paris, a dat a doua zi de paști o cină la hotelul New York, la care a întrunit o mare parte a tinerimei universitare și a inteligenței din Cluj- domni și dame- prefăcându-se obicinuitul „potus doctoris” într-o frumousă serată națională. S-au ținut mai multe toaste serioase și frumoase...”⁴⁵. Obținerea titlului de doctor era, ca atare, văzută în lumea românească a Clujului, restrânsă și fragilă, ca o împlinire personală ce se răsfrângea binefăcător asupra întregii comunități românești. În aceeași tonalitate optimistă se relatea și ceremonia conferirii de către Universitatea din Cluj a titlului de doctor în științele politice „candidatului de avocat” Iuliu Pordea⁴⁶, ceremonie care urma să fie un prilej de recunoaștere a muncii și talentului său: „Promovarea tinerului român se va sevârși cu mare pompă, ca de obicei. Împeratul și regele apostolic Francisc Iosif I, la propunerea profesorilor de la Universitate- unde dr. Pordea a făcut toate examenele cu laudă- i-a trimis în semn de cinste pentru învățătura-i mare un inel de tot scump cu briliant. Inelul acesta, semnul hărniciei, îl va preda în numele Majestății Sale un consilier intim, secretarul de stat dr. M. Zsilinsky din Budapesta, care va sosi vineri sara cu mare suită la Cluj”⁴⁷. Cum publicul putea participa la eveniment doar cu invitație specială din partea rectorului Universității, se remarcă „cu plăcere” că „toți fruntașii români din Cluj au primit invitație”⁴⁸. Prezența unei personalități politice și faptul că

⁴⁵ *Răvașul*, nr. 4, 1903, p. 14- 15.

⁴⁶ S-a născut în 17 noiembrie 1880, tatăl său fiind notar, secretar episcopal. A studiat la Gimnaziul superior de stat din Gherla și apoi la Universitățile din Cluj, Viena și Berlin, beneficiind de bursele “Constantin Alutan” și “Vacsî Maria Tereza”. A obținut doctoratul în științe juridice în 31 ianuarie 1903 iar pe cel în științe politice în 11 februarie 1905 cu disertația *Starea morală și juridică a femeii din timpurile cele mai vechi până în prezent*, Sigmirean, *Istoria formării intelectualității*, p. 465; *Răvașul*, nr. 10, 1905, p. 41.

⁴⁷ *Răvașul*, nr. 10, 1905, p. 41.

⁴⁸ *Ibidem*.

protagonistul era fiul secretarului episcopului greco-catolic de Gherla, au făcut ca ceremonia să reunească personalități din viața politică și ecleziastică clujeană și din împrejurimi, astfel că Sala festivă a Universității fusese „mai plină decât oricând altădată”. Au fost prezenți: primarul Clujului, episcopul conte Majláth, episcopul unitarian Ferencz József, înalți ofițeri, „multe dame și un frumos numer de inteligență românească” între care protopopi greco-catolici, iar dintre avocați clujeni Aurel Isac, Amos Frâncu și Victor Poruțiu. Proaspătul doctor era un exemplu pentru studenți care, prezenți în număr mare la banchetul de la hotelul „New York” (ulterior „Continental”), au dat petrecerii o amprentă națională într-o „...zi de cinste și de mândrie românească...”. Succesul proaspăt-promovatului doctor era de dorit a se răsfrânge asupra comunității din care provenea, potrivit urării de final din consemnarea jurnalistică: „Dee D-zeu ca cinstea de care a fost împărtășit se-i fie de folos și dânsului și neamului nostru”⁴⁹. În același an Iuliu Pordea și-a deschis „cancelarie advocațională” în Cluj (str. Deák Ferencz nr. 18, ulterior Regina Maria, azi Eroilor)⁵⁰.

Obținerea titlului de doctor era încă un pas spre intrarea în corpul avocaților, marcată de examenul de „censură” și percepută la rândul-i ca un succes al întregii societăți românești care simțea nevoia întăririi elitei sale, capabile să-i reprezinte interesele. În acest spirit semnalase în 1904 ziarul clujean *Răvașul* că „doi avocați noi au câștigat românii în zilele din urmă”⁵¹.

Având în vedere orizontul de așteptare al societății românești de la avocați, văzuți drept figuri reprezentative prin educație și prestigiu social, reconstituirea *mediului social* din care au provenit este relevantă pentru definirea profilului acestui corp profesional. Deoarece structura societății românești transilvănene din a doua jumătate a secolului al XIX-lea și primele decenii ale celui următor a fost covârșitor rurală, cei mai mulți dintre tinerii care au optat pentru studii juridice au provenit din familii de preoți, învățători și țăranii cu proprietate mică și

⁴⁹ *Ibidem*.

⁵⁰ *Răvașul*, nr. 26, 1905, p. 107.

⁵¹ Unul dintre cei doi era Victor Poruțiu, fiul preotului greco-catolic din Dezmir, care, informa același ziar, și-a deschis la puțin timp „cancelaria advocațională” în Cluj (str. Deák Ferencz nr. 9, „piața cea veche de bucate”), *Răvașul*, nr. 7, 1904, p. 27; nr. 9, 1904, p. 35.

mijlocie⁵². Preoții (greco-catolici și ortodocși⁵³) au manifestat disponibilitate pentru a-și încuraja fiii să urmeze o carieră juridică și au încercat să găsească și mijloacele financiare pentru a-i susține. Cel considerat primul avocat român din Cluj, Alexandru Bohățiel, provenea dintr-o familie de preoți greco-catolici cu tradiție⁵⁴. Relevant este și exemplul lui Iuliu Coroianu, care avea în urmă două generații educate: bunicul său din partea tatălui, Antoniu Coroianu, preot greco-catolic în Așchileul Mare, studiasse la Universitatea din Viena iar bunicul din partea mamei, preot greco-catolic în Noțig, fusese renumit prin erudiția lui, prin faptul că știa șapte limbi străine. Tatăl său, Demetriu Coroianu, ajuns în ierarhia Bisericii greco-catolice la demnitatea de canonic capitular, și-a făcut studiile primare și gimnaziale la Liceul romano-catolic din Cluj (al piariștilor), același pe care l-a urmat apoi și Iuliu, iar studiile teologice la Seminarul din Blaj. Din familii clericale greco-catolice au provenit Vasile Indre⁵⁵, Victor Poruțiu, Ioan Giurgiu (fiul preotului din Chinteni și nepot al protopopului greco-catolic al Clujului, Vasile Podoabă) și Emil Hațieganu, fiul protopopului Ion Hațieganu. Ceremonia de instalare a lui Ion Hațieganu ca protopop al Cojocnei, de la începutul anului 1902, dezvăluie lumea clerului greco-catolic din împrejurimile Clujului care a

⁵² Tabloul extracției sociale, după ocupația tatălui, a studenților români la Facultatea de drept din Cluj de la înființare până la 1918 a fost următorul: cei mai mulți, 692 (37%) erau fii de intelectuali aflați în serviciul public, de stat (inclusiv învățători și preoți), 508 (27,6%) au fost fii de agricultori, 150 (8, 15%) au provenit din familii de funcționari publici și tot atâția au fost fii de mari proprietari de pământ, 118 (6, 14%) aveau tați cu profesii libere, 97 (5, 27%) erau fii de oficiali publici de rang înalt, 55 (2, 39%) au fost fii de negustori, 28 (1, 52%) fii de meseriași, 24 (1,30%) fii de antreprenori, 11 (0,59%) aveau tați oficiali de rang înalt în afaceri private, 10 (0, 54%) erau fii de muncitori necalificați și opt (0,43%) erau fii de muncitori calificați; tabelul nu îi cuprinde pe toți studenții ci doar pe aceia a căror origine socială a putut fi stabilită cu precizie, Pálfi, „Ethnoconfessional Patterns”, p. 43, 52.

⁵³ Distribuția studenților la Facultatea de drept și științele statului a Universității din Budapesta, potrivit confesiunii, greco-catolici sau ortodocși (cu precizarea că între cei ortodocși se puteau număra nu doar români ci și sârbi) a fost următoarea: între anii 1900- 1905 au urmat cursurile facultății 19 greco-catolici și 22 de ortodocși, între 1905- 1909 17 greco-catolici și 36 ortodocși, în anul 1910/1911 26 greco-catolici și 51 de ortodocși și 1915/1916 19 greco-catolici și 16 ortodocși, *Ibidem*, p. 49.

⁵⁴ Pentru familia lui vezi Alexandru Vaida Voevod, *Memorii*, I, p. 232- 240.

⁵⁵ S-a născut în 1844 în Bucium (Sălaj), fiind fiul preotului greco-catolic Ion, Sigmirean, *Istoria formării intelectualității*, p. 624.

avut ambiția și mijloacele de a-și educa copiii pentru o profesie liberală. A fost o sărbătoare care i-a reunit pe preoții greco-catolici din jur, precum preotul Poruțiu din Dezmir care a și toastat, și care avea și el un fiu student la drept, devenit apoi avocat, pe preoții celorlalte confesiuni din Cojocna, plebanul romano-catolic toastând alături de primarul localității. Protopopul a primit o telegramă de felicitare din partea avocatului clujean Aurel Isac⁵⁶. Relațiile lumii clericale cu cea juridică nu au fost o excepție în deceniile de la începutul secolului al XX-lea, preoții și juriștii fiind apropiați prin profesia lor de comunitățile rurale românești ca îndrumători, sfătuitori ai țăranilor. Interesele profesionale au făcut loc și relațiilor de familie, un exemplu fiind cel al lui Liviu Ghilezan, originar din Banat, fiu de preot, care după ce a urmat studii juridice a intrat prin căsătorie într-o familie de juriști, socrul și cumnatul său fiind avocați. Înrudit cu Aurel Lazăr, care a deținut portofoliul justiției în Consiliul Dirigent, a fost numit de acesta prim procuror la Cluj, funcție pe care a deținut-o până în 1922 când a intrat în barou.

Importanța relațiilor de familie în zona juridică pentru ascensiunea unor avocați este dezvăluită și de cazul lui Alexiu Pop, căsătorit cu fiica juristului Ladislau Papp de Leményi, Ana (1843- 1937). Fiică și soție de juriști, Ana a fost foarte activă în viața cultural-națională de dinainte de 1918 în calitate de primă președintă a Reuniunii femeilor române din Cluj. Casa ei a fost vizitată de George Barițiu, Andrei, Aurel și Iacob Mureșianu, de Cezar Bolliac și B.P. Hașdeu; în saloanele ei George Coșbuc și-a citit primele poezii pe vremea când era student la Cluj⁵⁷.

Dacă unii au intrat în familii de juriști prin căsătorii alții au continuat cariera de jurist a înaintașilor. Fiii unora din primii avocați români din Camera clujeană au optat la rândul-le pentru avocatură: fiul lui Vasile Indre a studiat dreptul la Cluj unde a obținut și două doctorate, în științe politice (1901) și științe juridice (1903)⁵⁸; la fel, fiul lui Aurel Isac, Aurel Isac junior a devenit avocat. Aurel Socol, fiu de judecător, a transmis mai departe profesiunea fiului său Aurel Socol junior iar Amos Frâncu a fost descendentul a două generații de juriști. De altfel, s-au constituit în acele decenii de fine de secol XIX și început de secol XX largi familii de juriști români. Una dintre cele mai remarcabile a fost

⁵⁶ *Tribuna*, nr. 28, 1902, p. 110.

⁵⁷ *Clujeni ai secolului XX*, p. 265.

⁵⁸ Sigmirean, *Istoria formării intelectualității*, p. 540.

cea a lui Iuliu Coroianu care a avut trei nepoți de soră avocați, pe Iuliu și Cassiu Maniu (fiii sorei sale Clara) și Ioan Erdélyi (fiul sorei sale Lucreția), ultimii doi activi în Cluj. Nepoții lui Iuliu Maniu, fiii sorei sale Elena, Ionel și Iulian Pop, au urmat la rândul-le avocatura iar două din surorile lor s-au căsătorit cu avocații Romul și Zaharia Boilă⁵⁹. Avocații români din Clujul ultimului sfert de secol XIX erau deci a doua sau a treia generație educată, însă prima care s-a stabilit într-un mare oraș, după ce au activat un timp în sate unde și-au făcut o clientelă și s-au întremat financiar.

S-au ridicat însă spre mijloc de secol XIX și avocați de origine umilă, cazul lui Ioan Petran fiind unul relevant pentru beneficiile unei atare cariere, după cum se sublinia, exemplar, în ziarul *Răvașul*. Născut într-o „mică colibă de bârne, coperite cu niște scânduri...un chip al sărăciei simple” a devenit proprietarul unei impresionante case în Cluj așezate „într-o grădină de trei iughere, moșie veche nemeșască, pe care a cumpărat-o fiul devenit avocat al sărmanului „ziler” de curte de la Gilău”⁶⁰. Căsătoria sa cu Francesca Incze de Nagy Baczon (Bățanii Mari) e posibil să-l fi ajutat în a-și forma o clientelă în oraș⁶¹.

3. Exercițarea profesiei: avocații la bară

Avocații români înscriși în Camera avocațială din Cluj au reprezentat drepturile și problemele populației românești rurale, izolate în fața autorităților maghiare⁶². Unul din primii avocați ai Camerei, Iuliu Coroianu, s-a specializat în procesele de regrupare urbană, de despărțire a terenurilor agricole ce reveneau foștilor iobagi de cele ale nobilimii, potrivit legii agrare din 1848 și a patentelor imperiale din 1853- 1854. S-a afirmat ca un distins avocat într-un proces devenit celebru, al țăranilor din Toplița Română împotriva familiei Urmânczy⁶³. Problema agrară l-a preocupat, de altfel, de-a lungul întregii cariere. Un

⁵⁹ Victor Bojor, „Demetriu Coroianu”, în *România Nouă*, nr. 45- 59, 1938.

⁶⁰ *Răvașul*, nr. 47- 48, 1906, p. 189.

⁶¹ În 1908, cu ocazia parastasului său, ziarele maghiare discutau faptul că lăsase moștenire „în scopuri românești” averea soției sale, *Răvașul*, nr. 19, 1908, p. 575.

⁶² Irina Livezeanu, *Cultură și naționalism în România Mare. 1918- 1930*, București, 1998, p. 184.

⁶³ Nicolae Cordoș, Gelu Neamțu, *Iuliu Coroianu în vâltoarea vremurilor*, Cluj-Napoca, 2006, p. 43.

moment important în a-și exprima poziția, alături de alți avocați, față de legislația agrară și efectele ei asupra țăranimii române, l-a constituit apariția proiectului noii legi agrare din 1880. La inițiativa lui Iosif Șterca Șuluțiu avocații români din Transilvania au luat poziție împotriva acestuia. Șuluțiu considera că cei aproape 100 de avocați români care, mulți, au studiat cu bani de la poporul român, proveniți din diferite fonduri, trebuie să facă ceva pentru cei mulți și astfel a propus organizarea unei conferințe a celor cunoscuți ca apărători ai țăranilor⁶⁴. În 28 martie avocații români din Cluj au organizat o consfătuire la care au fost invitați toți juriștii români din Transilvania, cu scopul de a-și exprima atitudinea față de proiectul de lege agrară. Cei 10 avocați români prezenți la Cluj, între care s-au numărat membrii Camerei Cluj Iuliu Coroianu și Aurel Isac, au dezbătut proiectul de lege și au stabilit principiile care urmau să stea la baza unui memorandum în această chestiune. S-a stabilit și comisia care avea să alcătuiască proiectul memorandumului ce urma să fie dezbătut într-o conferință a tuturor juriștilor români interesați de problemele țăranilor români. Între membrii comisiei s-a aflat și Iuliu Coroianu. Președintele ei, Ion Rațiu și notarul acesteia, Aurel Isac, au avut sarcina de a convoca prin presă și corespondență o conferință a avocaților români la Sibiu care avea să discute proiectul de memorandum alcătuit la Cluj⁶⁵. Întrunită în 11- 12 aprilie 1880 în localul Astrei din Sibiu, conferința a reunit 29 de avocați români cu drept de vot care au definitivat memorandumul și au decis să îi dea forma unei petiții adresate Parlamentului din Budapesta, în speranța că acesta va ține cont de cerințele lor. Prin urmare, textul a fost tradus și în limba maghiară de Partenie Cosma, Iosif Șterca Șuluțiu și Iuliu Coroianu⁶⁶. Deși nu au avut succes, legea agrară fiind adoptată de Parlamentul din Budapesta în 8 iunie 1880, avocații români transilvăneni și-au făcut datoria de conștiință de a apăra interesele țăranilor români, principalii lor clienți. Despre relația cu aceștia relatează Ionel Pop, amintindu-și de sfaturile primite la începutul carierei de la unchiul său, Iuliu Maniu, avocat cu experiență pe atunci: „Când am intrat în biroul din Blaj al lui Maniu, ca stagiar, mi-a dat câteva sfaturi referitoare la comportarea mea ca avocat. A accentuat mai ales unul: cu țăranii care vin la biroul de avocat cu necazurile lor să mă port întotdeauna frumos, prietenește. Să am răbdarea

⁶⁴ În 1884 activau în Transilvania și Ungaria 179 de avocați români, *Ibidem*, p. 44.

⁶⁵ *Ibidem*, p. 45.

⁶⁶ *Ibidem*, p. 46.

să-i ascult, să-i sfătuesc frățește. Mi-au rămas în memorie cuvintele lui: „Dă-ți seama lonele, ce viață grea, trudită, au țăranii noștri (era în 1911). Dă-ți seama că până s-au trudit să vie la tine după sfat, după ajutor, cât s-au frământat, apoi cum au călcat kilometri, poate foarte mulți, pe jos, ca să-ți deschidă ușa. Nu le sfărâma nădejdea, nu-i umili, cu ținută rece, neprietenească. Adu-ți aminte de strămoșii tăi țărani, cu necazurile lor, ca cei de azi...”⁶⁷.

Evident că și societatea românească, sătenii în primul rând, și-au dorit ca avocații să-i sprijine în plan juridic, dovadă că într-un articol al ziarului clujean *Răvașul* se deplângea faptul că avocații români nu s-au străduit să determine angajarea în biroul Camerei avocațiale din Cluj măcar a unui „scriitoras” care să știe limba română, pentru a prelua plângerile țăranilor care vin din întreaga Transilvanie⁶⁸. Se dorea, de asemenea, ca prin activitatea lor avocații să fie modele de comportament creștinesc: de exemplu, participarea lor la procese în zilele de Anul Nou și de Bobotează era considerată de același ziar „dureroasă”, din punct de vedere „creștinesc și bisericesc” pentru că dădeau astfel un nedorit exemplu celor simpli care, în loc să meargă la biserică în zilele de sărbătoare bisericească, stăteau prin sălile de judecată⁶⁹.

Un alt domeniu ilustrat de avocații clujeni a fost cel al proceselor de presă, tot mai numeroase la finele secolului al XIX-lea în condițiile emiterii unei noi legi a presei care restricționa libertatea de exprimare⁷⁰. Publiciști ai revistei *Tribuna* au fost apărați de avocați clujeni, Iuliu Coroianu apărându-i între anii 1885- 1888 pe Ioan Slavici (directorul revistei), Cornel Pop-Păcurar și Septimiu Albini (redactori responsabili)⁷¹ și în 1890, din nou pe Septimiu Albini. Redactorul *Tribunei*, G. Mohan, a apelat în 1903 la serviciile lui Cassiu Maniu, dar cum acesta era bolnav, a fost apărat de un alt avocat clujean, Tauber⁷². Cassiu Maniu a ajuns el însuși în acel an inculpat într-un proces de presă,

⁶⁷ Ionel Pop, Zaharia Boilă, Romul Boilă, *Amintiri despre Iuliu Maniu*, Cluj-Napoca, 1998, p. 30- 31.

⁶⁸ *Răvașul*, 1904, nr. 1, p. 2.

⁶⁹ *Răvașul*, 1904, nr. 5, p. 18.

⁷⁰ Guvernul Andrásy a modificat legea presei din 1848 întărind rolul statului în procesele de presă, care au fost supuse tribunalului cu jurați. Astfel, guvernul, deși s-a autointitulat liberal, a restrâns una din libertățile fundamentale cu gândul că aceasta ar fi putut să amenințe supremația maghiară, Peter F. Sugar, Peter Hanak, Tibor Frank, *A History of Hungary*, Indiana University Press, 1990, p. 256.

⁷¹ Cordoș; Neamțu, *Iuliu Coroianu în vârtoarea vremurilor*, p. 61.

⁷² *Răvașul*, 1903, nr. 1, p. 3.

pentru un articol din *Tribuna* despre ideea de stat maghiar. Judecat în 14 mai a fost condamnat la un an „*temniță de stat*” (apărător a fost fratele său, Iuliu Maniu, avocat în Blaj)⁷³.

Nu au lipsit din sfera de activitate a avocaților clujeni nici procesele politice. Având în vedere contactele sale în ierarhia Bisericii greco-catolice, Iuliu Coroianu (fiu de vicar episcopal) a fost avocatul apărător al preotului Vasile Lucaciu. În august 1887 Vasile Lucaciu a fost trimis în judecată sub învinuirea de agitație politică împotriva statului și a națiunii maghiare. Procesul, judecat în iulie 1889 la Tribunalul din Satu Mare, s-a terminat cu achitarea lui. Discursul de apărare al lui Iuliu Coroianu a fost publicat în ziarele românești, apărând și într-o broșură în limba maghiară cu o prefață semnată de Coroianu însuși. În 1892, după întoarcerea delegației memorandiste de la Viena, din care făcuse și el parte, Vasile Lucaciu a fost din nou arestat pentru ofensă adusă guvernului și națiunii maghiare⁷⁴. Ales din nou să-l apere pe Lucaciu, Iuliu Coroianu a făcut din pledoaria sa un prilej de a-și expune crezul politic, încrederea în valorile libertății, independenței și „*dreptului la viață al naționalităților*”, de a clama drepturi politice pentru români, recurgând la istorie, și de a le apăra demnitatea știrbită de disprețul maghiarilor pentru incultura lor. Nu a fost deci doar apărătorul unei singure persoane ci al românilor transilvăneni. Pledoaria a fost, în fapt, o declarație politică. Astfel, în partea a doua a procesului, își încheia cuvântarea afirmând: „*Să nu credeți, că băgând în temniță pe dr. V. Lucaciu, aveți să omorâți în noi un sentiment, o idee ce are veșnic să trăiască. Ideea națională are să trăiască și după ce veți întemnița pe Lucaciu. Închis el, alți zece ori o sută, au să se expună pentru aceleași principii, pentru același ideal*”⁷⁵. Un an mai târziu, Iuliu Coroianu îl apăra din nou pe Vasile Lucaciu, într-un nou proces care i s-a intentat în ianuarie 1893. A făcut-o cu un deosebit talent, cucerind sala, maghiarii numindu-l „*liferant de martir*”⁷⁶. Cu toată apărarea impresionantă elaborată de Iuliu Coroianu, Vasile Lucaciu a

⁷³ *Răvașul*, 1903, nr. 8, p. 31.

⁷⁴ A convocat o conferință la Șişești pentru a aduce la cunoștința românilor din cercul electoral Baia Mare rezultatul înaintării Memorandumului dar pretorul cercual Alexandru Schmidt a dizolvat-o pe motiv că adunarea are caracter politic. Ca atare, i s-a intentat și un proces pentru ofensă adusă pretorului din Baia Mare, Cordoș; Neamțu, *Iuliu Coroianu în vâltoarea vremurilor*, p. 69-71.

⁷⁵ Apud *Ibidem*, p. 73. Vasile Lucaciu a fost condamnat la un an închisoare de stat, 500 florini amendă și 49 florini cheltuieli de judecată, *Ibidem*.

⁷⁶ *Ibidem*, p. 74.

fost condamnat. După eliberarea lui din închisoare, Iuliu Coroianu a organizat la Budapesta în 8 februarie 1894 o festivitate cu cântece, urale, cuvântări la care au participat studenți români, sârbi și slovaci și intelectuali români (printre ei s-au aflat Aurel Vlad, Iuliu Maniu și Valeriu Braniște)⁷⁷.

În paralel cu activitatea profesională, avocații clujeni s-au implicat în viața orașului, făcând parte din elita sa culturală și financiară.

4. Avocații și „inteligentia” românească clujeană

În primele decenii ale secolului al XIX-lea, pe fondul creșterii oportunităților pentru ocuparea profesiunilor intelectuale s-a format în Transilvania ceea ce s-a numit „inteligentia”, ai cărei membri se distingeau prin educație, stil de viață și implicarea în sfera culturală. Lor le-a revenit sarcina de a elabora legi, de a guverna, de a educa și de a administra banii proprii și pe cei publici. Această categorie a cuprins maghiari progresiști membri ai adunărilor comitatense, patricieni sași educați și oameni de litere dornici să susțină cauza progresului, români instruiți care au susținut cauza națională⁷⁸. A fost o categorie activă, implicată în viața politică și economică, în procesul transformării burgheze-naționale, din care a făcut parte și corpul avocaților. Importanța lor în societatea clujeană este relevată, printre altele, de activitatea în cadrul masoneriei. Doi avocați clujeni au contribuit la fondarea în 14 noiembrie 1886 a *Lojii Unio* din Cluj sub obediența Marii Loji Simbolice din Ungaria. E vorba de Déaky Albert, în casa căruia a avut loc ședința de constituire (ca, de altfel, și toate întrunirile dintre anii 1886- 1889⁷⁹) și Incze József. Misiunea de promovare a principiilor umanitare în sfera educației și culturii a fost asumată de Lojă încă din prima ședință de atelier desfășurată în 8 decembrie 1886. Gazda întrunirii, avocatul Déaky,

⁷⁷ *Ibidem*.

⁷⁸ *History of Transylvania*, III, p. 92.

⁷⁹ Locuința lui Déaky Albert era situată în centrul orașului, pe strada Kossuth (în prezent 21 Decembrie). În colecțiile Muzeului Național de Istorie a Transilvaniei se păstrează între piesele legate de activitatea lojei clujene un etui din piele maron cu închizătoare de aramă pentru păstrarea decorului masonic, inscripționat cu numele lui Déaky Albert și o decorație masonică acordată lui de Marea Lojă Simbolică a Ungariei, Tudor Sălăgean, “Repere pentru o istorie a francmasoneriei în Transilvania în epoca modernă”, în *Țara Bârsei*, nr. 9, 2010, p. 219.

primul maestru venerabil al Lojei, considera că misiunea acesteia era de a recruta persoane cu greutate morală și reputație în viața literară, științifică sau publică și de a le promova în „*consiliile comunale, pentru ca acolo să poată să ne apere cât mai bine principiile noastre umanitariste*”⁸⁰. Un an mai târziu, în 1887, intra în Lojă și primul președinte al Camerei avocaților din Cluj, Rudolf Haller⁸¹. Avocatul clujean Weiss Ignác se afluase în noiembrie 1890 între membrii fondatori ai Lojei de rit ioanit *Pannonia* (care și-a schimbat înainte de 1936 numele în *Aurora*)⁸².

În ceea ce privește „inteligentia” românească a Clujului, ea a fost dominată de membrii profesiunilor liberale spre care intelectualii români s-au îndreptat neavând acces la oficiile guvernamentale sau în administrația locală, comitatensă (doar 25% dintre ei au ocupat funcții în care statul avea o autoritate directă sau indirectă). La începutul secolului al XX-lea aproximativ 500 de familii legate de băncile românești împreună cu avocații care și-au investit veniturile în bănci și terenuri au reprezentat embrionul unei burghezii românești transilvănene⁸³. Intelectualitatea românească însă, în cadrul căreia avocații au reprezentat un segment important, nu a avut un impact cultural semnificativ asupra mediului urban având în vedere că la începutul secolului al XX-lea doar 20% din populația românească trăia în orașe, mai ales în orașe mici, cu mai puțin de 5.000 de locuitori⁸⁴. Românii educați din orașe erau prima generație

⁸⁰ Horia Nestorescu Bălcești, *Ordinul masonic român*, București, 1993, p. 128-129. Loja s-a implicat în reformarea învățământului. Astfel, în 1900 a adoptat programul *Teze și înțelegeri* prin care și-a propus să acționeze pentru introducerea mișcării cooperatiste în școli, înființarea de societăți de teatru în rândurile tinerilor, constituirea unor școli libere pentru muncitori și a unei școli a mamelor. Loja a susținut din 1910 și laicizarea învățământului, *Ibidem*, p. 133, 138- 139. Pentru programul Lojei în anii 1911-1912, *Ibidem*, p. 141. Pentru Loja Unio vezi și Varga Attila, *Elite masonice maghiare: Loja „Unio” din Cluj (1886- 1926)*, Cluj-Napoca, 2010.

⁸¹ Nestorescu-Bălcești, *Ordinul masonic român* p. 359.

⁸² *Ibidem*, p. 131.

⁸³ *History of Transylvania*, III, p. 614- 615.

⁸⁴ În 1910 românii reprezentau doar 12,4% din populația orașelor mari, cu peste 100.000 de locuitori și 38,4% din populația orașelor cu mai puțin de 5.000 de locuitori. În acel an, locuitorii români din mediul urban din Transilvania reprezentau 19,7%, Livezeanu, *Cultură și naționalism*, p. 164- 165, 181, 183. Clujul a cunoscut un spor demografic remarcabil între 1869- 1910, de la 26.638 locuitori la 60.808. În preajma primului război mondial a ajuns al patrulea oraș ca mărime după Timișoara (72.555 locuitori), Oradea (64.169 locuitori) și Arad (63.166 locuitori), *Istoria Clujului*, p. 306- 307.

plecată de la țară, activând într-o lume urbană pe care au privit-o cu ostilitate, în care s-au simțit stingheri, ceea ce a dus la conservatorismul lor etnic⁸⁵. Astfel, proveniți dintr-o lume rurală și stabilindu-se într-un oraș maghiar cosmopolit precum Clujul, intelectualilor români nu le-a fost ușor să se integreze în societatea maghiară, preferând izolarea etnică. În spațiile publice, de exemplu, în cafenelele la modă își aveau masa lor⁸⁶, iar în plan cultural-religios activau în instituții specifice românești, cu impact redus în afara comunității românești⁸⁷. Ce însemna deci să fii intelectual român într-un oraș majoritar maghiar? „*Inteligența constătoare*” românească a Clujului în 1909 era formată din opt avocați, cinci medici, un inginer, un jude regal în activitate, trei juzi regali pensionari, doi protopopi, trei preoți, trei mari proprietari, doi învățători, 200 de tineri universitari și funcționari⁸⁸. În lumea românească a Clujului sfârșitului de veac XIX și începutului de secol XX avocații români au avut un rol decizional în toate domeniile vieții comunitare: politică, economie, jurnalism, organizații culturale, învățământ.

În *viața culturală* s-au afirmat prin organizarea, conducerea și administrarea de societăți și asociații românești. Una dintre ele a fost *Casina română*, înființată în 1860 cu numele „*Societatea de lectură română din Cluj*”, după exemplul maghiarilor care își înființaseră și ei un club ca loc de întâlnire a nobililor și intelectualilor proaspăt mutați în oraș, cu scopul de a contribui la îmbunătățirea imaginii publice a nobilimii⁸⁹. După ce a traversat o perioadă dificilă din cauza divergențelor de opinii cu privire la orientarea ei, pro București sau nu, și a conflictelor de orgolii între membri, a fost revigorată la început de secol XX, în 1902, și

⁸⁵ Livezeanu, *Cultură și naționalism*, p. 168, 178.

⁸⁶ *History of Transylvania*, III, p. 616.

⁸⁷ Livezeanu, *Cultură și naționalism*, p. 183-184.

⁸⁸ Este vorba de funcționarii de la trei bănci românești, funcționarii de la comitat, de la calea ferată, poștă, judecătorie și oraș și funcționarii de stat pensionați. „Așezămintele culturale” românești au fost: Despărțământul Astrei, Reuniunea femeilor române „Sfânta Maria”, Reuniunea sodalilor români, Societatea română de lectură, Masa de studenți și internate. Această radiografie a comunității românești din oraș care se ridica la aproximativ 7.000 de locuitori a fost făcută de Comitetul Reuniunii sodalilor (meșteșugarilor) români din Cluj. Cu o astfel de elită Clujul trebuia să fie, în opinia raportorilor, „*unul din cele mai puternice foculare culturale- sociale românești*”, dacă nu ar fi existat tensiuni între membrii acestei elite: „*O inteligență atât de numeroasă dacă nu s-ar dușmăni pe personalități, ar putea face minuni*”, *Răvașul*, nr. 4-5, 1909, p. 188.

⁸⁹ *History of Transylvania*, III, p. 107.

cu sprijinul financiar al avocaților români din oraș Iuliu Coroianu și Vasile Almășan (care au donat în acest scop câte 50 de coroane)⁹⁰. Avocații s-au implicat în acei ani și în administrarea *Casinei*: în 1903 avocatul George Ilea a fost ales vicedirector, Victor Poruțiu, casier, iar Ștefan Morariu, controlor⁹¹. De altfel, unii dintre ei aveau deja o experiență în activitatea culturală, acumulată din anii studiilor. Iuliu Coroianu făcuse parte din *Societatea junimii studioase*, înființată la Cluj în 1866 pentru a promova limba și literatura română⁹². Elev pe atunci în clasa a VIII-a de gimnaziu a recitat la una din serate *Tricolorul* de Ilie Trăilă⁹³. Un coleg de-al său, avocat și el mai apoi, Francisc Hossu Longin își amintea atmosfera seratelor organizate de societate, care erau „aproape singurele distracții ale inteligenței române de atunci din Cluj”. Rememora astfel: „Țin minte, că studențimea de la gimnaziul romano-catolic și chiar câțiva dintre juriștii români, aranjau, cam la două-trei săptămâni, câte-o „serată de perorațiuni și cântări” în cancelaria caselor parohiale ale bisericii greco-catolice, unde, după programe, scrise pe o jumătate de coală de hârtie, se declamau poezii, de cei mai buni poeți de pe acele vremuri, și se cântau în cor, adesea cu întreaga asistență, cântece naționale însuflețitoare”⁹⁴. Îl regăsim pe Iuliu Coroianu și între membrii *Societății Iulia* a studenților români din Cluj, înființată în anul universitar 1872-1873⁹⁵. Membru al Societății a fost și avocatul clujean de mai târziu Aurel Isac, care a deținut funcția de președinte al ei între anii 1876-1884 (cu excepția anului 1878/1879 când președinte a fost Iuliu Coroianu⁹⁶).

⁹⁰ Între cei mai generoși donatori s-au numărat Alexandru Mocioni (300 de coroane), episcopul Mihail Pavel și Nicolae Popea; au contribuit, de asemenea, și studenții români din Cluj cu 300 de coroane, bani obținuți din organizarea a diferite petreceri, *Tribuna*, nr. 34, 1902, p. 134.

⁹¹ *Răvașul*, 1903, nr. 7, p. 27, nr. 13, p. 51.

⁹² *Istoria Clujului*, p. 281.

⁹³ *Transilvania*, nr. 2, 1926, p. 54.

⁹⁴ *Transilvania*, nr. 1, 1926, p. 28-29.

⁹⁵ Statutele societății au fost aprobate de autorități doar în 1876, Daniela Comșa, Eugenia Glodariu, Maria M. Jude, *Clujenii și marea unire*, Cluj-Napoca, 1998, p. 19; Eugenia Glodariu, *Asociațiile culturale ale tineretului studios român din monarhia habsburgică 1860-1918*, Cluj-Napoca, 1998, p. 77-81.

⁹⁶ Glodariu, *Asociațiile culturale*, p. 79. Aurel Isac a luat cuvântul la întrunirea din 28 februarie 1878 organizată de Societate pentru a sărbători recunoașterea independenței României de marile puteri europene, *Clujenii și marea unire*, p. 12.

Tineri studenți la drept au activat și în cadrul Societății studenților români din Budapesta, *Petru Maior*, al cărei scop a fost acela de a cultiva limba română și de a susține interesul național românesc⁹⁷. S-au remarcat prin activitatea lor viitorii avocați George Ilea, președinte al ei la un moment dat, care s-a implicat și în proiectul societății de tipărire cu litere latine a *Istoriei pentru începutul românilor în Dacia* a lui Petru Maior⁹⁸, Amos Frâncu și Ioan Giurgiu. De altfel, studenții la drept au avut un timp ponderea cea mai mare în cadrul Societății (fiind și cei mai numeroși): de exemplu, în anul universitar 1895- 1896 din cei 65 de membri ordinari 35 erau studenți la drept⁹⁹.

Cu experiența acumulată în planul activității cultural-naționale în anii studiilor, avocații s-au implicat în educarea celor mulți prin prelegeri și conferințe pe înțelesul tuturor, ținute în cadrul Astrei (*Asociațiunea pentru literatura română și cultura poporului român*). De exemplu, în anii în care a fost avocat în Iara, Ioan Giurgiu a ținut peste 60 de conferințe în cadrul Asociației. Avocații și-au asumat astfel rolul de luminători ai unui popor covârșitor pauper și neinstruit (procentul știutorilor de carte în rândul populației românești din Transilvania a fost de 8,9% în 1880, 20% în 1900 și 27,9% în 1910¹⁰⁰). La începutul secolului al XX-lea, toți avocații români ai Camerei avocațiale din Cluj erau membri ai Astrei¹⁰¹; unii au îndeplinit și funcția de președinți ai Despărțământului Cluj: George Ilea (1901- 1904¹⁰²), Amos Frâncu (1904-

⁹⁷ Glodariu, *Asociațiile culturale*, p. 53- 55.

⁹⁸ *Răvașul*, nr. 25- 25, 1905, p. 102.

⁹⁹ Situația s-a schimbat în primul deceniu al secolului al XX-lea când majoritari au devenit studenții mediciști, Glodariu, *Asociațiile culturale*, p. 57.

¹⁰⁰ *History of Transylvania*, vol. III, p. 462.

¹⁰¹ În 1902 făceau parte din Despărțământul Cluj al Astrei Vasile Almășan și Iuliu Coroianu, ca membri fondatori, iar ca membri ordinari: Vasile Indre, Aurel Isac, Emeric Pop, dr. Victor Poruțiu (candidat de avocat, înscris un an mai devreme), Amos Frâncu, George Ilea (directorul Despărțământului) și dr. Ștefan Morariu, *Analele Asociațiunii pentru literatura română și cultura poporului român*, nr. IV, 1902, p. 73. În anul 1903 membri ai Camerei avocaților au contribuit cu mici fonduri pentru construirea unei preconizate *Case Naționale* prin răscumpărarea felicitărilor pentru Anul nou. Este vorba de: Vasile Almășan care a contribuit cu cinci coroane, dr. George Ilea care a dat trei coroane și dr. Aurel Isac care a contribuit cu 10 coroane, *Analele Asociațiunii*, nr. I, 1903, p. 20-21.

¹⁰² Înainte de a fi ales președinte a fost ales, în 12 decembrie 1900, director al comitetului cercual al Astrei. Membri ai comitetului au fost avocații Emeric Pop, Cassiu Maniu și Ștefan Morariu și alături de ei medicul Alexandru Vaida.

1907¹⁰³) și Valentin Poruțiu (a fost mai întâi secretar și în anii 1913- 1918 președinte¹⁰⁴). S-au implicat și financiar în susținerea Asociației, una din formele de donație fiind cumpărarea de felicitări de Anul Nou¹⁰⁵.

Avocații au susținut și celelalte societăți și reuniuni românești din Cluj în activitățile lor culturale, prilej de socializare a românilor, soldate cu adunare de fonduri. „Îndatinata sară de cunoștință a tinerimei române universitare din Cluj” din 14 octombrie 1903 (ținută la hotelul Biasini¹⁰⁶) a reunit, după obicei, „inteligenta română din Cluj”, între care s-au numărat avocații George Ilea, care a și răspuns salutului tinerilor, Poruțiu și Ioan Giurgiu¹⁰⁷. Reuniunea *Sfânta Maria* a femeilor din Cluj s-a bucurat la serata muzicală organizată în 1905 de sprijinul avocatului Victor Poruțiu¹⁰⁸ iar concertele *Reuniunii sodalilor români* din Cluj au fost, de asemenea, ocazii pentru avocați de a-și arăta generozitatea și susținerea acestei societăți¹⁰⁹.

Transilvania, nr. VI- VII, 1901, p. 185, 187. Sub președinția sa, în 1903, s-au înființat „agenturile” din Florești (condusă de preotul Emiliu Pop) și din Cojocna (condusă de protopopul Ion Hațieganu), *Răvașul*, 1903, nr. 1, p. 2.

¹⁰³ Amos Frâncu era atunci și director al băncii *Economul* în sediul căreia s-a aflat și sediul Despărțământului Cluj al Astei, *Clujenii și marea unire*, p. 21.

¹⁰⁴ *Răvașul*, nr. 11- 12, 1908, p. 380; în calitate de director semna raportul de activitate pe anul 1913, *Transilvania*, an XLV, 1 septembrie 1914, nr. 7-9, p. 24. În anul 1918 activau în cadrul Astei ca membri corespondenți la secțiunea de științe sociale Amos Frâncu, Cassiu Maniu și Valentin Poruțiu care erau și membri ordinari ai Despărțământului Cluj alături de dr. Dan Sever, Alexandru Dragomir și Aurel Isac, *Transilvania*, nr. 1- 12, 1919, p. 70, 80.

¹⁰⁵ În 1907, de exemplu, au cumpărat felicitări de anul nou Vasile Almășan (5 coroane), Liviu Pandrea, candidat de avocat (o coroană), dr. Dionisie Roman (o coroană), dr. Ștefan Pascu, candidat de avocat (2 coroane) și Vasile Chiroi, candidat de avocat (o coroană), *Răvașul*, nr. 1, 1908, p. 28.

¹⁰⁶ Hotel Biasini (str. Avram Iancu, lângă Cimitirul Central) poartă numele instructorului de spadă stabilit la Cluj, Gaetano Biasini. Acesta a cumpărat în 1837 clădirea care funcționase până atunci ca han și a transformat-o în hotelul a cărui cafenea a fost locul favorit de întâlnire a studenților români.

¹⁰⁷ *Răvașul*, nr. 28, 1903, p. 110.

¹⁰⁸ *Răvașul*, nr. 7, 1905, p. 28.

¹⁰⁹ La concertul din 21 iunie 1908 „*au binevoit a suprasolvi sara la casă*” dr. Amos Frâncu (12 coroane), Victor Poruțiu (12 coroane), Valentin Poruțiu, candidat de avocat (două coroane). Cu aceeași ocazie și-au răscumpărat invitațiile avocatul Ștefan Morariu (cu cinci coroane) și Fabiu C. Bontescu, candidat de avocat, cu trei coroane, *Răvașul*, nr. 11- 12, 1908, p. 384.

Sprijinirea școlilor a fost o altă preocupare a avocaților clujeni. Au făcut-o contribuind la construirea și dotarea unor școli din oraș și din împrejurimi: în 1903 Iuliu Coroianu donase pentru noua școală din Satu Lung de lângă Cluj, cinci coroane¹¹⁰, iar în 1908 Romul Boilă, avocat în Târnăveni pe atunci, donase două coroane pentru a ajuta la ridicarea școlii din Berindu¹¹¹. Nu i-au neglijat nici pe învățători și pe elevi. La Adunarea Despărțământului Cluj a Reuniunii învățătorilor ținută în toamna anului 1904 a participat din partea orașului, în calitate de „fisc”, avocatul dr. Polcz Reszö și alături de el dr. Amos Frâncu care a devenit atunci membru fondator al unui fond de ajutorare a învățătorilor¹¹². I-au ajutat și pe elevii săraci din oraș, făcând donații pentru a le cumpăra cadouri de Crăciun¹¹³ sau pentru premiile de final de an. La început de secol XX s-au implicat cu deosebire în viața școlară românească clujeană Amos Frâncu și Victor Poruțiu. Inspector al școlii greco-catolice din Cluj¹¹⁴, Amos Frâncu a participat în 1906 la examenele de final de an ale elevilor și a împărțit copiilor medalii care aveau pe o parte chipul Fecioarei Maria și pe cealaltă o cruce încercuită cu inscripția „*Păzește limba, legea și moșia noastră*”; împreună cu Victor Poruțiu a împărțit și premii în bani¹¹⁵. Cei doi au donat sume importante și pentru dotarea școlii greco-catolice din oraș: Victor Poruțiu a donat 2.000 de coroane și dr. Amos Frâncu 100 de coroane¹¹⁶. S-au implicat și în viața parohiei greco-catolice din Cluj¹¹⁷ făcând donații pentru biserică¹¹⁸.

¹¹⁰ *Răvașul*, nr. 4, 1903, p. 15.

¹¹¹ Școala urma să fie ridicată în amintirea fostului viceguvernator al Ardealului Vasile Ladislau Papp, *Răvașul*, nr. 20, 1908, p. 651.

¹¹² *Răvașul*, nr. 44, 1904, p. 185.

¹¹³ În anul 1903 au făcut donații în acest scop avocații Vasile Indre (2 coroane), Cassiu Maniu (o coroană), Aurel Isac (5 coroane), Amos Frâncu (o coroană), Vasile Almășan (3 coroane), I. Hossu, candidat de avocat (3 coroane) și George Ilea (2 coroane), *Răvașul*, nr. 2, 1903, p. 6.

¹¹⁴ *Răvașul*, nr. 15, 1905, p. 60.

¹¹⁵ *Răvașul*, nr. 22, 1906, p. 87.

¹¹⁶ *Răvașul*, nr. 7-8, 1908, p. 243.

¹¹⁷ În 1905, de exemplu, Victor Poruțiu a fost notar al adunării parohiei greco-catolice iar Amos Frâncu unul din cei care au verificat procesul-verbal. La adunarea generală a credincioșilor greco-catolici ținută în biserica Bob în 13 septembrie 1908 Amos Frâncu a fost ales între curatorii bisericii, *Răvașul*, nr. 15, 1905, p. 60; nr. 13-18, 1908, p. 497.

¹¹⁸ În 1908 au donat bani pentru un nou potir avocații: Amos Frâncu (și mama sa Ana, patru coroane), Iuliu Pordea (două coroane), Victor Poruțiu (două coroane) și Valentin Poruțiu (o coroană), *Răvașul*, nr. 9-10, 1908, p. 299.

Fiind între cei mai înstăriți membri ai comunității românești clujene, avocații s-au implicat și în *domeniul financiar* contribuind la înființarea și administrarea unor bănci. De altfel, marile bănci care dominau

Dr. Amos Frâncu

și coordonau sistemul de credit românesc au avut ca președinți avocați, semn al încrederii cu care aceștia au fost investiți de societatea românească¹¹⁹. Înființarea Băncii *Economul* se leagă de numele avocatului Iuliu Coroianu, stabilit la Cluj din 1874. Cu ajutorul profesorului Grigore Silași, Iuliu Coroianu a convocat în aprilie 1885 o adunare în care s-a decis înființarea unui institut de credit și economii „spre înaintarea intereselor românești”¹²⁰, cu numele *Economul*. Au participat la adunare și avocații clujeni dr. Aurel Isac și Emeric Pop, acesta din urmă numărându-se alături de Iuliu Coroianu între cei opt fondatori ai băncii¹²¹. Iuliu Coroianu a fost și președinte al Băncii, funcție pe care au mai deținut-o avocații Aurel Isac, Vasile Almășan și

¹¹⁹ Alături de *Economul* aveau președinți avocați băncile *Ardeleana*, *Victoria*, *Timișana*, *Oravițeană*, *Bănățeană*, *Silvania*. Pentru funcția de vicepreședinți au fost, de asemenea, alese personalități ale vieții publice: Teodor Mihali era vicepreședinte la Banca *Aurora* iar Amos Frâncu la Banca *Piatra* din Teiuș. În 1913 s-au aflat în organismele de conducere ale unor bănci avocații clujeni: Sever Dan (*Vatra* din Cluj, *Câmpiana* din Mociu), Vasile Almășan (*Vatra* din Cluj), Simion Tămașiu (*Vatra* din Cluj, *Vlădeasa* din Huedin), Simeon Nemeș (*Economul* din Cluj), Amos Frâncu (*Economul* Cluj, *Minerva* din Beclean) și Vasile Popp (*Banca Poporală* din Dej), Vasile Dobrescu, *Funcții și funcționalități în sistemul de credit românesc din Transilvania până la primul război mondial*, Târgu Mureș, 2006, p. 43-44, 152-158.

¹²⁰ *Istoria Clujului*, 1974, p. 301.

¹²¹ Cei opt fondatori ai Băncii au fost: Alexandru Bohățiel, consilier aulic, Iuliu Coroianu, avocat, Ioan Petran, juriconsult județean, Lazăr Baldi, proprietar, Emeric Pop, avocat, Baziliu Podoabă, preot, Gavrilă Popa, protopop și Ștefan Galea, proprietar, *Ibidem*, p. 302.

Amos Frâncu. Disensiunile dintre Aurel Isac și Amos Frâncu cu privire la președinția Băncii au scindat elita românească clujeană în grupuri de interese și a creat o rivalitate între cei doi care s-a manifestat mai târziu și în barou¹²². Amos Frâncu, ieșit „victorios” din acest conflict, a reușit, în calitate de președinte și de director executiv, să revigoreze Banca, deschizând-o spre săteni¹²³. Banca s-a remarcat însă și prin susținerea activității cultural-științifice și politice clujene, implicându-se în viața publică românească din oraș. Prin statutele fondatoare s-a rezevat o sumă destinată susținerii diferitelor societăți culturale studențești (*România Jună* din Viena, *Petru Maior* din Budapesta, *Ion Inochentie Micu-Klein* din Blaj) și s-au subvenționat școlile confesionale din comitatul Cojocna. În septembrie 1902 direcțiunea Băncii a hotărât înființarea „Mesei studenților academici”, adică punerea la dispoziție de către bancă a unui fond pentru hrana a șase și apoi a 20 de studenți de la Universitatea din Cluj, proveniți din familii sărace.

5. În viața politică

a. Activitatea petiționară. Memorandumul

Distincți în societatea românească prin pregătire și starea materială, dominând, prin număr și statut inteligența românească, avocații români activi în Cluj și-au asumat rolul de conducători politici ai

¹²² Tensiunile s-au adâncit în anii 1902- 1906. Aurel Isac, după ce în 1902 a demisionat de la conducerea Băncii a încercat să revină, iscându-se un conflict între el și Amos Frâncu. O radiografie a conflictelor dintre intelectualii români clujeni a dat în 1908 avocatul Victor Poruțiu, un apropiat al lui Frâncu, în articolul intitulat „Adevărul asupra situațiunii din Cluj”. Evoca, în acest articol, în calitate sa de membru al tuturor „instituțiunilor românești” din Cluj nedoritele conflicte dintre intelectualii clujeni: „...se mai știe apoi de luptele de o violență neasemănată ce s-a dat pentru acapărarea Economului între grupurile familiare și de interese Almășan- Vaida-Indre din care făceau parte și domnii Ștefan Roșian și dr. Ștefan Morariu, de o parte, iar de alta domnii Isac- Roșescu și Basiliu Podoabă, lupte cari au degenerat până a transforma în câmp de războiu adunările Economului...Restul lumii românești privea cu cel mai profund disguest și cu cea mai mare neliniște către viața românească din Cluj, care ajunsese o primejdie publică fiindcă corumpea generații întregi ale tinerimii noastre concentrate la Universitatea din Cluj, angajându-o cu mijloace nepermise ambele partide, pentru ca cu ajutorul și votul lor plătit să le ridice în fruntea instituțiunilor”. *Răvașul*, nr. 7-8, 1908, p. 229- 230.

¹²³ Lui i-a venit ideea instituirii „informatorilor” care aveau să-i înștiințeze pe săteni asupra afacerilor băncii, să atragă clienți de încredere și să se ocupe cu vânzarea-cumpărarea de moșii, *Istoria Clujului*, p. 303.

românilor transilvăneni. Deși politica de maghiarizare și pasivismul politic au redus românii la un rol marginal în viața politică a comitatului¹²⁴, totuși, oamenii politici români s-au făcut auziți prin activitatea lor în cadrul P.N.R., prin petițiile, memoriile și articolele redactate.

Unul din protagoniștii scenei politice din ultima treime a secolului, Iuliu Coroianu, își manifestase înclinațiile politice încă din anii liceului, în 1867, când a înființat împreună cu alți colegi, societatea secretă *Sătean*, cu scopul de a cultiva dragostea de patrie, precizat în jurământul pe care cei doritori de a intra în societate îl depuneau pe malurile Someșului, în locuri ascunse¹²⁵. Ajuns peste ani avocat în Cluj a participat alături de colegii săi români la acțiunile politico-naționale. Alături de Aurel Isac a fost delegat al Clubului electoral clujean la Conferința Națională a Partidului Național Român din mai 1881 de la Sibiu¹²⁶ unde s-au pronunțat pentru pasivismul politic¹²⁷. Cu aceea ocazie Iuliu Coroianu a lansat ideea alcătuirii unui memorial privind situația poporului român, menit să facă cunoscută problema românească pe plan european, ideea fiind împărtășită și de avocații clujeni Aurel Isac și Alexiu Pop¹²⁸. Redactat de George Barițiu, *Memorialul*, în care s-a condamnat dualismul austro-ungar și politica de deznaționalizare, a fost tipărit pentru prima dată în octombrie 1882, fiind primul text politic al românilor transilvăneni adresat opiniei publice, larg difuzat peste hotare¹²⁹.

Între acțiunile pentru păstrarea identității naționale, cele pentru dreptul de folosire a limbii române au avut un rol important în condițiile în care puterea politică a încercat să-l restrângă treptat în deceniile 8-9 ale secolului al XIX-lea. Astfel, dacă în 1861 autoritățile locale din comitatul Cluj, unde liberalii au fost bine înrădăcinați, au acceptat folosirea limbii române în întruniri, în dezbateri și cereri scrise, din convingerea că limba este un instrument indispensabil înțelegerii mutuale, coeziunii și fraternizării, treptat în deceniul următor politica

¹²⁴ *History of Transylvania*, vol. III, p. 653- 654.

¹²⁵ *Istoria Clujului*, p. 315.

¹²⁶ *Clujenii și marea unire*, p. 13.

¹²⁷ Pasivismul a însemnat refuzul de a participa activ la viața politică (la alegeri, în organismele reprezentative).

¹²⁸ Cordoș; Neamțu, *Iuliu Coroianu în vârtoarea vremurilor*, p. 54.

¹²⁹ Iuliu Coroianu îi cerea lui George Barițiu în octombrie 1882 să-i trimită câteva exemplare din *Memorial* la Cluj, contra cost. Ca urmare a acestei cereri a primit 50 de exemplare pe care le-a distribuit, *Ibidem*, p. 54- 55.

față de minorități a devenit tot mai puțin tolerantă. În 1879 predarea limbii maghiare a devenit obligatorie în toate școlile elementare iar în 1883 măsura a fost extinsă la învățământul gimnazial; s-a introdus controlul statului asupra școlilor confesionale românești și obligația ca profesorii acestora să cunoască limba maghiară. Politicienii clujeni, între care și Iuliu Coroianu, au protestat împotriva legii, în faza ei de proiect, și apoi, câțiva ani mai târziu (în 1891) împotriva proiectului de maghiarizare a azilelor de copii.

Importanța avocaților români în viața politică din comitat este relevantă și de pozițiile ocupate în clubul electoral al comitatului: în 1891, la reorganizarea acestuia, Iuliu Coroianu a fost ales președinte, avocatul

Iuliu Coroianu

George Ilea secretar iar Aurel Isac și Vasile Almășan, membri¹³⁰. Alegerile nu surprind având în vedere implicarea lor în acțiunea Memorandumului. Astfel, la Conferința națională a P.N.R. din 1884 la care s-a preconizat alcătuirea unui „*memorand curat politic*” care să descrie situația națiunii române din Austro-Ungaria au participat cinci avocați clujeni: Vasile Almășan, Iuliu Coroianu, Alexiu Pop, Emeric Pop și Aurel Isac. Iuliu Coroianu a fost ales în Comisia celor 30 care au dezbătut programul partidului și elaborarea Memorandumului. De asemenea, a fost ales, pentru prima dată, membru al Comitetului Central al P.N.R., și reales în anii

următori, la conferințele din 1887, 1890 și 1892¹³¹. În ședința din 30 august 1887 Comitetul Central al P.N.R de la Sibiu, a fost desemnat să redacteze un proiect de memorand alături de Aurel Mureșianu, cel

¹³⁰ În 1 martie 1883 s-a organizat o adunare de protest a alegătorilor români din Cluj împotriva acestui proiect de lege; Iuliu Coroianu a prezentat și rezoluția adunării, *Ibidem*, p. 55- 58.

¹³¹ *Ibidem*, p. 80- 81.

alcătuit de Iuliu Coroianu stând la baza versiunii finale a *Memorandumului*¹³². S-a consultat în elaborarea lui, mai ales pentru aspectele juridice, cu juristul Alexandru Bohățiel, fost avocat la Cluj, atunci președintele clubului electoral din comitatul Cojocna¹³³. De asemenea, a intervenit cu observații, adnotări asupra primei forme a textului și avocatul clujean Alexiu Pop¹³⁴. La sfârșitul lunii mai 1890 Iuliu Coroianu, însoțit de Vasile Lucaciu, a plecat la București pentru a prezenta textul elitei politice din Regat, între politicienii vizați fiind Mihail Kogălniceanu, D. A. Sturza și Ion C. Brătianu și regelui Carol I. Părerile acestor politicieni au fost incluse în varianta finală a documentului¹³⁵. Comitetul Central al P.N.R. întrunit în 25-26 martie 1892 a decis ca *Memorandumul* să fie tipărit în limbile română, maghiară și germană și prezentat împăratului la Viena în cursul lunii mai de o delegație numeroasă alcătuită din reprezentanți ai tuturor comitatelor locuite de români, în special din țărani¹³⁶. Delegația română care s-a deplasat la Viena în cursul lunii mai nu a fost primită de împărat, *Memorandumul* fiind predat, în plic sigilat, la 1 iunie 1892 șefului Cămarilor de cabinet a monarhului. Acesta din urmă a refuzat să îl citească, trimițându-l nedescăzut primului ministru ungar. *Memorandumul* a fost tipărit la Sibiu, sub formă de broșură, într-un tiraj de 7.500 de exemplare în limba română, 500 în limba germană, 700 în limba franceză și 700 în limba italiană¹³⁷.

Participarea avocaților clujeni la redactarea actului și la conducerea întregii mișcări politice angrenate în jurul lui nu a scăpat Camerei avocaților din Cluj care în 8 iunie 1892, în numele a 18 avocați maghiari, a făcut un denunț public împotriva lui Ioan Rațiu cerând suspendarea lui din activitatea de avocat¹³⁸. În denunțul adresat Consiliului de disciplină al Camerei avocaților Cluj, se acuza că Ioan Rațiu, în loc să se adreseze guvernului maghiar, corpurilor legiuitoare maghiare și, prin interme-

¹³² Proiectul a fost discutat în ședința din septembrie 1890 a Conferinței P.N.R. care a avut loc la Cluj, *Clujenii și marea unire*, p. 14.

¹³³ Cordoș; Neamțu, *Iuliu Coroianu în vârtoarea vremurilor*, p. 84.

¹³⁴ *Ibidem*, p. 92.

¹³⁵ *Ibidem*, p. 94-95.

¹³⁶ *Ibidem*, p. 109.

¹³⁷ *Ibidem*, p. 116-117. Textul are două părți: prima în care se atacă valabilitatea și legalitatea unirii Transilvaniei cu Ungaria și cealaltă în care se denunță politica ungară de hegemonie și de naționalizare și se acuză dualismul, *Ibidem*, p. 118-119.

¹³⁸ Vezi textul denunțului în *Procesul Memorandumului*, vol. II, p. 357-358.

diul lor, regelui maghiar, „el a voit să-și conducă delegația în capitala „imperului general” înaintea „împăratului” și în formă de „Memorand misterios” să înainteze acelea doleanțe, cari cuprind în sine pălmuirea obrazului unei națiuni”¹³⁹. Prin urmare, cei 18 considerau că „dr. Ioan Rațiu, prin această atitudine a lezat grav cinstea și autoritatea corpului avocaților, a devenit nedemn de respect și încredere”¹⁴⁰. În 23 iulie 1892 acuzațiile s-au extins și asupra lui Iuliu Coroianu și Teodor Mihali cărora li s-a cerut să dea o declarație. Cei trei erau acuzați de unii din colegii lor din Camera avocaților că au violat constituția maghiară, au fost infideli față de Ungaria și integritatea ei (având în vedere cuprinsul *Memorandumului*) și prin aceasta și-au încălcat jurământul de avocat. În întâmpinarea către Camera avocaților din Cluj, Iuliu Coroianu nu a ezitat să își asume acțiunile politice, afirmând: „O fac această declarațiune din urmă pentru ca onorata Cameră avocațială să afle și să se convingă, că aceste fatigii care le-am dezvoltat și le dezvolt pentru națiunea mea română întru apărarea și recăstigare a drepturilor ei inalienabile nu sunt de atare natură ca să mă intimideze în urmările lor, și o fac să fie știut că autorii acelu Memrand nu sunt a se căuta în străinătate, ci ei sunt acasă și am deplină conștiință și convingere, că cele cuprinse în acel memorand sunt adevărate și că acele a le scrie și a le înainta la Înaltul Tron li-a fost cel mai înalt obligament patriotic și cetățenesc”¹⁴¹. Instanța disciplinară a Camerei avocaților din Cluj a decis în ședința din 20 ianuarie 1893 să nu îi excludă pe cei trei¹⁴².

Pentru aplanarea tensiunilor create de înaintarea *Memorandumului*, guvernul maghiar a inițiat în 1893, ca urmare a intervenției împăratului Germaniei (apărător al intereselor Triplei Alianțe), convorbiri cu fruntașii politici români. La convorbirile cu Hieronymi Károly, ministrul de interne al Ungariei, desfășurate la Budapesta în 16 noiembrie 1893, Ion

¹³⁹ *Ibidem*, p. 357.

¹⁴⁰ *Ibidem*, p. 358.

¹⁴¹ Apud Cordoș, Neamțu, Iuliu Coroianu în *vâltoarea vremurilor*, p. 127.

¹⁴² Motivația instanței disciplinare a Camerei avocaților Cluj era următoarea: „Astfel, deși este cert, că în Memorandul destinat de a fi prezentat Majestății Sale, exprimându-se dorul dupe împărăția unitară austriacă, și tendința îndreptată pentru separarea Transilvaniei, conținutul lui și în formă de petiție, trădează neîndoios doruri și nizuințe nepatriotice; cu toate acestea contra avocaților denunțați procedura disciplinară nu se poate deschide și plângerea urmează a fi respinsă în ceea ce privește faptul, că prin ocolirea organelor constituționale purtătoare de răspundere în cauzele politice avocații denunțați au crezut și au încercat să ajungă la scop; aceasta arată mai mult neerudiția în cunoștințele dreptului public și lipsa simțului constituțional, ceea ce chiar și fără considerare la motivele susvorbite, nu s-ar putea califica delict disciplinar”, *Procesul Memorandumului*, vol. II, p. 359-360.

Rațiu l-a folosit ca intermediar pe Iuliu Coroianu. Convins că guvernul maghiar nu dorește soluționarea diferendelor, ci poartă convorbirile doar de formă pentru a-i putea mai apoi acuza pe români de imaturitate politică, Iuliu Coroianu a abandonat tratativele¹⁴³.

Departat de a stinge tensiunile, guvernul maghiar le-a escaladat, deschizând procesul memorandiștilor. În 6 decembrie 1893 parchetul general din Cluj a lansat actul de acuzare împotriva lor pentru delictul de agitație. Procesul intentat autorilor *Memorandumului*, judecat la Cluj, a prilejuit o solidarizare a intelectualității românești în jurul inculpaților¹⁴⁴. Organizator al apărării, Comitetul Central al P.N.R. a decis ca acuzații să se apere exclusiv în limba română, permițându-i-se, în mod excepțional, doar lui Iuliu Coroianu să țină discursul de apărare în limba maghiară, pentru a-i convinge pe membrii juriului pe limba lor¹⁴⁵. Prima consfătuire a apărătorilor a fost convocată pentru 3-4 februarie 1894 la Cluj, în casa lui Iuliu Coroianu, implicându-se în convocarea lor și avocații clujeni Aurel Isac și George Ilea¹⁴⁶. Organizarea apărării a fost dezbătută și la București, în cursul vizitelor lui Vasile Lucaciu și Iuliu Coroianu din februarie- martie 1894 în capitala României. S-a discutat atunci posibilitatea trimerii unor ambasadori ai emigrației transilvănene în principalele capitale europene și s-a trimis o telegramă de felicitare filologului englez W.R. Morfill care organizase la Oxford în 5 martie 1894 un miting de susținere a românilor transilvăneni. De asemenea, Coroianu a profitat alături de Vasile Lucaciu de prezența la București pentru a fi primit în audiență de regele Carol I¹⁴⁷. În ceea ce privește pe avocații clujeni implicați în proces ca apărători, Aurel Isac a fost apărătorul lui George Pop de Băsești, Amos Frâncu al lui Ion Rațiu și George Ilea al lui Dionisie Roman¹⁴⁸.

¹⁴³ Cordoș, Neamțu, *Iuliu Coroianu în vârtoarea vremurilor*, p. 135- 136.

¹⁴⁴ Pentru desfășurarea procesului vezi *Ibidem*, p. 136- 158; *Procesul Memorandumului*, vol. I- II passim.

¹⁴⁵ Această decizie a dat naștere la suspiciuni asupra lui Iuliu Coroianu și acuzații din partea lui Francisc Hossu Longin și a lui Aurel Mureșianu, Cordoș, Neamțu, *Iuliu Coroianu în vârtoarea vremurilor*, p. 140.

¹⁴⁶ Din cauza neînțelegerilor dintre Iuliu Coroianu și Aurel Isac, Comitetul central și apărătorii s-au consultat separat și apoi s-au întrunit în ședință comună în sala Casinei Române, *Ibidem*, p. 141.

¹⁴⁷ Au trimis telegrama Iuliu Coroianu, Vasile Lucaciu, Eugen Brote și Aurel C. Popovici, *Ibidem*, p. 143.

¹⁴⁸ *Procesul Memorandumului*, I, p. 250 sq.

Apărătorii în Procesul Memorandului

rândul 1: Șt. Cicio-Pop, Valeriu Braniște, George Ilea (membru al Cam.av. Cluj), Mateiu M. Dula, Iosif Crișan, Alexandru L. Hossu, Ștefan Fainor, Francisc Hossu Longin, Ioan M. Roșu, rândul 2: Augustin Bunea, Aurel Mureșianu, Milos Stefanvič, Aurel Isac (membru al Cam.av. Cluj), Coriolan Brediceanu, Amos Frâncu (membru al Cam.av. Cluj), Petru Truția, rândul 3: Silviu Moldovan, Emil Gavrilla, Ștefan Petrovici

Subscribul prin aceasta sine
adeverea, că vlu avocat Dr
Amos Frâncu pentru apararea
mea în procesul memorandumii și pentru
apararea tuturor clienților și în pro-
cese politice n'a primit nici dela
mine, nici dela comitetul național
nici o remunerare. Fara pe bară
informațiilor autentice ce le am
pot afirma, că în aceste procese
politice și în genere sub nici un titlu
n'a primit nici dela liga culturală
nici un ban, nici ca' remunerare
nici ca' escorțare a operelor arite.

Sibiu în 20 martie 1896

D. Rațiu

(Scrisoarea Președintelui P.N.R., dr. Ioan Rațiu, prin care atestă că avocatul
său în Procesul Memorandului, dr. Amos Frâncu, nu a fost remunerat.
Biblioteca Centrală Universitară, Cluj-Napoca, Fond Amos Frâncu)

Interogat în 8 mai de președintele Tribunalului Cluj, baronul Szentkerestesz Zsigmond, Coroianu a pretins să fie numit Iuliu, așa cum este înscris în matricola botezaților, și nu Gyula: „...acesta nu este numele meu, fiindcă eu în registrul stării civile nu sunt trecut Gyula ci Iuliu. Având în vedere, că sunt avocat de 20 de ani și în acest timp am învățat să stimez prestigiul legilor țării și a Justiției”¹⁴⁹. În cursul lunii mai, mișcarea memorandistă a intrat și în dezbaterile Parlamentului din Budapesta, ocazie cu care un deputat maghiar afirmă că Iuliu Coroianu, „vătaful lor, e avocat în Cluj și sute și mii de acțiuni, concipiate de el, a înaintat judecătoriei în limba maghiară”¹⁵⁰. În 25 mai 1894 s-a pronunțat sentința, Iuliu Coroianu fiind condamnat la doi ani și opt luni „temniță de stat”. Era a treia pedeapsă ca gravitate (după Vasile Lucaciu condamnat la cinci ani și Dimitrie Comșa la trei ani), circumstanța atenuantă fiind aceea că și-a recunoscut fapta iar cea agravantă că a fost redactorul și raportorul textului¹⁵¹. Parchetul general a cerut în 17 iunie 1894 ca sentințele, fără a fi încă definitive, să fie comunicate Camerelor avocaților pentru ca acestea să decidă, în baza punctului a al articolului 4 din legea 28 din 1887, dacă vor aplica sau nu măsura de suspendare din Cameră a condamnaților. Din circumscripția Camerei Cluj făceau parte Iuliu Coroianu și Teodor Mihali, avocat în Dej¹⁵². În mai-iunie 1894 Coroianu își mai exercita profesia de avocat, cerând permisiunea de a pleca la Budapesta „în afaceri advocaționale”. Plecărilor și sosirile trebuiau anunțate la căpitănatelile de poliție din Cluj și Budapesta. De altfel, era supravegheat tot timpul călătoriei și sejurului la Budapesta¹⁵³. În urma cererii parchetului însă Iuliu Coroianu a fost suspendat din Camera avocaților, obținând din nou dreptul de a profesa după eliberarea din închisoare. A fost arestat în 29 iulie 1894, fiind condus la gară de sora sa

¹⁴⁹ *Ibidem*, II, p. 38.

¹⁵⁰ Apud Cordoș, Neamțu, *Iuliu Coroianu în vâltoarea vremurilor*, p. 161.

¹⁵¹ Vezi interogatoriul de instrucție din 29 mai 1893, continuat în 19 iulie 1893 și sentința în *Procesul Memorandului*, I, p. 142-147, 309-315.

¹⁵² *Ibidem*, I, p. 319-320.

¹⁵³ *Ibidem*, I, p. 443-446. Judecătorul de instrucție a trimis o telegramă căpitănatului suprem de poliție din Budapesta în care adresa rugămintea supravegherii lui Iuliu Coroianu: „Vă rog pentru supravegherea sa polițienească, care să nu fie bătătoare la ochi, în timpul șederii sale acolo, și pentru întreaga durată a reînțarcerii”, *Ibidem*, doc. nr. 229, p. 445. Poliția din Budapesta îl informa pe judecătorul de instrucție despre întoarcerea lui Coroianu la Cluj: „Cu trenul accelerat no. 502 care pleacă de aci astă seară la orele 9 și 15 minute Lucaciu și Coroianu, călătoresc spre casă peste Cluj, sub durată călătoriei vor fi supravegheați, pentru observarea lor pe mai departe luați dumneavoastră măsuri.”, *Ibidem*, p. 446.

Clara Maniu și de fratele mai mic, preotul Sabin Coroianu¹⁵⁴. A fost închis la Szeged (Seghedin) alături de Ion Rațiu și Vasile Lucaciu, ceilalți condamnați ispășindu-și pedeapsa la Vác¹⁵⁵. Grație intervenției oamenilor politici din Regat, în speță a regelui Carol I și guvernului conservator ca și a ierarhilor Bisericii greco-catolică și ortodoxă din Transilvania, împăratul a decis în 14 septembrie 1895 să-i grațieze pe memorandiști¹⁵⁶.

După proces, solidaritatea fruntașilor politici români din Transilvania și Banat s-a destrămat, creându-se grupări cu opinii diferite asupra conducerii P.N.R. În pofida acuzațiilor care i s-au adus în anii 1896- 1898, printre altele, aceea de a fi exercitat o influență nefastă asupra lui Ion Rațiu, Iuliu Coroianu a continuat să activeze pe scena vieții politice. În 25 martie 1898 găzduia în casele sale din Cluj o consfătuire a aderenților lui Ion Rațiu, în care s-a discutat asupra sărbătoririi împlinirii a 50 de ani de la Marea Adunare Națională de la Blaj. Participanții au semnat un Apel pentru celebrarea semicentenarului la Blaj, între semnatarii aflându-se avocații clujeni George Ilea și Alexiu Pop. Deși autoritățile maghiare au interzis organizarea adunării, Iuliu Coroianu a fost prezent la Blaj alături de alți conducători politici¹⁵⁷.

În primii ani ai secolului al XX-lea fruntașii politici români din Cluj au discutat tactica de urmat, pronunțându-se pentru continuarea pasivismului. Ca atare, cei care nu s-au conformat, precum avocatul clujean Vasile Indre (înscris la alegerile din 1901 pe listele electorale ale cercului Șomcuta Mare), au fost aspru criticați¹⁵⁸. Au fost ani în care s-a

¹⁵⁴ Cordoș; Neamțu, *Iuliu Coroianu în vârtoarea vremurilor*, p. 160.

¹⁵⁵ Nu a renunțat la a se îngriji pentru a avea o ținută decentă nici în închisoare. Era, potrivit unui vizitator „voios, gătit și parfumat parcă ar fi fost scos dintr-o cutie și nu ar fi fost închis într-o temniță unguirească”, apud *Ibidem*, p. 163. De altfel, la închisoare s-a înfiripat idila sa cu Dorina, fiica cea mică a lui Ion Rațiu, care venea să-și viziteze tatăl și care i-a devenit apoi soție, *Ibidem*.

¹⁵⁶ *Ibidem*, p. 167- 168.

¹⁵⁷ *Ibidem*, p. 195-196.

¹⁵⁸ A fost atacat în ziarul *Tribuna* din Sibiu care, în preajma alegerilor, aducea aminte cititorilor că respectivul fusese timp de șase ani protopretorul Șomcutei Mari, funcție în care s-a considerat „un stâlp puternic al ideii de stat maghiar”; pe de altă parte, fiind în acea funcție „și-a adunat o avere privată colosală” și a și fost cercetat disciplinar, *Tribuna*, nr. 159, 1901, p. 633. În condițiile în care s-au produs astfel de defecțiuni de la linia oficială, în 5 septembrie 1901 s-a ținut la Cluj o adunare a fruntașilor P.N.R. care a adoptat un „Apel către alegătorii români” prin care se afirma că P.N.R. „persistă solidar pe lângă pasivitatea sa generală față cu alegerile dietale și față cu întregul sistem de guvernare”. Apelul a fost semnat alături de Ion Rațiu, Vasile Lucaciu și alții și de avocații Iuliu Coroianu și Teodor Mihali, *Tribuna*, nr. 169, 1901, p. 673.

afirmat în viața politică o nouă generație de avocați, căreia i-a aparținut și Amos Frâncu. Descendent al unuia din tribunii lui Avram Iancu, a fost pe tot parcursul vieții sale un admirator al lui și un apărător al moșilor. Nu surprinde astfel că la 1 august 1895 a redactat un protest împotriva sistării de către autorități a colectei întreprinse printre români pentru a i se ridica un monument lui Avram Iancu¹⁵⁹. Consecvent liniei pasiviste a refuzat mandatul de participare la Conferința Națională a P.N.R. din 1905, alături de un alt avocat clujean, Valentin Poruțiu.

Izbucnirea primului război mondial și oportunitatea creată de a se schimba configurația politică zonală i-a găsit pe avocații români cu experiență deja în viața politică, gata de acțiune.

b. Împlinirea unui ideal politic: unirea Transilvaniei cu România

În toamna anului 1918 Banca „Economul”, al cărui director era avocatul Amos Frâncu, s-a numărat printre locurile de întâlnire a intelectualității clujene implicate în lupta pentru activitatea politică¹⁶⁰. Fără a mai aștepta hotărârile Comitetului Executiv al P.N.R., Amos Frâncu a trecut la acțiune. În 28 octombrie 1918 a lansat din Cluj manifestul *Moșilor, fraților!*, prin care chema la lupta armată pentru unitatea politică¹⁶¹. În 30 octombrie studenții care s-au întrunit la internatul Petran și în ziua următoare în localul băncii „Economul” sub conducerea lui Amos Frâncu au decis alături de intelectualii și ofițerii prezenți, instituirea administrației românești la Cluj, înființarea Consiliului și a Gărzii Naționale¹⁶². A fost un pas organizatoric care a devansat acțiunile celor două partide românești, Partidul Național Român și Partidul Social Democrat. În 2 noiembrie 1918, la o adunare a românilor din Cluj, Amos Frâncu a stăruit pentru instituirea independenței națiunii române din Transilvania; s-a decis atunci ca românii să-și creeze structuri proprii de conducere și, în seara aceleiași zile, în cadrul unei alte adunări ținute în sediul băncii „Economul” s-a decretat înființarea Senatului Național Român din Ardeal. În acea seară Amos Frâncu a avut inițiativa de a convoca a doua zi, printr-un manifest, o adunare

¹⁵⁹ Protestul intitulat *Apel și cerere de nulitate* a avut 44 de pagini, *Clujenii și marea unire*, p. 16.

¹⁶⁰ *Istoria Clujului*, p. 378.

¹⁶¹ *Clujenii și marea unire*, p. 24-26.

¹⁶² *Ibidem*, p. 26.

populară la Cluj. Ținută în sala festivă a sediului P.S.D. (azi Piața Unirii nr. 10) aceasta a confirmat deciziile din ziua anterioară. În fruntea Senatului a fost aclamat Amos Frâncu, ca președinte, și Emil Hațieganu ca vicepreședinte. A fost alcătuit și un Comitet executiv, din 13 membri, între care s-a aflat avocatul Valentin Poruțiu; notar în Comitetul executiv a fost tot un membru al Camerei avocațiale Cluj, dr. Augustin Pordea¹⁶³.

Senatul Național din Cluj a organizat în primele zile ale lunii noiembrie mișcarea națională din partea de nord a Transilvaniei și din Munții Apuseni, contribuind la constituirea de consilii naționale locale¹⁶⁴. Amos Frâncu și-a dorit să fie conducătorul politic al românilor transilvăneni, însă Senatul nu a avut autoritatea dorită de el în Transilvania, iar colaboratorii, între care și Emil Hațieganu, i-au reproșat stilul ferm, autoritar. De altfel, Senatul Național Român și-a încetat activitatea în 16 noiembrie 1918, locul lui fiind luat de Consiliul Național Român din Cluj prezidat de Emil Hațieganu și subordonat Consiliul Național Român Central din Arad¹⁶⁵.

Implicați în viața politică și în deceniile anterioare, avocații s-au numărat deci între actorii principali ai unirii, participând ca delegați la Marea Adunare Națională de la Alba Iulia. Îi regăsim astfel între participanții la eveniment pe avocații Iuliu Coroianu, dr. Valentin Poruțiu, dr. Amos Frâncu, dr. Ioan Giurgiu și dr. Augustin Pordea¹⁶⁶. Valentin Poruțiu a fost ales la Marea Adunare Națională ca membru în Marele Sfat Național Român iar Consiliul Dirigent al Transilvaniei l-a numit în 29 decembrie 1918/11 ianuarie 1919 și prefect al orașului Cluj¹⁶⁷.

¹⁶³ S-a născut la Gherla în 1885. A urmat cursurile Facultății de Drept din Cluj. A fost doctor în drept și a profesat ca avocat în Cluj. După unire a fost câțiva ani consecutiv membru al Consiliului Comunal al municipiului Cluj, *Clujenii și marea unire*, p. 46-47.

¹⁶⁴ *Ibidem*, p. 29-34.

¹⁶⁵ *Ibidem*, p. 36-39.

¹⁶⁶ *Ibidem*, p. 40.

¹⁶⁷ Gheorghe Iancu, *Justiție românească în Transilvania (1919)*, Cluj-Napoca, 2006, p. 21.

III. Pe un nou drum.

Tranziția sub autoritatea Consiliului Dirigent.

Reorganizarea Baroului

Schimbarea configurației politice în urma unirii Transilvaniei cu România a deschis noi posibilități avocaților de a accede în spațiul public, în administrație, învățământ, magistratură, în funcții politice. În fața acestor provocări au reacționat prompt prin organizarea Congresului Național al avocaților români din Transilvania, Banat, Crișana și Maramureș, desfășurat la Sibiu în 19-20 ianuarie/1-2 februarie 1919, la care au participat și membri ai Consiliului Dirigent¹, și anume Iuliu Maniu (președinte) și Aurel Lazăr (șef al Resortului Justiției). Prin discuțiile de atunci s-a încercat soluționarea principalelor probleme pe care le aveau de înfruntat în lunile următoare, unele dovedindu-se ulterior de durată lungă. Provenind dintr-un spațiu cu tradiții juridice diferite de cele din Vechiul Regat, avocații au dorit să le prezerve pe cât posibil în necesarul proces de unificare legislativă. Propunând ca model pentru un viitor cod comun românesc, codul civil german din 1900 și nu pe cel napoleonian, au deschis o problemă care s-a dovedit controversată în deceniile următoare, cea a relației dintre regionalism și integrare. Participanții au propus și o organizare a justiției pe criterii regionale prin constituirea Uniunii avocaților români din Transilvania, Banat, Crișana și

¹ Consiliul Dirigent, cu sediul la Sibiu, avea o mare putere executivă și legislativă, supus fiind Bucureștiului doar în probleme militare și de politică externă, căi ferate și alte câteva domenii de jurisdicție națională. Cei 15 conducători de departamente formau un fel de guvern provizoriu al cărui președinte a fost Iuliu Maniu. Domeniile aflate în competența Consiliului Dirigent ilustrează importanța chestiunilor regionalismului în Transilvania, Consiliul înfruntând Bucureștiul în probleme administrative, economice, politice și culturale. A fost dizolvat de guvernul Averescu în 2 aprilie 1920, brusc, fără o dezbatere sau un vot în Parlament. Măsura a produs o dezamăgire în rândul elitelor locale românești care au simțit că activitatea, tradițiile și experiența le-a fost disprețuită; decizia din aprilie 1920 a fost privită drept una de forță și această tendință de centralizare a provocat o nemulțumire generală; se pare că unii conducători politici au luat în calcul desfacerea unității politice, Livezeanu, *Cultură și naționalism*, p. 161-162, 194- 195; pentru activitatea instituției vezi și Gheorghe Iancu, *Contribuția Consiliului Dirigent la consolidarea statului național unitar român (1918- 1920)*, Cluj-Napoca, 1985.

Maramureș, cu rolul de a le apăra interesele materiale și morale și a unei secții ardeleni a Înaltei Curți de Casație și Justiție. Anticipând concurența avocaților din Vechiul Regat, dorind să se protejeze, au cerut ca oricare avocat care dorește să profeseze în teritoriile nou unite să aibă pregătirea, „cualificația” din aceste teritorii².

Problema acută în acele luni a fost însă cea a românizării justiției. Convinși de necesitatea de a ajuta la instaurarea unei justiții românești, avocații s-au gândit la protecția profesională. Astfel, au dorit ca, la o eventuală intrare în magistratură, să se țină cont de experiența și prestigiul lor, solicitând ca: în posturile de președinți de Tribunale și de Curți de Apel și de judecători la Curtea de Casație să fie numiți judecători și avocați care au cel puțin zece ani vechime, avocații numiți judecători, cu o vechime de zece ani să fie numiți cel puțin cu rangul de consilieri la Curtea de Apel, indiferent de postul ocupat și anii de practică avocațială să se socotească în întregime la fondul de pensie și la avansări să se considere ca și cum ar fi fost de la începutul practicii în serviciul justiției. S-a dorit ca avocații care urmau să ocupe funcții publice să-și suspende practica avocațială.

În ceea ce privește organizarea corpului avocațial, „în interesul validității elementului românesc”, s-a propus o reîmpărțire a Camerelor avocațiale, și anume constituirea a nouă Camere cu reședințele în: Sibiu, Brașov, Deva, Arad, Timișoara, Oradea, Cluj, Bistrița și Miercurea Ciuc (aceasta din urmă pentru întreg ținutul secuiesc). Camerele urmau să-și păstreze intactă autonomia, în cadrul lor limba oficială urma să fie limba română și, odată cu introducerea justiției românești, toți avocații români din Ardeal, Banat, Crișana și Maramureș urmau să fie obligați să depună un nou jurământ de fidelitate.

Introducerea limbii române în administrație și justiție, a fost, de altfel, una din primele decizii ale Consiliului Dirigent, luate prin decretul I din 24 ianuarie 1919 intitulat *Despre funcționarea în mod provizoriu a serviciilor publice, aplicarea legilor, despre funcționari și întrebuințarea limbilor*³. Pe baza acestuia s-a emis și ordonanța 121/1919 referitoare la judecători, avocați și notari publici în al cărei paragraf 4 se stipula că toate organele judiciare (magistrați, procurori, avocați, notari publici)

² *Patria*, nr. 4, 1919, p. 2.

³ Vezi textul decretului în Iancu, *Justiție românească*, p. 89- 90; pentru situația justiției în acești ani vezi și Ioan Papp, „Instaurarea justiției românești în Ardeal”, în *Transilvania*, nr. 1-2, 1945.

trebuie să depună un nou jurământ de fidelitate, față de statul român⁴. Conform paragrafului 7, avocații, notarii publici și experții care nu voiau să depună jurământul/promisiunea „*nu vor mai putea funcționa în această calitate a lor*”⁵. Pentru a veni în ajutorul avocaților și notarilor publici care nu știau limba română, prin paragraful 8 li s-a acordat o perioadă de grație pentru învățarea acesteia, de șase luni de la intrarea în vigoare a ordonanței⁶. Bună parte din juriștii maghiari, evrei și șvabi au refuzat depunerea jurământului invocând prevederi ale Convențiilor de la Haga din anii 1899 și 1907 și ale Armistițiului de la Belgrad⁷. În noile condiții, unii din juriștii maghiari au ales să părăsească România⁸, ceea ce a accentuat criza de personal în justiție. Ca atare, avocații români clujeni au fost chemați să contribuie la procesul de organizare instituțională, pentru ca instituțiile juridice să funcționeze. În urma apelului pe care Resortul de Justiție al Consiliului Dirigent l-a făcut către avocații din Cluj, prin intermediul prefectului Valentin Poruțiu, de a intra în magistratură, avocații din Cluj întruniți în 23 martie 1919 au ales o comisie care avea să-i desemneze pe cei care urmau să treacă între magistrați. Au fost selecționați 11 avocați și trei candidați de avocați⁹.

⁴ „Ordonanță referitoare la judecători, advocați, notari publici, emisă în baza decretului nr. 1 din 24 ianuarie 1919”, *Gazeta oficială*, nr. 7- 12, 1919, p. 12- 13. Avea în vedere comitatele care aparținuseră până atunci statului ungar și au intrat sub jurisdicția statului român și anume: Alba inferioară, Bistrița-Năsăud, Brașov, Ciuc, Cojocna, Făgăraș, Hunedoara, Mureș-Turda, Odorhei, Sibiu, Solnoc-Dăbâca, Târnava mare, Târnava Mică, Treiscaune și Turda-Arieș;. Textul jurământului era următorul: „*Jur pe atotștiutorul Dumnezeu a fi credincios Regelui Ferdinand I și Statului român, de a respecta cu sfințenie legile țării și decretale, ordonanțele Consiliului Dirigent, și de a îndeplini cu onoare, conștiință și nepărtinire funcțiunile ce îmi sunt încredințate și a păstra secretul oficios. Așa să-mi ajute Dumnezeu!*” Cei pe care convingerile religioase i-ar fi împiedicat să depună jurământul urmau să depună o promisiune solemnă, în care în loc de „*Așa să-mi ajute Dumnezeu*” rosteau „*Promit pe onoarea și conștiința mea*”.

⁵ Iancu, *Justiție românească*, p. 92.

⁶ *Ibidem*.

⁷ *Ibidem*, p. 82.

⁸ Se apreciază că în 1921 erau în Ungaria 845 de magistrați și avocați plecați din România, *Ibidem*, p. 79.

⁹ *Ibidem*, p. 82; lista celor 11 avocați români definitiv din toată Transilvania care au intrat în magistratură (judecătorii, curți de apel) la Ioan Papp, „Instaurarea justiției românești”, p. 18- 19. La Cluj unul din avocații care a intrat în magistratură timp de un an și jumătate (după care a revenit în avocatură) a fost Ioachim Tolciu.

Loialitatea avocaților față de statul român urma să fie marcată prin depunerea unui jurământ specific, stabilit prin ordonanța privind modificarea paragrafului 4 din ordonanța 121/1919. Textul acestuia era: „*Jur pe atotputernicul Dumnezeu de a fi credincios regelui Ferdinand I și Statului Român, de a respecta cu sfințenie legile țării, precum și decretele și ordonanțele Consiliului Dirigent din Sibiu, de a împlini chemarea mea de avocat cu onoare, punctualitate și conștiință. Așa să-mi ajute Dumnezeu!*”. Jurământul sau promisiunea solemnă urmau să fie depuse la sediul baroului avocațial, într-o ședință plenară, iar de avocații din provincie înaintea șefului judecătoriei de ocol. Termenul depunerii jurământului urma să fie fixat de președintele baroului, respectiv de șeful judecătoriei de ocol, în termen de opt zile de la primirea ordonanței. Forul în fața căruia s-a depus jurământul/promisiunea solemnă urma să-i elibereze fiecărui avocat un certificat atestator¹⁰. Această ordonanță nu a fost însă respectată de barouri, dominate de avocați de altă origine etnică decât cea românească. Nu a făcut excepție nici de cel din Cluj. În urma apelului Consiliului Dirigent către Camera avocaților din Cluj de a-i convoca pe toți avocații în ședință plenară pentru a le cere jurământul de credință față de statul român, comitetul executiv al acesteia, întrunit în ședința din 5 aprilie 1919, a decis în unanimitate să nu ceară jurământ de la avocați, deoarece Camera nu recunoaște Consiliul Dirigent Român și nici statul român¹¹. Pentru a surmonta o atare situație, care nu a fost singulară, s-a emis decretul nr. XV referitor la modificarea în parte a art. de lege XXXIV din anul 1874, astfel încât barourile să poată fi reorganizate cu asigurarea continuității activității lor și cu un număr mai mic de avocați decât cel prevăzut de lege (prin art. 17 al legii din 1874 se stabilise numărul minim la 30); se prevedea din nou obligativitatea avocaților, inclusiv a celor aflați în exercițiul profesiei, de a depune jurământul de credință, sub pedeapsa înlăturării din avocatură. Se dădea astfel posibilitatea reorganizării barourilor, ca și continuatoare ale vechilor camere, chiar și numai cu avocații români minoritari (în Baroul Cluj erau doar nouă avocați români), în condițiile în care ceilalți ar fi refuzat din nou să depună jurământul de credință. Potrivit art. 7 dacă comitetul vreunui barou refuza executarea decretelor Consiliului Dirigent sau a ordonanțelor resorturilor acestui Consiliu, șeful resortului de

¹⁰ *Gazeta Oficială*, nr. 13-15, 1919, p. 8.

¹¹ *Patria*, nr. 48, 1919, p. 1.

justiție era autorizat a dizolva comitetul și a dispune reorganizarea baroului prin convocarea Adunării generale prezidate de un comisar numit de șeful resortului de justiție. La această adunare puteau lua parte numai acei avocați care au depus noul jurământ¹².

În 14 iunie s-a emis o ordonanță pentru aplicarea Decretului XV în care se specifica procedura depunerii jurământului. Astfel, dacă consiliul vreunui barou refuza să execute dispozițiile decretului XV, respectiv ale ordonanței 131/1919, avocații domiciliați în sediul baroului urmau să depună jurământul/promisiunea solemnă înaintea președintelui Tribunalului din sediul baroului iar cei domiciliați în provincie în fața șefului judecătoriei de ocol. Președintele Tribunalului, respectiv șeful judecătoriei de ocol *„vor cita pe singuraticii avocați în biroul său cu citațiune la persoană”*, indicând în citație că avocatul este citat în ziua și la ora fixată să depună jurământul cuprins în art. 2 al decretului XV. Dacă avocatul citat: a) nu se prezintă în locul și la ora fixată, b) ori nu-și justifică absența până la termen, în mod acceptabil, cerând și un termen nou, c) prezentându-se la convocarea președintelui, respectiv a șefului judecătoriei, pentru depunerea jurământului/promisiunii solemne *„nu se declară”*, d) sau numai sub rezerva unei condiții se învoiește să depună jurământul, dreptul de a-și exercita profesiunea de avocat înceta, în temeiul dispozițiilor art. 5 și 6 ale decretului XV cu data zilei la care a fost citat pentru jurământ. Despre depunerea jurământului urmau să se alcătuiască procese-verbale, înaintate de șefii judecătoriilor de ocol președintelui tribunalului. Exemplarul original al proceselor verbale urma să se păstreze în arhiva tribunalului, o copie autentică era înaintată șefului resortului de justiție iar alta trimisă baroului competent. Procesele-verbale urmau să stea la baza reorganizării baroului și la construirea baroului nou prevăzut în art. 1 și 2 al decretului XV. Avocatul care depunea jurământul oficios, urma să primească de la președinte/șeful judecătoriei o adeverință semnată de acesta, prevăzută cu sigiliul tribunalului/judecătoriei, dată din ziua depunerii jurământului în care se va adevăra că avocatul...din...a depus jurământ prescris în art. 2 al decretului XV (adeverințele deja eliberate pe baza ordonanței 121/1919 erau și rămăneau valabile). Toate autoritățile civile și militare (justițiale, administrative, financiare) și organele subordonate acelorora erau invitate să pretindă de la avocatul care se prezenta pentru vreun

¹² *Gazeta oficială*, nr. 31- 35, 1919, p. 12.

client să prezinte adeverința sus-menționată; dacă aceasta nu li se arăta urmau să procedeze ca și față de avocații care nu au depus jurământul. Consiliile acelor barouri care nu îndeplineau dispozițiile ordonanțelor 121/1919 și 131/1919 în baza decretului XV art.7 urmau să fie dizolvate, numindu-se în locul lor un comisar pentru reorganizarea baroului și conducerea adunării generale la care urmau să participe și să aibă drept de vot doar avocații care au depus jurământul. Consiliul nou ales urma să compună tabloul avocaților conform art. 1 și 2 ale decretului XV¹³. Este de remarcat faptul că în documentele emise de Consiliul Dirigent s-a folosit denumirea de barou, după exemplul din Vechiul Regat, ca un prim pas și cu valoare simbolică nu doar pragmatică, spre unificarea terminologiei.

Baroul Cluj a fost primul reorganizat din Transilvania în baza acestui decret. Evenimentul a avut loc în **5 iulie 1919** în sala festivă a Casei județene, sub conducerea președintelui de tribunal dr. Laurențiu Nistor, în calitate de Comisar trimis de Consiliul Dirigent de la Sibiu. Au fost aleși atunci ca președinte dr. Amos Frâncu, vicepreședinte dr. Parthenie Barbu și secretar dr. Dionisie Pop¹⁴. Baroul nou constituit s-a implicat în discuțiile referitoare la Curtea de Casație, pronunțându-se în ședința din 24 august 1919 pentru extinderea autorității Înaltei Curți de Casație și Justiție din București și asupra Transilvaniei și pentru constituirea în cadrul ei a unei secții speciale transilvănene, cu sediul la București¹⁵.

În paralel cu eforturile de reorganizare a barourilor, Consiliul Dirigent s-a preocupat și de organizarea examenelor de admitere în corpul avocaților și în magistratură. Resortul de Justiție a decretat sistarea, începând din 20 ianuarie 1919, a Comisiei de cenzurare a avocaților și judecătorilor din Târgu Mureș, diplomele eliberate după această dată urmând a fi considerate nule pe teritoriul administrat de Consiliul

¹³ *Gazeta oficială*, nr. 36- 37, Sibiu, 19- 23 iunie 1919, p. 5-6.

¹⁴ Duțu, *O istorie*, p. 212.

¹⁵ A fost soluția propusă și de membrii Curții de Apel Cluj întruniți în 19 iulie 1919 în ședință plenară. S-au conturat în decursul câtorva luni două poziții cu privire la instituție: unii doreau ca preconizata Curte de Casație să fie integrată Înaltei Curți de Casație și Justiție din București iar alții ca, până la unificarea juridică, să se înființeze o Curte de Casație la Cluj, care urma să fie Secția a IV-a a Înaltei Curți de Casație și Justiție din București, Iancu, *Justiție românească*, p. 86.

Dirigent¹⁶. În 12/25 martie 1919 Consiliul Dirigent a instituit provizoriu o Comisie de examinare pentru examenele de capacitate ale avocaților și magistraților cu sediul la Cluj iar prin decretul X din 15 aprilie 1919 s-a hotărât ca diplomele eliberate cu începere de la 1 iulie 1919 de Comisia de examinare de la Budapesta să nu mai fie recunoscute în Transilvania. Ca obiect de examen s-a introdus dreptul constituțional român și s-a stabilit, provizoriu, componența și numărul membrilor Comisiei, care și-a început lucrările la Cluj în 28 iunie. Emil Hațieganu, primpreședintele ei, a deschis prima sesiune¹⁷, cu speranța că acest început va fi „*baza unui viitor plin de garanție, că magistratul și avocatul român va fi cel mai credincios apărător a voinței, a simțului de drept a poporului român*”¹⁸.

În această fază de reorganizare a justiției transilvane au existat dispoziții comune pentru magistrați și avocați în ceea ce privește accederea în aceste profesii juridice. Recunoscându-se importanța practicii avocațiale s-a stabilit ca o condiție de admitere la examen efectuarea unei practici efective de cel puțin trei ani, dintre care doi după dobândirea diplomei de doctor în drept (decretul nr. X, paragraful 3). Potrivit paragrafului 4 din lege unul din cei trei ani de stagiu urma să fie efectuat pe lângă un avocat. Obligația, prevăzută și între condițiile dobândirii calității de magistrat (practicant judecătoresc), nu era formală, stabilindu-se sancțiuni în cazul nerespectării ei. Dacă nu era îndeplinită această condiție, în conformitate cu § 13, președintele Curții de Apel urma să le confere un concediu, timp în care practicanții aveau să îndeplinească, „*fără întrerupere*”, practica pe lângă un avocat. Practicantul își putea alege singur avocatul pe lângă care dorea să facă practica sau președintele Curții de Apel putea cere decanului baroului să-l repartizeze pe lângă un avocat. În vederea aplicării decretului X, în ședința Consiliului Dirigent ținută la Cluj în 30 decembrie 1919 s-a emis

¹⁶ Decretul nr. X referitor la examenul de capacitate al magistraților și avocaților, 15 aprilie 1919, publicat în *Gazeta oficială*, nr. 24- 25, p. 7-8; „Ordonanța referitoare la examenul pentru magistrați și avocați”, Sibiu, 17 aprilie 1919 a fost publicată în *Gazeta oficială*, nr. 26- 28, 30 aprilie, 3- 10 mai 1919, p. 1. Se preciza că examenul se poate face și la Cluj; sigiliul oficial urma să aibă inscripția „*Comisiunea de examinare pentru magistrați și avocați din Cluj*”.

¹⁷ Iancu, *Justiție românească*, p. 84.

¹⁸ Au fost admiși în acea primă sesiune zece candidați, șapte români și trei sași și trecuseră în primele zile cu succes dr. Octavian Rusu, dr. Moise Grama și dr. Alexandru Iancu, *Patria*, nr. 109, 1919, p. 1.

ordonanța referitoare la Comisia de examinare pentru magistrați și avocați, jumătate din membrii comisiei fiind formată din avocați.

În procesul de reorganizare instituțională s-a integrat și formarea Consiliului suprem disciplinar al avocaților, primpreședinte al lui fiind numit Pompei Micșa (președinte al Curții de Apel Cluj) iar președinți Gustav Haupt (consilier la Curtea de Apel) și Demetrie Kiss (avocat în Oradea). Consiliul era format din 20 de membri, dintre care șase erau numiți dintre magistrați iar restul dintre avocați. O hotărâre validă urma a fi luată doar în prezența președintelui sau a substitutului acestuia și a cel puțin doi magistrați și doi avocați¹⁹.

¹⁹ Decretul nr. XI relativ la instituirea în mod provizoriu a unui Consiliu Superior de disciplină și afaceri administrative pentru advocați, 17 aprilie 1919, semnat de Iuliu Maniu și șeful Resortului de justiție, publicat în *Gazeta oficială*, nr. 24- 25, 1919, Sibiu, p. 8-9. S-a stabilit și că un avocat nu poate fi în același timp membru în Consiliul baroului și în Consiliul Superior de disciplină, „Ordonanța pentru punerea în executare a decretului relativ la instituirea unui Consiliu superior de disciplină și afaceri administrative pentru advocați”, Sibiu, 17 aprilie 1919, semnată de șeful resortului justiție Aurel Lazăr, publicată în *Gazeta oficială*, nr. 26- 28, Sibiu, 30 aprilie, 3- 10 mai 1919, p. 1-2. Avocații clujeni numiți în *Consiliul superior de disciplină și de afaceri administrative pentru advocați* au fost Aurel Isac senior și Aurel Socol, *Ibidem*, p. 8; vezi și Iancu, *Justiție românească*, p. 85.

IV. Avocatura clujeană în România Mare (1921- 1940)

1. Pași spre unificarea profesiei

Unirea cu România a deschis o nouă etapă în istoria Clujului, românii încercând să-și pună amprenta asupra vieții culturale, spirituale a urbei, să depășească complexul de inferioritate culturală resimțit anterior. Intrați masiv în orașe după 1918 au ajuns treptat, spre sfârșitul deceniului al patrulea, să depășească sensibil populația maghiară din Cluj. Astfel, între 1910- 1920 numărul românilor din oraș a crescut de aproape patru ori, de la 7.500 la 28.000, creșterea cea mai mare producându-se după unirea din 1918, datorată fiind și exodului maghiarilor¹. În 1938 românii reprezentau 41% din totalul populației clujene (din cei 145.000 de locuitori ai Clujului 47.200 erau români și 46.200 maghiari²). Noua realitate etnică-demografică și politică s-a răsfrânt și în plan cultural-arhitectural, dându-se o amprentă românească Clujului prin acțiuni cu valoare simbolică. În 1932 s-a montat o placă pe statuia lui Matia Corvin cu un text aparținându-i lui Nicolae Iorga în care se sublinia originea lui română: „Biruitor în războaie, învins numai la Baia de propriul său neam, când încerca să învingă Moldova nebiruită”³. Plasarea statuii Lupoaicei, simbolul originii romane, în fața statuii lui Matia Corvinul, a avut, de asemenea, conotații naționale, românești ca și construirea catedralei ortodoxe prin care s-a constituit un nou spațiu, românesc, în centrul orașului. Noua catedrală a fost interpretată drept „simbol al idealurilor și forțelor sufletești ce au dus la marea izbândă a întregirii, iar prin trăinicia ei de milenii, simbol al vecinicei stăpâniri românești la Cluj”⁴.

Avocații s-au raliat eforturilor intelectualității românești de a se face cunoscută și apreciată în viața culturală a orașului. Prin viziunea asupra profesiei, asupra formării și profilului intelectual al avocatului, asupra modului de organizare a baroului, avocații au încercat, în ultimă instanță, să dea soluții la probleme care au vizat societatea românească în ansamblul ei. Una din principalele probleme a fost cea a integrării:

¹ Rogers Brubaker, Margit Feischmidt, Jon Fox, Liana Grancea, *Nationalist Politics and Everyday Ethnicity in a Transylvanian Town*, Princeton University Press, 2006, p. 110.

² Octavian Buzea, *Clujul: 1919- 1939*, Cluj, 1939, p. 95.

³ *Nationalist Politics*, p. 97; Buzea, *Clujul*, p. 79.

⁴ Buzea, *Clujul*, p. 98.

într-un oraș majoritar maghiar și într-o țară cu alte tradiții juridice. Unificarea legislativă a ridicat complicata problemă a compatibilizării diferitelor tradiții juridice, a relației dintre regiuni și centru, relație sinuoasă, astfel că după două decenii de la unire parte din intelectualii din provincii s-au simțit marginalizați de cei din capitală⁵.

Un prim pas legislativ spre unificarea profesiei s-a făcut prin *Legea pentru unificarea funcționării corpului de avocați*, votată în Parlamentul României în ședințele din 10 iunie și 15 iulie 1921. Prin cele trei articole s-a conferit libertatea avocaților de a se înscrie în orice barou din țară. Se stipula, ca atare: art. 1. orice avocat înscris la unul din barourile din țară va putea pleda în fața oricărei instanțe judecătorești din întreg Regatul și orice avocat înscris la orice barou va putea cere transferarea și înscrierea în alt barou, art. 2 orice legi, regulamente, ordonanțe, dispoziții etc. cu caracter local sau regional, moștenite de la Imperiul rus și de la cel austro-ungar, relativ la această lege se abrogă și art. 3 Ministerul de Justiție va da instrucțiuni cuvenite pentru executarea acestei legi în termenul mai sus fixat⁶. Dispozițiile legii nu s-au aplicat în totalitate în barourile din Banat, Ardeal și Bucovina, conducerea unor barouri din aceste zone refuzând să înscrie avocații proveniți din Regat. S-a considerat că astfel profesiunea de avocat își va pierde din prestanță deoarece acei avocați sunt slab pregătiți, nu cunosc dreptul locului și constituie o concurență pentru avocații deja existenți. Ca atare, s-au produs incidente la barourile din Cluj, Târgu Mureș și Arad⁷.

Un alt pas spre unificarea profesiei s-a făcut prin *Legea pentru organizarea corpului de avocați* din februarie 1923 care a preluat din tradiția avocaturii transilvănene prevederi referitoare la stagiu și examenul de intrare în barou. Decretul-lege din 1925 pentru modificarea art. 120 din legea din 1923, prin care s-a prevăzut că puteau profesa

⁵ Expresie a acestei stări de spirit a fost *Memorandul românilor din Ardeal, Banat, Crișana, Maramureș adresat Măriei Sale regelui Carol la 15 decembrie 1938*, în care se cerea respectarea rezoluțiilor de la Alba Iulia și a principiilor fundamentale formulate la acea adunare cu 20 de ani în urmă. În reflecțiile însoțitoare ale memoriului se arăta la secțiunea magistratură că dintre toți magistrații români de pe teritoriul Ardealului și Banatului 439 erau originari din Vechiul Regat și doar 278 erau ardeleni sau bănățeni, în timp ce, în Vechiul Regat, nu activau decât foarte puțini ardeleni și bănățeni, <http://www.banat.ro/Academica>.

⁶ Legea a fost promulgată în 22 iulie 1921 și s-a publicat în Monitorul Oficial nr. 89 din 26 iulie 1921 sub nr. 3444, *Ardealul Juridic*, nr. 2, 1921, p. 15.

⁷ Gruneanțu, *Istoria baroului Timiș*, p. 75.

ca avocați toți absolvenții unei facultăți de drept cu o durată de trei ani, a deschis calea pătrunderii masive a avocaților din Vechiul Regat în barourile din Transilvania și Banat⁸. Întâlnirea a două tradiții profesionale diferite a accentuat concurența crescândă în barourile transilvane, datorată noilor veniți. În Transilvania și Banat avocații își desfășurau activitatea în birouri riguros organizate (termenul „cancelarii” fiind relevant în acest sens), cu funcționari (secretari), condici de termene, registre de evidență a cauzelor iar onorariile în cauzele procesuale de stabileau de instanțele judecătorești în baza unui tarif fix, clientul fiind astfel protejat de tendința unor avocați de a stabili onorarii exagerate. Avocații din Vechiul Regat erau obișnuiți, în schimb, cu o atmosferă de lucru mai relaxată, aveau, potrivit unui contemporan, biroul într-un buzunar, evidențele și termenele într-un carnet din celălalt buzunar⁹. Atmosfera tensionată din cercul juriștilor clujeni împărțiți în două tabere, „într-una regățenii protejați și-n alta ardelenii gata de luptă până la extrem”, s-a reflectat și în ironia limbajului: „regățenii îi apostrofează mereu pe „doftorii” ardeleni, iar ardelenii pe regățeni „cu diplome din Paris””¹⁰. Unificarea profesională și-a avut deci inconvenientele ei. Înainte însă de a fi preocupați de concurența de dincolo de munți, avocații români și-au concentrat atenția asupra preluării conducerii baroului, alegerile stârnind nu puține orgolii.

2. Organizarea baroului

Alegerea conducerii baroului a dat naștere, încă din primii ani de după unire, la tensiuni între grupurile de influență conturate în jurul unor personalități puternice, influente, cu vechime în barou, precum Aurel Isac și Amos Frâncu. Astfel, alegerea în 1919 a primului decan al baroului reorganizat, Amos Frâncu, a fost contestată de Ioan Giurgiu, un apropiat al lui Aurel Isac, pe motiv că au fost aleși în comitet patru funcționari de stat care nu practicau avocatura și care și-au părăsit postul de funcționari abia la un an de la alegeri. Acest lucru a făcut ca,

⁸ *Avocatura în România. Culegere de texte* (ed. Cristina Nedelcu, Ionel Hasotti), Constanța, 2004, I, p. 121.

⁹ Gruneanțu, *Istoria baroului Timiș*, p. 75.

¹⁰ *Clujul*, nr. 70, 1923, p. 2. Autorul articolului se referea la cercul judecătorilor din Cluj și la tensiunile create de numirea la președinția Tribunalului a unui regățean, Praporgescu, în locul transilvăneanului Nistor. Cu siguranță însă atmosfera concurență s-a manifestat și în Baroul Cluj.

în opinia lui, baroul să intre, „încă de la naștere chiar, în zona incompatibilității”¹¹, și de aceea a semnalat situația Resortului Justiției din Consiliul Dirigent, lui Aurel Lazăr, care însă a recunoscut baroul (influențat, potrivit lui Ioan Giurgiu, de cumnatul său, membru al Baroului Cluj, Liviu Ghilezan, apropiat al lui Amos Frâncu). Oricum, mai vechiul rival al lui Amos Frâncu, Aurel Isac, i-a urmat la decanatul baroului până în 1923 când, în urma apariției Legii de organizare a Corpului de avocați, s-au organizat noi alegeri.

Conform noii legi, decanul și consiliul urmau să fie aleși pe timp de trei ani de către o adunare electivă prezidată de fostul decan dacă nu mai candida sau, în caz contrar, de cel mai în vârstă membru al consiliului (din nou, dacă nu candida) sau de cel mai în vârstă dintre avocații prezenți. Votul era obligatoriu și secret iar candidatul la funcție trebuia să aibă o vechime în exercițiul profesiei de cel puțin 10 ani (inclusiv stagiul și anii petrecuți în magistratură, dacă era cazul)¹².

Alegerile au dezvăluit dorința unora din avocații români de a impune la conducerea baroului o majoritate românească, în pofida faptului că avocații români erau minoritari. Ca atare, concurența dintre grupările din barou a avut și accente naționale. S-au conturat, deci, în Baroul Cluj două curente de opinie: unul care a susținut impunerea în conducerea lui a unei majorități românești și un altul care a mizat pe colaborarea cu colegii maghiari și evrei. Primul a fost promovat de Amos Frâncu și Valer Roman și celălalt, printre alții de dr. Ioan Giurgiu, care a avansat ideea cooperării tuturor colegilor din barou. Potrivit ziarului *Clujul* în luna aprilie 1923 își anunțaseră candidatura pentru titlul de decan dr. Valer Roman, dr. Ghilezan și dr. Isac. Acesta din urmă și-a retras ulterior candidatura, condiție în care părea sigură alegerea lui Valer Roman¹³. După runda din 13 mai în care s-a declarat balotaj, competiția a continuat să fie strânsă. Ziarul *Clujul*, care a urmărit îndeaproape aceste alegeri, reflecta astfel atmosfera din jurul lor: „Cele două tabere se urmăresc mereu și în cursul săptămânii au convocat ședințe pentru discutarea posibilităților de biruință. Ultima asemenea consfătuire a avut loc vineri seara la restaurantul New York sub președinția d-lui dr. Ioan Suci”¹⁴. Alegerea decanului era considerată deosebit de

¹¹ *Patria*, nr. 196, 1920, p. 2.

¹² *Avocatura în România*, I, p. 104-105.

¹³ *Clujul*, nr. 3, 1923, p. 3; nr. 6, 1923, p. 3.

¹⁴ *Clujul*, nr. 7, 1923, p. 1.

importantă în condițiile în care după sancționarea Constituției din 1923 unificarea legislativă devenea o problemă tot mai acută. Ca atare, se impunea ca „în fruntea baroului să ajungă oameni cari să reprezinte efectiv punctul de vedere al avocaților ardeleni față de măsurile de unificare care vor veni de aci’nainte”¹⁵. Alegerea în 20 mai a lui Dionisie Pop, care exercitase funcția de secretar al baroului, a stârnit nemulțumirea partidei adverse susținătoare a lui Valer Roman, care acuza că victoria s-a obținut cu o majoritate de aleși din rândul minorităților. Astfel, trei avocați (Blaga, Socol și Nemeș) au declarat grevă, refuzând să-l recunoască pe decanul Dionisie Pop. Referindu-se la această situație, la „Zarva avocaților din Cluj”, după cum își intitula articolul din ziarul *Clujul*, Ioan Giurgiu, partizan al decanului nou ales, considera nepermis ca „într-un stat de drept chiar corpul avocațial să facă grevă și zarvă și vrajbă...”, cu atât mai mult cu cât, în opinia sa, Baroul Cluj avea un nume de apărut deoarece „baroul Cluj în România Mare a fost privit totdeauna ca un barou de frunte și de model”¹⁶. Pe de altă parte, sesiza, cu privire la componența etnică a baroului: „Și dealtcum minoritarii formează majoritatea covârșitoare, astfel încât puteau alege și un barou curat minoritar!”¹⁷. După alegerile din 20 mai, când au fost aleși și membrii Consiliului baroului, cei ai Consiliului general și ai Comisiei de examinare, o parte din cei aleși au demisionat. Prin urmare, decanul baroului a convocat Adunarea generală pe ziua de 24 iunie, ora 9 a.m. pentru ca, conform art. 58 din legea pentru unificarea corpului de avocați, aceasta să se pronunțe asupra demisiilor date și, în cazul în care ele ar fi primite, să se transforme în adunare electivă și să aleagă noi membri în locul celor demisi. Deoarece în 24 iunie până la ora 9 și trei sferturi nu se întrunise numărul de avocați cerut de articolul 58 pentru adunările deliberative, decanul Dionisie Pop a amânat adunarea. Cei rămași în sală, în număr de 77, au ales un nou decan, în persoana lui Amos Frâncu și un nou consiliu al baroului format din opt români și patru minoritari și i-au declarat demisi pe membrii Consiliului și decanul aleși în 13 și 20 mai. Era o victorie a partizanilor instituirii unei majorități românești la conducerea baroului, apreciată de unii stimulativă și exemplară și pentru celelalte barouri din Transilvania

¹⁵ *Clujul*, nr. 6, 1923, p. 1.

¹⁶ *Clujul*, nr. 8, 1923, p. 1.

¹⁷ *Ibidem*.

și Banat. În ziarul *Clujul* se afirma că aceste alegeri pot fi considerate „a doua cucerire a Ardealului”¹⁸.

Confruntat cu această situație, Dionisie Pop a contestat alegerile la Uniunea avocaților din România¹⁹. Încercarea președintelui Uniunii de a aplana conflictul a eșuat, iar în iulie 1923 tensiunile au crescut în urma refuzului lui Dionisie Pop de a preda arhiva baroului noii conduceri²⁰. Comisia permanentă a Uniunii avocaților din România s-a pronunțat asupra contestației depuse de Dionisie Pop în ședința din 18 septembrie 1923. A constatat că, deoarece la adunarea deliberativă, conform articolului 58, trebuiau să fie prezenți cel puțin jumătate din numărul avocaților cu drept de vot înscrși în tablou, iar la adunarea din 24 iunie au fost prezenți doar 77 (sau, potrivit contestatarilor, 93) de avocați din 328, decanul a fost obligat să amâne adunarea pentru un alt termen. Pe de altă parte, membrii Comisiei au considerat că adunarea din 24 iunie nu putea fi considerată adunare continuativă (în care se putea lucra cu orice număr de avocați) deoarece a fost convocată cu ordinea de zi specială cerută de lege și numai pentru completarea locurilor în consiliu, în eventualitatea acceptării demisiilor. Ca atare, Comisia permanentă a Uniunii avocaților a considerat alegerile din 24 iunie ilegale. Enunțarea unei decizii, amânată pe parcursul câtorva luni, a fost dificilă în condițiile în care susținătorii alegerilor din 24 iunie au jucat cartea sentimentelor patriotice, naționale. Membrii Comisiei au fost prinși între dorința de a menaja patosul lor național și voința de a nu-i desconsidera pe minoritari. Ca atare, au subliniat în argumentarea deciziei că sunt hotărâți, ca și confrății din Cluj, să „combată cu ultima energie orice lipsă de confraternitate sau de patriotism și orice nesocotire a caracterului național al statului sau a Baroului român”²¹, dar, pe de altă parte, afirmau că nu-i pot acuza, în lipsa unor dovezi concrete, pe avocații minoritari de lipsă de demnitate sau de colegialitate. Asumându-și o poziție de „obiectivitate și de naționalism hotărât, dar drept” membrii Comitetului permanent au afirmat respectul față de minorități și față de lege. Considerând că, prin profesia lor, avocații sunt datori să

¹⁸ *Clujul*, nr. 13, 1923, p. 3.

¹⁹ *Buletinul Uniunii avocaților*, nr. 1, 1924, p. 14. Decanul a fost încurajat în a depune contestație și de membrii Consiliului (dr. Berkes Salamon, dr. Gabányi și dr. Abrudbányai) aleși în mai 1923.

²⁰ *Clujul*, nr. 18, 1923, p. 3.

²¹ *Buletinul Uniunii avocaților*, nr. 1, 1924, p. 15.

respecte legea, Comisia a decis să admită contestația lui Dionisie Pop, decanul Baroului Cluj și să anuleze alegerea din 24 iunie ca ilegală. De asemenea, s-au anulat și alegerile pentru Consiliul baroului din 13 și 20 mai 1923 invitându-l pe dr. Aurel Isac, fostul decan al baroului, să organizeze noi alegeri de decan, consiliu al baroului și membri în Consiliul Uniunii²². Decizia a fost primită cu ostilitate de partizanii românizării care declaraseră că o „socotesc nulă”, iar „naționalizarea baroului din Cluj definitivă”²³. Dacă unii considerau românizarea un fapt patriotic, alții apreciau că aceasta nu a fost decât o mască pentru ambiții personale, „hegemonia” românească la conducerea baroului fiind asigurată oricum (și sub decanatul lui Dionisie Pop, deoarece din cei 20 de membri din fruntea baroului 12 erau români și opt minoritari)²⁴.

În această atmosferă încinsă noile alegeri se anunțau interesante. Ziarul *Clujul* din 2 decembrie 1923 lansase știrea potrivit căreia unul dintre posibili candidați era Emil Hațieganu, sprijinit de „fracțiunea româno-maghiară” dr. Socol și prevedea că „vor avea loc lupte înverșunate între diferitele fracțiuni”²⁵. Noile alegeri au avut loc în 24 decembrie, înfruntându-se grupările din barou care i-au avut ca mentori pe cei doi vechi rivali: Aurel Isac, propus la demnitatea de decan de gruparea Dionisie Roman și Amos Frâncu, care l-a susținut drept candidat pe Ioan Suciu. Cum niciuna dintre cele două fracțiuni nu a reușit să-și impună candidatul s-a declarat balotaj²⁶. La alegerea din 10 ianuarie 1924, Aurel Isac și-a retras candidatura și astfel a fost proclamat decan Ioan Suciu, fost președinte al Comisiei de unificare. Se punează astfel capăt, cel puțin la nivel organizatoric, disputelor din barou, fapt salutat și de jurnalul *Clujul*, care chema la solidarizarea juriștilor în spiritul programului noului decan ales, program prin care și-a propus să contribuie la întărirea caracterului românesc al orașului. Se arăta în jurnalul clujean: „Decanul proclamat ales al baroului, dl. dr. Suciu, de altfel împreună cu fracțiunea sa, consideră tranșată chestia problemei alegerii baroului, încât și-a evidențiat și programul accentuând necesitatea dezvoltării baroului și solidarității juriștilor în special români, pentru a contribui cât se poate de intensiv la întărirea caracterului românesc al acestui oraș”²⁷.

²² *Ibidem*, p. 16-18.

²³ *Clujul*, nr. 16, 22 iulie, 1923, p. 1.

²⁴ Opinia lui Ioan Giurgiu, *Clujul*, nr. 16, 1923, p. 3.

²⁵ *Clujul*, nr. 35, 1923, p. 3.

²⁶ *Clujul*, nr. 38, 1923, p. 4; nr. 1, 1924, p. 6.

²⁷ *Clujul*, nr. 3, 1924, p. 8.

Misiunea noului decan nu a fost una simplă, având să se confrunte cu o serie de animozități, de tensiuni între membrii baroului, alimentate și de opțiunile lor politice diferite, pe care le-a gestionat cu dificultate, dovadă desele demisii înaintate (șapte până în decembrie 1925, potrivit ziarului *Clujul*). Una din demisii a înaintat-o după ce a fost criticat pentru că l-a invitat la comemorarea lui Avram Iancu pe președintele Uniunii avocaților, Dem. I. Dobrescu, indezirabil pentru partida Frâncu deoarece a admis contestația lui Dionisie Pop. Faptul că invitatul a și rostit un discurs, spre dezamăgirea aceluiași Amos Frâncu, care s-a considerat cel mai îndreptățit să vorbească despre moți, a întărit criticile la adresa decanului. Adunarea generală electivă a baroului din 28 septembrie 1924, prezidată de prodecanul dr. Simion Tămașiu, și-a exprimat însă susținerea față de el și astfel a rămas în continuare decan²⁸. Comentând evenimentele, un jurnalist al ziarului *Clujul* amintea despre semnificația funcției, deoarece *“precum e decanul așa e și baroul”*, și despre *“luptele” “și personale dar și pentru principii”* care s-au dat pentru ea, și care au transformat Baroul Cluj *“de la preluarea imperiului încoace” într-un “vezuv” care era pe-aci să se prăpădească sub ruina lavei sale*”²⁹. Alegerea lui Ioan Suciu *“după lupte crâncene și intrigi draconice”*, venise să tempereze spiritele, animozitățile menținându-se însă. Astfel, decanul și-a înaintat din nou demisia la sfârșitul anului 1925, invocând defectuoasa colaborare cu Consiliul baroului. La alegerile din 10 ianuarie 1926 a fost însă reconfirmat în această poziție. Decan de onoare a fost reales dr. Aurel Isac³⁰. Realegerea lui Ioan Suciu a fost văzută de o parte a opiniei publice, ca și cu trei ani mai devreme, drept o garanție a promovării românilor în barou, ca un succes al lor împotriva minoritarilor, ca un exemplu de urmat și pentru celelalte barouri

²⁸ *Clujul*, nr. 36, 1924, p. 1; nr. 40, 1924, p. 1.

²⁹ Articolul s-a intitulat *“Protestul al avocaților din Cluj. Reabilitarea și realegerea decanului dr. Ioan Suciu. Satisfacția strălucită dată de Adunarea generală dlor Dumitru Dobrescu și Ioan Suciu”*. Moțiunea votată de Adunarea generală electivă, prin care și-a exprimat încrederea în decan, refuzându-i demisia, a fost dezbătută pe larg în cadrul Adunării, pronunțându-se în favoarea ei, printre alții, Liviu Ghilezan și Ioan Giurgiu, acesta din urmă fost rival al lui Ioan Suciu, dar partizan al președintelui Uniunii. În concluzie, scria corespondentul ziarului: *“În urmare dr. Ioan Suciu a fost reales din partea adunării generale de decan cu aclamație și cu mare însuflețire, iar președintele Uniunii: Dumitru Dobrescu a fost asigurat din nou de respectul și simpatia baroului din Cluj”*, *Clujul*, 1924, nr. 40, p. 1.

³⁰ *Clujul*, nr. 3, 1926, p. 2; *Buletinul Uniunii avocaților*, nr. 1, 1926, p. 19.

transilvănene; pildele acestei alegeri potrivit ziarului *Clujul* au fost că: „...Baroul Cluj și-a câștigat hegemonia în Ardeal prin pilda de solidaritate ce-a dat-o. Baroul Cluj a înregistrat un succes românesc, care urmează a fi luat drept pildă și de celelalte barouri din țară. Dar chestiunea alegerii baroului Cluj are și o capitală importanță națională. Alegând de decan al baroului, din capitala Ardealului, pe dl. dr. Ioan Suciu- personalitate dublată de înțelegerea intereselor profesionale și naționale- corpul avocațial clujean a demonstrat în faptă principiul: că deasupra tuturor intrigelor, tentativelor și intereselor, stă „ideea națională” în mersul său de concretizare faptică. Deaceia alegerea de decan de la baroul Cluj, în persoana dlui dr. Ioan Suciu, înseamnă și o afirmare a primatului românesc în concurența cu elementele eterogene”³¹.

Lui Ioan Suciu i-a urmat din 1929 în această funcție Alexandru Dragomir, personalitate care a condus baroul până în 1940. A fost reales în 22 mai 1932 în cadrul alegerilor care au avut loc la sediul baroului din Palatul Justiției, convocate în baza deciziei Consiliului baroului din 13 aprilie 1932. Au fost aleși atunci și cei 12 membri ai Consiliului de disciplină și cei trei delegați în Consiliul general al Uniunii avocaților. Alegerile s-au desfășurat, după obicei, într-o zi de duminică, începând cu ora 9 a.m. iar candidaturile trebuiau anunțate cu cel puțin cinci zile înainte de alegeri la secretariatul baroului³². În caz de balotaj alegerea urma să se facă în duminica următoare, 29 mai în același loc și la aceeași oră³³. Anul 1932 a marcat și reorganizarea Baroului Cluj prin

Dr. Alexandru Dragomir
Decan al Baroului Cluj

³¹ *Clujul*, nr. 3, 1926, p. 2.

³² *Buletinul Uniunii avocaților*, nr. 5, 1932, p. 125.

³³ Pentru convocările adunărilor electivă vezi Anexa nr. 6.

ieșirea din componența lui a avocaților din Alba care s-au constituit într-un barou distinct, cu sediul în Alba Iulia. Ca atare, decanul Baroului Cluj a fost delegat să convoace Adunarea generală electivă a Baroului Alba³⁴. Decanul Dragomir a fost reales în funcție în Adunările generale electivă din 31 martie 1935 (cu 130 de voturi) și din 3 aprilie 1938³⁵, ajungând astfel să conducă baroul timp de 12 ani.

Repetatele alegeri arată că persoana sa a fost una agreată de majoritatea avocaților clujeni care au optat pentru stabilitate la conducerea baroului. Originar din Gurasada (Hunedoara, n. în 1886), fiu de notar comunal, a făcut liceul la Blaj și studii de drept la Universitățile din Budapesta și Berlin. În 1910 a obținut titlul de doctor în drept și trei ani mai târziu, în 1913 a fost admis în corpul avocaților. Până în 1918 a fost avocatul Băncii „Vatra” iar din 1920 avocatul Băncii Centrale pentru Industrie și Comerț S. A. Cluj. S-a implicat în viața culturală ca membru al Despărțământului Cluj al Astrei și, de asemenea, în viața politică. Astfel, în 1918 a participat alături de avocații Valentin Poruțiu și Simion Tămașiu (viitor prodecan al baroului) la preluarea puterii în orașul și județul Cluj, organizând și îndrumând serviciile publice; a fost jurisconsult al județului până în 1926. A abordat în studiile sale subiecte legate de istoricul profesiei (în *Advocații din Ardeal și Banat în luptele naționale din trecut*), de problemele contemporane ale corpului (*Unificarea legislativă, Măsuri de îndreptare pentru bunul mers al justiției, Condițiunile unei bune judecări*) și studii speciale (*Legislația interprovincială a mărcilor de fabrică*)³⁶.

În afara alegerii organismelor de conducere, avocații întruniți în Adunările generale au decis în probleme precum bugetul (proiectul de buget și cheltuielile) și gestiunea Imprimeriei cărților funduare³⁷. Cea

³⁴ Reorganizarea s-a efectuat în conformitate cu hotărârea Comisiei permanente a Uniunii avocaților din 26 martie 1932 și în urma deciziei de aprobare a Ministerului Justiției, *Buletinul Uniunii avocaților*, nr. 5, 1932, p. 124.

³⁵ *România Nouă*, nr. 72, 1935, p. 8; *Buletinul Uniunii avocaților*, 1938, nr. 1-2, p. 40-41; nr. 3-4, 1938, p. 67-68.

³⁶ *Patria*, 1 decembrie 1936, număr special „Icoana Clujului românesc 1918- 1936. Din galeria avocaților clujeni”, p. 48- 49. Pentru familia Dragomir vezi Sorin Șipoș, *Silviu Dragomir istoric*, Cluj-Napoca, 2002, p. 26-28.

³⁷ Adunările pentru dezbaterile acestor probleme aveau loc, de regulă, în primele luni ale anului. De exemplu, Adunarea generală deliberativă din 8 februarie 1936, convocată la ora 4 d.m. la sediul baroului din Palatul Justiției avea următoarea ordine de zi: 1. darea de seamă a Consiliului asupra gestiunii sale pe anul 1935, 2. proiectul de buget pe 1936, 3. bugetul fondului de ajutor pe 1936, 4. raportul Imprimeriei Cărților

din urmă chestiune, gestionarea Imprimeriei, a suscitat în 1938 dispute între membrii baroului astfel că, în 31 martie decanatul și Consiliul baroului Cluj, „în urma cererii înaintate de un număr important de avocați” au decis convocarea tuturor membrilor baroului în Adunare generală deliberativă extraordinară pentru ziua de sâmbătă, 30 aprilie 1938, ora 4 d.m. având ca ordine de zi menținerea sau anularea deciziei Adunării generale din 19 martie 1938 privitoare la alegerea administratorului și comisiei de conducere și control a Imprimeriei cărților funduare; în eventualitatea anulării alegerii, urma să se efectueze o nouă alegere³⁸.

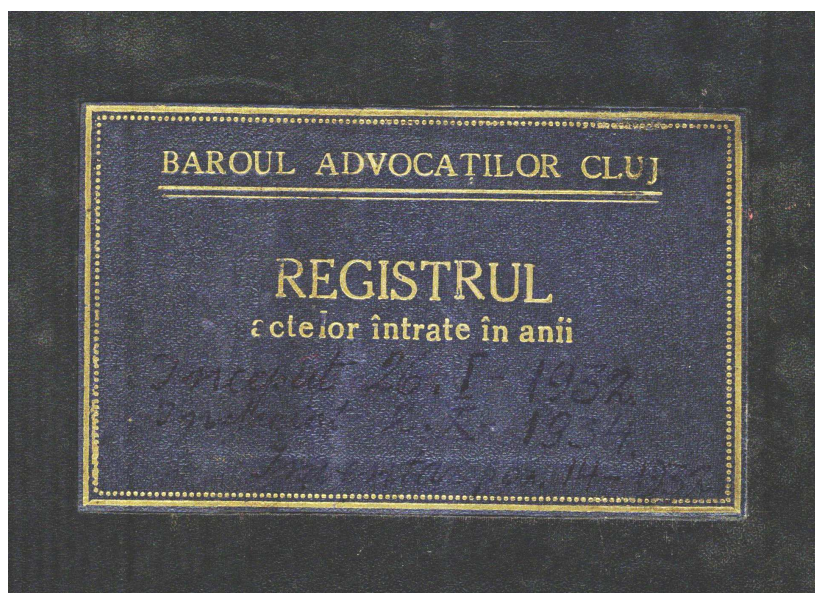
Deși baroul a fost organizat pe principiul participării democratice la actul decizional, odată ce și-au desemnat reprezentanții în organele de conducere, o serie de avocați nu și-au mai făcut timp pentru a participa la adunările baroului. Se pare că nici Adunările electivă nu se bucurau de o participare mai largă având în vedere că anunțurile de convocare au fost însoțite de rugămintea ca avocații să se prezinte „neconștientat”³⁹. Proportțiile absenteismului sunt dificil de cuantificat, dar decizia impunerii de amenzi pentru a-l diminua ne face să credem că a fost un fenomen pe care conducerea baroului s-a străduit să-l gestioneze. Avea nevoie însă de fermitate având în vedere încercările a o serie de avocați de a scăpa de amenzi, dovadă că în registrul de intrare-ieșire al anilor 1932- 1934 s-au înregistrat nu puține cereri de „ridicarea amenzii pentru neparticiparea la Adunare”. De exemplu, în iulie 1932 Maximilian Klein solicita ridicarea amenzii disciplinare de 500 de lei, cererii lui urmându-i în a doua jumătate a lunii cele ale altor 74 de avocați⁴⁰.

funduare asupra gestiunii sale pe anul 1935, 5. eventuale propuneri. Dacă nu se întrunea majoritatea membrilor, Adunarea urma să aibă loc, fără vreo altă convocare, în 15 februarie, în același loc și la aceeași oră, *România Nouă*, nr. 14, 1936, p. 7. Adunarea din anul următor s-a convocat pe 12 martie cu următoarea ordine de zi: 1. darea de seamă a Consiliului asupra gestiunii sale, 2. proiectul de buget pe anul 1938, 3. raportul casierului și bugetul fondului de ajutor pe anul 1938, 4. raportul Imprimeriei Cărților Funduare asupra gestiunii sale pe anul 1937, 5. alegerea comisiei de administrare și control a Imprimeriei Cărților Funduare și 6. eventuale propuneri. Socotelile casierului și proiectul de buget se puteau consulta la cancelaria baroului în orice zi până la data adunării (adunarea a fost anunțată în 7 februarie 1938; cei doritori să studieze documentele aveau deci la dispoziție o lună). Adunarea s-a ținut însă o săptămână mai târziu, *Buletinul Uniunii avocaților*, nr. 1-2, 1938, p. 41.

³⁸ *Buletinul Uniunii avocaților*, nr. 5-6, 1938, p. 159- 160.

³⁹ *Buletinul Uniunii avocaților*, nr. 1-2, 1935, p. 45.

⁴⁰ Care au fost argumentele aduse de solicitanți în favoarea cererilor lor și dacă au fost sau nu acceptate, nu știm, A.N.D.J.C., *Fond Colegiul de avocați Cluj*, nr. 2/1932-

Problemele organizatorice ale primilor ani au vizat și primirea în barou a noilor avocați, a tinerilor absolvenți ai facultăților de drept.

3. Noile generații de avocați

Ca și în deceniile anterioare și în perioada interbelică studiile juridice au fost preferate de tinerii din România întregită. În 1928- 1929 din 31.154 de studenți 38% urmau dreptul, preferința pentru studiile juridice fiind explicată, cel puțin parțial, prin nevoia de funcționari ai statului, ceea ce a făcut ca dreptul să poată fi absolvit fără frecventarea regulată a universității⁴¹. Evident, Clujul s-a integrat în această tendință generală, Facultatea de drept a Universității având cei mai mulți studenți, al căror număr a crescut simțitor ajungând să se dubleze până în anul 1934/1935. Astfel, în 1919/1920 erau 1.098 studenți la Facultatea de drept, în 1929/1930- 1.480 și în 1934/1935- 2.184. În anii următori s-a înregistrat o scădere a studenților, numărul celor înscriși în 1938 fiind

1934. Amenda în cazul lipsei de la adunarea electivă, de la cea care dezbătea bugetul sau ratifica gestiunea a fost prevăzută în legea din 1923 la un quantum de 100 de lei. Sumele urmau să intre în bugetul Casei de pensii și ajutorare a corpului de avocați, *Avocatura în România*, I, p. 105.

⁴¹ Livezeanu, *Cultură și naționalism*, p. 279.

1.364⁴². Dintre studenții înscriși doar 8% își terminau studiile (procent sub media de 10% înregistrată la alte facultăți)⁴³, fenomen, din nou întâlnit și la Facultatea de drept din Cluj. Numărul licențiatilor a fost: în 1918/1919- 10, 1935/1936- 359 și 1937/1938- 198⁴⁴. Dintre ei mulți au urmat și anul al patrulea care deschidea calea doctoratului juridic sau al celui în științe de stat, numit și „doctoratul mic”. Doctoratul juridic consta în trei examene „riguroase” care, fiecare, era alcătuit din cinci examene individuale. Numărul titlurilor de doctor în științe juridice conferite la Universitatea din Cluj s-a apropiat în anumiți ani de cel al licențelor⁴⁵.

Ce însemna să fii student la drept în Cluj spre sfârșitul deceniului al treilea răzbate din memoriile lui Horia Stanca, care-și începuse studenția în 1928. Își amintea de impactul tranziției spre unificarea legislativă asupra cursanților din Transilvania, obligați să învețe vechea legislație alături de cea românească: „Să spun doar că tributari aplicabilității codurilor vechi maghiare și austriace, învățam dreptul comercial maghiar și dreptul civil austriac, căroră pentru circumstanță li se spunea oficial „locale”, încât făceam mai mult studii comparative decât la obiectul propriu.”⁴⁶ Oricum, studenții nu se prea înghesuiau la cursuri: „În 1928 eram înscriși la facultatea de drept peste 1000 de studenți și doar 32 studenți. Repartizați pe ani, socotesc să fi fost noi cam 300 pentru anul întâi, dintre care cursurile le urmăream cu frecvență regulată cel mult 50-60 în amfiteatrul pentru anul întâi.”⁴⁷ I-au rămas în amintire profesorii, printre care îi evocă pe Romul Boilă „înalt, elegant, plăcut la înfățișare”, ținând prelegerile „într-o limbă românească împestrată cu ușoare ardelenisme, unul singur de sonoritate mai zgâriată când ne-a asigurat că dacă nu se respectă principiile care stau la baza unei constituții, „se îmboardă” toată structura statului”⁴⁸.

⁴² Că era facultatea cu cei mai mulți studenți rezultă și din comparațiile cu alte facultăți. Cea de medicină, de exemplu, avusese în 1919/1920- 797 studenți, în 1929/1930- 767, în 1933/34- 1.025 și în 1938/1939- 898, Buzea, *Clujul*, p. 167.

⁴³ În deceniul 1921/1922- 1931/1932 43,2% dintre absolvenți au obținut licența în drept, Livezeanu, *Cultură și naționalism*, p. 279- 280.

⁴⁴ Buzea, *Clujul*, p. 168.

⁴⁵ S-au conferit în anul universitar 1919/1920 64 de doctorate, în 1929/1930- 118, în 1935/1936- 305 și în 1937/1938- 131, *Ibidem*, p. 168.

⁴⁶ Horia Stanca, *Fragmentarium clujean*, Cluj-Napoca, 1987, p. 88.

⁴⁷ *Ibidem*, p. 90- 91.

⁴⁸ *Ibidem*.

Prof. univ. dr. Traian Pop

Dintre profesorii membri ai Baroului Cluj a evocat și figura lui Traian Pop, profesor de drept penal, decan al Facultății de drept din Cluj (1925-1926; 1931-1932) și prodecan (1926-1927), membru al Asociației internaționale de drept penal din Paris. A scris *Dicționar juridic român-maghiar și maghiar-român* (1924), *Drept penal comparat* (3 vol., 1921-1924), *Curs de criminologie* (1928), *Codul penal Carol al II-lea adnotat* (3 vol., 1937), *Drept procesual penal* (4 vol. 1946-1948)⁴⁹. De asemenea, și-a amintit și de Camil Negrea (1882-1956), profesor de drept civil austriac

care a dezvoltat în cursul său ideea superiorității codului civil austriac față de cel român din 1865 copiat după codul napoleonian. Prin prelegerile sale, Camil Negrea a susținut în fața studenților necesitatea unificării legislative pe baza experienței juridice transilvănene, promovată și de avocații baroului în discuțiile cu colegii lor de peste Carpați. A fost considerat de studenții săi un profesor sever, rigid, exigent cu sine însuși și cu ceilalți, astfel că, potrivit lui Tudor Drăganu, „examenul la el era o adevărată probă de foc”. Spre sfârșitul carierei universitare se mai înmuiase însă, explicându-și indulgența prin faptul că: „Cu vârsta îți dai seama de vanitatea tuturor lucrurilor și mai ales a cunoștințelor juridice atât de supuse schimbărilor”⁵⁰. Apreciat ca cel mai mare civilist al Ardealului între cele două războaie mondiale, Camil Negrea a scris lucrări de drept comparat sau istoria legislației ca: *Dreptul civil al ținuturilor ardelene și ungurene în comparație cu dreptul civil român* (1920), *Dreptul de servitute. Curs de drept civil* (1933), *Evoluția legislației în Transilvania de la 1918 până astăzi* (1943), *Problema restabilirii legiurilor românești în Transilvania de Nord* (1945)⁵¹.

⁴⁹ *Clujeni ai secolului XX*, p. 260.

⁵⁰ Apud Ioan Ciupea, Virgiliu Țărău, *Liberale clujeni. Destine în Marea Istorie*, Cluj-Napoca, 2007, 2, p. 277.

⁵¹ *Clujeni ai secolului XX*, p. 225.

Amintindu-și și de partea practică a formației, Horia Stanca remarcă dezinteresul studenților față de audierea proceselor la tribunal, deoarece modalitatea de dezbateri nu era una spectaculoasă iar „încercarea vreunui avocat oarecare de a-și pune în lumină talentul oratoric la bara justiției, ar fi stîrnit surâsuri mirate, ba ar fi părut de-a dreptul ridicolă”⁵². Îi atrăgeau procesele mai aparte, cu un iz teatral, cum el însuși recunoștea, precum cel al colegului său Bazil Gruia care, student fiind, a fost dat în judecată de Alexandru Averescu pentru un articol în care îl acuza de uciderea țăranilor în anul 1907. Prestigiul acuzatorului, care s-a prezentat el însuși la proces, și al avocaților celor două părți, C. C. Brăescu și C. Bucșan, de partea lui Averescu, și Radu Rosetti din București și Ionel Pop din Cluj, de partea lui Bazil Gruia, i-a atras pe studenți⁵³. Bazil Gruia a ținut el însuși o pledoarie prin care și-a exprimat opinia cu privire la acuzațiile care i s-au adus.

Prof.univ.dr. Camil Negrea

După sporadica prezență la cursuri, examenele se luau dacă se răspundea la majoritatea sau la toate întrebările puse; ceilalți erau respinși sau „avizați la corigență”⁵⁴. Specific Facultății de drept din Cluj era faptul că nu se dădeau examene scrise și nici probe practice, evaluarea nu se făcea cu cifre sau cu bile ca și la București. Durata studiilor, potrivit unuia dintre absolvenții de la începutul deceniului al patrulea, Emil Ghilezan, era de doi ani și jumătate la care se adăuga încă un an și jumătate pentru doctorat: „Pe vremea aceea la Cluj era posibil să termini în doi ani și jumătate. Eu, în cealaltă jumătate de an, cu o lună sau două mai mult, am și luat doctoratul. Doctoratul, grad superior licenței, consta din trei examene care se dădeau, de obicei, într-un an și jumătate, pentru că trebuia o pregătire temeinică”⁵⁵.

⁵² Stanca, *Fragmentarium*, p. 106.

⁵³ *Ibidem*. Pledoariile avocaților și a lui Bazil Gruia ca și sentința tribunalului au fost publicate în ziarul clujean *Chemarea tinerimei române*, nr. 45- 46, 30 noiembrie 1930, p. 1-5.

⁵⁴ Stanca, *Fragmentarium*, p. 108, 112.

⁵⁵ *Un martor al istoriei. Emil Ghilezan de vorbă cu Adrian Niculescu*, București, 1998, p. 42.

4 ANUL ȘCOLAR

Cursurile audiate și numele profesorilor	Nr. al teoriei pe săptămână	Constatarea prezentării la cursuri	Constatarea frecvenței la cursuri
		Data	Numele profesorului
I. C. Căteuneanu	5		I. C. Căteuneanu
Dreptul românesc	5		
Histor. Drept.	5		
St. dr. român	5		
Romul Boila	5		
Dreptul constituțional	5		
Petre Gontu	5		
Dreptul procesual	5		
Carmen Marin	5		
Solomon drep. int.	5		
1.1.1001.1935			
3039/1935			
H. X. 1935			
Cluj 27. Sept.			
Borinik			
Romul Gontu			
Scut. max. de Drept			
3039/1935			
H. X. 1935			
Cluj 27. Sept.			
Borinik			
p.			
Văzut:			
Decan,			

5 1929/1930 sem. I

Casierul conținut plătim. art. 106 din Legea de învăț.	Constatarea frecvenței la cursuri	Observări
	Data	Subscrierea profesorului
I. C. Căteuneanu		I. C. Căteuneanu
Dreptul românesc		
Histor. Drept.		
St. dr. român		
Romul Boila		
Dreptul constituțional		
Petre Gontu		
Dreptul procesual		
Carmen Marin		
Solomon drep. int.		
1.1.1001.1935		
3039/1935		
H. X. 1935		
Cluj 27. Sept.		
Borinik		
p.		

Carnetul studentului Iosif Maksay la Facultatea de Drept din Cluj
(Muzeul Universității Babeș-Bolyai)

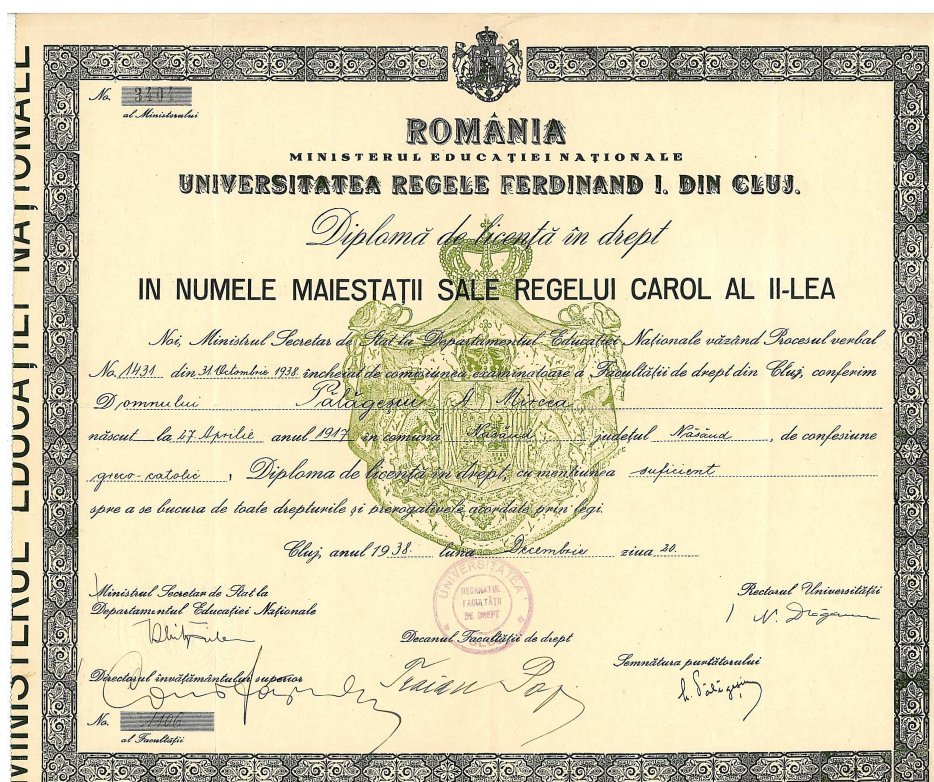
Cei care doreau să-și ia doar licența, mergeau la Oradea și Cernăuți, practică în măsură să-l nemulțumească pe decanul Baroului Cluj, Alexandru Dragomir, în contextul creșterii solicitărilor de intrare în barou. Ca atare, a încercat să ia măsuri împotriva „transfugilor” cu diplome de licență de la Universitatea din Cernăuți, tineri ardeleni care făcuseră trei ani de studii la Cluj dar care își luau licența la Universitatea din Cernăuți, „fără nici o formalitate decât taxa de diplomă”⁵⁶.

Numărul studenților și calitatea actului de învățământ i-a interesat deci pe membrii baroului, confrunțați cu numărul mare al absolvenților care aspirau la o carieră de avocat. Sub impresia greveii studenților din ianuarie 1935 decanul Alexandru Dragomir remarcă faptul că „miile de studenți care au invadat facultățile de drept” nu au nici spațiile necesare pentru a audia toate cursurile și nu frecventează seminariile⁵⁷. Avocații au pus în

⁵⁶ *România nouă*, nr. 120, 1935, p. 4.

⁵⁷ *România nouă*, nr. 17, 1935, p. 6.

discuție și reorganizarea învățământului juridic cu scopul de a diminua presiunea pusă asupra barourilor de tinerii absolvenți. Astfel, în iunie 1935 avocatul clujean Ioan Tăpălașa propusese, ca măsuri de decongestionare treptată a barourilor, reducerea numărului studenților la Facultatea de drept în raport cu vacanțele din barouri și magistratură, modificarea legii învățământului superior prin înființarea unei secțiuni politice la Facultatea de drept care să elibereze diplome valabile doar pentru cei care doresc să intre în administrație și creșterea duratei de studii la patru sau cinci ani, cu frecvență obligatorie⁵⁸. Dorința avocaților cu experiență de a reduce ritmul intrărilor în barou a dus la un inevitabil conflict între generații, cei tineri neezitând să-și promoveze interesul de a-și construi cât mai rapid o carieră în avocatură.

Diploma de licență în drept a avocatului Mircea Pălăgeșiu
(din arhiva familiei)

⁵⁸ A făcut aceste propuneri la Consfătuirea barourilor din Ardeal și Banat ținută la Cluj, *România Nouă*, nr. 120, 1935, p. 4.

4. La poarta baroului: absolvenții, stagiarii

Alegând o profesie care să le aducă prestigiu în plan social și bunăstare, absolvenții Facultăților de drept au încercat să influențeze activitatea de unificare legislativă de așa manieră încât noile legi să cuprindă condiții mai blânde de intrare în corpul avocaților. Discuțiile pe această temă au pus problema modelelor de urmat: cel transilvănean de dinainte de unire, mai exigent, sau cel din Vechiul Regat, mai permisiv. În această dispută dintre regiuni și centru ignorarea în demersurile unificatoare a contextului particular în care au trăit tinerii din teritoriile unite a stârnit nemulțumirea acestora, exprimată în 1925 la Congresul avocaților stagiari din Transilvania și Bucovina ținut la Cluj. Nemulțumirile de atunci se acumulasera în timp, în „valuri” potrivit unuia din analiștii congresului, P. Nemoianu⁵⁹. „Primul val de nemulțumire” a avocaților din Transilvania, scria jurnalistul, a fost determinat de pătrunderea avocaților din Vechiul Regat în Ardeal, avocați care nu depuseseră examen la intrarea în barou, așa-numitul „examen de censură”. „Această primă fază a frământării purta când pecetea politice de partid, când pe cea a regionalismului”⁶⁰. Motivul real al nemulțumirii era, în opinia autorului articolului, precara situație materială a avocaților români după război care, mutați la orașe, aveau probleme în a-și înlocui clientela rurală de care s-au îndepărtat. Nemulțumirile lor s-au menținut și chiar amplificat deși s-au obținut succese în legea asupra unificării barourilor care a cuprins deziderate ale avocaților ardeleni precum: principiul obligativității reprezentării prin avocat, impunerea stagiului de trei ani pentru absolvenții Facultăților de drept și al unui stagiului de domiciliu al avocaților definitiv, înainte de a „trece vechea graniță de la Predeal”. Stagiarii erau nemulțumiți deoarece în legea unificării barourilor nu s-au prevăzut măsuri tranzitorii pentru cei care absolviseră facultatea în preajma războiului (început în Transilvania cu doi ani mai devreme decât în România). Potrivit Regulamentului întocmit de Uniunea avocaților în primăvara aceluși an, și cei înrolați erau obligați să facă un stagiul de trei ani și nu de unul cum era înainte de unire, astfel încât cei ce au luptat pe front aproape șase ani, eliberați la vatră doar după luptele de la Tisa, nu puteau ajunge avocați, cu doctoratul, la 35 de ani, în timp ce

⁵⁹ Autorul articolului a fost la rândul lui jurist, absolvent al Facultății de drept și științe politice a Universității din Cluj în 1919, obținând titlurile de doctor în științe politice (1919) și doctor în drept (1925). A practicat între 1923- 1925 avocatura la Timișoara și Cluj, *Clujeni ai secolului XX*, p. 228.

⁶⁰ „Congresul avocaților ardeleni”, *Țara Noastră*, nr. 17, 1925, p. 536.

tinerii din Vechiul Regat puteau fi avocați la 22 de ani⁶¹. Din aceste rațiuni, regulamentul a fost considerat de jurnalist lipsit de patriotism, tinerii avocați fiind prinși între superficialitatea fraților români și întocmirile de stat maghiare; măsurile deci erau, în opinia lui, „inconștiente”, considerând că „reușita mișcării lor nu servește numai cauza unor oameni profund nedreptățiți, ci și interesele cele mai vitale ale acestui colț de țară”⁶².

O altă nemulțumire majoră a stagiarelor ținea de cerința adresată de Baroul Cluj Uniunii avocaților de a nu-i primi pe tinerii avocați din Ardeal în barourile din Vechiul Regat. Prin urmare, Uniunea avocaților „s-a grăbit să se execute, ridicând un veto de câte ori un tânăr ardelean apare la București”⁶³. Într-un memoriu adresat Baroului Cluj, intitulat *Criza avocaturii în Ardeal*, nemulțumiții observau că situația critică se explică prin modul în care se structurase în trecut din punct de vedere social-economic acest grup profesional și prin schimbările provocate de unirea cu România. Înainte de unire avocații transilvăneni se împărțeau în trei grupe distincte: 1. a descendenților din marile familii nobiliare maghiare, care s-au bucurat din plin de suportul statului, 2. a avocaților „mercantili”, legați de industrie și comerț și 3. a avocaților români care aveau, aproape exclusiv, o clientelă rurală românească în rândurile căreia au și trăit. Lărgirea numerică a ultimelor două grupări a dus la exigențe sporite privind condițiile de intrare în barouri: solicitarea titlului de doctor și mărirea duratei de stagiul de la trei la cinci ani (în preajma primului război mondial). După unire, avocații români, intrând în orașe, și-au pierdut clientela sătească, fără a avea prea mare succes în a-și forma o altă din rândurile populației orășenești, monopolul în orașe fiind deținut de avocații maghiari, evrei și germani. Ca atare, corpul avocaților români a încercat să se protejeze mai întâi prin stoparea pătrunderii în barourile din Transilvania a avocaților din România și apoi prin măsurile vizându-i pe avocații stagiari, „întârziind cât mai mult tineretul local de la starea de avocat independent”⁶⁴. Autorul articolului a venit în apărarea tinerilor avocați având o atitudine critică față de deciziile barourilor din Transilvania, care, în opinia lui, au identificat falși dușmani : „În loc ca să ceară ajutorul statului, pentru a le asigura acces în viața economică a Ardealului, avocații de aici au inaugurat lupta fratricidă, izbind deopotrivă în elementul din vechiul Regat, ca și în acela tineresc din

⁶¹ *Ibidem*, p. 537.

⁶² *Ibidem*, p. 538.

⁶³ I. Bănățeanu, „Soarta tineretului ardelean”, în *Țara Noastră*, nr. 43, 1925, p. 1392.

⁶⁴ *Ibidem*, p. 1394.

Ardeal. În cei șapte ani de viață liberă națională, niciun singur cuvânt frățesc nu a scăpat de pe buzele avocaților ardeleni în favoarea tineretului de aci, ci totdeauna în detrimentul lui”⁶⁵. Dacă în viziunea avocaților decidenți din barourile transilvănene menținerea condițiilor de intrare în barou de dinainte de unire însemna respect față de profesie, iată partizanii tinerilor avocați considerau că exigențele care li s-au impus sunt o cale de a diminua concurența, ținându-i mai mult timp departe de exercitarea liberă a profesiei. Autorii memoriului i-au identificat între beneficiarii acestei dispute pe avocații minoritari care au ajuns să angajeze mulți stagiați români pe un salariu modest (de 4.000 de lei pe lună), în timp ce avocații români nu aveau stagiați, deoarece nu-i puteau plăti, având ei înșiși probleme în a-și forma o clientelă și a supraviețui financiar. Referindu-se la obligativitatea stagiului de trei ani și pentru cei înrolați, percepută ca o „mare nedreptate”, au evaluat măsura în termeni morali⁶⁶, patriotici: „Generația mai nouă din Ardeal, trebuie să ispășească și cu grele jertfe postbelice entuziasmul și patriotismul zilei de ieri, pentru care, așa se vede, nu mai este loc și nevoie în cuprinsul noilor noastre hotare. Țara nouă nu mai are nevoie decât de profesioniști”⁶⁷. Prezentarea explică deci de ce tinerii avocați au luat drumul Vechiului Regat, asociind acestor motive și „orizontul cultural mai mult ca coborât din Ardeal, favorizat de atmosfera arătată”. Baroul Cluj era deci acuzat de lipsă de înțelegere față de tinerii absolvenți, obligați în noua conjunctură politică, morală și culturală să încerce să profeseze dincolo de munți: „După ce ne-a nenorocit la noi acasă, baroul avocaților din Cluj ne urmărește și în vechiul Regat, prilejuind recursurile ce se vor dezbate în curând”⁶⁸.

Diminuarea duratei stagiului sau chiar desființarea lui au rămas în anii următori deziderate ale absolvenților, neagreate de avocații definitiv⁶⁹. Astfel, cererea absolvenților din toamna anului 1927 de a fi scutiți de

⁶⁵ Ibidem.

⁶⁶ “Închipuiți-vă, domnule Decan, că sunt foști ofițeri, voluntari ai armatei române, cari au fost puși în situația de a lucra în birourile avocaților minoritari cari, cu câțiva ani în urmă, în calitate de judecători ai armatei austro-ungare, îi condamnaseră la moarte pentru înaltă trădare. Ceea ce se petrece în sufletul acestor luptători trebuie să intereseze pe oricare bun român”, Ibidem.

⁶⁷ Ibidem, p. 1395.

⁶⁸ Ibidem.

⁶⁹ Prin legea nr. 610/1923 s-a stabilit durata stagiului la trei ani, s-a impus ca durata stagiului să fie efectivă, s-a instituit examenul de definitivare; s-a introdus și instituția opoziției la înscrierea avocatului în barou, Doina Gherman, „Izvoarele profesiei de avocat în România”, în *Foaia Avocatului*, nr. 1/2008, p. 18.

stagiu a stârnit proteste din partea avocaților definitivî întruniți în decembrie 1927 la Cluj într-o Adunare a decanilor și a delegaților barourilor din Ardeal și Bucovina, apreciindu-se că a da curs unei atare solicitări ar însemna acordarea unui „*premiu de ignoranță*”⁷⁰. Barourile au privit cu rezerve dorința absolvenților de a ajunge cât mai repede la statutul de avocat definitiv, printre altele, și din dorința de a se proteja de „inflația” de avocați. Ca atare, s-a vorbit tot mai mult în deceniile trei-patru de proletarizarea profesiunii, sub presiunile pentru scurtarea drumului spre avocatură. Una din vocile critice acelor ani a fost cea a lui Constantin Naumescu, președintele Uniunii avocaților, care într-un articol din martie 1933 critica legea din 6 aprilie 1932 pentru că, în opinia lui, a dezorganizat baroul și a făcut „*ca avocatura să fie profesiunea în care intră cine vrea*” și „*face ce vrea*”. Constata că dacă legile din 1923 și 1931 introduseseră norme existente de mult timp în apusul Europei, stagiul și examenul, legea din aprilie 1932 dădea dreptul absolvenților ca din prima zi de stagiu, pe baza doar a unei delegații generale, să fie abilitați avocați; barourile, în consecință, au ajuns să dețină recordul la cel mai mare procentaj de avocați raportat la populația țării, cu un avocat la 1.300 de locuitori, în timp ce în Franța, Italia, Germania, Belgia, Polonia, Cehoslovacia, Iugoslavia statisticile arătau un avocat de la 2.800 la 6.200 de locuitori. Parisul, cu peste patru milioane de locuitori avea 1.772 avocați și 611 stagiați pe când Bucureștiul avea peste 2.800 de avocați definitivî și 2.000 de stagiați⁷¹.

Tensiunile între generații s-au acutizat în deceniul al patrulea, studenții de la Facultatea de drept din București declanșând în ianuarie 1935 o grevă în timpul căreia au strigat pe străzile capitalei „*Jos legea avocaților*”. Cei de la Cluj s-au solidarizat cu ei, considerând legea un „*privilegiu de castă*”. Ca și colegii lor din București și Iași, studenții clujeni s-au pronunțat împotriva obligativității doctoratului juridic pentru avocați atâta timp cât magistraților, plătiți de stat și care trebuiau să cumpănească pledoariile avocaților, nu li se cerea decât licența⁷². După câteva zile de grevă însă studenții din Cluj nu s-au mai declarat împotriva doctoratului, dar au dorit ca practica avocațială să se facă pe baza licenței⁷³. Exprimându-și opiniile cu privire la cerințele studenților, decanul Baroului Cluj, Alexandru Dragomir, a adus argumente ce

⁷⁰ Expresia i-a aparținut lui Valer Moldovan, *Patria*, nr. 168, 1927, p. 8.

⁷¹ *Buletinul Uniunii avocaților*, nr. 10, 1935, p. 250- 251.

⁷² *România nouă*, nr. 15, 1935, p. 1, 3.

⁷³ *România nouă*, nr. 17, 1935, p. 6.

țineau de tradiția baroului clujean în favoarea menținerii legislației în vigoare, mai precis a celor trei condiții de intrare în corpul avocaților: doctorat, stagiul și examen. Experiența, în opinia lui, a validat acest sistem care a dus la constituirea avocaților într-un corp de elită al societății românești: „Cei cari s-au făcut avocați sub acest sistem experimentat timp de o jumătate de veac, pe lângă o bună pregătire, mai aveau și un prestigiu care se răsfrângea asupra întregului corp, așa încât, în trecut, la noi în Ardeal corpul avocaților a fost socotit ca cel mai de elită, iar avocații ca cei dintâi între intelectuali”⁷⁴. Impunerea acestor condiții de intrare în barou ca avocat definitiv a reprezentat, în fapt, un succes al avocaților transilvăneni. Ca atare, disputa a fost încă un prilej pentru decanul Baroului Cluj, care s-a format în acest sistem, de a compara legislația din Transilvania cu cea din Vechiul Regat, pentru a sublinia superioritatea celei dintâi nu doar prin vechimea ei (organizarea corpului în camere avocațiale în 1874 și introducerea obligativității doctoratului din 1908) ci și prin dispoziții, prin structura ei sistematică. Din această perspectivă, cerințele studenților reprezentau, credea decanul, un regres, o piedică în calea modernizării justiției și deci, se pronunța pentru selecție pe baza unei pregătiri temeinice: „Baroul din Ardeal dorește o mai bună pregătire în materie teoretică și de doctrină, ceea ce se poate obține numai prin complectarea cursurilor în sesiunea de doctorat, o metodă mai perfectă pentru însușirea calităților de maestru al barei prin cunoștințele pe care le oferă stagiul și, în sfârșit, o selecționare mai modernă și mai adecvată timpului în care trăim prin introducerea examenului de intrare în corp.”⁷⁵ Decanul dorea deci perpetuarea unui traseu spre avocatură pe care-l parcursese el însuși și care, considera el, s-a validat în timp.

Revendicările studenților au fost analizate și de profesorii de la facultățile de drept, de pe poziții diferite la București și Cluj. Decanul Facultății de drept din Cluj, Romul Boilă, lansa în 24 ianuarie 1935 un comunicat în presă prin care îi invita pe studenți să se întoarcă la cursuri, deoarece, în opinia lui, „fără experiența vieții nu sunt în situație de a judeca problemele pregătirii profesionale a magistraților și a avocaților”. Îi îndemna: „Să nu ascultați de cei ce vă sfătuiesc în cazul de față fără răspundere și fără cunoașterea datoriei lor ce au pentru Țară și pentru ziua de mâine.”⁷⁶ În schimb, profesorii de la București au fost mai simpatetici cu cererile studenților,

⁷⁴ Ibidem.

⁷⁵ Ibidem.

⁷⁶ *România nouă*, nr. 17, 1935, p. 6. Studenții din Cluj au suspendat greva în 26 ianuarie, odată cu cei de la București, *România Nouă*, nr. 18, 1935, p. 1.

poate și pentru că veneau dinspre o altă tradiție⁷⁷. Într-un memoriu adresat Ministerului Justiției în luna februarie, Consiliul Facultății de drept din București s-a pronunțat pentru menținerea doctoratului în drept pentru magistrați și avocați, reducerea stagiului de la trei la doi ani, timp în care stagiarii să poată pleda în instanță și să facă orice acte de notariat și s-a declarat împotriva examenului de intrare în barou considerând că, cu un doctorat în drept și un stagiu de doi ani absolventul are o pregătire suficientă pentru a putea activa ca avocat⁷⁸.

Dacă deci, parte din corpul profesoral a fost de acord cu unele revendicări studențești iar primul ministru Tătărescu se arăta dispus să modifice, parțial, legea avocaților⁷⁹, decanii barourilor au fost mult mai fermi, mai hotărâți să nu facă schimbări. Întruniți în 9 februarie 1935 într-o Adunare generală extraordinară au votat o moțiune prin care s-au pronunțat împotriva modificării Legii Corpului de avocați și au declarat, în principiu, greva generală a avocaților din România. Erau deci decisi să lupte cu aceleași mijloace ca și ale studenților, greva și presiunea politică. Dacă studenții au pus presiune pe guvern, avocații au dispus convocarea colegilor parlamentari la Uniunea avocaților pentru a se constitui un grup parlamentar al avocaților și a-i ruga să lupte pentru apărarea Corpului; s-a convenit ca decizia luată de președintele Uniunii cu privire la apărarea Corpului să fie comunicată de o comisie primului ministru, Ministrului Justiției și președinților celor două camere legislative⁸⁰. Poziția avocaților definitivi s-a radicalizat în cursul lunii aprilie în urma hotărârii Ministerului de Justiție de a prezenta parlamentului un proiect de modificare a legii avocaților prin care se satisfăceau unele cereri ale studenților. Uniunea avocaților a decis ca, în momentul în care se va depune proiectul în Parlament, să se declare greva generală a avocaților din întreaga țară⁸¹. Menținerea legii organice din 28 decembrie 1931 cu privire la stagiu și admiterea în barouri a fost reafirmată la Congresul general al avocaților din septem-

⁷⁷ Decanul Alexandru Dragomir i-a criticat pe profesorii din București pentru faptul că încurajează studenții să ceară înlăturarea doctoratului, cerere care, în opinia lui, era o dovadă a faptului că nu cunosc suficient viața reală, în fața barei, *România nouă*, nr. 17, 1935, p. 6.

⁷⁸ *România nouă*, nr. 45, 1935, p. 8.

⁷⁹ Ministrul Tătărescu a promis unei delegații a studenților juriști din București că, după consultarea Consiliului interuniversitar, guvernul va aduce un amendament la legea avocaților în vigoare, *România Nouă*, nr. 18, 1935, p. 1.

⁸⁰ *România nouă*, nr. 29, 1935, p. 8.

⁸¹ *România nouă*, nr. 75, 1935, p. 1.

brie 1935 de la Târgu Mureș. În moțiunea votată atunci delegații au dezavuat mișcările studenților la drept și l-au mandatat pe președintele Uniunii avocaților să obțină menținerea integrală a reglementărilor privind garanțiile de titlu universitar, stagiul și examen, care îngăduiesc accesul la profesiunea de avocat⁸².

Poziția enunțată de decanul Baroului Cluj la începutul anului față de solicitările noii generații a fost reafirmată de avocații clujeni la Consfătuirea barourilor din Ardeal și Banat ținută la Cluj în luna iunie 1935. Deși a susținut necesitatea stagiului, decanul Baroului Cluj s-a declarat atunci lipsit de soluții în privința plasării numeroșilor stagiați, însă a agreat propunerile avocatului Körner din Timișoara ca stagiarii fără plasament să fie folosiți în grefele instanțelor, ca pe viitor să se recruteze grefierii doar dintre stagiați; adunarea a hotărât să intervină pe lângă guvern în acest sens⁸³. Baroul Cluj și-a exprimat poziția și în presă, pentru a convinge opinia publică, în fapt cetățenii direct afectați de calitatea avocaților, asupra necesității stagiului. Astfel, într-un articol intitulat „*Stagiul în advocatură*”, autorul, C. Hagea aprecia că: „*O reducere a stagiului ar avea urmări dezastruoase nu numai pentru părțile litigante cari și-ar încredința cauzele unor astfel de avocați „pripiti”, dar mai presus de toate ea s-ar manifesta printr-o simțită decădere a științei dreptului, a cărui strălucire e atât de necesară unui stat modern*”⁸⁴.

Tensiunile din 1935 s-au prelungit și în anul următor în condițiile în care revendicările studenților au rămas fără rezultat. Ca atare, raliindu-se celor din București, studenții clujeni întruniți în adunare generală extraordinară în 16 ianuarie 1936 au pus din nou în discuție modificarea legii avocaților care, în opinia lor, avea prevederi „*inchizitoriale*” și încuraja tendința de monopolizare a activității avocațiale. Prin urmare, au cerut: 1. să se admită înscrierea ca stagiar doar cu licența iar doctoratul să fie obligatoriu doar pentru definitivare, 2. reducerea stagiului de la trei la doi ani, „*timp suficient cu familiarizarea cu tehnica și subtilitățile carierei avocațiale*”, 3. examenul de liberă practică avocațială să fie echivalent cu cel de intrare în magistratură, urmând ca cei admiși, în ordinea clasificării, să poată intra definitiv în magistratură sau avocatură, la cerere, 4. respectarea de către barouri a art. 90 care impune ca, pentru lucrările în barou, avocatul să nu poată întrebuința, în afară de dactilograf, decât stagiați sau avocați, 5. aplicarea art. 101 din lege care

⁸² Buletinul Uniunii avocaților, nr. 10, 1935, p. 380.

⁸³ România nouă, nr. 120, 1935, p. 4.

⁸⁴ România nouă, nr. 126, 1935, p. 2.

prevede radierea din barou a celor care nu au practicat efectiv avocatura în ultimii doi ani și completarea lui în sensul ca să se aplice și celor care, indiferent din ce motive, chiar și necunoașterea limbii române, n-au pledat personal în fața instanțelor în ultimii doi ani, 6. să se reglementeze prin lege îmbunătățirea stării deplorabile a stagiilor care muncesc o zi întreagă pentru o remunerație de max. 1.500- 2.000 de lei lunar. Pentru îndeplinirea acestei din urmă cerințe s-a solicitat: a. să se impună un timbru obligatoriu de asistență a stagiilor din care să fie echitabil remunerați cei care nu au vreo situație în barou, repartizându-i la asistența judiciară, b. impunerea titlului de doctor pentru admitere în magistratură, *„instituție care, prin rațiunea ei de a fi reclamă o pregătire superioară”*, c. abrogarea art. 30, p. 4 dând drept stagiilor să facă acte de notariat, și d. *„având în vedere situația alarmantă, din punct de vedere național, a barourilor, invadate în ultimul timp de elemente străine de neamul nostru, speță jidani, cerem numerus nullus pentru o perioadă de 10 ani”*. Au pus deci în discuție statutul avocaților definitiv, dorind înlăturarea celor inactivi, și pe cel al magistraților, astfel încât aceștia să nu fie favorizați prin lege comparativ cu avocații, afirmând cu tărie că, prin solicitările făcute *„tânăra generație își pretinde dreptul la muncă, dreptul la viață”*⁸⁵.

Decanul Baroului Cluj a răspuns punctual la aceste cereri armonizându-și opiniile personale cu deciziile Uniunii avocaților. Aprecia astfel că: 1. a pretinde titlul de doctor doar la definitivare dăunează stagiului însuși care ar avea de dat două examene și prin urmare stagiul ar fi iluzoriu deoarece coincide cu perioada de studii, 2. reducerea stagiului la doi ani nu e admisibilă din rațiuni profesionale și de *„inflație a barourilor”* iar, pe de altă parte, stagiul corespunde în Transilvania unei *„tradiții advocațiale superioare și utile”* diferită de cea din Vechiul Regat, unde nu a fost cunoscută; Uniunea generală a avocaților a venit în sprijinul stagiilor propunând Ministrului Justiției angajarea stagiilor la grefele instanțelor judecătorești, pe durata de un an, cu salariu de la stat, anul fiind socotit în stagiul, 3. *„Cât privește examenul de liberă practică advocațională, avocații nu vor consimți niciodată la desființarea lui. Ființarea acestui examen este necesară atât pentru obținerea unei pregătiri profesionale mai serioase, cât și pentru combaterea inflației de avocați. Examenul acesta există în Ardeal din 1874 și nimeni nu s-a gândit să-l desființeze, niciodată, dată fiind utilitatea lui practică, profesională.”*, 4. pentru aplicarea art. 90 Baroul Cluj a luat măsuri severe, decanul a avut o întrevedere și cu primpreședintele Tribunalului care i-a promis ajutorul, 5. aplicarea art.

⁸⁵ *România nouă*, nr. 13, 1936, p. 7.

101 este foarte dificilă și cazurile de încălcare greu de stabilit, deoarece un avocat poate lucra în birou, fără să pledeze în instanță; lipsa de procese nu se poate imputa și sancționa „când avocatul se luptă cu mizeria”; pentru constatarea necunoașterii limbii române, prin examene de limbă română, este nevoie de o dispoziție legală, 6. pretențiile financiare ale stagiilor sunt exagerate în condițiile în care foarte mulți avocați abia pot câștiga lunar 2.000 de lei; înființarea unui timbru de asistență pentru ajutorarea stagiilor ar însemna „organizarea cerșetoriei” iar avocații suportă deja atâtea timbre și taxe încât introducerea unora noi i-ar duce la exasperare, 7. este de acord fără rezerve cu necesitatea titlului de doctor pentru magistrați, dar baroul nu se poate amesteca în organizarea judecătorească; introducerea acestui titlu corespunde tradiției ardelenice și a fost un deziderat formulat de mai multe ori de Uniunea avocaților, 8. „Pentru prestigiul corpului și respectul tradiției, este inadmisibil să se acorde stagiilor dreptul de a face acte de notariat”, 9. „În punctul ultim al moțiunii studențimea cere numerus nullus pe 10 ani. Cum acest deziderat face parte din programul unor partide politice, noi nu putem să-l însușim, fiindcă aici noi nu facem politică de partid”. În încheiere amintea că Uniunea se ocupă cu redactarea unui regulament al exercitării stagiului de avocat⁸⁶.

În pofida poziției fără echivoc exprimate de decani și de Uniunea avocaților cu privire la cererile studenților, sub presiunea celor din urmă, Ministerul de Justiție a luat în calcul în martie 1936, în proiectul de modificare a legii avocaților, unele din doleanțele studenților. Proiectul înlătura obligativitatea doctoratului la înscrierea în barou, prevedea reducerea stagiului de la trei la doi ani, cu specificarea că în primul an de stagiul nu se va putea pleda decât la judecătorii și tribunale și introducea taxe speciale pentru crearea de fonduri pentru plata de onorarii stagiilor; în 10 martie o delegație a studenților în drept s-a prezentat la minister pentru a-și exprima opinia cu privire la proiect⁸⁷.

Având în vedere dezbaterile din corpul avocaților care au vizat adesea problema inflației barourilor, se pune întrebarea care a fost situația concretă din Baroul Cluj. Decanul baroului remarca în 1936 că în ultimul deceniu numărul avocaților și al stagiilor s-a triplat, pe când populația Clujului a crescut cu doar 20 de procente⁸⁸. Cifrele îi susțin afirmația, arată un ritm accelerat de creștere a numărului avocaților

⁸⁶ *România Nouă*, nr. 14, 1936, p. 4.

⁸⁷ *România Nouă*, nr. 56, 1936, p. 3.

⁸⁸ „Advocații contra proiectului dlui ministru Valer Pop”, *România Nouă*, nr. 37, 1936, p. 1.

definitivi: dacă în 1919 erau înscriși în Baroul Cluj 93 de avocați definitivi și 30 stagieri, în 1938 erau 360 de avocați definitivi și 200 stagieri⁸⁹. Numărul avocaților definitivi crescuse deci în decursul a două decenii de aproape patru ori (de 3, 87 ori) iar al stagiilor de mai bine de șase ori (de 6, 66 ori).

Cu toate exigențele formulate de decanul baroului față de stagieri, totuși, acesta a admis și excepții. Una dintre ele a fost cea a lui Emil Ghilezan, fiu de avocat, nevoit la vârsta de 20 de ani când a terminat studiile juridice, să-și întrețină familia în urma morții tatălui. Ca atare, își amintea de faptul că s-a bucurat de suportul decanului pentru a fi primit în anul 1932 în barou fără stagiou: *„Am terminat totul la 20 de ani, dar era mai complicat cu înscrierea în Barou. Legea cerea ca nimeni să nu se poată înscrie în barou înainte de a fi făcut practică de doi sau trei ani. Eu însă devenisem cap de familie după moartea tatei și trebuia să întrețin pe mama și pe fratele meu. Decanul baroului, care era un bun prieten al tatei, a recurs atunci la o lege de organizare a avocaților în care se afla o dispoziție potrivit căreia decanul baroului putea să dea delegație ca, sub directă sa răspundere, să poată să practice avocatura chiar și cineva care nu a făcut acea practică. Așa s-a întâmplat și cu mine, luat sub oblăduirea decanului baroului, Alexandru Dragomir...Chiar la înmormântarea tatei, domnul Alexandru Dragomir mi-a dat acea delegație, astfel încât am intrat imediat să lucrez în biroul lăsat de tatăl meu. Aveam 20 de ani și nici un fel de practică prealabilă. Fără să mă laud, cred că am fost un bun avocat”*⁹⁰. Relațiile de familie contau iată în momente dificile, pe lângă gestul prietenos, umanitar al decanului, proaspătul membru al baroului beneficiind și de faptul că avea deja un birou avocațial organizat (pe Calea Victoriei, azi „22 decembrie”). Într-o vreme în care s-a pus tot mai mult problema restricționării intrărilor în barou o astfel de traiectorie rapidă spre avocatură a fost de natură să stârnească invidia, după cum își amintea decenii mai târziu tânărul avocat de odinioară: *„...eram privit cu oarecare invidie de ceilalți avocați tineri, pentru că eram mai tânăr decât ei și, deși nu făcusem cei trei ani de practică, totuși ajunsesem să profesz avocatura. Eu pledam sub directă autoritate a decanului baroului...În plus, aveam avantajul că eram ajutat de un secretar, care lucrase și cu tatăl meu, un evreu numit*

⁸⁹ Buzea, Clujul, p. 140.

⁹⁰ *Un martor al istoriei*, p. 38- 39. Cererea sa de a fi înscris în Corpul stagiilor a fost înregistrată la barou în 30 iunie 1932, A.N.D.J.C., *Fond Colegiul de avocați Cluj*, nr. 2/1932- 1934, act nr. 662.

Grun..."⁹¹ Bazele legale ale intrării în barou au fost deci multiple. O dovadă în plus este faptul că în anul 1932 s-au înregistrat o serie de cereri de înscriere în corpul stagiatorilor și al avocaților definitivi din Baroul Cluj în condițiile legii din 1907, mai permisivă decât cea din 1931. Și anume, stabila obligativitatea unui stagiu de doi ani (cu posibilitatea prelungirii până la trei ani) și nu solicita vreun examen de admitere în corpul avocaților⁹².

Odată intrați în corp, avocații aveau să se confrunte cu probleme profesionale diverse legate, în principal, de legislația în schimbare în anii interbelici.

5. Viața profesională

a. Cadrul organizatoric. Congresul general al avocaților de la Cluj (1932)

Problemele profesionale s-au dezbătut la nivel local în cadrul adunărilor generale ale baroului sau, din 1926, în cadrul Cercului de studii constituit pe lângă barou⁹³, la nivel zonal în cadrul adunărilor decanilor și reprezentanților barourilor din Transilvania, Bucovina, Banat și la nivel național în cadrul Congreselor naționale ale avocaților sau adunărilor Consiliului general al Uniunii avocaților. O oportunitate pentru avocații din România întregită de a socializa, de a se cunoaște între ei, Congresele generale au dobândit treptat o importanță crescândă. Astfel, odată cu intrarea în vigoare a legii din 1931 Congresul general a devenit un organ superior al corpului de avocați, ale cărui decizii erau obligatorii pentru toate barourile⁹⁴. Primul congres ținut în noul context legislativ a avut loc la Cluj, în septembrie 1932. Schimbarea de viziune asupra rolului congresului era marcată de președintele Uniunii în circulara de convocare: „...am decis a da în acest congres o importanță mai mare chestiunilor de ordin profesional în legătură cu interesele directe și imediate ale Corpului: aplicarea legii de organizare a avocaților, timbrele de pledoarii, conversi-

⁹¹ Un martor al istoriei, p. 42- 43.

⁹² Avocatura în România, I, p. 61- 62.

⁹³ În 1 noiembrie 1925 s-a constituit Cercul de studii al Uniunii avocaților urmând ca pe lângă fiecare barou să se înființeze secțiuni ale acestuia, *Buletinul Uniunii avocaților*, nr. 1, 1926, p. 13- 16.

⁹⁴ Potrivit art. 122 din Legea pentru organizarea Corpului de avocați din 28 decembrie 1931 (completată în aprilie 1932) „deciziunile Congresului sunt definitive și executorii, ele sunt obligatorii pentru toate barourile; el va putea edicta sancțiuni și penalități contra celor ce nu respectă aceste decizii”, *Avocatura în România*, I, p. 215.

unea datoriilor în ce privește onorariile și cheltuielile avocaților, înscrierea în barou, impozitele profesionale, criza din barou, onorariile minimale”⁹⁵.

Despre ceea ce a însemnat pentru un oraș desfășurarea unui congres general al avocaților, relatările din presa locală sunt edificatoare, Clujul găzduind un atare congres pentru prima dată în anul 1932⁹⁶. Evenimentul, care a marcat pentru câteva zile viața urbei, i-a reunit pe Emil Hațieganu, membru al Baroului Cluj, ministru de stat la acea vreme (reprezentând Transilvania) delegat din partea guvernului, pe președintele (Constantin Naumescu) și vicepreședinții Uniunii avocaților, pe ministrul Justiției. Oaspeții au fost așteptați în gara „*frumos pavoazăată cu drapele și verdeață*” de decanul Alexandru Dragomir și de membrii consiliului baroului, rostindu-se urări de bun venit în sala de recepție a gării. Discursurile festive au fost alcătuite în notă patriotică, națională, subliniindu-se bucuria înfăptuirii unirii din 1918. Astfel, decanul Baroului Cluj le ură oaspeților bun venit în capitala „*Ardealului desrobît*” iar președintele Uniunii rememorează emoțiile trăite ca adolescent pe când urmărea procesul memorandiștilor⁹⁷. Importanța pentru orașul Cluj de a fi găzduit congresul general al avocaților într-un moment aniversar, împlinirea a 40 de ani de la redactarea Memorandumului, este dezvăluită și de faptul că ședința festivă de deschidere, din 8 septembrie 1932, ținută în sala Teatrului Național din Cluj, a reunit toate personalitățile orașului, crema intelectualității clujene: oficiali (primarul și prefectul Clujului), reprezentanți ai Bisericii ortodoxă (episcopul Nicoale Ivan al Vadului, Feleacului și Clujului) și greco-catolică (preotul Ion Agârbiceanu, reprezentantul episcopului Iuliu Hossu), reprezentanți ai generalului-comandant al Corpului de armată din Cluj, decanul baroului notarilor publici (Ioan Cosma), medicul Iuliu Hațieganu în calitate de președinte al Despărțământului Cluj al Astrei, profesorul dr. Coriolan Tătaru, președintele asociației medicilor, secția Cluj, ing. Negruzzi, președintele Asociației arhitecților, secția Cluj, reprezentantul Camerei de comerț din Cluj și alții⁹⁸. Prin prezența lor în sală, intelectualii clujeni au dat opiniei

⁹⁵ Congresul a fost anunțat decanilor barourilor din țară de președintele Uniunii prin circulara din 1 iunie 1932, *Buletinul Uniunii avocaților*, nr. 6, 1932, p. 160- 161.

⁹⁶ Congresul propriu-zis s-a desfășurat în 8-9 septembrie, *Buletinul Uniunii avocaților*, nr. 6, 1932, p. 159- 160.

⁹⁷ *Buletinul Uniunii avocaților*, nr. 7-8, 1932, p. 170- 171.

⁹⁸ Dintre membrii Baroului Cluj au fost prezenți în sală la ședința festivă de deschidere: dr. Ionel Pop, dr. Ștefan Fabius, dr. Simion Nemeș, dr. Liviu Ghilezan

publice un semnal că sunt solidari în promovarea ideii naționale. În cheie națională, de aducere aminte a luptelor politice inițiate și conduse de avocați, „apostoli” ai neamului, și-a construit discursul și decanul Alexandru Dragomir. A schițat o istorie a românilor transilvăneni începând cu revoluția de la 1848, o istorie prin juriști, avocați în special, personalități model prin angajamentul lor politic, prin spiritul de sacrificiu, generozitatea lor (dovadă fundațiile întemeiate din propriii bani), profesionalism, prin actele culturale (unii fiind fondatori de școli). Apelul la istorie i-a prilejuit conturarea unui profil al avocatului implicat în toate problemele cetății- politice, culturale, economice, ecleziastice-, pe care îl propunea și generației vremii sale. Ca atare, încheia cu îndemnul: *„Fie ca această tradiție luminoasă să îndrepte și de acum cărarea avocatului român, perpetuându-se din generație în generație, spre mărirea netrecătoare a neamului nostru”*⁹⁹. Participanții la Congres în frunte cu președintele Uniunii avocaților din România, Constantin Naumescu, și-au asumat rolul de *„apărători ai conștiinței naționale”*, fapt relevat ulterior și de implicarea unor membri ai baroului în sărbătorirea zilei de 1 decembrie. Deoarece, invitat fiind, președintele Uniunii avocaților, nu a putut participa la eveniment, a ținut să sublinieze atașamentul său față de ideile politice naționale prin scrisoarea adresată în 26 noiembrie 1932 decanului Baroului Cluj. Își exprima atunci *„mulțumirea sufletească... că și de data aceasta noi, avocații, am fost cei dintâi cari am dat semnalul redeșteptării conștiinței noastre naționale, cu ocazia Congresului nostru, în anul acesta, la Cluj, înfierând propaganda pentru surparea temelii Statului român, de către cei ce visează restaurarea vechii Ungarii”*¹⁰⁰. Naumescu ținuse deci să se solidarizeze cu promotorii acțiunilor din acel an menite să accentueze caracterul românesc al orașului (ca, de exemplu, plasarea inscripției lui Nicolae Iorga pe statuia lui Matia Corvinul). Dacă ideea națională a fost una care i-a apropiat pe avocații români, probleme pragmatice care au rezultat din unirea politică, precum unificarea legislativă, au stârnit îndelungi controverse.

(ales în 1926 membru al consiliului baroului), dr. Octavian Rusu, dr. Aurel Blaga și Constantin Rosin, *Ibidem*, p. 172.

⁹⁹ *Ibidem*, p. 182.

¹⁰⁰ *Buletinul Uniunii avocaților*, nr. 9, 1932, p. 290- 291.

PROGRAMUL CONGRESULUI GENERAL AL AVOCATILOR DIN ANUL 1932 la CLUJ

Miercuri 7 Septembrie 1932.

După amiază

Ședințele Consiliului General al Uniunii avocaților cari se vor ține în Sala festivă a Camerei de Comerț.

Joi 8 Septembrie 1932.

Înainte de amiază

Ședința solemnă de deschidere a Congresului, în sala Teatrului Național.

După amiază

Ședința în sala festivă a Prefecturii județului Cluj.

La ordinea zilei:

a) **Darea de seamă asupra activității Uniunii Avocaților pe anul 1931—1932.** Raportor D-l *Grigore Dumitrescu*, Secretarul General al Uniunii.

b) **Impozitele profesionale.** Conferința D-lui *George Petrovici*, vice-președintele Uniunii avocaților.

c) **Timbrele de plătire și Casa Centrală de pensii a avocaților.**

Vineri 9 Septembrie 1932.

Înainte de amiază

Ședința în sala festivă a Prefecturii județului Cluj.

La ordinea zilei:

d) **Despre judecătorile de ocol.** Istoricul și organizațiunea lor în trecut și în prezent. Conferința D-lui *D. I. Perianu*, membru în Consiliul baroului *Ilfov*.

e) **Extinderea aplicării legii pentru autentificarea actelor pe întreg teritoriul țării.**

f) **Chestiuni profesionale.**

După amiază. Ședința în acelaș loc.

Ședința în acelaș local.

La ordinea zilei:

g) **Chestiuni profesionale.**

h) **Diverse comunicări și moțiuni.**

Sâmbătă 10 și Duminică 11 Septembrie 1932.

Vizitarea orașului și a diverselor instituțiuni.

Excursiuni la *Turda*, unde a fost ucis *Mihai Viteazul*, și de aci la *Alba Iulia*.

(Reproducere după *Buletinul Uniunii avocaților*, nr. 6, 1932)

b. Unificarea legislativă

Înfăptuirea României mari a deschis disputele dintre adepții regionalismului, descentralizării și federalizării și cei ai integrării imediate, necondiționate, dispute care s-au răsfrânt și în plan juridic. Crearea unui limbaj juridic românesc și unificarea legislativă au fost printre primele preocupări ale avocaților clujeni, care le-au supus spre dezbateră în reviste de specialitate precum *Revista de drept*, condusă de Emil Hațieganu (alături de Aurel Lazăr), al cărei prim număr apărea la Sibiu în 1 martie 1919. Editată cu scopul de a promova terminologia juridică românească a avut din păcate o viață scurtă (au apărut doar două numere)¹. Constituirea și difuzarea unei terminologii juridice românești ca și unificarea legislativă au fost dezbătute și în *Ardealul Juridic. Revistă de drept și de unificare legislativă, doctrină, jurisprudență, legislație comparată. Organ oficial al publicațiilor judecătorești din Ardeal și Banat*, publicație apărută la Cluj începând cu anul 1921, cu sprijinul financiar al Directoratului general al justiției din Cluj, Victor Pop². A cuprins studii de specialitate, dicționar juridic, cronică legislativă, informații. Directorii, redactorii responsabili și membrii comitetului de colaborare și control, au fost juriști de la Curțile de Apel, notari publici, profesori și avocați din Cluj. S-au ocupat de revistă în primii ani ai apariției ei, în calitate de membri în Comitetul de colaborare și control avocații Ștefan Fabius, administrator delegat, Emil Hațieganu, Aurel Isac (în calitate de decan al baroului în anii 1921- 1923) și Augustin Pordea (membru al Consiliului de disciplină al baroului în anii 1921- 1922)³. Revista s-a deschis în 1923 colaborării cu juriști din întreaga țară, dovadă că pe lista colaboratorilor regăsim juriști din București, Iași, Oradea, Lugoj, Târgu Mureș, Sibiu și Turda.

Dezbaterile referitoare la dificila problemă a unificării legislative nu au rămas însă doar în paginile revistelor de specialitate ci s-au desfășurat și în conferințe, congrese, în cadrul adunărilor generale ale Baroului Cluj care și-a asumat rolul de îndrumător și purtător de cuvânt al barourilor din Transilvania în această chestiune. Avocații clujeni au urmărit să-și impună la nivel central viziunea asupra unificării legislative și armonizării tradițiilor juridice din Transilvania cu cele din Vechiul Regat, și prin aceasta, perspectiva asupra profesiei.

¹ Iancu, *Justiție românească*, p. 86.

² *Ardealul juridic*, 1 august 1921, nr. 2, p. 15.

³ *Ardealul juridic*, nr. 2, 1 august 1921; nr. 11, 1 iunie 1922.

ARDEALUL JURIDIC

REVISTĂ DE DREPT ȘI DE UNIFICARE LEGISLATIVĂ, DOCTRINA,
JURISPRUDENȚĂ, LEGISLAȚIE COMPARATĂ
ORGAN OFICIAL AL PUBLICAȚIUNILOR JUDECATOREȘTI DIN ARDEAL ȘI BANAT

Revista apare regulat la 1. și 15.
a fiecărei luni ca publicațiune ju-
ridică și săptămânal ca organ de
publicațiune judecatorească

Abonamentul:
Pentru autorități, banci, instit. fin.
avocați etc.
Pe un an 200 Lei
Pentru magistrați de an 180 .
Un număr simplu 8 .
Un număr dublu 16 .
Un număr vechi 12 .
Revista apare săptămânal.

Redacția Strada Băiei No. 15. — Ad-
ministrația: Str. Regina Maria Nr. 34
(Radio Reclam România S. A.) unde
se primesc abonamente și ori ce
cereri de adpțe,
TELEFON 630.

Directori și Redactori responsabili:

Vasile M. Dimitriu
Consilier la Curtea de Apel din Cluj

Ștefan Laday

Cosma Tib. Ion
Notar public din Cluj

Colaboratori

Antonescu Mihail
Fost Ministru al Justiției,
Avocat din București.
Bădescu Lazar
Consilier la Curtea de Apel din Cluj.

Balașiu Paul
Consilier la Curtea de Apel din Cluj
Boila Romul
Profesor la Universitatea din Cluj

Boldur Vasile
Prim președintele Curții de Apel
din Cernaui

Botez Corneliu
Consilier la Inalta Curte de Casație

Botez M. Ion
Consilier la Curtea de Apel din
București

Dimitriu Vasile
Profesor la Universitatea din Cluj

Docan P. George
Judecător la Trib. Oradea-Mare

Fabius Ștefan
Avocat din Cluj
Hățeganu Emil
Profesor la Universitatea din Cluj
Herovanu Eugeniu
Decanul baroului avocaților din Iași,
Profesor la Universitatea din Iași

Iancu Aurel
Judecător la Trib. Lugos
Isac Aurel (senior)
Decanul baroului avocaților din Cluj

Kiss Geza
Avocat din Cluj, Deputat

Mandicewski Erast
Consilier la Inalta Curte de Casație

Mavrodineanu Vladimir
Cons. la Curtea de Apel din Tg. Mureș

Mănescu Ion
Președinte de Senat la Curtea de
Apel din Cluj

Micșa Pompei
Prim președintele Curții de Apel Cluj

Munteanu Victor
Avocat din Sibiu

Negrea Camil
Profesor la Universitatea din Cluj

Onisor Victor
Profesor la Universitatea din Cluj

Popescu Iulian
Consilier onorar la Curtea de Casație,
Avocat din Turda

Pordea Augustin
Avocat din Cluj, deputat

Poruțiu Petre
Profesor la Universitatea din Cluj

Praporgescu Ștefan
Prim președintele Trib. Cluj

Radu Iorgu
Profesor la Universitatea din Cluj

Sfetcu Emilian
Judecător șef la ocolul Mercurea-
Sibului

SUMARUL:

1. De anul nou de Profesor *V. Dimitriu*
De la Universitatea din Cluj.
2. Scăderea valutei și datorile bănești de *Șt. Laday*
3. Legea de organizare judecătorească de *I. Mănescu*
Pres. de Senat la Cur-
tea de Apel din Cluj.
4. Diviziunile dreptului de *Dr. Romul Boila*
Profesor Universitar
5. Noul proiect pentru unificarea contribuțiilor.
6. Biografie.
7. Jurisprudența stabilită de Inalta Curte de Casație, Completul
pentru Ardeal și Bucovina.
8. Ordonanțe.

BULETINUL Uniunii Avocaților

ORGAN OFICIAL AL CORPULUI AVOCAȚILOR DIN ROMÂNIA

Apare în fiecare lună, exceptând vacanțele mari.

Sub Direcțiunea Comisiunei permanente a Uniunii Avocaților

REDACTIA ȘI ADMINISTRAȚIA

La Sediul Uniunii Avocaților, Palatul Justiției, București.

ABONAMENTUL COSTA 80 LEI PE AN

și se poate face la Secretariatul oricărui barou din țară sau direct la
Administrația Buletinului prin mandat poștal.

S U M A R U L

CUVÂNT ÎNAINTE, de Dem. I. Dobrescu, președintele Uniunii.

Lista membrilor Consiliului general al Uniunii.

Consiliul general al Uniunii: Procesul-verbal din 23 și 24 Februarie 1924.

Consiliul superior de disciplină al avocaților: Două deciziuni în materie de transferare.

Comisiunea permanentă a Uniunii: Două deciziuni privitoare la anularea alegerii decanului și consiliului baroului Cluj și una prin care s'a respins contestația în contra alegerii dela baroul Iași.

Jurisprudența instanțelor de drept comun: Decizia Înaltei Curți de Casație, Secția II-a, în chestiunea înscrierii în baroul avocaților a incompatibililor.

Circulări și îndrumări date de Comisiunea permanentă.

Pusă în discuție imediat după unire, aflată în atenția Consiliului Dirigent, problema unificării a fost cu atât mai complicată cu cât pe teritoriul Transilvaniei se aplicau diferite coduri și legi: în centru, est și ținuturile bănățene de graniță se aplica dreptul civil maghiar iar în rest codul civil austriac din 1811, modificat în 1876; acestor coduri li s-au adăugat legile civile maghiare și ordonanțele legale și ministeriale emise între anii 1867- 1918, valabile în întreaga Transilvanie⁴. Baroul Cluj a ținut pe tot parcursul discuțiilor să impună ideea potrivit căreia în procesul unificării trebuie să se țină cont de tradițiile legislative transilvănene. Cu această convingere decanul Ioan Suciu făcea la Congresul de la București din 1925 un apel către ministrul justiției: „Să ia și din Ardeal lucrurile bune și să nu considere pe Ardeleni ca pe niște epuri pentru experiențe. Ne face injecții care ne fac mai mult rău decât bine”⁵.

Avocații din teritoriile nou-intrate în componența României, inclusiv, firește, cei clujeni, care au avut adesea rolul catalizator, au făcut eforturi să impună ca înnoirile legislative să țină cont de diversele tradiții legislative, să le respecte și să le păstreze cel puțin în parte. Astfel, la Congresul de la Cernăuți din 1925, în contextul discuțiilor despre modificarea examenului stagiatorilor, reprezentantul Baroului Cluj, Valer Roman, propusese introducerea corigenței, conform legislației din Transilvania de dinainte de unire. Vicepreședintele Uniunii, Constantin Naumescu, a găsit o soluție de compromis: deoarece examenul de avocat trebuia organizat pe aceleași baze ca și examenul de magistrat, și deci nu se putea accepta corigența, a propus ca măsură tranzitorie să se acorde dreptul la corigență al candidaților din provinciile alipite până la punerea în aplicare în întreaga țară a dispozițiilor legii privitoare la stagiul și examen⁶.

Viziunii asupra unificării i s-a dat uneori și o tentă național-patriotică, relevantă fiind cerința desființării Camerelor arbitrale din Transilvania și Banat (înființate prin legea 59/1886) a căror menținere, în opinia decanului Ioan Suciu, „ofensează sentimentul nostru național și respectul datorat limbei oficiale a statului”⁷. Prin urmare, președintele Dem I. Dobrescu a propus ca fiecare barou din Transilvania și Banat să

⁴ Iancu, *Justiție românească*, p. 22.

⁵ *Buletinul Uniunii avocaților*, 1925, nr. 5, p. 79.

⁶ *Buletinul Uniunii avocaților*, nr. 9-10, 1925, p. 162- 163.

⁷ A făcut propunerea la Congresul de la Timișoara din 1926, *Buletinul Uniunii avocaților*, nr. 9- 10, 1926, p. 205- 206.

întocmească un memoriu prin care să arate situația Camerelor arbitrale, dacă ele funcționează respectând limba oficială, promițând că, atunci când va avea viziunea de ansamblu, Uniunea va lua măsurile impuse de „solidaritatea profesională”⁸.

În esență, pe tot parcursul deceniului al treilea, avocații clujeni s-au străduit să-și facă auzită și ascultată vocea la centru, cu convingerea că legislația din Transilvania de dinainte de unire are părți care nu trebuie pur și simplu abandonate. Au încercat însă adesea sentimentul că sunt ignorați și marginalizați. Astfel, la Congresul extraordinar al membrilor Consiliului General al Uniunii avocaților și al decanilor barourilor din 8-9 mai 1927 decanul Baroului Cluj s-a pronunțat din nou asupra lucrărilor la legile unificării, care, după părerea sa, se făceau „cu multă desconsiderare” față de legislația existentă în Transilvania. Dădea exemplul codului civil, care, după părerea lui, nu putea fi introdus „pur și simplu în Ardeal”. A propus, deci, ca la orice lege de unificare să fie consultat și câte un jurist expert din toate provinciile.

Sfârșitul anului 1930 și începutul celui următor au marcat un moment tensionat în această problemă care nu a rămas numai în spațiul juridic ci a trecut și în cel politic; discuțiile privind unificarea legislativă s-au integrat unora mai ample referitoare la organizarea statului român, în cadrul cărora au fost promovate de către oameni politici transilvăneni ideile federalismului politic și descentralizării. Unul din susținătorii acestor idei, avocatul Romul Boilă, alcătuiase în 1931 un *Studiu asupra reorganizării statului român întregit*⁹. În acest context în care se discuta despre regionalism și integrare, Baroul Cluj și-a asumat rolul de apărător al intereselor avocaților transilvăneni. Astfel, în Adunările generale extraordinare ținute în 29 noiembrie și 6 decembrie 1930 s-a cerut „chemarea la acțiune” pentru a restabili prestigiul și autoritatea avocaților, știrbite de „formalismul unor norme învechite”¹⁰. Potrivit decanului baroului, nemulțumirea avocaților din Cluj era determinată de faptul că „există o deosebire între obiceiurile din Ardeal și cele din alte părți ale țării privitor la contactul avocaților cu clienții și normele generale de reprezentare

⁸ *Ibidem*, p. 206.

⁹ Romul Boilă, *Studiu asupra reorganizării statului român întregit: cuprinde un anteproiect de constituție cu o scurtă expunere de motive*, Cluj, 1931.

¹⁰ *Acțiunea baroului avocaților din Cluj pentru Reforma legislației judiciare și o mai bună organizare a justiției*, Tipografia Fondului cărților funduare Cluj, 1931, prefața semnată de decanul baroului, Alexandru Dragomir.

în Justiție”¹¹. Și anume, afirma decanul, dacă în Vechiul Regat clientul își angaja avocatul doar pentru o ședință sau o pledoarie mai importantă, dându-i onorariul înainte, în Transilvania avocatul era angajat pentru întreg procesul și nu era plătit anticipat. Ca atare, toate neajunsurile se răsfrângeau asupra avocatului, acuzat de târăgănări ale procesului. Opiniile decanului au fost susținute de dr. Ioachim Tolciu, care a exprimat protestul avocaților clujeni împotriva unor legi prost unificate și inaplicabile, elaborate fără consultarea avocaților din Transilvania, acuzați de colegii lor din Vechiul Regat de „*regionalism destruc-tiv*”¹². În opinia avocaților clujeni, aceste legi nu țineau cont de experiența avocațială anterioară, de particularitățile legislației transilvănene. Având în vedere aceste nemulțumiri, Baroul Cluj a decis să declanșeze o „*acțiune energică*”, care să ducă la regenerarea justiției, cu convingerea că într-o perioadă de criză economică este esențială o primenire morală care poate fi realizată doar de justiție. S-a propus, de asemenea, ca până la o unificare legislativă reală, fiecare provincie să rămână cu legiurile ei. În urma discuțiilor din cele două adunări generale s-a elaborat *Memoriul baroului avocaților din Cluj către Ministerul de Justiție*, semnat de decanul Alexandru Dragomir (datat Cluj, 15 februarie 1931)¹³. Acțiunea baroului a fost susținută și în Senatul României de Romul Boilă, într-o comunicare în care și-a exprimat opiniile despre „*neajunsurile justiției noastre*”. Referindu-se la legislația privitoare la

Dr. Ioachim Tolciu

¹¹ *Ibidem*.

¹² *Memoriu către Baroul avocaților din Cluj despre neajunsurile în domeniul justiției și pentru inițierea unei mișcări regionale de regenerare și reformare* de dr. Ioachim Tolciu, în *Ibidem*, p. 3-4.

¹³ *Ibidem*, p. 69- 84.

avocați propunea reformarea acesteia prin crearea de condiții unitare de admitere în corpul avocaților, obligativitatea doctoratului în drept și examen unitar pentru avocați și magistrați, organizat în centrele universitare prin comisii mixte (formate din profesori universitari, înalți magistrați și avocați)¹⁴. Discuțiile din barou și *Memoriul* au anunțat poziția pe care reprezentanții baroului au luat-o la Congresul general al avocaților ținut la Iași în 7-8 septembrie 1931, prin vocea decanului Alexandru Dragomir care a opinat din nou că nu este de acord ca unificarea să se facă doar pe baza legilor din Regat (prin extinderea lor practic și în Transilvania) și a pledat pentru luarea în considerare în vederea unificării legislative a legislației din teritoriile unite. A propus ca barourile să trimită Uniunii rapoarte referitoare la cum înțeleg unificarea iar Uniunea să le centralizeze și analizeze¹⁵. Intervenția clujenilor în „*lupta grea pentru unificarea legislativă*” (după expresia lui Ioan Giurgiu) dată cu ministrul de justiție Hamangiu a fost una de succes, oprindu-se unificarea „*cu furca*”. S-a decis instituirea unei noi comisii de unificare, formată și din reprezentanți ai barourilor din teritoriile unite¹⁶. După congres Demostene Botez i-a dedicat lui Ioan Giurgiu un foileton elogios într-o gazetă din Iași scriind: „*Sufletul Ardealului a vorbit și a învins*”¹⁷.

Dincolo de pozițiile de principiu exprimate în legătură cu unificarea, avocații Baroului Cluj au intervenit punctual pentru modificarea sau abrogarea unor legi, între care, stăruitor contestată a fost *Legea pentru înlesnirea și accelerarea judecăților*. La Congresul general extraordinar din 1925 s-a cerut abrogarea ei, avocații urmând să lămurească opinia publică asupra pericolelor pe care le prezenta¹⁸. Discuția a fost reluată în toamna aceluiași an pe baza observațiilor barourilor iar un an mai târziu decanul Ioan Suciș a fost ales membru în comisia însărcinată să studieze modificările legii¹⁹. La întrunirea barourilor din Ardeal și Banat ținută la Cluj la sfârșitul lunii februarie 1926 s-a decis trimiterea unui memoriu către Ministerul Justiției cerând luarea de măsuri urgente pentru modificarea acestei legi care prevedea depunerea probelor în acte scrise și la termen cu precizarea că în caz contrar proba respectivă

¹⁴ *Ibidem*, p. 57- 62.

¹⁵ *Buletinul Uniunii avocaților*, nr. 7-8, 1931, p. 102- 103.

¹⁶ Pentru atmosfera de la Congres vezi și Aurel Teodor Moldovan, *Istoria avocaturii în România. Istoria Baroului Brașov*, Brașov, 2010, p. 44.

¹⁷ *Patria*, număr special, decembrie 1936, p. 48- 49.

¹⁸ *Buletinul Uniunii avocaților*, nr.5, 1925, p. 82- 83.

¹⁹ *Buletinul Uniunii avocaților*, nr. 7-8, 1926, p. 174, nr. 9-10, 1926, p. 194.

nu mai putea fi folosită, riscându-se astfel pierderea procesului. De altfel, nemulțumirile privind această lege și alte măsuri precum introducerea sistemului de portărei, transformarea justiției într-un agent de încasare a taxelor fiscale și desființarea sedriilor orfanale²⁰ de pe lângă Curțile de Apel din Brașov, Cluj, Oradea, Timișoara și Târgu Mureș, au dus la declanșarea grevei generale din martie 1926²¹. Decanul Ioan Suciu a fost coordonatorul grevei pe zona Transilvania-Banat, semn al recunoașterii importanței Baroului Cluj în acțiunea de unificare. De altfel, în anul următor Ioan Suciu a fost din nou purtătorul de cuvânt al tuturor avocaților din Transilvania, „români și minoritari” când s-a pronunțat, încă o dată, pentru abrogarea legii și suspendarea ei până la unificarea întregii proceduri²². Legea era, în opinia lor, dovada palpabilă a ignorării legislației din provincii, fapt remarcat la Congresul extraordinar al membrilor Consiliului General al Uniunii avocaților și al decanilor barourilor din 8-9 mai 1927. Participanții au constatat în moțiunea finală că legea accelerării a ignorat legile de procedură din noile provincii „pe care a avut pretenția de a le armoniza și unifica fără a le cunoaște”²³.

Nemulțumirile față de anumite proiecte legislative au vizat și efectele lor asupra veniturilor avocaților, deoarece, combinate cu creșterea numărului celor intrați în corp, deschideau drumul pauperizării lor.

²⁰ Sedriile orfanale au fost înființate prin legea XX din 1877, art. 77, rămasă în vigoare în Transilvania și după unire. Era o instituție administrativă înființată, potrivit legii sus-menționate, în județe, orașe cu consilii și comune mai mari cu scopul de a-i apăra pe orfanii minori, de a le reprezenta drepturile. Prin dispoziția ministerială din 1 aprilie 1923 sedriile orfanale au trecut la Ministerul Justiției.

²¹ Cererile avocaților intrați în grevă au fost: consultarea avocaților cu privire la toate legile care urmau să fie votate în Parlament, luarea de către guvern a măsurilor necesare pentru accelerarea judecăților, asigurarea accesului larg la justiție, desființarea corpului portăreilor care genera cheltuieli inutile și nejustificate, adoptarea de către Ministerul Finanțelor de măsuri pentru reducerea fiscalității, stabilirea de către judecători a cuantumului de cheltuieli care se acorda avocaților, care să nu fie mai mici decât cele stabilite în tarifele minimale de onorarii, să nu se țină procese după amiaza când avocații aveau consultații la birourile lor, magistrații să fie degrevați de la activități care nu au legătură cu actul de justiție, Gruneanțu, *Istoria baroului Timiș*, p. 85-86.

²² *Buletinul Uniunii avocaților*, 1927, nr. 5-6, p. 70.

²³ *Ibidem*, p. 71.

c. „Proletarizarea!” avocaturii

Prin referirile la proletarizare s-a pus, în fapt, în discuție statutul avocatului în sine și în raport cu al celorlalți juriști, în speță cu al magistraților. Existența unei crize materiale a avocaților fost semnalată încă din 1927 la Cluj, când s-a acuzat faptul că noua lege a timbrului ducea la proletarizarea avocatului, căruia nu i se oferea nici o perspectivă mai largă în funcțiile administrative iar în justiție nu avea loc dacă era ardelean sau bucovinean²⁴. În 1935, la Consfătuirea Barourilor din Ardeal și Banat avocatul clujean Ioan Tăpălaga alcătuiuse un raport referitor la *Jalnica situație materială și morală a avocaților din Ardeal și Banat* în care a ridicat din nou problema pauperizării avocaților (după calculele sale 80- 85% din avocați trăiau în mizerie) și a proletarizării profesiei, situația amenințând „să se transforme într-o gravă problemă socială, în problema șomajului avocaților, a proletarizării și a anarhizării elitei intelectuale ale țării”²⁵. Cauzele „ruinei materiale” a avocaților erau, în opinia lui, „supraproducția de titrați” de după război, fiscalitatea excesivă, absurdă, încât cetățeanul nu e încurajat să apeleze la serviciile justiției, legea timbrului care i-a transformat pe avocați în „plasatori de timbre” și pe magistrați în „controlori fiscali”, degradând rolul magistraturii și al avocaturii, criza economico-financiară, demagogia politică și, cauza cea mai importantă, *Legea pentru lichidarea datoriilor agricole și urbane „care în mod injust a asimilat răsplata muncii grele, intelectuale, a avocatului cu uzura cămătarului”*²⁶. Criza materială era secundată, potrivit raportorului, de o criză morală, de degradarea pregătirii avocaților, avocatura tinzând să se transforme „într-o instituție de samsari anonimi, cu o cultură superficială sau în avocați lipsiți de prestigiul și demnitatea indispensabilă exercitării acestei profesii oneste”²⁷. Între remediile acestei situații critice a propus: interzicerea angajării de procese fără plata anticipată a unei părți din onorar și a cheltuielilor efective, modificarea legii timbrului prin scutirea de orice timbre și taxe a proceselor patrimoniale până în valoare de 2.500 de lei, reducerea actualelor taxe de timbru și calcularea lor într-o sumă totală pentru o instanță, scoaterea din vigoare a dispozițiilor legii accelerării judecăților care introduce termenul „la stăruință”, o așezare mai dreaptă a impozitelor, abrogarea Legii din 6 aprilie 1932

²⁴ Vezi raportul avocatului Valer Moldovan „Situația avocaților din provincii”, *Patria*, nr. 168, 1927, p. 8.

²⁵ *România nouă*, nr. 120, 1935, p. 4.

²⁶ *Ibidem*.

²⁷ *Ibidem*.

prin care se acordă notarilor publici dreptul de a redacta și acte care nu intră expres în competența lor, extinderea pentru întreaga țară a Legii pentru autentificarea actelor din Vechiul Regat și modificarea Legii datoriilor agricole și urbane astfel încât să rămână reduse creanțele avocaților de onorar cu 25- 50%, dar cheltuielile efective să se plătească în întregime. Alături de aceste măsuri a propus și altele menite să reducă numărul avocaților printr-o mai temeinică pregătire a studenților și prin înlăturarea concurenței dinspre magistrați și notari. Astfel, a propus reforma Legii pentru organizarea judecătorească prin instituirea unui examen unic pentru magistrați și avocați, admiterea trecerii din barou în magistratură și abrogarea aliniatului ultim din articolul 5 din Legea avocaților prin care foștii magistrați, civili și militari, ieșiți la pensie, sunt admiși a se înscrie în barou.

Problemele financiare ale avocaților clujeni au fost din nou expuse cu ocazia vizitei la Cluj a ministrului justiției, Istrate Micescu, în 20 ianuarie 1940. Venind să promoveze noul cod civil, ministrul a ținut o conferință în sala Colegiului universitar cu titlul *Noul cod civil Carol al II-lea și metodele lui de interpretare* la care decanul Alexandru Dragomir, într-o convocare publicată în presa vremii, îi chema pe toți avocații să participe: „socotim că nu mai este necesar să atragem atențiunea domnilor colegi că de la această conferință nimeni nu poate lipsi”²⁸. În vizita pe care a efectuat-o la sediul baroului din Palatul de Justiție decanul i-a prezentat dificultățile cu care se confruntau avocații clujeni, cea mai presantă fiind cea financiară, deoarece „majoritatea membrilor se zbat în vârtejul unei existențe îndoielnice”²⁹. Ca atare, a propus soluții de atenuare a crizei financiare care vizau direct nivelul de trai precum revizuirea impunerilor fiscale privitoare la impozitul profesional și consimțământul ministrului ca baroul să poată întrebuința fondurile de ajutor în vederea asistenței necesare pentru familiile avocaților concentrați, fără grade, și lipsiți de mijloacele necesare traiului. Înspre aceeași finalitate duceau și măsuri legislative, unele solicitate cu ani în urmă și încă neîmplinite precum extinderea în Ardeal a legii pentru autentificarea actelor din Vechiul Regat cu titlul de urgență, indiferent de termenul la care se vor pune în aplicare noile coduri deoarece, afirma decanul, „vrem să beneficiem de un tratament egal cu colegii noștri din Vechiul Regat” (cerere exprimată și la Congresul de la Cluj din 1932) sau obligativitatea examenului

²⁸ *Tribuna*, nr. 12, 1940, p. 6.

²⁹ *Tribuna*, nr. 17, 1940, p. 6.

de intrare în corp, chestiune în permanență dezbătută după 1918. Alte cereri au vizat posibilitatea avocaților de a ocupa funcții în administrație sau în aparatul judiciar și reformarea morală a avocaților. S-a cerut: numirea avocaților în posturile vacante ale justiției după vechime și nu după bunele referințe privitoare la pregătirea și conduita morală, dreptul de preferință pentru completarea locurilor libere din administrațiile publice față de cei care nu au pregătire academică și experiența profesională echivalentă cu a avocaților, adoptarea unui cod de morală profesională și instituirea unei proceduri mai accelerate în materie disciplinară pentru a se sancționa elementele care compromit încrederea publică.³⁰ Preocupat de soluționarea problemelor bănești ale avocaților, ministrul Micescu a venit în ajutorul familiilor celor concentrați dispunând alocarea de la minister a sumei de 20.000 de lei și donând, din banii proprii, suma de 5.000 de lei³¹.

Problemele financiare ale avocaților clujeni, accentuate, după cum am văzut, din deceniul al patrulea, au ridicat tot mai acut chestiunea concurenței neloiale.

d. Apărarea profesiei

În condițiile în care una din cauzele dificultăților financiare ale avocaților a fost concurența pentru clientelă, tot mai acerbă în urma creșterii numerice a avocaților, baroul a încercat să protejeze profesia dezbătând în deceniile interbelice relațiile avocați-magistrați și avocați-notari. Nemulțumirea avocaților clujeni față de statutul discriminatoriu în comparație cu magistrații a fost exprimată în 1927, prin vocea lui Valer Moldovan, care în raportul intitulat „Situația avocaților din provincii” arăta situația de inferioritate la care a ajuns în Transilvania avocatul, echivalat, în ceea ce privește gradul, numai cu un ajutor de judecător și cerea ca diploma de avocat să fie echivalată cu cea de magistrat. În același context, Valer Moldovan a abordat și relația avocați-notari propunând desființarea notariatului public, propunere susținută de avocatul Dobias din Constanța care arăta că înlocuirea notariatului public cu un „*sindicat al actelor*” ar aduce cu sine o rațională sindicalizare a corpului de avocați, iar din taxele acestor acte care urmau să se plătească la barou se putea forma un fond din care să fie plătiți avocații

³⁰ *Ibidem*.

³¹ *Tribuna*, nr. 37, 1940, p. 6.

începători, bătrâni sau văduvele de avocați. Aproape un deceniu mai târziu, Adunarea generală a Baroului Cluj din februarie 1936 (prezidată de decanul Alexandru Dragomir, asistat de Ionel Pop și Ștefan Meteș) a votat o moțiune de protest împotriva concurenței neloiale a notarilor comunali³².

În dorința de a asigura o concurență loială s-au luat și măsuri pentru înlăturarea reclamei. În 14 decembrie 1935 Consiliul baroului a luat hotărârea nr. 883/1935 prin care, în temeiul articolelor 52 și 87 din Legea pentru organizarea corpului de avocați, a interzis utilizarea în exercițiul profesiei a altor titluri academice decât celui care a servit ca bază înscrierii în barou și în virtutea căruia cineva era îndreptățit a exercita profesiunea de avocat. Cum decizia a fost atacată cu recurs la Consiliul superior de disciplină al avocaților, acesta s-a pronunțat în 15 mai 1937 însușindu-și (prin decizia 38) în întregime punctul de vedere al Consiliului baroului. Prin urmare, în 3 august 1937 decanatul baroului a adus la cunoștința avocaților că nu vor putea indica pe firma de la domiciliul profesional, pe antetul scrisorilor, pe ștampile și pe actele care se vor înainta instanțelor judecătorești decât titlul care le-a servit drept bază la înscrierea în barou și în virtutea căruia sunt îndreptățiți a exercita profesiunea de avocat. Avocații erau somați să se conformeze până în 15 septembrie, altfel urmând a fi trimiși spre judecata Consiliului de disciplină³³.

Apărarea profesiei de concurență neloială a vizat și avocatura clandestină. Uniunea avocaților a încercat în 1939 să găsească soluții la această problemă pornind de la constatarea că „o seamă de oameni nechemăți și necalificați” fac concurență neloială avocaților, printre aceștia numărându-se, alături de samsarii de procese propriu-ziși, unii funcționari judecătorești care fac incursiuni în domeniul rezervat avocaților, unii funcționari ieșiți la pensie și ofițeri deblocați. Se afirma cu tărie că „Uniunea avocaților este ferm hotărâtă să caute prin toate mijloacele să curme această stare de lucruri și să curețe profesiunea de avocat de acești paraziți ai ei”³⁴. Ca atare, a inițiat consultarea decanilor din țară, cerându-le propuneri și observații³⁵.

³² “Advocații contra proiectului dlui ministru Valer Pop”, *România nouă*, nr. 37, 1936, p. 1.

³³ *România nouă*, nr. 142, 1937, p. 4.

³⁴ *Buletinul Uniunii avocaților*, nr. 6, 1939, p. 133-134.

³⁵ S-au cerut propunerile decanilor prin circulara nr. 1.849 din 28 iunie 1939; acestea urmau să fie discutate în ședința din 9 iulie 1939, *Ibidem*.

O altă formă de protecție, alături de cea profesională, a fost cea socială.

e. Problema pensiilor. Taxe și cotizații

Contribuția la un fond de pensii nu le-a fost străină avocaților din Transilvania și Banat, legea XLVIII din 1908 reglementând plata la sistemul de pensii începând cu luna ianuarie 1909³⁶. În pofida acestei experiențe, avocații Baroului Cluj au fost reticenți față de această formă colectivă de întrajutorare, ca și cei din Vechiul Regat, de altfel, unde nu au existat anterior reglementări în acest sens. Ca atare, constituirea unui fond de pensii a fost o preocupare manifestată îndeosebi la centru, de Uniunea avocaților care și-a propus încă din primii ani ai constituirii ei înființarea unei *Case de credit, de ajutor și de pensiuni a avocaților*. A ales să adune fondurile necesare prin impunerea, după exemplul francez, a timbrelor de pleoarii³⁷ (cu deosebirea că în Franța barourile au introdus taxa de pleoarie³⁸). În valoare de 2, 5, 10, 15 și 20 de lei, plătite de avocați din venitul lor personal, urmau să fie distribuite prin barouri și anulate de instanțele judecătorești³⁹. Măsura a stârnit protestul decanului Ioan Suciu nemulțumit de faptul că a fost introdusă fără consultarea barourilor⁴⁰. Nu a fost singurul decan pe care o atare măsură nu l-a convins, dovadă reticențele avocaților din anii următori care i-au obligat pe promotorii ideii să se gândească la perfectarea transpunerii ei în practică, la a convinge asupra avantajelor ei. În 1932 s-a venit cu

³⁶ Gruneanțu, *Istoria baroului Timiș*, p. 72.

³⁷ Decizia de instituire a acestor timbre s-a regăsit într-un aliniat din art. 71 din Legea de organizare și unificare a corpului de avocați.

³⁸ V. Toncescu, membru al Baroului Ilfov, un susținător al timbrului, pentru a fi convingător, afirmase la Congresul general din 1927 că din 350 de barouri câte avea Franța 108 au introdus taxa de pleoarie; din veniturile obținute barourile au înființat case de ajutor și cele mai mari case de retragere. În ceea ce privește condițiile acordării de pensii, Toncescu a propus în comunicarea sa ca acestea să fie: vârsta de 60 de ani, activitate efectivă în barou de 30 de ani și încetarea profesiei, *Buletinul Uniunii avocaților*, nr. 7-8, 1927, p. 120.

³⁹ Timbrul de doi lei urma să se aplice la acțiunile penale, de 5 lei la acțiuni civile înaintea judecătoriei de ocol, de 10 lei înaintea Tribunalului, de 15 lei înaintea Curții de Apel și de 20 de lei înaintea Înaltei Curți de Casație, *Buletinul Uniunii avocaților*, nr. 7-8, 1927, p. 116.

⁴⁰ Și-a exprimat poziția la Congresul extraordinar al membrilor Consiliului general al Uniunii avocaților din 1927, *Buletinul Uniunii avocaților*, nr. 5-6, 1927, p. 73.

precizări tehnice, procedurale. S-a hotărât ca distribuirea timbrelor să se facă prin depozitele Casei Autonome a monopolurilor⁴¹ și ca fiecare avocat înainte de a preda instanței timbrul spre anulare sau înainte de a-l aplica pe actul sau cererea prezentată instanței, să semneze sau să aplice pe el o ștampilă cu numele. Măsura venea să zădărnicească reîntrebuințarea timbrului și să ducă la identificarea cu ușurință a avocatului care a depus timbrul⁴². Un an mai târziu se prezentau avantajele acestei formule de creare a unui fond de pensii, și anume: 1. timbrul se plătea de avocat numai când lucra și deci câștiga din profesiunea sa, 2. perceperea timbrului nu solicita cheltuieli mari, fiind anulat de magistrat, ceea ce însemna că nu necesita un personal numeros și o contabilitate complicată (ca în cazul percepției contribuției avocatului prin cotizații la termene fixe) și 3. se crea o solidaritate profesională, avocații care pledau mai des și câștigau deci mai mult susținându-i și pe cei nevoiași; o cotizație egală pentru toți membrii baroului era considerată inechitabilă, deoarece nu câștigau cu toții în mod egal iar impunerea după apreciere ar fi fost nu numai inechitabilă dar și arbitrară, nefiind stabilit un criteriu de clasificare.

Unii avocați au suspectat însă că introducerea timbrelor lăsa deschisă calea fraudării prin falsificarea lor și lipsa unui control riguros la imprimare, care putea duce la schimbarea destinației banilor⁴³. În pofida rezervelor, Uniunea avocaților a perseverat în această acțiune încercând să găsească metode cât mai eficiente de control al avocaților. S-au luat ca exemplu măsurile impuse în Baroul Ilfov unde s-au înființat echipe de control formate din avocați stagiați, supravegheați de avocați definitiv, care aveau datoria să verifice dacă fiecare dosar care ajungea la instanță are timbrul de pledoarie depus și dacă nu, a doua zi, înainte de începerea dezbaterilor, trebuia să-i atragă atenția avocatului respectiv asupra lipsei timbrului. Nedepunerea timbrului era adusă la cunoștința baroului și Uniunii de avocați stagiați de serviciu prin rapoartele zilnice pe care erau obligați să le depună la barou sau Uniune. Prin decizia Comisiei permanente a Uniunii avocaților din 12 iunie 1935 acest mod de control fost extins în toate barourile din țară însă unele nu l-au adoptat⁴⁴. Nu știm care a fost poziția Baroului Cluj, dar cert este că

⁴¹ *Buletinul Uniunii avocaților*, nr. 1-2, 1932, p. 23.

⁴² *Buletinul Uniunii avocaților*, nr. 5, 1932, p. 97.

⁴³ *Ibidem*, p. 99-101.

⁴⁴ *Buletinul Uniunii avocaților*, nr. 6, 1937, p. 208-209.

în acel an, reprezentanții baroului și al altora din Transilvania și-au exprimat nemulțumirile cu privire la timbrul de pledoarie la consfătuirea din luna iunie ținută la Cluj. S-au ridicat atunci voci care au considerat inechitabil ca pensia să aibă același cuantum pentru un avocat care contribuia cu 800 de lei pe lună ca și pentru cel care contribuia cu 2.000 de lei. Nemulțumirile au vizat nu numai cuantumul sau modalitățile de plată ci și aspecte juridice, decanul Alexandru Dragomir reclamând necesitatea redactării și aplicării unui statut al Casei de pensii⁴⁵.

Rezervele cu privire la timbru și indisciplina în depunerea lui, manifestate în pofida măsurilor de control impuse de Uniune, au făcut ca timbrele de pledoarie să se depună tot mai rar mai ales în barourile mari. Ca atare, s-au discutat noi modalități de verificare și sancționare a avocaților, hotărându-se să se ceară ajutorul magistraților, care ar fi urmat să supravegheze aplicarea timbrelor de pledoarie⁴⁶.

În ceea ce privește situația din Baroul Cluj suma colectată din timbrele de pledoarii a fost în 1932 de 351.679 lei⁴⁷ iar în 1937 de 346.041 lei⁴⁸. În 1939 Baroul Cluj avea un fond de ajutorare a membrilor de 800.000 de lei și beneficiau de pensie trei avocați⁴⁹. În 1940 decanul Baroului Cluj, punând în discuție necesitatea unui fond de pensii, în contextul problemelor financiare cu care se confruntau avocații, considera necesar suportul statului. Astfel, cu prilejul vizitei ministrului justiției Istrate Micescu, decanul a propus organizarea și asigurarea unei pensii demne și echitabile fie prin trecerea fondului avocaților în fondul general de pensii al statului, fie prin organizarea unei instituții independente care să beneficieze de sprijinul și contribuția statului⁵⁰.

⁴⁵ *România nouă*, nr. 120, 1935, p. 4.

⁴⁶ *Buletinul Uniunii avocaților*, nr. 5-6, 1938, p. 115- 120.

⁴⁷ Din suma colectată se scădeau cheltuielile de tipărire și remiza de 7% comision plătit Casei Autonome a Monopolurilor. Din suma rămasă se plătea o cotă de 25% Casei de ajutor a baroului, o cotă de 5% Uniunii avocaților din România și restul de 70% intra în fondurile Casei Centrale de Pensii.

⁴⁸ *Buletinul Uniunii avocaților*, nr. 6, 1932, p. 154- 155; nr. 1-2, 1933, p. 6-7; nr. 6, 1937, p. 238- 239; nr. 1-2, 1938, p. 24- 25.

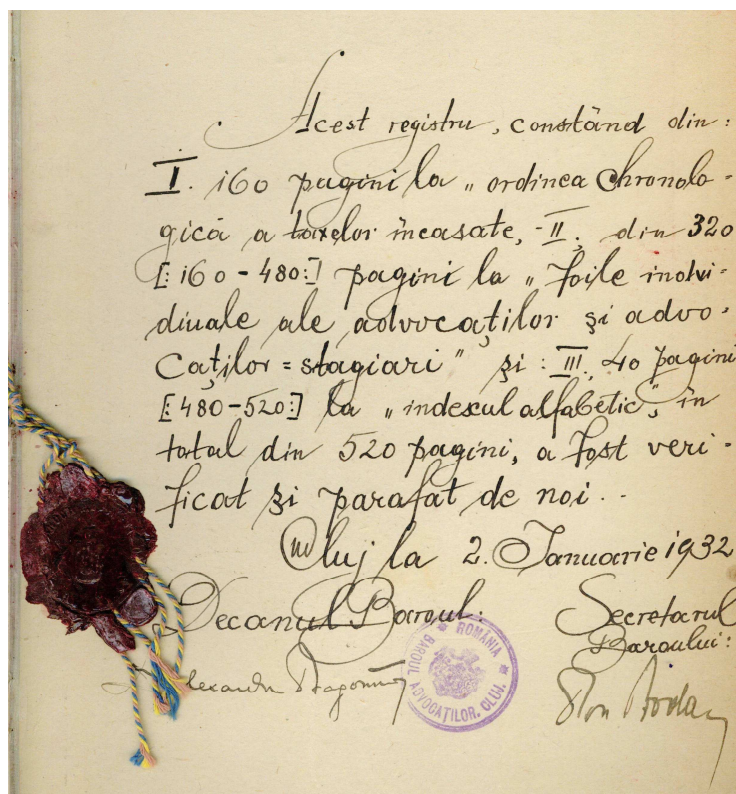
⁴⁹ *Buzea, Clujul*, p. 140.

⁵⁰ *Tribuna*, nr. 37, 1940, p. 6.

Data încasării			Numele celor cari varsă taxa	Anul de scadență	Taxele			Data expedierii sau achitării către Unione		
Anul	Luna	Ziua			incasate îm- preună cu taxa de diplomă	incasate separat	expediate res- pectiv achitate Unioni Advoca- torilor	Anul	Luna	Ziua
					Lei	Lei	Lei			
Report										
Taxele										
pentru										
Abonamentul										
la "Buletinul Uniei" încasate începând de la 1 Ian. 1932										
(Art. 148 din Legea p. organizarea Corpului de Advocați U.D. 30128.10.1931)										
an										
1932	Jan.	7.	Polacile N. Cornel	1932	100		100	1932	III.	31.
"	"	8.	Marton Ernest	"	100		100	"	"	"
"	"	"	Torontea Vasile	"	100		100	"	IV.	18.
"	"	11.	Moxim Dănu	"	100		100	"	"	"
"	"	12.	Guror Vasile	"	100		100	"	"	"
"	"	13.	Getorffy Eugen	"	100		100	"	"	31.
"	"	"	Torontea V. Laurentiu	"	100		100	"	"	"
"	"	14.	Lazar Alexandru	"	100		100	"	V.	26.
"	"	"	Frâncu S. Enea	"	100		100	"	VI.	18.
"	"	22.	Bucila Ioan	"	100					
"	"	"	Perteg Alexandru	"	100		100	"	III.	31.
"	"	"	Maguly Anton	"	100		100	"	IV.	18.
"	"	"	Lazarovici Sarmoil	"	100		100	"	III.	31.
"	"	23.	Teodorca Emil	"	100		100	"	"	"
"	"	24.	Bulbuc Ernest	"	100		100	"	VII.	15.
"	"	"	Munteanu Ioan	"	100		100	"	III.	31.
"	"	26.	Podolice Carol	"	100		100	"	"	"
"	"	29.	Ungur Augustin	"	100		100	"	IV.	18.
"	"	30.	Răducanu Cornel	"	100		100	1932	I.	31.
Febr.	I.		Pop Eugeniu	"	100			Expedite și Buletinul Art. 14. VI. 1935		
"	"	"	Deșeș Ladislau	"	100		100	1932	III.	31.
"	"	"	Onisor Titu	"	100		100	"	"	"
"	"	3.	Nadvașuș Tosi	"	100		100	"	"	"
Transport					2200-					

Pagină din Registrul Baroului Cluj pe anii 1932-1940
(A.N.D.J.C., Fond Colegiul de avocați Cluj, nr.1/1932)

În afara timbrelor de pleoară, un alt mijloc de susținere a Casei de pensii gândit de Uniunea avocaților a fost construirea unei Case a avocaților ale cărei venituri, obținute din „prăvăliile și apartamentele ce se vor închiria”, urmau să fie parțial dirijate spre Casa de pensii. Proiectata casă urma să ofere „avocaților din întreaga țară puțința de a avea la București camere de locuit, bibliotecă juridică completă, masă colegială, cerc al avocaților, etc., astfel că vor putea lucra la București, când vin pentru procese în cele mai bune condițiuni”⁵¹. Pentru construirea Casei avocaților primăria capitalei a donat un teren pe bulevardul I.C. Brătianu, proiectul Casei fiind cel al arhitectului Constantin Iotzu, ales de Uniune în urma unui concurs cu premii⁵².

Ultima pagină a Registrului Baroului Cluj pe anii 1932 - 1940

⁵¹ Buletinul Uniunii avocaților, nr. 7-8, 1927, p. 89.

⁵² Buletinul Uniunii avocaților, nr. 4-5, 1933, p. 99.

În afara contribuțiilor pentru Casa de pensii avocații mai aveau de plătit o cotizație lunară, variind de la 10 la 100 de lei, ce urma, potrivit legii din 1923, să fie fixată de Consiliul baroului la începutul anului bugetar pentru fiecare avocat în parte; stagiarii erau scutiți de plata acestei cotizații. Potrivit art. 109 din lege, cotizațiile urmau să fie percepute trimestrial, neplata până la finele trimestrului atrăgând un avertisment din partea decanului, trimis prin scrisoare recomandată. Neachitarea în timp de 15 zile de la data avertismentului atrăgea „interdicțiunea de a mai profesa”⁵³. Avocatul exclus pentru neplata cotizațiilor urma să plătească o taxă de reînscrisoare în corpul avocaților de 200 de lei. Evident, și în Baroul Cluj au fost întârziați sau rău platnici: de exemplu, în cursul lunii iulie 1932 au fost somați să-și plătească cotizațiile restante 43 de avocați iar în 6 septembrie 1934 au primit somația de a plăti restanțele în timp de trei zile 40 de avocați⁵⁴.

Dincolo de problemele legislative și de organizare a profesiei, cu toate implicațiile lor asupra profesiunii și nivelului lor de trai, avocații au fost preocupați de procese, cele care i-au definit de fapt profesional, care le-au dat un renume în branșă.

Sigiliul Baroului Cluj

⁵³ *Avocatura în România*, I, p. 116- 117.

⁵⁴ A.N.D.J.C., *Fond Colegiul de avocați Cluj*, nr. 1/1932- 1934, f. 111v.

f. Din procesele avocaților clujeni

Viziunea avocaților asupra profesiei lor răzbate din răzlețele pagini de memorii știute azi, fiecare avocat raportându-se la ea, firește, potrivit temperamentului său, a modelelor pe care le-a urmat și provocărilor timpului trăit. Meditând asupra profesiei sale în 1936, la mai bine de 30 de ani de când a început să o practice, Ioan Giurgiu o considera

Dr. Ioan Giurgiu

nobilă prin scopul ei, acela de a face dreptate nu numai indivizilor ci unei comunități, unui popor. Din această perspectivă, a unei misiuni pe care avocatul o avea de îndeplinit pentru neamul său l-a asemuit preotului, având probabil în vedere modelul patern, tatăl său fiind mai bine de 50 de ani un preot devotat comunității sale. Mărturisea deci: „Se zice, că avocatul repară numai, dar nu creiază. Și misiunea avocatului este înaltă, fiindcă luptă pentru justiție - pentru drept și dreptate, - în care se reoglindește Divinitatea, pe pământ...Și avocatul român din Ardeal ca și în trecut astfel și-n prezent, are o misiune mare de îndeplinit, - ca și preotul român,- față de Neam și Patrie”⁵⁵.

Se va fi gândit la propria experiență de avocat și om politic implicat înainte de 1918 în lupta pentru unitatea națională, activ în viața politică și după unire cu convingerea că astfel își servește patria. A proiectat asupra profesiei o viziune romantică, inspirat fiind de Thomas Carlyle, apreciind că avocatul, care luptă cu cuvântul, nu este mai prejos de soldatul care luptă cu arma în mână: „Și erou este nu numai acela care în timp de războiu luptă pentru patria sa în tranșee și mușcă iarba cu dinții, ci erou este și acela, care luptă și se jertfește pentru progresul și binele omenirii pe frontul ideilor mari și generoase și își face în timp de pace datoria sa pe deplin nu numai față de sine însuși și față de aproapele său, ci și față de Dumnezeu, Patrie și Neam”⁵⁶.

⁵⁵ *Tribuna Ardealului*, nr. 95, 1941, p. 2.

⁵⁶ *Patria*, număr special 1 decembrie 1936, p. 48.

Ioan Giurgiu a fost avocat în procese penale, cele mai renumite fiind cele ale asasinilor Mittelman, Reinitz, Bobota, Vulpeanu și Somogyi, precum și procesul directorilor de bancă din Berlin, Schultze și Misnaevsky. În 1926 i-a apărut împreună cu decanul de Ilfov, Istrate Micescu, în fața Consiliului de Război din București, pe locotenentul Morărescu și câțiva soldați din compania lui acuzați că au asasinat mai mulți evrei care trecuseră clandestin Nistrul. Cei doi avocați le-au obținut achitarea în acest proces politizat, care a stârnit controverse în presa vremii. Unul din apărătorii inculpaților în plan publicistic, de pe poziții naționaliste, a fost Octavian Goga⁵⁷.

Dacă Ioan Giurgiu își definea cu entuziasm și exaltare profesia, Ionel Pop, contemporan de-al său, un activ om politic la rândul-i, dar și un pasionat de natură și literatură, lăsa în meditațiile sale să transpară dificultățile profesiei, latura ei întristătoare, pentru că scotea adesea la iveală răutățile omenești. Ca atare, a căutat, după propria-i mărturie, să evadeze în natură, plimbările prin munți și vânătoarea transpunându-l într-o lume mai bună, mai curată decât cea a ambițiilor și intrigilor ce răzbăteau din dosarele juridice și din presă: „Cum stau aici la masa mea de avocat, îngropat în dosare în care mocnesc atâtea răutăți și nedreptăți săvârșite sau încercate de impricinați și cum îmi cad ochii și pe vrafurile de gazete proaspete în care de asemenea e închis și caută să se răspândească ca din cutia Pandorei un întreg roi de intrigărie și ură, cu câtă dragoste și cu cât folos îmi întorc eu gândul la zilele și nopțile petrecute departe de lumea asta, în cealaltă, aspră și curată: a muntelui.”⁵⁸ Ionel Pop i-a apărut din oficiu pe cei implicați în „procesul comunistilor” din 1943, ținut la Sibiu, inculpații fiind absolviți de pedeapsa capitală în condițiile stării de război⁵⁹.

Între procesele care au avut răsunet în urbea clujeană s-au numărat cele ale lui George Miclea (cu biroul în Piața Cuza vodă nr. 15), avocat în procese penale și civile. A pledat în cauza de expropriere și împrumutări a comunelor Jucul de Mijloc, Jucul de Sus, Jucul de Jos, Apahida, Sânnicoara, Someșeni, Dezmir, Borșa, Feiurdeni, Câmpenești, Pădureni, Satu Lung, Sânmărtin, Giula, Făureni, Panticeu, Cătălina, Dorna. A fost avocat în marile procese de împrumutări a comunelor Căpușul Mare, Căpușul Mic, Straja, Agârbiciu și Someșul Cald. A fost

⁵⁷ Vezi articolul din publicația sa *Țara Noastră*, nr. 49, 1925, p. 1571.

⁵⁸ Ionel Pop, „Paznicii noștri”, în *Carpații*, nr. 8, 15 august 1933.

⁵⁹ George Limbeanu, *Ionel Pop: meandrele unui destin sau patima nemuririi*, Sibiu, 2006, p. 17.

implicat în procese de despăgubire de milioane de lei din asigurări pentru incendii, intentate de diverse persoane fizice împotriva firmei Minerva, procese de curatelă⁶⁰. Victor Pop (biroul pe str. Regina Maria nr. 54, azi Eroilor) s-a remarcat în procesul care a durat 16 ani, între 1916- 1933, al lui Gavril Pop împotriva Casei Generale de Economie din Sibiu și în procesul falsificatorilor de timbre. Adonis Popov s-a implicat în procesele referitoare la fraudele de la Inspectoratul școlar județean Cluj, Fischbein- CFR pentru zece vagoane de zahăr, Societatea forestieră română Borodul Mare cu Ministerul de Comunicații pentru proprietatea liniei industriale Vadul Crișului- Borod, Banca Marmorosch Blank cu C.F.R. pentru mărfuri incendiate, daune pentru mărfuri confiscate de vamă în curs de transport, fraudele vamale ale Societății Westen (Sibiu), procesul de calomnie al lui Nicolae Iorga contra Zaharia Boilă (în care i-a avut alături pe Emil Vasiliu, Ilie Lazăr, I. Răchițeanu, dr. Aurel Leucuția, Pavel Pavel)⁶¹. Cotat ca unul din cei mai buni avocați clujeni, Ștefan Fabius a câștigat procesul asistentei universitare Viorica Pintilescu, acuzată că și-ar fi omorât soțul, care a stârnit mare interes în epocă⁶².

Unul din răsunătoarele procese judecate la Cluj, a fost Averescu-Gruia, desfășurat în anul 1930. Procesul a stârnit interesul presei, având în vedere substratul său politic, anvergura acuzatorului, și prestigiul avocaților celor două părți. Lui Bazil Gruia i-a luat apărarea, printre alții, Petre Țuțea, prin articolul publicat în paginile *Chemării* intitulat „Procesul Chemării. Un proces politic sau lupta între două lumi”. Autorul considera, după cum arată și titlul articolului, că procesul semnifică lupta între generații: „*Hotărât lucru, procesul dela 10 Noemvrie, al prietenului Bazil Gruia nu poate fi definit decât astfel: lupta între două lumi, între două generații, una reprezentând tristețea amurgului, iar alta viața și splendorile zorilor României de mâine.*”⁶³ În aceeași cheie, a patriotismului sincer, tineresc și-a alcătuit pledoaria și inculpatul Bazil Gruia, pe atunci încă student, neezitând să-și considere tinerețea un atu, gândindu-se la posibilele modele din lumea politică și literară. Declara astfel: „*De încheiere domnule președinte și onorat Tribunal, îmi permit să vă atrag atențiunea asupra unui lucru capital: că atât d. mareșal Averescu cât și apărătorii dsale nu mi-au găsit altă vină decât că sunt tânăr. Iar domnul procuror a mers și mai departe cu*

⁶⁰ *Patria*, decembrie 1936, număr special, p. 48- 49.

⁶¹ *Ibidem*.

⁶² Ciupea, Țărău, *Liberali clujeni*, 2, p. 134.

⁶³ *Chemarea tinerimei române*, nr. 41, 2 noiembrie 1930, p. 1.

bizareria, cerând să fie condamnat pentru că nu sunt decât de 22 de ani, tânăr cu termen redus recrutat la artilerie, iar reclamantul Mareșal și în vârstă de 71 de ani. Iată ce m-a surprins cu drept cuvânt. Nu vreau să mă compar cu Avram Iancu, care la 1848 avea 24 de ani, sau cu Victor Hugo, care la 22 de ani ajunsese o celebritate literară, dar vreau să subliniez că generațiile tinere au avut de-a lungul veacurilor roluri mult mai covârșitoare, pentru ca să merite considerații mai juste și mai bune.

Sunt tânăr? Dar eu Domnule președinte și Onorat tribunal dacă mă mândresc cu ceva, este tinerețea mea caldă, pe care o închin cu toate elanurile ei creatoare patriei și neamului meu”⁶⁴. Dincolo de încrederea tânărului jurist în propriile convingeri politice și morale, pledoaria trăda talentul scriitoricesc care l-a consacrat mai apoi în lumea literară clujeană.

Bazil Gruia în fața Tribunalului cu dosarul personal al procesului
(Fond A.N.D.J.C., Fond personal Bazil Gruia, nr.173)

⁶⁴ Pledoariile avocaților și a lui Bazil Gruia ca și sentința tribunalului au fost publicate în ziarul clujean *Chemarea tinerimei române*, nr. 45-46, 30 noiembrie 1930, p. 1-5. Referindu-se la cauza procesului, Bazil Gruia afirma: „*„Îndreptarea” ziarul oficios al Partidului poporului scrie într-un articol că singurul tovarăș sincer al țăranului român a fost și este partidul condus de d. mareșal Averescu. Cred că în calitate de gazetar și soldat în mișcarea tinerimei ardeleni de regenerare politică și morală a țării, mișcarea chemăristă, și mai ales ca o problemă de conștiință aveam datoria de a protesta și de a rectifica aserțiunile inexacte ale „Îndreptării.*” Ibidem, p. 5. A fost condamnat la 15 zile de închisoare pentru calomnie de presă, dar pedeapsa i s-a suspendat.

În timpul procesului

O parte din apărătorii lui Bazil Gruia

(de la stg. la dr. V. Toncescu (cu mustață), Radu Rosetti, Pompiliu Ioanițescu,
C. Manea, V.V. Stanciu)

(Fond A.N.D.J.C., *Fond personal Bazil Gruia*, nr.168, 175)

În acei ani, 1929- 1930, s-a desfășurat și procesul contelui Nicolae Bánffy împotriva comunei Răchițele și a 11 sate de sub muntele Vlădeasa. Reprezentanții contelui au fost avocații clujeni dr. Gheție, dr. Iuliu Coroianu și dr. Augustin Pordea iar moții au fost apărați de Amos Frâncu asistat de o delegație a Alianței avocaților români din țară formată din Ștefan Fabius, dr. Eugen Dunca, dr. Cornel Anca și dr. Elena Bratu⁶⁵.

Aflați într-o nemediată legătură cu persoane diverse ca educație, statut social și material, avocații au dorit să le reprezinte interesele și în plan politic, cu atât mai mult cu cât unii dintre ei își luaseră la început de secol și doctoratul în științe politice.

6. Avocatură și societate

a. Tentația vieții politice

Ca și înainte de 1918 avocații clujeni s-au situat în prim-planul vieții politice urmând o tendință tradițională, prezentă și în Vechiul Regat⁶⁶. Astfel, după unire cele două camere ale Parlamentului României au fost dominate de absolvenții unei Facultăți de drept: între anii 1922-1937 juriștii reprezentau 35,5% din membrii Parlamentului, urmați la mare distanță de marii proprietari agricoli- 6,5%, profesori- 6,2% și proprietarii urbani- 6,1%⁶⁷.

S-au menținut în viața politică personalități active de la sfârșit de secol XIX, rămase fidele P.N.R. care i-a consacrat în spațiul politic. A fost cazul lui Iuliu Coroianu, ales în noiembrie 1919 senator în primul Parlament al României întregite⁶⁸, membru al comitetului executiv al P.N.R. în 1920. Extrem de activ imediat după unire, a străbătut Transilvania pentru a edifica asupra efectelor unirii cu România (dovadă a energiei investite fiind numeroasele legitimații de călătorie eliberate pe numele lui de Consiliul Dirigent). A redactat pentru Conferința de

⁶⁵ Elena Bratu redactase un articol pe această temă în *Înfrățirea românească* (ziar al Ligii Apărării Național Creștine), nr. 3, 1929, p. 27- 28.

⁶⁶ Din 682 de juriști identificați în Vechiul Regat între 1800- 1878, 417 au deținut funcții politice fiind deputați, senatori, miniștri și prim miniștri, Nastasă, *Itinerarii*, p. 144.

⁶⁷ *Ibidem*.

⁶⁸ În calitate de parlamentar a intervenit în ședința din 28 decembrie 1919, alături de alți juriști, propunând introducerea dispozițiilor legii Béranger în Codul penal. În acea ședință a făcut o expunere privind situația românilor din Transilvania, Cordoș; Neamțu, *Iuliu Coroianu în vârtoarea vremurilor*, p. 203.

pace de la Paris, împreună cu Romul Boilă, memoriul intitulat *O reprivire politico-juridică asupra raportului neamului românesc cu ungurii și habsburgii*⁶⁹. Iuliu Coroianu nu a ezitat să reprezinte idealurile P.N.R. până spre sfârșitul vieții, astfel că în 1926 a semnat alături de Emil Hațieganu, membru în comitetul executiv al P.N.R., manifestul *Chemare către tinerimea română* lansat la Cluj. Cei doi s-au raliat astfel tinerilor din cercurile P.N.R. care au pledat pentru reformarea morală și politică a țării, promovarea unui naționalism luminat, armonie între confesiuni, legalitate și administrație onestă și manifestarea liberă a voinței poporului⁷⁰. Contemporanul lui Coroianu, coleg de partid, Aurel Isac a fost la rândul său în 1920 candidat P.N.R. al circumscripției electorale Cluj pentru alegerile din acel an la Senat⁷¹.

Pe lângă veteranii politicii transilvănene a crescut în primele decenii ale secolului al XX-lea o nouă generație de oameni politici, unul din reprezentanții ei fiind Amos Frâncu, omniprezent în viața publică clujeană începând cu 1900. Traseul său politic de după unire, ca și al multor alți colegi de-ai săi, de altfel, nu a fost linear. A trecut de la P.N.R. la Partidul Poporului al lui Alexandru Averescu (în care au activat și avocații Liviu Ghilezan și Aurel Millea), apoi „*veșnic revoltat*”, nemulțumit de cei din jur, după cum îl caracteriza ziarul *Patria*, a intrat în 1921 în P.N.L. și s-a mutat la București până în 1928 când a revenit la Cluj, deschizându-și biroul avocațial pe Calea Victoriei 44 (azi Bulevardul 21 decembrie)⁷². În mai 1925 se oferea ca martor al apărării în procesul lui Corneliu Zelea Codreanu iar în mai 1926 candida pe lista Ligii Apărării Național Creștine în Alba. În septembrie 1929 se declara independent dar un an mai târziu a aderat la dizidența liberală a lui Gheorghe Brătianu, din care a demisionat după scurt timp, nemulțumit, se pare, de faptul că nu s-a putut impune ca lider regional al acesteia⁷³.

Dinspre P.N.R. pe listele căruia a fost ales în 1919 deputat de Gilău, a glisat apoi spre diverse partide avocatul Ioan Giurgiu care, la rândul său, avea deja la unire experiență în viața publică. A fost membru P.N.L. între 1926-1927, apoi președintele Gărzii de Fier în județul Cluj sub guvernul Iorga iar sub guvernul I.G. Duca, președintele organizației

⁶⁹ *Ibidem*, p. 204.

⁷⁰ *Ibidem*, p. 205.

⁷¹ *Patria*, nr. 118, 1920, p. 1.

⁷² Ciupe, Țărău, *Liberale clujeni*, 2, p. 142.

⁷³ *Ibidem*, p. 144.

țărăniște de sub conducerea lui Grigore Iunian. În 1936 era partizan al partidului Renașterea Națională condus de Ioan G. Stoian⁷⁴. Din generația sa au făcut parte și Emil Hațieganu și Romul Boilă, membri în comitetul executiv al P.N.R. în 1920 și apoi membri ai P.N.Ț., apropiați ai lui Iuliu Maniu. Din poziția de parlamentar Romul Boilă a susținut legi care vizau sistemul juridic, ca, de exemplu, modificarea legii pensiilor din 1925 promovată în 1929 de guvernul condus de Iuliu Maniu, prin care s-a decis acordarea dreptului de pensie și funcționarilor, juriștilor care refuzaseră după unire să depună jurământul de fidelitate față de statul român. Romul Boilă a fost raportorul legii, care, în opinia lui, urma să fie un „gest generos față de un popor, față de poporul

maghiar, ai cărui fii au fost funcționari publici în teritoriile unite”⁷⁵.

Dr. Romul Boilă

Cercului de oameni politici apropiați de Maniu prin familie și idei i-a aparținut și Ionel Pop. Familiarizat cu atmosfera vieții politice încă din anii studenției budapestane, grație apropierii de unchiul său Iuliu Maniu, pe atunci deputat în Parlamentul de la Budapesta, scria peste ani despre această experiență: „M-a introdus la parlament și, în calitate de corespondent al ziarului „Românul”, aproape zilnic asistam la ședințe, coborând pe culoare printre deputații noștri. În repetate rânduri am fost secretar al ședințelor lor”⁷⁶. A

fost secretar al Marii Adunări Naționale de la Alba Iulia, apoi

deputat în mai multe rânduri din partea P.N.Ț., pentru ca în 1944 să fie numit guvernator cu rang de ministru pentru Ardealul de Nord eliberat⁷⁷. Caracterizându-l în acel context, după câteva decenii de

⁷⁴ *Patria*, decembrie 1936, p. 48-49; Ciupe, Țărău, *Liberale clujeni*, 2, p. 157.

⁷⁵ Iancu, *Justiție românească*, p. 75-76.

⁷⁶ *Amintiri despre Iuliu Maniu*, p. 25.

⁷⁷ *Clujeni ai secolului XX*, p. 258.

activitate politică, apropiații săi de la ziarul *România Nouă* remarcă: „Animat de puternice sentimente umanitare, d. Ionel Pop este un democrat conștient, un constituționalist, ca și unchiul său, un spirit evoluat, progresist în gândire, susceptibil de inițiative reformiste, un naționalist lipsit de umbre șovine, un patriot luminat, la care tradiția ardeleană și spiritul european merg mână în mână. Cu alte cuvinte, c'est un monsieur”⁷⁸.

Între avocații clujeni activi în P.N.Ț. în perioada interbelică s-au mai numărat Traian Pop, deputat național-țărănist în 1928 și senator în 1932⁷⁹ și dr. Aurel Socol, membru al P.N.R. inițial, de nouă ori deputat, vicepreședinte al Camerei deputaților, secretar de stat la președinția Consiliului de Miniștri, vicepreședinte al P.N.Ț. secțiunea Ardeal și președinte al organizației P.N.Ț. pe Cluj. În P.N.Ț. au activat și Iuliu Coroianu (n. 1896, înscris în Baroul Cluj în 11 octombrie 1924), deputat de Sălaj din partea P.N.Ț. în anii 1928- 1930, 1931- 1932 și Adonis Popov, președinte pe județul Cluj al Partidului Țărănesc al lui Vasile Lupu și apoi vicepreședinte pe județ și secretar general al organizațiilor din Ardeal și Banat ale P.N.Ț. în 1936⁸⁰. Un apropiat al lui Iuliu Maniu a fost Emil Ghilezan, numit în 1937 de președintele partidului șeful tineretului P.N.Ț. din Transilvania; a fost unul din cei 33 de deputați P.N.Ț. la alegerile din 1946, ministru în al doilea guvern Sănătescu și în guvernul Rădescu. În 1947 a reușit să fugă din România.

În primii ani de după unire unii avocați s-au îndreptat în zona naționalismului. Valer Roman și Valer Pop, de exemplu, au fost membri ai organizației *Acțiunea românească*, înființată la Cluj, în 7 iunie 1923 cu scopul de a-i apăra pe români în fața celor care le defăimează numele; au și publicat în revista organizației cu același nume (Valer Pop a fost redactor responsabil al revistei). Valer Roman fusese unul din ideologii mișcării, arătând într-un eseu din primul număr al revistei intitulat „Care este rostul nostru?” că ceea ce urmăresc este „să nu tolerăm nici o altă guvernare decât cea românească, pricepută și desinteresată”⁸¹. Revista a fost suspendată în decembrie 1924⁸². În 1925 când organizațiile naționa-

⁷⁸ *România Nouă*, nr. 31, 1944, p. 2.

⁷⁹ *Clujeni ai secolului XX*, p. 260.

⁸⁰ *Patria*, decembrie 1936, p. 48- 49; Ciupea, Țărău, *Liberale clujeni*, 2, p. 334- 335.

⁸¹ *Acțiunea românească*, nr. 1, 1924, p. 5. Valer Roman a părăsit în 1925 Clujul stabilindu-se la București. În 1926 a trecut în P.N.L.. A fost secretar general al Ministerului Justiției în 1933- 1934; pentru activitatea politică pe care a desfășurat-o vezi, Ciupea, Țărău, *Liberale clujeni*, 2, p. 356- 357.

⁸² Vezi reacția din *Țara Noastră*, 1925, p. 61.

liste s-au unit formând Acțiunea Națională Creștină, îi regăsim ca membri ai acesteia⁸³.

Partidul Național Liberal a avut la rândul-i membri de prestigiu ai avocaturii clujene. Una din figurile marcante ale liberalismului clujean a fost profesorul și avocatul Camil Negrea (înscris în corpul avocaților din Cluj în 26 iulie 1923, având biroul pe str. Văcărescu 28, azi Brașov). S-a remarcat până în 1918 ca avocat în Făgăraș, în cursul anului 1918 a participat la acțiunile de preluare a activității comitatense, numit membru al comisiei pentru unificarea legislației de către Consiliul Dirigent. A fost consilier juridic al ministrului de externe Nicolae Titulescu în procesul optanților. Membru important al organizației clujene a P.N.L., a fost președintele secțiunii juridice a Cercului de studii liberale. În 1935 a fost ales membru al Delegației permanente a organizației județului Cluj iar în 1940 a fost numit în Sfatul Frontul Renașterii Naționale al Ținutului Someș. O altă personalitate a vieții juridice și culturale clujene cu simpatii liberale a fost Kiss Géza (înscris în baroul avocaților Cluj în 12 aprilie 1922), deputat liberal între 1922-1926 și senator între 1927- 1928. După 1940 a părăsit Clujul și a profesat avocatura la București. În cel de-al doilea guvern Sănătescu a fost secretar de stat la Ministerul pentru minorități. A revenit la Cluj ca profesor de drept roman și civil la Universitatea „Bolyai” și la Școala Superioară de Științe Juridice și Economice⁸⁴.

Între avocații prezenți pe scena politică în 1918 care au ales apoi să treacă la liberali s-au aflat Augustin V. Pordea și Teodor T. Giurgiu. Cel dintâi (înscris în barou din 17 februarie 1912, cu biroul pe str. Regina Maria 35, azi Eroilor) a intrat în P.N.L. în 1921, convins fiind că unirea forțelor românești în acest partid cu merite incontestabile în dezvoltarea statului român contribuie odată în plus la consolidarea unificării politice. Declara în acest sens: *„Ne simțim foarte fericiți că putem uni forțele noastre cu acelea ale fraților noștri pe cari noi, ca buni români, îi vedem așa precum au dovedit că sunt în momentele cele mai grele de încercare ale Neamului... Adevărații buni ardeleni sunt aceia cari înțeleg că lumea românească de pretutindeni trebuie să fie însuflețită de aceleași sentimente, de aceleași cultură, de aceleași năzuințe”*⁸⁵. În noiembrie 1934 a fost ales

⁸³ Actul de constituire semnat de cei doi avocați din Cluj în *Înfrățirea românească*, nr. 1, 1925, p. 1.

⁸⁴ Ciupea, Țărău, *Liberali clujeni*, 2, p. 189- 190.

⁸⁵ Apud *Ibidem*, p. 338.

vicepreședinte al Camerei deputaților⁸⁶. Teodor T. Giurgiu (înscris în corpul avocaților din Cluj în 21 martie 1924) a ajuns liberal în 1927 după ce inițial a fost membru al P.N.R., remarcându-se ca organizator de gărzi naționale în sate din jurul Clujului și prin participarea la Marea Adunare Națională de la Alba Iulia. Pe listele liberalilor a fost ales deputat de Cluj în 1933; în 1935 era membru al delegației permanente a comitetului județean P.N.L. A simpatizat la un moment dat cu liberalii și decanul baroului, Ioan Suciu, despre a cărui nestatornicie politică adversarii de la ziarul *Patria* scriau cu malițiozitate: „*Candidul și veselul domn Ioan Suciu, decanul baroului advocațional din Cluj, și-a luat din nou toiagul pribegiei politice în mâna-i tremurândă. Și-a dat demisia din partidul averescan. Și a pornit iarăși pe la ușile oamenilor de milostenie politică. Unde se va opri, vom vedea. Precis nu știm, căci drumurile sunt multe, dar puține dintre cele sigure. Național a fost, liberal a fost, averescan a fost și a ieșit din toate aceste partide trântind sgomotos ușa după sine. Poate va face de aci înainte politică culturală alături de dl. N. Iorga sau politică antisemită alături de dl. Cuza...*”⁸⁷. Un alt liberal clujean a fost Emil V. Borda, membru al Baroului Cluj între 1926- 1940 (cu biroul pe str. Berthelot nr. 6, azi Constanța) și 1945- 1948 când a fost îndepărtat din barou și a ajuns jurisconsult la unele întreprinderi de construcții din Cluj. În perioada interbelică a fost secretar al Camerei de Comerț și Industrie din Cluj.

Între liberalii clujeni s-au remarcat și doi membri ai masoneriei. Unul a fost Ștefan Fabius (cu biroul pe str. Regina Maria nr. 5, azi Eroilor), devenit unul din cei mai renumiți avocați clujeni. A fost unul dintre fruntașii liberali clujeni, membru al organelor de conducere locale și județene ale P.N.L. În 1931 l-a însoțit pe Gheorghe Brătianu în vizita pe care i-o făcuse lui Iuliu Maniu la Bădăcin⁸⁸ iar în 1932 a fost ales senator pe listele P.N.L.⁸⁹; în 1935 era membru al delegației permanente a organizației județene. În 1930 și 1932 era atestat ca venerabil al Lojei masonice *Înfrățirea neamului* din Cluj. Celălalt liberal mason a fost Aurel Millea

⁸⁶ A devenit socrul industriașului Max Auschnitt. Fiul său Gustav Pordea, diplomat în Belgia în 1946 nu a mai revenit în țară și, între 1984- 1989, a fost deputat în Parlamentul european din partea Frontului Național condus de Jean Marie Le Pen, *Ibidem*, p. 338.

⁸⁷ *Patria*, nr. 129, 1927, p. 4.

⁸⁸ *Românul*, nr. 36, 1931, p. 1.

⁸⁹ Candidase din partea P.N.L. la Senat și la alegerile din 1927 an în care au candidat din partea P.N.L. la Camera avocații Augustin Pordea și Partenie Dan, *Clujul*, 2 iulie 1927, p. 2.

(biroul pe str. Maiorescu 1, azi str. Nicolae Cristea) care avea în 1930 Grad 18 în Masonerie și era venerabil al Lojei *Labor* din Cluj, constituită în octombrie acel an⁹⁰. S-au mai numărat între liberalii clujeni Alexandru A. Pop, Constantin Rosin, specialist în domeniul bancar⁹¹ și Constantin Xantopol (n. 1885, Filipeștii de Pădure, Prahova) stabilit la Cluj în 1920, prim procuror al parchetului Tribunalului Cluj și apoi avocat, cu biroul pe str. Nicolae Iorga 2 (azi Napoca)⁹².

Dintre avocații evrei clujeni s-au afirmat în viața politică interbelică dr. Sebestyén József, clujean de origine, membru al baroului încă din 1905; a fost redactor responsabil al ziarului *Koloszvári Hirlap*, jurisconsultul orașului înainte de 1918 și mai apoi președintele comunității izraelite ortodoxe, președinte al Societății spitalului evreiesc și președintele secției comerciale a Camerei de Comerț din Cluj⁹³. S-au impus, de asemenea, József Fischer, membru al partidului evreiesc, deputat în Parlamentul României⁹⁴ și ginerele său Resző Kasztner, jurnalist (a lucrat între 1925- 1940 la cotidianul zionist de limbă maghiară din Cluj, *Új Kelet*) și om politic, fiind între 1929- 1931 secretarul grupului parlamentar al Partidului Național Evreiesc.

Avocații clujeni au reprezentat interesele concitadinilor lor nu numai în Parlament ci și în administrația locală, ca primari sau prefecți ai Clujului⁹⁵.

Maestri ai cuvântului rostit, prin activitatea politică, parlamentară desfășurată, unii dintre ei au fost atrași și de cuvântul scris, remarcându-se în viața publicistică și literară clujeană.

b. În viața culturală. Tentația scrisului

Într-un oraș care a rămas în primii ani de după unire preponderent maghiar, conducerea Baroului Cluj și-a asumat rolul de a potența spiritul patriotic românesc, dovadă inițiativa organizării în septembrie 1924 a unei ședințe festive pentru comemorarea lui Avram Iancu, cu participarea unor reprezentanți ai barourilor din țară și a președintelui

⁹⁰ Nestorescu Bălcești, *Ordinul masonic român*, p. 179, 359, 317, 377, 436.

⁹¹ *Ibidem*, p. 358- 359.

⁹² Ciupea, Țărău, *Liberali clujeni*, 2, p. 451- 452.

⁹³ *Patria*, decembrie 1936, p. 48- 49.

⁹⁴ Carol Iancu, *Evreii din România de la emancipare la marginalizare. 1919- 1938*, București, 2000, p. 220.

⁹⁵ Vezi Anexa nr. 7.

Uniunii avocaților din România, Dumitru Dobrescu⁹⁶. Urmărind să dea mai multă coeziune intelectualității românești a orașului, să contribuie la a o face cât mai vizibilă, mai prezentă în peisajul cultural clujean, cu atât mai mult cu cât cultura maghiară a continuat să dețină un prestigiu greu de contracarat de cultura română⁹⁷, decanul Ioan Suciu a avut inițiativa înființării unui Palat cultural al avocaților din Cluj (într-o aripă a Curtii de Apel). În sălile pentru discuții și conferințe urmau să se reunească toți intelectualii clujeni și să contribuie la a „ridica și prestigiul năzuințelor noastre cărturărești în ochii minoritarilor”⁹⁸. De altfel, prin activitatea jurnalistică (unii dintre ei fiind fondatori, proprietari și redactori de ziare), avocații au fost creatori de opinie în sfera publică.

Una din figurile remarcabile ale urbei de la sfârșit de secol XIX și din primele decenii le secolului al XX-lea a fost Cassiu Maniu, avocat până în 1919 și apoi profesor la Facultatea de drept. Pasionat jurnalist, a publicat din 1897 la *Tribuna* (Sibiu), *Românul* (Arad), *Revista Culturală* (Blaj), *Lupta* (Budapesta), *Răvașul* (Cluj), *Gazeta Transilvaniei* (Brașov), *Patria* articole de analiză politică pentru care a și fost condamnat de două ori, în 1903-1904 și 1909-1911. Primul proces de presă i s-a deschis pentru articolul din *Tribuna* intitulat *O idee injustă, nejuridică și irealizabilă: ideea de stat unitar național maghiar*, iar al doilea pentru scrisorile trimise scriitorului Björnster Björson referitoare la drepturile românilor asupra Transilvaniei. Acesta le-a prezentat regelui Angliei Eduard al VII-lea, câștigându-l astfel pe suveran pentru cauza românilor transilvăneni⁹⁹. A doua condamnare i-a adus și suspendarea din Cameră pe timp de doi ani. Profilul intelectual pe care i l-a conturat în 1912 concitadinul său, Emil Isac, este unul onorant: „Cassiu Maniu? Un om antic și ca figură și ca intelect. Un spirit masiv, educat de cultură serioasă. Un om cuminte și totuș un caracter blând, temperament de poet- ale cărui priviri se aprind de curiozitate și de suferințe...Un amic sufletesc îmi este Cassiu Maniu, omul extravagant, care reprezintă aristocrația intelectuală din Ardeal. Omul acesta, savant impetuos până la banalitate, este cel mai aristocrat intelect al Ardealului... Să fie German, Francez ori Englez ar fi fost tot așa de mare ca un Sombart, Jaurès, ori Keir Hardie. Iar pentru că e numai Român, a rămas un

⁹⁶ Vezi discursul rostit cu acea ocazie de Dem. I. Dobrescu în *Buletinul Uniunii avocaților*, nr. 5, 1924, p. 89-90.

⁹⁷ Livezeanu, *Cultură și naționalism*, p. 220.

⁹⁸ *Clujul*, nr. 3, 1926, p. 2.

⁹⁹ *România Nouă*, nr. 134, 1937, p. 2 (Corneliu Coposu despre Cassiu Maniu).

Cassiu Maniu care-și bea cafeaua liniștit în cafenelele Clujului și care-mi știe spune cu atâta iubire: „Bine, dragă Emile”. Acest Cassiu Maniu însă este un premurgător al culturii ardelenice și va fi o strălucită pagină a intelectualismului român, atunci când în panoramele naționale vor răguși demagogii și când se va face deosebire între suverana știință și între magistrala prostie, surorile care se întâlnesc în Ardeal, nerușinându-se încă, una de cealaltă”¹⁰⁰.

Dacă Emil Isac evoca portretul intelectualului aristocrat cald, cu o sensibilitate poetică, colegul său de facultate, profesorul Valeriu Moldovan, își amintea de îndrumătorul spiritual Cassiu Maniu, dispus să-i ghideze pe tinerii studioși, de „mentorul necontestat al micii noastre mese de la restaurantul „New York”, bineînțeles atunci când resursele noastre materiale modeste ne permiteau luxul de-a sta la o masă cu d. avocat”¹⁰¹. Fusese un avocat cu studii juridice la Cluj și Viena, cu titlul de dr. în drept (19 martie 1892) și examenul de censură dat la Budapesta (1897), bun cunoscător al maghiarei și germanei, care și-a făcut un renume în

Dr. Cassiu Maniu

zonă: „D. avocat Cassiu Maniu conta înainte de război ca unul dintre cei mai bine pregătiți și mai talentați адвоocați din Ardeal, ceea ce a făcut ca în nenumărate rânduri să fie solicitat ca apărător sau consultant în marile și grelele procese cari se desfășeau în fața instanțelor superioare de la Viena și Budapesta.”¹⁰² Profesor de Politică și filosofia dreptului la Facultatea de drept din Cluj, a meditat pe teme politice în scrierile: *Principii de filosofie politică* (1906), *Cultura conștiinței* (1916), *Despre putere* (1922), *Importanța coeziunii naționale în politica mondială* (1927), *Idealul național* (1928), *Chemarea și rolul tinereții* (1929)¹⁰³. Publicistul și avocatul apreciat în primele dece-

¹⁰⁰ *România nouă*, nr. 140, 1937, p. 3.

¹⁰¹ *România nouă*, nr. 134, 1937, p. 3.

¹⁰² *Ibidem*, p. 5.

¹⁰³ *Clujeni ai secolului XX*, p. 188.

nii ale secolului ajunsese în anii '30, spre sfârșitul carierei, profesorul șicanat de unii studenți care, fie-l considerau depășit prin elanul său sentimental, fie se lăsaseră angrenați în dispute politice, încercând să-l compromită, prin el, pe fratele său, Iuliu¹⁰⁴. O nouă generație venea să impună alte modele.

Un alt exemplu al avocatului cultivat, cu respect pentru profesie și interes pentru cultură, implicat în viața urbei, apărător al intereselor celor defavorizați a fost și Aurel Socol senior (1878- 1937). Se afirmase ca avocat în Cluj înainte de primul război mondial, „cancelaria” sa avocațială fiind „refugiul sigur al tuturor românilor săraci, cărora le purta procesele ani de-a rândul fără a le lua un ban”¹⁰⁵. A fost un model pentru fiul său, avocat la rândul-i care, în anii grei ai celui de-al doilea război mondial și-a asumat sarcina de apărător neplătit al țăranilor ce riscau să-și piardă pământurile. Interesul pentru literatură s-a regăsit și în prestața omului politic Aurel Socol, deoarece „avea pasiunea cărților și a problemelor” și era la curent cu ultimele apariții la librăriile din apus, cu literatura contemporană, astfel încât pentru el „politica nu era decât un aspect al culturii umane”¹⁰⁶.

Dr. Kiss Géza

Tentați de cuvântul scris, de a face din acesta o armă politică, de afirmare în spațiul public, unii avocați clujeni au editat ziare, reviste, au făcut traduceri, au scris memorii, volume de poezii sau proză. Astfel, Kiss Géza (1882- 1970) a fost un remarcabil latinist, a făcut traduceri din Lucretius, Spinoza și Descartes și a fost, de asemenea, un jurnalist talentat, colaborator apreciat al revistei *Korunk*. S-a afirmat și în plan juridic publicând în

¹⁰⁴ Stanca, *Fragmentarium clujean*, p. 95- 97.

¹⁰⁵ *România nouă*, nr. 157, 1937, p. 1.

¹⁰⁶ Ion Costea, autorul articolului „A murit un intelectual distins”, a ținut să sublinieze că nu l-a numit un intelectual distins din omagiu protocolar ci din convingere, *România nouă*, nr. 157, 1937, p. 2.

Ungaria, Austria, Germania și S.U.A.¹⁰⁷. Un publicist talentat al perioadei interbelice a fost Adonis Popov. Născut la București (1892), originar dintr-o familie de răzeși din ținutul Fălciu, cu studii juridice la Iași, avocat secund al maestrului Eugen Herovanu, era din 1921 avocat în contenciosul C.F.R. Cluj. A publicat în ziarele *Gloria*, *Opinia* și *Mișcarea* din Iași, *Voința Națională* (București), *Națiunea*, *România nouă*, și *Patria* din Cluj. A fondat și a scris la ziarul *Răsăritul* din Cluj. A colaborat la revistele culturale *Arhiva*, *Epigonii*, *Umanitatea*, *Viața Românească* (Iași). A tradus *Oamenii în război* de Andreas Latzkó împreună cu Demostene Botez și C.R. Ghiulea și *Noua Libertate* de Woodrow Wilson. A scris articole de specialitate în *Ardealul Juridic*¹⁰⁸.

Între autorii de memorialistică s-a distins Iuliu Mezei Câmpeanu (1881- 1943), fiul lui Ioan Mezei și al Ecaterinei Rațiu. Tatăl său a fost unul din puținii români care a ajuns în funcții publice importante, și anume consilier la Curtea de Casație din Budapesta, „în casa căruia din Dob utca 73 s-a cântat prin 1900 fără frică, iscând însă un mare scandal de presă, Deșteaptă-te române iar într-un cui din birou avea atât de puțin cunoscuta fotografie înfățișând înmormântarea lui Avram Iancu”,¹⁰⁹. Observator al evenimentelor toamnei 1918 la Budapesta, martor al intrării trupelor române în oraș în vara anului 1919, le-a povestit în *Luptători români ardeleni*¹¹⁰. După primul război mondial a fost consilier la Legația română din Budapesta și s-a stabilit apoi ca avocat în Cluj, refugiindu-se în 1940 la Turda¹¹¹. Pagini interesante de memorialistică pentru aceiași ani 1918-1919 dar și pentru cei următori a scris și Zaharia Boilă (1892-1976) în volumul *Memorii*; s-a remarcat și în viața jurnalistică clujeană prin fondarea ziarului *România Nouă*.

Profilul avocatului pasionat de natură, literatură și artă a fost ilustrat de Ionel Pop (1889, Gherla - 1985, București), jurist cu studii universitare la Budapesta, Berlin și München. A ajuns notoriu prin interesul său pentru artă și literatură, fiind prieten cu Mihail Sadoveanu, companionul său de drumeții. Unul din medicii lui Sadoveanu își amintea de avocatul ardelean astfel: „Dar mai ales mi-l amintesc pe Ionel Pop, - avocat, scriitor, mare vânător, nepot al lui Iuliu Maniu, vechi companion

¹⁰⁷ Ciupea, Țărău, *Liberale clujeni*, 2, p. 190.

¹⁰⁸ *Patria*, decembrie 1936, p. 48- 49; Ciupea, Țărău, *Liberale clujeni*, 2, p. 334- 335.

¹⁰⁹ Ioachim Crăciun, „Românii la Budapesta”, în *Transilvania*, nr. 2, 1941, p. 144.

¹¹⁰ *Ibidem*, p. 144- 148.

¹¹¹ *Clujeni ai secolului XX*, p. 202.

al Conului Mihai de expediții cinegetice și vacanțe la Oașa-Mică - masiv, mătăhălos și greoi, infinit simpatice, amen și afectuos, cu o vorbire accentuat ardelenescă de tot farmecul”¹¹². În 1944 era caracterizat în ziarul *România Nouă*, de care a fost apropiat prin idei și familie, drept un „jurist care nu era numai om de drept, ca atâtia din contemporanii săi români din Ardeal, bine înzestrați în tot ceea ce privește cunoștințele și practica profesională, ci mai degrabă un pasionat de lucruri frumoase, un spirit universal”¹¹³. Era deci exemplul juristului cultivat, „un talent real, cu o puternică sensibilitate literară, cu posibilități stilistice incontestabile, manifestat din belșug la bară și în presă...Juristul eminent- în orice caz printre cei mai de seamă din Ardeal, este și un teoretician, dar în orice caz un erudit în dreptul comercial și un cunoscător profund al acestui sector complex al vieții moderne”¹¹⁴. Că rândurile dedicate lui Ionel Pop nu au fost doar exagerări jurnalistice menite să-l flateze pe omul politic proaspăt numit într-o funcție importantă, o demonstrează paginile scrise de Ionel Pop însuși. A scris cu talent și cu dăruire sufletească, cu o netăgăduită dragoste de natură în revista clujeană *Carpații* (1933-1948), pe care a înființat-o și a condus-o. Mărturisea astfel, în primul număr al revistei, din experiența afectivă a iubitorului de drumetii:

Ionel Pop

„Când urc drumul muntelui, ochii îmi caută setoși întâi primul brad. Înfipt în mijlocul fagilor înmuguriți verde deschis, sau roșiți de focul brumei de toamnă, cum se ridică deasupra lor negru, sombru, înălțat, ca săgeata unei clopotnițe din cele vechi, par’că e străjerul împărăției muntelui. Fără să-mi dau seama, mă descopăr, ca și când trec pe

¹¹² Mihail Constantineanu, *Sadoveanu în ultimul an de viață- neverosimila vacanță*, în <http://www.memoria.ro>.

¹¹³ *România Nouă*, nr. 31, 1944, p. 2.

¹¹⁴ *Ibidem*.

lângă o sfântă răstignire..."¹¹⁵. Și-a împărtășit dragostea de natură și în capitolele pe care le-a scris în *Fauna României*. Spre bătrînețe s-a dedicat publicării unor lucrări de cinegetică sub pseudonimul I. Venator (*Din fauna noastră*, 1959, *Hoinăreli prin natură*, 1961 (în colaborare cu Dem. Botez), *Pași prin lumea păsărilor*, 1966, *Instantanee din viața animalelor*, 1968, *Priviri în atelierul naturii*, 1982). A contribuit la elaborarea *Dicționarului limbii române contemporane*. În 1972 a devenit membru al Uniunii Scriitorilor din România¹¹⁶.

O generație mai târziu, profilul avocatului pasionat de literatură a fost ilustrat de Bazil Gruia (1909- 1995). S-a remarcat prin volumele de poezii *În țara toamnei* (1929), *Arderea etapelor* (1968), *Obsesia verii* (1972), *Patima albă* (1976), *Inscripții pe tăblițe de aer* (1983), *Infinitul de fiecare zi* (1987) și prin edițiile *Blaga inedit. Amintiri și documente* (1974); *Blaga inedit. Efigii documentare I-II* (1978- 1981)¹¹⁷. Un contemporan al lui Bazil Gruia, talentat eseist și istoric literar a fost Mikó Imre (1911- 1977). Avocat un timp în Cluj a fost redactor la Editura Kriterion, autorul lucrărilor *A bércse esett fa (Arborele singuratic)*, *A csendes Petöfi Utca [(Liniștita stradă Petöfi)]*, amintiri, 1978, *Változatok egy támara (Variațiuni pe o temă)*. A scris, de asemenea, istorie literară, monografii și a tradus din George Călinescu¹¹⁸.

Dacă în plan cultural a existat colaborare și prețuire reciprocă între intelectualii deschiși spre experiențe culturale diverse, în plan profesional nu a lipsit concurența, care a căpătat la un moment dat accente etnice. În corpul intelectualilor clujeni ai anilor interbelici cu profesii liberale (medici, avocați, gazetari) s-a dezbătut problema proporționalității reprezentării, problemă nu doar profesională ci și politică și ideologică.

7. Avocatură și etnie: problema „românizării” baroului

Încă din primii ani de după unire s-au exprimat poziții cu privire la necesitatea „românizării” Baroului Cluj, mai precis a conducerii acestuia, alegerile din anul 1923 fiind relevante în acest sens. Susținătorii acestui concept, foști luptători pentru drepturile românilor de dinainte de 1918 precum Amos Frâncu, sau naționaliști precum dr. Valer Roman, au gândit crearea unei alianțe a avocaților români din Ardeal menite să

¹¹⁵ Ionel Pop, „Paznicii noștri”, în *Carpații*, nr. 8, 15 August 1933.

¹¹⁶ *Clujeni ai secolului XX*, p. 258.

¹¹⁷ *Ibidem*, p. 138.

¹¹⁸ *Ibidem*, p. 207.

apere „dreptul public național” în toate barourile. Convingerea lor era că, la baza întemeierii unui stat național trebuie să stea ideea națională, iar expresia pragmatică a acestei idei îl reprezintă dreptul românilor de a conduce instituțiile statului¹¹⁹. Ca atare, în 7 iulie 1923 s-a convocat la Cluj o adunare a comitetului executiv al tuturor avocaților români din Ardeal¹²⁰. De la o alianță regională s-a ajuns însă la ideea constituirii uneia naționale¹²¹. Cum exista deja o organizație națională a barourilor, alcătuită pe criterii profesionale, dublarea acesteia de o organizație constituită și pe criterii etnice a fost privită cu scepticism la București, de președintele Uniunii avocaților din România, Dumitru Dobrescu, și descurajată de autorități¹²². Totuși, demersurile s-au concretizat în Congresul Alianței avocaților români din întreaga țară, desfășurat la Cluj între 29- 30 septembrie 1923¹²³. Programul congresului a fost alcătuit în jurul a două teze propuse spre dezbateri: „Statul național și validitatea limbii și majorității românești în barou” (prezentată de dr. Amos Frâncu) și „Chestiunea arbitrajului” (prezentată de dr. Valer Roman)¹²⁴.

Acțiunilor cu accente naționale ale avocaților care activaseră înainte de 1918 pentru unirea politică a românilor li s-au asociat altele, de un naționalism pragmatic am spune, promovate de tinerii români nemulțumiți de concurența „străinilor”. Creșterea spectaculoasă a studenților, în raport cu creșterea generală a populației între anii 1914- 1930 (de la un student la 830 de locuitori în 1914 s-a ajuns la un student la 484

¹¹⁹ Acest punct de vedere a fost exprimat de Valer Roman în articolul intitulat „Presa ungurească și ideea națională română”, *Clujul*, nr. 20, 1923, p. 1-2.

¹²⁰ Pe lângă chestiunea alianței s-a discutat și ideea creării unui cerc de studii pentru unificarea administrativă, legislativă și judiciară.

¹²¹ Spre deosebire de Uniunea avocaților din România, alcătuită pe criterii exclusiv profesionale, această alianță urma să-i cuprindă doar pe avocații români. Criteriului profesional i se asocia deci și cel etnic.

¹²² Inițiativa constituirii Alianței avocaților români a intrat și în atenția ministrului justiției I. Th. Florescu, care a efectuat o vizită la Cluj cu o săptămână înainte de Congres, în 21- 22 septembrie 1923, interesându-se de scopurile Alianței și de problemele barourilor din Transilvania.

¹²³ Între participanții la Congres s-au numărat decanul baroului Ploiești, Mituș Dumitrescu, decanul de Durostor, Hențescu, decanul baroului din Râmnicu Vâlcea, președinții Curților de Apel din Craiova și Cernăuți, delegați ai barourilor din Ilfov, Iași, Timișoara, Cernăuți și ai tuturor barourilor din Transilvania, Banat, Maramureș și Crișana, *Clujul*, nr. 27, 1923, p. 2.

¹²⁴ A existat la Congres și o voce, cea a lui Aurel Lazăr, care s-a pronunțat pentru menajarea minorităților, *Ibidem*.

de locuitori în 1939) și menținerea minorităților în universități au alimentat dezbaterile referitoare la presupusul exces de absolvenți și compoziția etnică a elitei din România, la concurența neloială pe care studenții și absolvenții români o aveau de înfruntat din partea „străinilor”¹²⁵. Tot mai multe voci din mediile universitare, inclusiv cel clujean, au considerat în deceniile 3-4 că s-a produs o proletarizare a carierelor intelectuale, că universitățile au devenit „fabrice de diplome”¹²⁶; aceasta a dus la creșterea numărului de șomeri intelectuali (aprox. 20.000 în 1936) și la extremism¹²⁷. Dezbaterile privind „proletariatul intelectual” a avut accente naționaliste, soluția propusă de unii fiind introducerea unui *numerus clausus* pentru limitarea numărului studenților minoritari¹²⁸. Evreii au fost cu precădere vizați, fiind minoritarii cu cea mai concentrată populație urbană și cu un procent considerabil în profesiunile libere precum medicina, avocatura și gazetăria. Ca și în alte țări, evreul a fost perceput ca principala piedică în îndreptarea situației economice, ca sursă a inegalităților sociale, cauza corupției, a politicianismului, exponentul modernizărilor dăunătoare, al formelor de cultură nocive¹²⁹.

Partizanii românizării și-au făcut auzită vocea în cadrul profesiunilor liberale precum avocatura și medicina încă din primii ani de după unire, solicitând *numerus clausus*. Și în Cluj evreii au fost percepuți ca o amenințare, prin puterea lor financiară și influența în viața orașului¹³⁰, și aceasta deși proporția lor în rândul populației clujene nu a crescut spectaculos în anii interbelici. Astfel, în 1910 erau în oraș 7.046 de evrei (11,6%), în 1920 erau 10.000 (12%), în 1930 erau 13.600 (13%) și în 1938 erau 16.100 (14%)¹³¹.

¹²⁵ Livezeanu, *Cultură și naționalism*, p. 285.

¹²⁶ *Ibidem*, p. 286-287.

¹²⁷ Leon Volovici, *Ideologia naționalistă și „problema evreiască” în România anilor '30*, București, 1995, p. 63-64.

¹²⁸ Livezeanu, *Cultură și naționalism*, p. 288.

¹²⁹ Volovici, *Ideologia naționalistă*, p.71, 73.

¹³⁰ În noiembrie- decembrie 1922, studenții români ai Facultății de medicină și ai Academiei comerciale din Cluj i-au alungat de la cursuri pe colegii lor evrei. Tensiunile au continuat și în anul următor, astfel că în luna mai, după o moțiune publicată la Cluj de delegații studenților din toate universitățile, prin care se condiționa desfășurarea normală a cursurilor de aplicarea lui *numerus clausus*, guvernul a decis închiderea universităților până la toamnă, Iancu, *Evreii din România*, p. 179-183.

¹³¹ Buzea, *Clujul*, p. 95.

Studentii îndeosebi au fost din ce în ce mai incisivi pe parcursul deceniilor 3-4. În martie 1932 studenții reclamau *numerus clausus* nemulțumiți de adoptarea de către Cameră a unui proiect de lege asupra învățământului superior prin care se prelungea cu un an durata studiilor la facultățile de medicină și drept¹³². Au fost încurajați în acțiunile lor de oameni politici și de litere ai vremii precum Octavian Goga, care a contribuit prin publicistica lui la deplasarea sensibilă a stereotipului antisemit din sfera economică și socială spre cea intelectuală, demascarea „primejdiei spirituale evreiești” trecând treptat pe primul plan¹³³. Din 1935 *numerus clausus* sau *numerus proportionalis* a fost tot mai des revendicat de oameni politici și de cultură. De exemplu, Pamfil Șeicaru a interpellat în ianuarie 1935 guvernul cu privire la situația din barouri, amenințate, în opinia lui, de „sporirea vertiginoasă a elementelor neromânești”. Ca atare, considera că asigurarea unei proporționalități etnice „semnifică în momentul actual o necesitate organică a apărării Ideii de Stat român”¹³⁴. Ministrul de Justiție, Victor Antonescu, declara în aceeași ședință că privește problema „cu simpatie și interes” și considera necesară consultarea decanilor facultăților de drept și a reprezentanților barourilor. Decanul Baroului București, Iorgu Petrovici dăduse tonul, reclamând în februarie aplicarea lui *numerus clausus* în breasla avocaților, nu din considerente confesionale sau de rasă, spunea el, ci ca o modalitate de a stopa intrarea în barouri; dând exemplul Ungariei, dorea în fapt suspendarea oricărei înscrieri în barou, pe timp limitat, de 7-10 ani, deoarece numărul stagiatorilor era foarte mare (3.600)¹³⁵. Un alt partizan al lui *numerus clausus* a fost avocatul Istrate Micescu, la inițiativa căruia parte din membrii Baroului București s-au constituit în 16 februarie 1935 în *Asociația națională a avocaților creștini*, al cărei prim obiectiv a fost obținerea, prin lege, a aplicării imediate în barou a lui *numerus clausus*, pe care l-au numit *numerus romanus*¹³⁶. Având în vedere poziția ministrului Justiției, a decanului Baroului București și a unor avocați influenți precum Micescu, nu surprinde faptul că chestiunea „elementului etnic național” în barouri a fost pusă în luna septembrie 1935 la Congresul

¹³² Tulburările antisemite au avut loc la Iași, Iancu, *Evreii din România*, p. 204.

¹³³ Octavian Goga și-a exprimat simpatia și solidaritatea cu „larga răzvrătire studentescă” în foiletoanele adunate în volumul *Mustul care fierbe* (1927), Volovici, *Ideologia naționalistă*, p. 62-64.

¹³⁴ Iancu, *Evreii din România*, p. 243.

¹³⁵ *România nouă*, nr. 33, 1935, p. 1; Iancu, *Evreii din România*, p. 243.

¹³⁶ Iancu, *Evreii din România*, p. 243-245.

general al corpului avocaților din Târgu Mureș. Astfel s-a ajuns, la cererea Uniunii, la o dezbatere în barouri.

Disputele din sfera politică și cea a barourilor și-au găsit ecou și în Baroul Cluj. În 23 februarie 1935 avocații români din Cluj s-au întrunit într-o adunare generală extraordinară pentru a discuta introducerea proporționalității etnice în barou, însă dorind să descurajeze o atare dezbatere, decanul Alexandru Dragomir a considerat că nu poate prezida oficial adunarea (la care nu au fost invitați toți membrii baroului). Ca atare, partizanii principiului etnic au constituit o adunare ad-hoc prezidată de Ioan Giurgiu (care-l cunoștea pe Istrate Miclescu din tinerețe, de pe vremea studiilor la Paris) și au votat următoarea moțiune care avea să fie trimisă pentru a fi semnată tuturor avocaților români din Cluj: „*Advocații români din baroul de Cluj, întruniți în adunarea convocată pe ziua de 23 februarie 1935 stabilesc necesitatea de a se legifera protecția elementului românesc ca element constitutiv al organizației noastre de stat. În consecință, solicită Corpurilor Legiuitoare introducerea principiului proporționalității etnice în Barou și roagă pe domnul Ministru de Justiție să redacteze un proiect de lege în acest sens. De asemenea, hotărăsc aderarea necondiționată la acțiunea pornită de către colegii din Baroul Ilfov*”¹³⁷.

Pentru a transpune în practică principiul *numerus clausus* Uniunea a cerut barourilor, prin circulara nr. 829 din 1936, să alcătuiască un memoriu în care să se prezinte proporționalitatea elementului etnic național în baroul respectiv și mijloacele eficace prin care se putea ajunge, pe căi legale, la stabilirea unei „*proporționalități raționale care să asigure preponderența elementului etnic național în barouri*”¹³⁸. Barourile au răspuns însă destul de greu la această provocare, într-o primă fază, până în toamna anului 1936, când ar fi trebuit să se țină un nou Congres general la Călimănești, răspunzând circularei doar opt barouri din 66 (Clujul nu s-a aflat printre ele). După o nouă circulară, din septembrie 1936, care dădea ca termen luna decembrie a aceluși an, răspunseseră 30 de barouri. Statisticile referitoare la ritmul intrărilor în barouri arătau că românii au fost preponderenți, pe ansamblu intrând în barouri aproape de două ori mai mulți români decât avocați ai altor etnii. Astfel, între 21 februarie 1923 (crearea Uniunii avocaților) și 1 ianuarie 1936 s-au eliberat în toate cele 66 de barouri 4.047 diplome pentru avocați români, 1.211 pentru evrei (cele mai multe în Bucovina- 196 și Iași- 108) și 882 pentru alte naționalități (cele mai multe în Timișoara- 75, Oradea și

¹³⁷ *România nouă*, nr. 43, 1935, p. 7.

¹³⁸ *Buletinul Uniunii avocaților*, nr. 2-3, 1937, p. 35.

Ilfov- 68)¹³⁹. În Baroul Cluj procentul pătrunderii românilor a fost mai mare decât media pe țară, cu aproape trei avocați români intrați la unul de altă etnie, și anume primiseră diplome de avocați în perioada 1923-1936 168 români, 11 evrei și 47 alte naționalități. Componenta etnică s-a schimbat, ca atare, semnificativ comparativ cu 1919 când din cei 93 de avocați definitiv ai baroului nouă erau români, doi sași și restul maghiari și evrei; în 1938 erau în Baroul Cluj 190 de avocați definitiv români și 170 minoritari¹⁴⁰.

Având în vedere această realitate și faptul că în conducerea baroului s-au impus personalități cu simpatii ale P.N.Ț. Maniu¹⁴¹, la Cluj problema românizării a fost abordată din perspectiva statutului profesional și moral al avocatului, direcția și tonul dezbaterii fiind imprimate de avocatul și omul politic țărănist Ionel Pop, într-un editorial intitulat *Consultarea barourilor*¹⁴². Pornind de la ideea că preponderența elementului etnic românesc în barouri este o „necesitate de stat și națională”, că e nevoie de o majoritate românească în barouri „încât să nu fie nici urmă de breșă în tendințele, în mentalitatea, în faptele și atitudinile genuine românești ale membrilor lor”, considera că discuțiile trebuie să se centreze asupra găsirii unor soluții pragmatice, viabile și asupra modului de transpunere a lor în practică. Făcea de fapt, o aluzie la părăsirea terenului politic în favoarea celui profesional, afirmând: „Ar fi o degradare și a Corpului și a problemei, dacă discuțiunile s-ar împotmoli în interminabile discuțiuni teoretice, în desiderate platonice și mai ales în exhibiții retorice”¹⁴³. Ca atare, a legat problema românizării barourilor de soluționarea crizei avocaturii, a „bolii barourilor”, boală determinată, în opinia sa, de contextul economic și social și de măsuri demagogice care au dus la „o bolnăvicioasă suprapopulare a barourilor”. Din experiența sa ca membru al Consiliului de disciplină, calitate în care verifica cererile de

¹³⁹ Buletinul Uniunii avocaților, nr. 1-2, 1936, p. 19- 20.

¹⁴⁰ Buzea, Clujul, p. 140.

¹⁴¹ P.N.Ț. s-a delimitat prin vocea președintelui Iuliu Maniu de principiul *numerus valachicus*. Abordând subiectul într-o cuvântare din 1935, Maniu afirma că a fi stăpân în țara ta nu înseamnă a-i asupri pe alții, „căci știm din trecutul nostru ce dureros este să fi se ia drepturile”, că legile țării trebuie să-i apere pe români fără a atinge cel mai mic drept al minoritarilor. Se pronunța deci împotriva lui *numerus valachicus*, și ca principiu și ca formulare, considerând termenul valah drept o nefericită alegere, deoarece fusese folosit de maghiari în sens peiorativ înainte de 1918, *România nouă*, nr. 131, 1935, p. 1.

¹⁴² *România nouă*, nr. 21, 1937, p. 1.

¹⁴³ *Ibidem*.

intrare în barou, afirma că uneori se înregistrau și 15 sau chiar 20 de cereri pe zi. Vorbea ca atare, și el, despre proletarizarea profesiei și degradarea acesteia: „Din iraționalul număr al avocaților naște mizeria. Această „maxima meretrix” ia de mână pe cel înfrânt și-l duce degrabă la acte de indelicatțe, de infracțiune chiar. Bara nu mai poate da mijloacele de trai: urmează „afacerile”, „abilitățile”, traficul de influență și tot cortegiul delictelor disciplinare, care îngroașă dosarele Barourilor”¹⁴⁴. Cauza proletarizării a constat, în opinia lui, în slaba pregătire a studenților și stagiarilor: „Fără o solidă pregătire teoretică, fără o solidă pregătire practică, în concurență cu un excesiv număr de colegi, presat de nevoia de a câștiga miezul de pâine zilnic, în chip firesc celor mai mulți li se sfărâmă barca fie de Scylla mizeriei, fie de Caribda decadenței morale. Iată durerosul drum, bătut de atâtea picioare!”¹⁴⁵. Ca atare, vedea soluționarea problemelor din barouri în primul rând prin creșterea prestigiului avocatului dat de pregătire și de ținuta sa morală. A propus deci drept remedii: 1. stabilirea numărului maximal al avocaților care pot fi înscriși în barouri, 2. lărgirea autonomiei barourilor în sensul de a li se acorda dreptul discreționar de a onora sau respinge cererile de noi înscrieri, 3. acordarea unei mai mari atenții pregătirii teoretice și practice a noilor avocați și 4. o severă disciplinare a membrilor Corpului avocaților, precizarea delictelor disciplinare și a pedepselor corespunzătoare fiecărei categorii de delikte. Principiile pe baza cărora s-a abordat problema românizării și soluțiile propuse de Ionel Pop au fost discutate și votate de Adunarea generală deliberativă a Baroului Cluj din 31 ianuarie 1937. Au fost, ca atare, reluate în Moțiunea votată de cei prezenți în număr mare, mai mare decât la oricare altă adunare din trecut, din 335 de membri ai baroului participând 276. Declarația de principiu, și anume că este o „necesitate de stat” ca barourile să aibă un caracter etnic românesc a fost aprobată de toți participanții la adunare, inclusiv de cei maghiari, sași și evrei. În ceea ce privește Moțiunea, dr. Ioan Munteanu a propus includerea în textul acesteia a principiului proporționalității etnice, dar propunerea sa nu întrunit decât nouă voturi. Ca atare, s-a votat Moțiunea în care s-a evitat introducerea vreunui deziderat legat de *numerus clausus* sau *numerus nullus* sau de principiul proporționalității etnice¹⁴⁶.

¹⁴⁴ *Ibidem*.

¹⁴⁵ *Ibidem*.

¹⁴⁶ Textul moțiunii a fost susținut în plen, prin cuvântările lor, de Traian Giurgiu, dr. Ioan Giurgiu, dr. Petre Metes, dr. Ionel Pop, dr. Dumitru Bratu, Mircea Georgescu, dr. Aurel Millea și de decanul Alexandru Dragomir, *Ibidem*.

BAROUL CLUJ

*Moțiunea votată de Adunarea generală deliberativă
în ziua de 31 Ianuarie 1937:*

a) Este o necesitate de Stat și Națională ca elementul etnic românesc să aibă o preponderență în barouri, așa încât el să dea acestor barouri caracter românesc cu mentalitatea, acțiunile și manifestările lor.

b) Barourile românești au ajuns într-o acută criză în urma numărului exagerat de membri pe care îi are, număr ce crește încă vertiginos, din cauza scăderii condițiilor de studiu teoretic, stagiul efectiv și regresul moral al Corpului de avocați.

Măsuri ce trebuiesc luate:

1. — Limitarea numărului avocaților, cari pot fi înscriși în fiecare barou, făcându-se repartizarea lor pe localități.
2. — Lărgirea autonomiei barourilor, acordându-li-se, cu garanțiile cuvenite, drept discrețional de selecționare cu ocazia înscrierilor în barou.
3. — Un sistem de studii teoretice mai sever decât cel de azi, stagiul efectiv și mai îndelungat.
4. — Legiferarea unui cod al eticei și onoarei profesionale a membrilor barourilor, în care să se precizeze abaterile disciplinare și să fie statornicite pedepsele cu care urmează să fie sancționate abaterile profesionale.
5. — O severă disciplinare a membrilor barourilor, atât în ce privește activitatea lor profesională, cât și în ce privește conduita lor în viața particulară.

(Reproducere după Buletinul Uniunii avocaților, nr. 2-3, 1937)

Moțiunea cuprindea următoarele soluții propuse de barou: 1. limitarea numărului avocaților care puteau fi înscriși în barou și repartizarea lor pe localități, 2. lărgirea autonomiei barourilor acordându-li-se drept discreționar de selecționare a noilor membri ai baroului, 3. „un sistem de studii teoretice mai sever decât cel de azi, stagiul efectiv și mai îndelungat, 4. legiferarea unui cod al eticei și onoarei profesionale a membrilor barourilor, în care să se precizeze abaterile disciplinare și să fie statornicite

pedepsele cu care urmează să fie sancționate abaterile profesionale” și 5. „o severă disciplinare a membrilor barourilor, atât în ce privește activitatea lor profesională, cât și în ce privește conduita lor în viața particulară”¹⁴⁷. Calmul discuțiilor și armonia dintre avocații români și cei minoritari au fost salutate în paginile ziarului, de orientare țărănistă-manistă, *România nouă*, fiind în concordanță cu politica acestuia. Textul moțiunii reflecta, în opinia jurnalistului N. Buta, un „naționalism constructiv” care „nu se bate pe piept, nu scoate panglici tricolore pe nas, nu legiferează formule naive și primejdioase, ci pășește pe calea unor hotărâri înțelepte și practice, spre idealul râvnit de toată suflarea românească: spre idealul fortificării vieții noastre românești în toate încheieturile sale”¹⁴⁸. Opunea acest naționalism constructiv naționalismului „romantic, tumultuos, oportunist”.

Câteva săptămâni mai târziu însă, prezent la întrunirea Consiliului general al Uniunii avocaților, decanul Baroului Cluj, după o consultare cu delegații ardeleni, influențat probabil de atmosfera generală din cadrul adunării, a făcut, în numele barourilor din Transilvania¹⁴⁹, propuneri care duceau spre aplicarea lui *numerus clausus*. În ședința Consiliului general din 21 februarie 1937 Alexandru Dragomir a propus, în primul rând, să se limiteze numărul avocaților care se pot înscrie „în singuratecele barouri” și „să se închidă” numărul avocaților în barouri (după exemplul Angliei și al Ungariei). În cadrul acestui număr „închis” selectarea candidaților urma să se facă după următoarele criterii: a. etnic, să prevaleze elementul românesc chiar mai mult „să cerem că până când nu va constitui elementul etnic românesc majoritatea în toate barourile, nici să nu se admită la înscriere alte elemente, de altă natură etnică” și b. după îndeplinirea primei condiții, deci după ce elementul românesc devine majoritar, se va admite un alt element etnic, dându-se întâietate „elementelor băștinase, elementelor vechi care se regăsesc în partea respectivă a țării” (maghiari sau sași, de exemplu, și abia în al treilea rând să fie admiși evreii). Fidel ideii potrivit căreia limitarea pe principii etnice trebuia coroborată cu selecția candidaților în funcție de pregătirea

¹⁴⁷ *Buletinul Uniunii avocaților*, nr. 2-3, 1937, p. 48-49.

¹⁴⁸ Textul se intitulează „Naționalism oportunist și naționalism constructiv. Moțiunea baroului Cluj”, *România nouă*, nr. 28, 1937, p. 1.

¹⁴⁹ Deși s-a considerat purtătorul de cuvânt al tuturor barourilor din Transilvania au existat și voci care nu au fost de acord cu poziția exprimată de decanul de Cluj. Este vorba de delegații din Mureș și Satu-Mare. Aceștia au considerat că minoritarii trebuie protejați și libertatea profesiei respectată, *Buletinul Uniunii avocaților*, nr. 2-3, 1937, p. 74-75.

lor, i-a solicitat președintelui Uniunii să dea atenție și celorlalte cereri propuse de barourile din Ardeal prin care se urmărea asigurarea unei mai bune pregătiri teoretice și practice a viitorilor avocați. Deoarece în finalul întrunirii rezultatele au fost încurajatoare pentru partizanii românizării (din 66 de barouri au răspuns chestiunii 54 și din acelea 35 s-au pronunțat categoric pentru românizare), s-a decis repunerea în discuție a problemei în cadrul lărgit al Congresului general extraordinar, ce avea să se țină la București în 9 mai 1937. Decizia a fost legată și de contextul general favorabil, chestiunea românizării având să se dezbată în luna aprilie la Congresul Confederației Asociațiilor de profesioniști intelectuali din România, alcătuită din arhitecți, ingineri, medici, avocați „care au înscris și ei în program chestiunea românizării tuturor acestor profesioniști”¹⁵⁰.

Până la Congresul general s-au mai făcut pași spre românizare, declarându-se de acord cu acest proces 45 de barouri, inclusiv cel din Cluj¹⁵¹. De altfel, românizarea barourilor a fost singura chestiune pe ordinea de zi a Congresului la care a participat din partea Baroului Cluj dr. Elena Bratu (nu întâmplător, credem, având în vedere simpatiile sale naționaliste, relevante de colaborarea la revista *Înfrățirea românească*)¹⁵². Considerat de decanul de Iași, Petru Pogonat „o mare mândrie pentru breasla avocaților”¹⁵³, Congresul a adoptat următoarea moțiune: 1. Barourile vor avea o componentă românească autohtonă, 2. În vederea realizării și asigurării alcătuirii românești a barourilor, se va proceda de îndată la verificarea tuturor înscrierilor în barouri, procedându-se la ștergerea din tablouri a tuturor celor a căror înscriere urmează să fie considerată inexistentă, din lipsa condițiilor esențiale la înscriere, 3. Comisiunea permanentă era împuternicită să fixeze normele de realizare a hotărârii Congresului, 4. Hotărârile acestei comisii „vor fi obligatorii și executorii imediat pentru toate barourile din țară” și 5. Consiliile barourilor care nu se vor conforma vor fi dizolvate¹⁵⁴. Președintele Uniunii avoca-

¹⁵⁰ *Ibidem*, p. 69- 94.

¹⁵¹ *Ibidem*, p. 131. Se opuseseră românizării barourile Bălți, Bucovina, Cetatea Albă, Miercurea Ciuc, Mureș, Odorhei și Olt. Patru nu au răspuns invitației de a se pronunța pe această problemă: Dâmbovița, Ismail, Mehedinți și Tulcea și alte zece au dat răspunsuri evazive sau „îndoielnice”: Alba, Cahul, Lăpușna, Maramureș, Satu-Mare, Sibiu, Someș, Soroca, Tighina și Vâlcea.

¹⁵² *Buletinul Uniunii avocaților*, nr. 4-5, 1937, p. 123.

¹⁵³ *Ibidem*, p. 135.

¹⁵⁴ *Ibidem*, p. 153- 154.

ților, Periețeanu, membru al partidului Frontul Românesc Naționalist condus de Al. Vaida Voevod, a reușit astfel să transpună în practică dezideratul din programul partidului, *numerus valachicus*. De altfel, Al. Vaida Voevod a salutat deciziile congresului din 9 mai în sensul românizării barourilor ca o dovadă a „realității programului Frontului românesc”¹⁵⁵.

Având în vedere această ofensivă susținută pentru românizare, evreii din Baroul Cluj au încercat să trimită în Consiliul Uniunii un reprezentant care să le apere interesele și, ca atare, s-au iscat tensiuni în vara anului 1937 în jurul listei celor trei candidați în Consiliu. Comitetul baroului a decis depunerea unei singure liste cu candidații Alexandru Dragomir, Ionel Pop și Petre Metes, însă avocații evrei din barou nu au fost de acord cu cel din urmă și, ca atare, l-au propus și votat împotriva sa pe Ștefan Fabius, fără să-l fi încunostiințat pe acesta. Deși avocații evrei nu au avut câștig de cauză, atitudinea lor i-a determinat pe unii avocați români să demareze o intensă propagandă pentru constituirea Asociației avocaților creștini din Cluj; în 5 iulie 1937 s-a convocat o adunare care să discute această chestiune¹⁵⁶.

Venirea la guvernare, la sfârșitul anului 1937, a Partidului Național Creștin condus de Octavian Goga și A.C. Cuza a însemnat promovarea de măsuri politice antievreiești care i-au afectat și pe avocați. Astfel, în urma adoptării în 21 ianuarie 1938 a *Legii revizuirii cetățeniei*¹⁵⁷ evreii au fost nevoiți să prezinte, în termen de 30 de zile, acte care să ateste că sunt îndreptățiți a avea cetățenia română. În baza acestui decret unele barouri i-au suspendat pe avocații evrei (pe durata revizuirii cetățeniei) sau chiar i-au șters din tablou. Căderea guvernului

¹⁵⁵ *Buletinul Uniunii avocaților*, nr. 1-2, 1938, p. 16- 17. Alexandru Vaida Voevod a cerut în februarie 1935 înscrierea în programul Partidului Național Țărănesc a lui *numerus valachicus* (pentru a rebilita numele „valah”). Cum propunerea sa nu a avut succes, ba chiar a primit un vot de blam pentru încălcarea disciplinei de partid, a ieșit din P.N.Ț. formându-și un nou partid, Frontul Românesc Naționalist. În urma negocierilor cu Octavian Goga și A.C. Cuza au format Blocul Parlamentar Naționalist cu scopul promovării lui *numerus valachicus*, Iancu, *Evreii din România*, p. 243- 245.

¹⁵⁶ *România nouă*, nr. 112, 1937, p. 6.

¹⁵⁷ Ladislau Gyémánt, *Evreii din Transilvania. Destin istoric*, Cluj-Napoca, 2004, p. 121-122; Iancu, *Evreii din România*, p. 257- 262; textul decretului în Lya Benjamin (ed.), *Evreii din România între anii 1940- 1944. Legislația antievreiască*, I, București, 1993, p. 30- 31. Formularul cu care și-a atestat cetățenia avocatul dr. Michael Goldner din Cluj la Iancu, *Evreii din România*, p. 235.

Goga-Cuza după nici două luni de guvernare¹⁵⁸ a dus la adoptarea unei atitudini mai moderate¹⁵⁹, împărțite și de președintele Uniunii, Periețeanu, care declara la realegerea sa în funcție în anul 1938 că a ieșit din Frontul Românesc și este deci liber de orice angajament politic. Deși nu a abandonat ideea românizării, propunea să se procedeze pe viitor cu tact și perseverență. Ca atare, Comisia permanentă a Uniunii a constatat că rezoluția Congresului „*ca barourile să aibă o componentă totalitară românească autohtonă, în clipa de față nu este posibilă*” însă a decis excluderea din barouri, cu execuție provizorie, a tuturor avocaților care nu erau cetățeni români. Ideea românizării a fost abordată, la propunerea avocatului clujean Petre Meteș, dintr-o altă perspectivă, a cunoașterii limbii române. S-a dispus, în consecință, ca Consiliile barourilor să îi examineze pe toți avocații definitivi sau stagiați și pe apărători de altă origine etnică decât cea română și să dispună ștergerea din tablou a tuturor acelor care s-ar constata că nu știu îndeajuns limba română, vorbit și scris. Examenul de suficientă cunoaștere a limbii avea să fie dat și de cei care urmau să facă cereri de înscriere în corp¹⁶⁰. Prin decizia din 19 martie 1938 Comisia permanentă a venit cu precizări în ceea ce privește examenul de cunoaștere a limbii române: 1. Nu vor fi supuși examenului avocații de altă origine etnică decât cea română care posedă diplome de studii de la școlile secundare sau de la facultățile de drept din țară, aceștia urmând să fie examinați doar dacă în practica cotidiană demonstrează că nu cunosc suficient limba română, chiar

¹⁵⁸ Reacția la măsura revizuirii cetățeniei, externă dar și a evreilor din țară care au paralizat practic activitatea economică (au oprit activitățile comerciale, și-au retras depozitele din bănci și și-au vândut acțiunile provocând căderea bursei) a dus la căderea guvernului după numai 41 de zile, Gyémánt, *Evreii din Transilvania*, p. 121-122.

¹⁵⁹ Prin art. 148 al Regulamentului din 9 martie 1938 noul guvern a proclamat, în aliniatul 1 că, față de dispozițiile art. 99 din Constituție, încetează incompatibilitatea stabilită de art. 39 din decretul-lege din 22 ianuarie 1938, care a servit bază barourilor pentru a da execuție provizorie excluderilor pronunțate și în aliniatul 2 s-a stabilit că nicio altă decădere din drepturi nu decurge din faptul că un cetățean român este supus revizuirii, că autoritatea publică a asigurat depunerea jurământului pe noua Constituție și reluarea exercițiului profesiei tuturor avocaților evrei suspendați cu execuție provizorie, *Buletinul Uniunii avocaților*, nr. 3-4, 1938, p. 76.

¹⁶⁰ Petre Meteș și-a argumentat propunerea pornind de la constatarea că mulți avocați minoritari din provinciile alipite nu cunosc suficient limba română și totuși practică avocatura în disprețul art. 86 alin. II din legea organică a Corpului, *Ibidem*, p. 78-80.

dacă sunt posesori ai unor diplome eliberate de școlile românești; să nu se țină seama de accentul străin, acesta nu are importanță; și 2. Semnalarea cazurilor de necunoaștere suficientă a limbii se va face, printr-o cerere scrisă, semnată de unul sau mai mulți avocați, pe propria răspundere sau din oficiu și printr-un referat întocmit de unul din consilierii baroului iar cazul va fi prezentat consiliului baroului¹⁶¹.

Problema românizării s-a pus în anii 1939- 1940 în legătură cu anteproiectul legii pentru reorganizarea corpului de avocați elaborat în 1939, prin care se urmărea, potrivit ministrului Victor Iamandi, să se „asigure neapărat primatul etnic în barouri”¹⁶². Se stipula în anteproiect că proporția avocaților pe minorități într-un barou se fixează de consiliul baroului respectiv în raport cu numărul diverselor naționalități din județ¹⁶³. Un alt act care i-a afectat pe evrei, ținând spre excluderea lor din comunitatea națională, a fost decretul-lege din 8 august 1940. Potrivit acestuia, evreii erau împărțiți, din punct de vedere juridic, în trei categorii¹⁶⁴, celor din categoriile I și a III-a (care reprezentau majoritatea) fiindu-le interzisă practicarea avocaturii¹⁶⁵. Decretul avea deci la bază principiul *numerus clausus*, stabilind categoria a II-a drept una exceptată, care putea beneficia de anumite drepturi¹⁶⁶. Pentru punerea în aplicare a decretului, potrivit circularelor ministerului

¹⁶¹ *Ibidem*, p. 81.

¹⁶² *Buletinul Uniunii avocaților*, nr. 9-10, 1939, p. 193.

¹⁶³ *Ibidem*, p. 197.

¹⁶⁴ Categoria I era alcătuită din evreii veniți în România după 30 decembrie 1918, categoria a II-a îi cuprindea pe evreii care: a. au primit naturalizarea, prin lege individuală sau dispoziție legală până la 30 decembrie 1918, b. au dobândit naturalizarea, în mod colectiv, pentru că au luptat în războiul de independență, c. au locuit în Dobrogea și au dobândit naturalizarea în temeiul art. 133 adițional al Constituției din 1879, art. 4 al Legii din 9 martie 1880, în temeiul legilor din 19 aprilie 1909, 14 aprilie 1910 și 3 martie 1912, d. au luptat „în linia de foc, în războaiele României, pentru România”, cu excepția celor căzuți, individual, prizonieri, celor dispăruți sau trecuți în teritoriul ocupat, e. pe cei răniți, decorați, citați cu ordin pentru acte de bravură în timpul războiului, f. urmașii celor morți în războaiele României și urmașii celor cuprinși în alineatele precedente. În categoria a III-a intrau evreii care nu făceau parte din celelalte două categorii, Benjamin, *Evreii din România*, p. 46- 47.

¹⁶⁵ Potrivit art. 7, alineatul b. evreii prevăzuți în categoriile I și a III-a nu puteau fi membri în profesiunile care aveau, prin natura lor, legătură directă cu autoritățile publice, avocați, experți și alte îndeletniciri asemănătoare, *Ibidem*, p. 47.

¹⁶⁶ Lyra Benjamin, „Studiu introductiv” la *Ibidem*, p. XXX.

Justiției nr. 110 și nr. 165 din 12 august și adresei Uniunii avocaților din România nr. 1993 din 14 august 1940, Consiliul baroului Cluj a ținut în seara zilei de 20 august 1940 ședință plenară sub președinția decanului Alexandru Dragomir. În urma discuțiilor, Consiliul baroului a decis să aleagă o comisie sub conducerea prodecanului Petre Meteș, delegatul baroului în Consiliul Uniunii avocaților, care ajutat de consilierii Marius Ciugudeanu și Partenie Dan, avea să alcătuiască un tablou al avocaților și stagiatorilor evrei, arătând, după posibilitate, categoria în care intră fiecare, potrivit legii. Tabloul urma să se afișeze public în localul baroului. Avocaților vizați prin tablou li se acorda posibilitatea ca, până la 31 august 1940, să-și exprime în scris eventualele obiecții și acte doveditoare pentru stabilirea situației lor juridice. Se lansa un apel către toți avocații înscrși în barou să dea informații despre avocații evrei care, din eroare, au fost omși din tablou. Comisia întrunită în 24 august a constatat că erau 110 avocați evrei din 410 avocați definitiv înscrși în Baroul Cluj și 22 de stagiari evrei din totalul de 100 ai baroului. Majoritatea avocaților și stagiatorilor aparțineau categoriei a III-a, dar și numărul celor din categoria I era destul de însemnat; în categoria a II-a intra doar un avocat și anume Ștefan Fabius al cărui tată, fost judecător și primar în Târgu Ocna, a luptat în războiul de independență. El însuși a activat în armata română în războaiele din 1913, 1916- 1918 cu grad de căpitan; grav rănit de două ori a fost decorat cu *Steaua României*¹⁶⁷. Pentru ceilalți s-a decis ca după data de 31 august consiliul să numească curatori speciali pe lângă fiecare avocat evreu, pentru lichidarea proceselor și cauzelor judiciare pe care le aveau angajate; la numirea curatorilor speciali urmau să fie preferați avocații tineri, în special cei care au fost concentrați sau mobilizați¹⁶⁸. Decizia nu a mai fost însă transpusă în practică deoarece mersul istoriei avea să se schimbe dramatic la sfârșitul lunii august 1940.

¹⁶⁷ Ciupea, Țărău, *Liberale clujeni*, 2, p. 134.

¹⁶⁸ *Tribuna*, nr. 191, 1940, p. 6.

V. Într-o altă țară. Baroul Cluj între anii 1940-1944

După 30 august 1940 Clujul a redevenit un oraș covârșitor maghiar, românii luând calea exilului. Roata s-a întors atunci: universitatea maghiară a revenit din „exilul” de 20 de ani de la Szeged venind rândul universității românești să plece în exil (la Sibiu), teatrul și opera română s-au refugiat, de asemenea (la Timișoara), cele mai multe școli românești au fost închise și periodicele românești au fost desființate cu excepția unuia, *Tribuna Ardealului*, supus cenzurii.

În plan simbolic a fost înlocuită inscripția în limba română montată în 1932 pe statuia lui Matia Corvinul cu una în limba maghiară, iar statuia lupoaicei, simbolul originii romane a românilor, a fost dezmembrată.

Precum odinioară parte din maghiari luaseră drumul exilului, acum majoritatea românilor a părăsit Clujul, în pofida apelurilor la a rămâne pe loc lansate de ziarul *Tribuna Ardealului*, ca cel din editorialul *Iar' pleacă*¹. Dezamăgirea românilor a contrastat cu bucuria maghiarilor care își „confectionau de zor drapelele roș-alb-verde” și „scoteau din fundul scrinurilor sau lăzilor costumele naționale de gală”². În urma masivelor plecări, potrivit conscripției din 1941, doar 9% din locuitorii Clujului erau români, maghiarii reprezentând 88%³. În ceea ce privește avocații români din partea de nord-vest a Transilvaniei, 953 s-au refugiat sau au fost expulzați în România în perioada 1 septembrie 1940- 1 martie 1944⁴. Dintre membrii Baroului Cluj au părăsit orașul mai bine de 100⁵, 17 avocați definitiv și trei stagieri fiind primiți în Baroul Timiș⁶.

¹ *Tribuna Ardealului*, nr. 14, 1940, p. 1. Editorialistul remarca oarecum încurajator: „Am mai fost noi minoritari și n-am pierit. Nu vom pieri nici acum”.

² Aurel Socol, *Furtună deasupra Ardealului*, Cluj-Napoca, 1991, p. 11.

³ Acest procentaj are în vedere criteriul limbii materne; în cei 88% maghiari erau cuprinși și evreii care s-au declarat de naționalitate maghiară; după criteriul confesional românii, ortodocși și greco-catolici, ajungeau la 17%, *Nationalist Politics*, p. 102- 103.

⁴ Între cei expulzați în 1940 s-au aflat avocații foști prefecți ai Clujului Valentin Poruțiu, Corneliu Anca și Eugen Dunca (expulzat în 4 octombrie 1940).

⁵ Acesta este numărul celor care au revenit după 1944; cu siguranță plecaseră mai mulți. Pentru lista celor reveniți vezi Anexa nr. 8.

⁶ Este vorba de: Virgil Barzu, Aurel Blaga, Romulus Boca, Emil Borda, Elena Bratu, Laurențiu Flaviu, Alexandru Fodor, Simion Hațeganu, Traian Miclea, Iacob Ostoia,

Cei rămași în Cluj au putut profesa, într-o primă etapă, dacă erau invitați de Comandamentul militar al municipiului să depună jurământul de credință față de statul maghiar. Primii avocați ai Baroului Cluj au depus jurământul în 28 septembrie 1940⁷; până la începutul lunii octombrie din cei 86 de avocați români din Cluj, 13 primiseră invitația de a depune jurământ⁸. În 5 octombrie au mai depus legământ și alți avocați români între care profesorul dr. Emil Hațieganu, astfel încât până în 17 octombrie numărul celor care au depus jurământul s-a ridicat la 15⁹. În acele zile Comandamentul militar îi chemase pe toți avocații și stagiarii creștini care încă nu depuseseră jurământul față de statul maghiar să se prezinte la sediul său cu cererile de depunere pentru a fi înscrși și programați în acest sens¹⁰.

Reorganizarea sistemului juridic în teritoriile alipite Ungariei a fost stipulată în ordonanțele Ministerului de Justiție publicate în Monitorul budapestan, *Budapesti Közlöny*, din 5 noiembrie 1940. Acestea prevedeau funcționarea a trei Curți de Apel și Parchete generale la Cluj, Târgu Mureș și Oradea, a 47 de judecătorii, a unui barou al notarilor publici la Cluj și a trei barouri avocațiale, la Cluj, Târgu Mureș și Oradea. Data la care aceste instituții urmau să-și înceapă activitatea

Ioan Plaian, Alexandru Pop, Octavian A. Pop, Traian Rebreanu, Victor Simonetti, Constantin Sotir, Ilie Vucicu și avocații stagiari: Margareta Boca, Gheorghe Bologa și Ioan Teban, Gruneanțu, *Istoria baroului Timiș*, p. 270- 271.

⁷ Aceștia au fost: dr. Abrudbányai Ede, dr. Abrudbányai Gèza, dr. Adorján Dezső, dr. Albu Zoltán, dr. Cornel Anca, dr. Baczó Gábor, dr. Bacsó Gèza, dr. Bartha Ignác, dr. Bernád Agoston, dr. Bérczi Erzsébet, dr. Baróthy István, dr. Biró Lajos, dr. Borbáth Samu, Vasile Bretan, Bregovitzky József, dr. Bulubuk Ernő, Danká Dezső, dr. Daróczy Miklós, dr. Daróczy Francisc, dr. Buttinger Antal, dr. Dániel Elemér, dr. Demeter János, dr. Deutschek Gèza, dr. Erszényes Samu, dr. Fazakas János, dr. Fogarasi József, dr. Erlich István, dr. Traian Gherman, dr. Hatfaludi Pál, dr. Hegedüs Sándor, dr. Huger János, dr. Herdt Walter, dr. János Gáspár, Kovács Sándor Antal, Kerner Aurél, Koós Ferenc, dr. Nagy László și dr. Polcz Radó, *Tribuna Ardealului*, nr. 13, 1940, p. 4.

⁸ Este vorba de: dr. Cornel Anca, dr. Vasile Bretan, dr. Traian Gherman (aceștia trei am văzut că au fost printre primii chemați să depună jurământ), dr. Lazar Pompei, dr. Petre Macavei, dr. Ioan Pop, dr. Vasile Oanea, dr. Petre Rebreanu, dr. Tiberiu Rusu, dr. Ioan Plăian, dr. Aurel Socol, dr. Alexandru Tufan și dr. Alexandru Lucian, *Tribuna Ardealului*, nr. 16, 1940, p. 3.

⁹ Între ei s-au mai numărat Virgil Stan, Iuliu Maxim și Emil Hațieganu, *Tribuna Ardealului*, nr. 27, 1940, p. 4.

¹⁰ *Tribuna Ardealului*, nr. 21, 1940, p. 6.

urma să fie anunțată ulterior¹¹. Dispozițiile privind reînființarea barourilor de avocați prevedeau înaintarea cererilor pentru înscriere până cel târziu în 31 ianuarie 1941; acestea urmau să fie examinate de o comisie de admitere formată din magistrați și avocați care avea și datoria de a alcătui referate pentru fiecare solicitant, privind loialitatea sa și etica profesională. Decizia finală referitoare la admiterea în barou aparținea însă Ministerului Justiției. În privința stagiilor s-a hotărât ca aceștia să fie admiși la examenul de definitivat după efectuarea unui an de practică fie pe lângă un avocat, fie pe lângă instanțele judecătorești sau notari publici. În cazuri excepționale, comisia putea să renunțe la a solicita acel an de practică¹². Schimbările în plan juridic au secondat schimbările în plan administrativ, prin ordonanța 8.221/1940 M.E. stipulându-se că odată cu instaurarea administrației civile, din data de 26 noiembrie, se introduc și dispozițiile dreptului maghiar în teritoriile ardeleni recent alipite¹³. Din aceeași zi își începeau activitatea judecătoriile și parchetele civile.

În cursul lunii ianuarie 1941 s-a venit cu noi reglementări privind exercitarea profesiei de avocat, Comisia de revizuire a cererilor trebuind să țină seama în cazul avocaților evrei de procentul de 6% și de excepțiile admise de lege. Deciziile Comisiei urmau să fie publicate în Monitorul oficial iar avocații respinși urmau să primească un termen de șase luni de la data comunicării deciziei pentru lichidarea cauzelor; în acel termen nu aveau dreptul să preia cauze noi¹⁴.

În 18 ianuarie 1941 a avut loc ceremonia de instalare a prim-președintelui Curții de Apel, felicitat din partea Baroului Cluj de dr. Abrudbányai Géza¹⁵ și în preajma acelei zile, Ministerul de Justiție a numit și comisiile încredințate cu pregătirea înscrierii avocaților și stagiilor din teritoriul transilvănean alipit. Comisia din Cluj a fost alcătuită din: președinte - dr. Mikó Imre (prim președinte al Tribunalului) și membri: dr. Szenczer József (președinte de secție), dr. Bartha Ignác, dr. Daróczy Francisc, dr. Péterffy Jenő, dr. Silay István, dr. Tusa

¹¹ *Tribuna Ardealului*, nr. 42, 1940, p. 2.

¹² *Tribuna Ardealului*, nr. 46, 1940, p. 2.

¹³ Prin ordonanța 23. 300/1940 Ministerul de Interne procedase la o nouă arondare a județelor și plășilor, județul Cluj fiind compus din cinci plase cu sediile la Huedin, Aghireș, Hida, Borșa și Cluj, *Tribuna Ardealului*, nr. 55, 1940, p. 1.

¹⁴ *Tribuna Ardealului*, nr. 97, 1941, p. 2.

¹⁵ *Tribuna Ardealului*, nr. 100, 1941, p. 6.

Gábor, dr. Connerth Arthur și dr. Welther Károly, avocați¹⁶. La cererea de înscriere, în afara datelor personale trebuia anexat și un act justificativ cu privire la atitudinea anterioară a solicitantului, însă, deoarece nu s-a precizat de la cine trebuia să emane acel act unii s-au adresat comunității maghiare sau fostului partid maghiar, alții unor persoane private de origine maghiară. Ca atare, solicitanții au considerat valid orice act în care se declara că sunt oameni cinstiți și și-au exercitat anterior profesiunea în mod onorabil¹⁷. Procesul de analiză a cererilor și de pronunțare a hotărârilor s-a încheiat în prima parte a lunii iulie 1941¹⁸. În 17 iulie s-a constituit (reorganizat) Baroul Cluj, în cadrul unei Adunări generale care a ales și consiliul baroului și membrii consiliilor locale. Avocații români au fost reprezentați în consiliu prin Traian Gherman și în consiliul de disciplină prin Pop E. Victor, dr. Teodor Ferezan, dr. Ștefan Baciș și dr. Andrei Macavei¹⁹. În ziua următoare avocații români clujeni îi salutau prin intermediul ziarului *Tribuna Ardealului* „cu toată simpatia și dragostea frățească pe avocații români sosiți în orașul nostru pentru a-și prezenta actul prin care li s-a admis, din nou, înscrierea în barou”²⁰. Făceau parte din Baroul Cluj, alături, desigur de cei din oraș, avocații din Huedin, Bistrița, Beclean, Dej, Hida, Târgu Lăpuș, Ileanda, Lozna, Năsăud, Rodna și Gherla. Erau în total 73 de avocați români înscriși în barou la data înființării, dintre care 30 în Cluj²¹.

¹⁶ *Tribuna Ardealului*, nr. 102, 1941, p. 4.

¹⁷ *Tribuna Ardealului*, nr. 124, 1941, p. 6.

¹⁸ Ziarul a lansat în primele zile din luna iulie apeluri repetate către avocați, medici, inginerii și farmaciștii care nu primiseră până atunci dreptul de liberă practică să se adreseze administrației ziarului pentru a le cunoaște situația, vezi, de exemplu, anunțul din 5 iulie, *Tribuna Ardealului*, nr. 230, p. 4.

¹⁹ Au fost aleși atunci și membrii în consiliile locale ale baroului: dr. Ioan Mezei a fost ales supleant în consiliu și membru în consiliul local Dej, dr. Boitor Ștefan și dr. Gheorghe Anca supleanți în consiliul local Dej, dr. Vasile Buta, dr. Tudor Dan, dr. Pop Nicolae și dr. Traian Longhin membri în consiliul local Bistrița iar dr. Ferezan și dr. Octavian Patăchi supleanți în același consiliu local, *Tribuna Ardealului*, nr. 242, 1941, p. 4.

²⁰ *Tribuna Ardealului*, nr. 241, 1941, p. 1.

²¹ În numerele din 14 și 17 august 1941 ziarul *Tribuna Ardealului* a publicat *Lista avocaților români din Transilvania de Nord*. Avocații români înscriși în Baroul Cluj la acea dată erau: 1. *Huedin*: dr. Andrei Alexandru, dr. Lupan Aurel, dr. Nossă Vasile și dr. Varna Sabin, 2. *Bistrița*: dr. Bălan Augustin, dr. Buta Vasile, dr. Caliani Valer, dr. Ceuca Gavril, dr. Dan Tudor Flaviu, dr. Ferezan Teodor, dr. Mihăilaș Mihail și dr. Timbuș Dănilă, 3. *Beclean*: dr. Moldovan Ioan și dr. Șioldea Victor, 4. *Dej*: dr.

Avocați români rămași în oraș au organizat viața politică-culturală a împușinatei comunități românești. Casa avocatului țărănist Romul Boilă a fost locul în care, imediat după 30 august 1940 Iuliu Maniu s-a întâlnit cu fruntași ai P.N.Ț. pentru a-i îndemna la rezistență pasivă în așteptarea unor vremuri mai bune. Cel care a condus însă comunitatea românească clujeană a fost avocatul Emil Hațieganu, despre care Aurel Socol junior scria în memoriile sale că a fost considerat „singura personalitate care, prin experiența, prestigiul și înțelepciunea sa practică, putea să fie fruntașul călăuzitor al celor rămași”²². Fiu al avocatului Aurel Socol, Aurel Socol junior, avocat la rândul său, a evocat în memoriile sale atmosfera din Clujul anilor 1940-1944 și parte din preocupările sale profesionale, imaginea despre sine ca avocat. A continuat în acei ani să profeseze în biroul său de pe str. Kossuth nr. 25 (azi 22 decembrie). De altfel, și-a început memoriile evocându-și profesia: „La 30 august 1940 eram tânăr avocat în Cluj...”²³. Un avocat, ne spune mai apoi, care a activat cu dăruire, cu ingeniozitate, cu convingerea că a pleda în favoarea românilor este, în ultimă instanță, un act politic și patriotic. Mărturisirea astfel: „...Deci reprezentăm mai întotdeauna pe pârâți și pe inculpați. Apărăm. Și fiindcă am pornit de la premisa că procesele îndreptate împotriva românilor sînt

Anca Gheorghe, dr. Coroi Alexandru, dr. Covalcic Mihail, dr. Cristea Gh. Wilhelm, dr. Mezei Ioan, dr. Micșa Iuliu, dr. Micșa Victor, dr. Mihali Victor, dr. Moldovan Ioan, dr. Pop Valer, dr. Prodan Ioan și dr. Tămaș Horațiu, 5. *Hida*, dr. Mihali Victor, 6. *Cluj*: dr. Baci Ștefan, dr. Bohățiel Alexandru, Bretan Vasile, dr. Cocian Florian, dr. Cosma Victor, dr. Costea Gheorghe, dr. Gherman Traian, dr. Giurgiu Traian, dr. Hațieganu Emil, dr. Hossu Vasile, dr. Lucian Alexandru, dr. Huza Vasile, dr. Maier Sabin Octavian, dr. Maxim Iuliu, dr. Millea Aurel, dr. Muntean Ioan, dr. Odăștean Alexandru, dr. Oros Iuliu, Pampu Eleonora, dr. Pop Ioan, dr. Pop Nicolae, dr. Pop E. Victor, dr. Porumb Grațian, dr. Răchițan Pompei, dr. Roman Dionisiu, dr. Șorban Wilhelm, dr. Socol Aurel, dr. Terente Vasile, dr. Tolciu Ioachim și dr. Tufan Alexandru, 7. *Târgu Lăpuș*, dr. Petruț Ioan, 8. *Ileanda*, dr. Bude Valentin, 9. *Lozna* dr. Pop Sabin, 10. *Năsăud*: Lupu Ștefan, Onoiaie Nicolae, dr. Pop Nicolae, dr. Șerban Ioan și dr. Tanco Teofil, 11. *Rodna*: dr. Jucan Aurel, dr. Loghian Traian și dr. Turcu Simion, 12. *Gherla*: dr. Boitor Ștefan, dr. Sonea Leontin, dr. Macavei Andrei, dr. Cașai Carol și dr. Orza Iosif, *Tribuna Ardealului*, nr. 264, p. 6 și nr. 266, 1941, p. 1.

²² Socol, *Furtună deasupra Ardealului*, p. 10.

²³ *Ibidem*, p. 7. Născut în 1914, s-a înscris în Baroul Cluj în 1940. Îl regăsim în 1942 în Tabelul nominal al avocaților de pe listele Tribunalului Cluj numiți curatori de falimente, supraveghetori de avere, curatori în alte cauze, curatori de sechestru și apărători în cauzele de căsătorii, A.N.D.J.C., *Fond Colegiul de avocați Cluj*, nr. 13/1941, f. 3.

99% un fenomen politic antiromânesc, fără vreo vină sau greșală personală din partea celor împricinați, am socotit că apărarea lor este tot un fenomen politic, așadar ideal și umanitar în același timp, și era de datoria mea să le fac pe bază ideală, deci gratuit. Neavând însă nici o avere personală, în afară de casa părintească locuită de familia mea (pentru achitarea căreia trebuia să mai plătesc mult), am încasat numai cheltuielile efective când dezbăteam în provincie: Hida, Jibou, Zalău, Dej, Bistrița, Baia Mare sau Budapesta etc., adică biletul de cale ferată și hotelul. Onorar, și de obicei mult sub nivelul „onorariului minimal” stabilit de lege (lege care n-a prevăzut situația excepțională și critică de atunci), luam numai în procesele de divorț sau unele penale de drept comun sau când clientul avea din belșug de unde plăti. Cu aceasta susțineam existența mamei și, un timp, a surorii mele”²⁴. Multe din procese vizau proprietatea, îndeosebi cea imobiliară, terenuri revendicate în baza decretului Consiliului de Miniștri nr. 1440/1941²⁵. Pornindu-se de la aserțiunea că înstrăinările de bunuri din anii 1918- 1940 nu s-au făcut într-un climat de libertate, se permitea prin decret desfacerea contractului de vânzare-cumpărare a proprietății, mobiliare sau imobiliare, dacă se demonstra că prețul de cumpărare a fost prea mic sau că a existat în momentul tranzacției vreo presiune directă sau indirectă asupra vânzătorului. Decretul urmărea să înlesnească redobândirea pământului de către maghiari, judecătorii tindeau să dea câștig de cauză reclamanților, și, mai ales în mediul rural, martorii erau adesea intimidați și, prin urmare, dădeau depoziții în favoarea reclamanților. Prima sentință era executorie, apelul fiind suprimat, iar pârâtul trebuia să predea proprietatea pierdută în termen de 15 zile (dacă era teren, inclusiv cu construcțiile de pe el) și să primească suma pe care o plătise inițial, în rate eşalonate pe timp de zece ani²⁶. Naivitatea țăranilor români care nu credeau decât în ultimul moment că așa ceva li se poate întâmpla, a îngreunat, își amintea Socol, sarcina apărătorului. Rememorând dificilele situații pe care le-a avut de soluționat scria că „...mai adesea eram chemat la dezbateri de abia la finalul procesului...Chemat în ultimul moment la judecătoria din provincie, nici nu mai aveam timpul fizic să studiez dosarul voluminos (căci erau mulți pîrîți așezați pe moșia destul de mare) și trebuia să improvizez, dar cum! Eram conștient de riscul total din punct de vedere economic pentru țăranii înprocesuați; cunoșteam toate dezavantajele decretului-lege 1440/41M.E.;

²⁴ Socol, *Furtună deasupra Ardealului*, p. 21.

²⁵ A fost publicată în *Tribuna Ardealului*, nr. 308, p. 4.

²⁶ Socol, *Furtună deasupra Ardealului*, p. 22.

știam în ce spirit și cu ce mărturii și expertize mă așteaptă instanța și numai o îndârjire cu clocot de 40° (cred că poate nici în somn n-am trăit sub 40° în acei ani, decât poate la pușcărie, eram doar la „răcoare”) îmi dădea tăria sufletească și iscusința inventivă a minții ca prin pledoarii improvizate: fierbinți și tăioase, logice și magice ca efect, să mătur toată mascarada și să storc hotărâri de salvare a acestor existențe și avuturi țărănești. În cei patru ani am reușit să salvez, realmente, apărând, peste 11.000 de existențe țărănești (inclusiv neveste, copii, bătrâni) în multe părți ale Ardealului de Nord, cum am înșirat și mai sus: Hida, Jibou, Zalău, Dej, Bistrița, Baia Mare etc. luptându-mă cu foștii moșieri: Bánfi, Teleki, Josika, Bethlen, Tüzes etc.”²⁷ Își aminti de experiența de la Jibou unde mersese în locul lui Emil Hațieganu, solicitat de țăranii din două comune învecinate, Inău și Săplacu, care îi comunicaseră cu o seară înainte că a doua zi urma să se pronunțe sentința iar dosarul are șase kilograme: „Am luat o coală albă de hârtie și stiloul și mi-am zis: „Soarta a două comune românești depinde de-acum de ingeniozitatea ta. Oricând (sau aproape) e posibilă o idee salvatoare. Găsește-o! Stoarce lămîia minții și află ceva”. Aveam peste 40° psihic. Și am găsit: mi-a venit o idee care părea extraordinar de juridică, de logică și putea fi pledată cu puterea persuasivă a evidenței, dar care se baza pe exact contrariul unui text legal, foarte rar întâlnit în practică, din codul de procedură civilă maghiară”²⁸. Reclamantii, Teleki János și István (nepoți de frate ai primului ministru de atunci Teleki Pál), își angajaseră un avocat din Budapesta, pe dr. Sóos József. Deși la dezbaterea de pronunțare de sentință avocații nu aveau decât un rol simbolic, Aurel Socol a reușit să capteze atenția și timp de cinci ore (de la ora 8,30 pînă la 13, 30) și-a susținut cauzele de anulare pe care le-a cerut „cu fermitate, persuasiv și cu ton, priviri și gesturi tranșante”²⁹. A lăsat prin aceste

²⁷ *Ibidem*, p. 23.

²⁸ *Ibidem*, p. 24.

²⁹ Reușise să transforme dezbaterea de pronunțare de sentință în dezbatere de constituire de proces, dar cercetând dosarul a aflat că jumătate din banii plătiți în mod corect de țărani au fost luați de un fruntaș politic liberal care fusese intermediar, și, deci, la conții Teleki nu ajunsese întreaga sumă, un motiv de netăgăduit de desfacere a contractului de vânzare-cumpărare. Hotărât dacă nu poate să câștige procesul măcar să nu-l piardă, l-a trăgănat pînă după război. Bună parte din procesele cu terenurile derivau din faptul că, pentru a preîntîmpina reforma agrară de după primul război mondial, mulți moșieri, de teama exproprierilor, au vândut în pripă terenuri; primiseră totuși de la săteni un preț bun, *Ibidem*, p. 25-27. Pe baza aceluiași decret a fost revendicată și fabrica Iris, cumpărată și dezvoltată de Banca Agrară, reclamantul, Farkas Simon, oferind prin avocatul său, în caz de câștig 50% din acțiuni orașului Cluj; Aurel Socol, avocatul Băncii, a câștigat însă acel proces, *Ibidem*, p. 28.

descrieri portretul unui avocat talentat care pledează cu mintea, cu sufletul, cu vocea, cu întreaga ființă³⁰. Nu a fost singurul avocat inimos, după cum colegial arăta, menționându-l și pe Aurel Stănescu, apărător și el, fără să ceară onorariu, al unor procese „antiromânești”. Nu i-a uitat nici pe colegii maghiari care, în opinia lui, și-au onorat profesia prin corectitudinea lor, amintindu-i pe Bors József (ajuns după război jurist la „Metalul Roșu”), Lakatos Endre, Sári István, frații Dároczi, Szatmári János și Váczi Coloman³¹.

Dr. Emil Hațieganu

Hațieganu a fost adus în septembrie 1944 în celulele Gestapoului din Cluj, unde el se afla deja de un timp, și-a dezvăluit admirația pentru

Memoriile sale îl aduc în prim plan și pe avocatul, profesorul, omul politic Emil Hațieganu, al cărui apropiat a fost, dezvăluindu-l în postura de conducător al comunității românești clujene (în raporturile sale cu lumea politică maghiară clujeană și cu cea din România) în pagini interesante pentru o istorie a vieții politice din acei ani. În același timp a lăsat prin scrisul său o mărturie de suflet, de atașament față de cel alături de care a împărțit detenția în sediul din Cluj al Gestapoului, la Budapesta și apoi la Győr. Observând că Emil

³⁰ Despre modul în care și-a gândit profesiunea mai arăta: „Activitatea mea de avocat îmi răpea cea mai mare parte a zilei și, uneori, și nopțile în călătorii de mai multe ori pe săptămână la diverse dezbateri în provincie sau la Budapesta. Înainte sau după dezbateri treceam și prin alte săli și asistam la lucrări. Când procesul opunea români, după o rapidă orientare asupra cauzei, mă adresam președintelui dezbaterii- fără să cunosc personal părțile și fără să am vreun mandat în acest sens- propunându-i o scurtă suspendare, să zicem o pauză de fumat, și-l asiguram că va fi scutit de munca migăloasă și mai adesea plicticoasă de a motiva sentința ce urma s-o aducă. De obicei, funcționarul ce sălășluia în magistrat, mai ales când era din Ungaria și nu bănuia spiritul care mă anima făcând această propunere (vorbec maghiara tot atât de bine ca oricare avocat maghiar născut), era de acord. În grabă, dar cu un ton de autoritate, luam de o parte părțile în litigiu și, reproșându-le că se luptă între ele, în loc să se apere împreună de greutățile cauzate de regimul horthyst, le îndemnă impetuos să se împace. Și o făceau. Toată lumea, inclusiv președintele, era mulțumită, cauza stinsă prin împăcare”, Ibidem, p. 28- 29.

³¹ Ibidem, p. 28.

curajul mai vârstnicului și influentului său concitadin: „Deci, s-a întors Bătrînul! A făcut acest gest extraordinar; pentru a rămâne fidel în clipe grele celor pe care i-a călăuzit timp de patru ani s-a întors, din siguranța familiei din București, tocmai în gura leului. Un gest ca al lui Regulus, demn de un roman! Nu cunosc echivalentul în istoria politică modernă a României”³².

Memoriile lui Socol dezvăluie valoarea prieteniei, a colegialității, a respectului față de celălalt, a solidarităților care nu s-au dezagregat în anii de tensiuni politice și naționale ci, dimpotrivă, au ajuns să salveze vieți. Ele mărturisesc că atmosfera din oraș nu a fost doar de ură, de teamă ci și de armonioasă conviețuire sau cel puțin, de toleranță, între români, maghiari și evrei³³. Alături de Emil Hațieganu, Aurel Socol s-a implicat în acțiuni umanitare de salvare a evreilor. S-a bucurat de recunoștința lor, de exemplu, de a fostului „avocat de mare prestigiu Fischer Iosif”³⁴. József Fischer a fost o personalitate marcantă a evreimii clujene, președintele comunității evreiești și al Consiliului Evreiesc, *Judenrat*³⁵ și din 1938 al Biroului Național Israelit din Transilvania și Banat (înființat la Cluj, în 1922)³⁶. Ginerele lui Fischer, avocatul clujean Resző Kasztner l-a abordat pe Socol în celula în care se aflaseră la un moment dat împreună în sediul Gestapoului din Cluj, împărtășindu-i planul de salvare a evreilor în care era atunci implicat³⁷.

³² Emil Hațieganu a fost arestat în timp ce se întorcea dintr-o vizită în România, *Ibidem*, p. 87.

³³ Apropos de relațiile civilizate, de prețuire din acei ani, evocă figura unui fost coleg de-al său, Gyárfás István, numit magistrat delegat cu cenzurarea presei române, care a închis adesea ochii la articolele mai incisive semnate de Socol în *Tribuna Ardealului*, ajungând în 1941 să fie dat afară din magistratură din această cauză, *Ibidem*, p. 30-31. Relevant este și faptul că, cel care a reușit să-i transfere pe Aurel Socol și Emil Hațieganu din detenția de la Budapesta, unde se aflau sub autoritatea germanilor, la Győr unde s-au bucurat de protecția și ospitalitatea episcopului, baronul Apor Vilmos, a fost contele Teleki Ernest, o mai veche cunoștință a lui Emil Hațieganu, *Ibidem*, p. 92-94.

³⁴ *Ibidem*, p. 64.

³⁵ Zoltán Tibori Szabó, *Frontiera dintre viață și moarte. Refugiul și salvarea evreilor la granița româno-maghiară (1940-1944)*, București, 2005, p. 139. Autorul a urmărit să demonstreze în această carte că nu s-a organizat o acțiune coerentă, sistematică de salvare a evreilor în România via Turda și deci, în opinia lui, Raoul Șorban și rabinul șef al Clujului Moshe Carmilly Weinberger și-au asumat merite pe care nu le-au avut, p. 135, 140-145.

³⁶ Gyémánt, *Evreii din Transilvania*, p. 108.

³⁷ Socol, *Furtună deasupra Ardealului*, p. 71. După ce s-a stabilit la Budapesta în 1942, Kasztner a organizat acțiuni de salvare a evreilor refugiați din Polonia și Slovacia;

Dacă Aurel Socol i-a salvat pe alții, el nu a putut fi salvat de la detenția în închisorile comuniste, de munca la canal și de domiciliul forțat în Bărăgan unde avocatul din anii '40, pasionat de profesia sa, a fost tâmplar, șofer, dulgher, electrician și pictor de biserici³⁸.

Alături de Aurel Socol și alți avocați români au încercat să-i ajute pe colegii evrei să treacă granița și să scape astfel de deportare. András Klein, fiul avocatului Miksa Klein, a fugit peste graniță la Turda în zilele care au urmat ocupației germane având o calduroasă scrisoare de recomandare din partea lui Emil Hațieganu către prefectul județului Turda, cu care s-a prezentat încrezător autorităților române; acestea însă l-au expulzat și astfel a ajuns în ghetoul din Cluj³⁹. Avocatul român Leontin Pop a permis familiei criticului literar Júlia Szilágyi să treacă spre Turda prin ferma sa de la Feleacu⁴⁰. A mai reușit să se salveze avocatul dr. Elemér Hirsch (cunoscut și ca fotbalist sub numele Csöves) ajungând la Turda împreună cu soția și cei doi copii ai săi⁴¹.

Finele războiului nu a pus capăt dramelor personale, schimbările de regim politic din primii ani de pace marcând destinele unor avocați și statutul profesiei în ansamblul ei.

după ocuparea Ungariei de către trupele naziste (19 martie 1944) a întreținut contacte în vederea salvării evreilor, cu membri ai Securității germane, cu oficiul condus de Adolf Eichmann (R.S.H.A.), însărcinat să aplice în Ungaria "*soluția finală*". Primul subiect de discuție cu diferiți oficiali germani a fost "*sânge pentru bunuri*" (Blut fuer Ware) prin care Germania urma să primească bunuri necesare efortului de război de la diferite țări neutre, cu ajutorul organismelor internaționale evreiești, în schimbul transferării populației evreiești din teritoriile ocupate în afară, în siguranță. A reușit să trimită spre Elveția două transporturi, primul cu 318 și celălalt cu 1.368 de evrei, majoritatea din Ungaria și Transilvania. După război s-a stabilit în Israel și a fost acuzat de unii de colaborare cu naziștii ceea ce i-a adus moartea în 1957, după ce a fost împușcat pe stradă de un tânăr din Tel Aviv. Viața sa l-a inspirat pe Robert St. John în scrierea romanului *The Man who played God*, *Encyclopaedia Iudaica*, Israel, 1972, vol. 10, p. 814- 816.

³⁸ Gheorghe I. Bodea, "Un omagiu de suflet", în Socol, *Furtună deasupra Ardealului*, p. 4. A ieșit din avocatură în anul 1947. În ședința Comisiei interimare din 12 noiembrie s-a luat act de cererea sa de încetare a profesiunii și constatându-se că nu mai profesează de la 1 aprilie 1947 s-a dispus ștergerea sa din tabloul avocaților, A.N.D.J.C., *Fond Colegiul de avocați Cluj*, nr. 19/1947, f. 27v.

³⁹ Szabó, *Frontiera dintre viață și moarte*, p. 136- 137.

⁴⁰ *Ibidem*, p. 154.

⁴¹ *Ibidem*, p. 151. Se pare că a plătit 70.000 de lei pentru a se salva.

VI. După război. Sfârșitul regimului democratic (1944-1947)

Sfârșitul celui de-al doilea război mondial a însemnat reconfigurarea politică a Europei, România intrând în sfera de dominație și interes a U.R.S.S.¹. Reintrarea nordului Transilvaniei în componența României, recunoscută prin Convenția de armistițiu semnată la 12 septembrie 1944 de România și Puterile Aliate, a pus problema administrării teritoriului redobândit. S-a decis în acest sens înființarea *Comisariatului pentru administrarea Transilvaniei eliberate* cu scopul de a reprezenta guvernul român în teritoriul recuperat și interesele populației din regiune. În fruntea instituției a fost numit un „înalt comisar”, în persoana avocatului clujean Ionel Pop. Comisariatul nu s-a mai deschis la Cluj, cum s-a preconizat inițial, ci a funcționat la București, în condițiile instaurării administrației militare sovietice începând cu 24 octombrie 1944.

După revenirea la România, în noiembrie 1944 comunitatea românească din Cluj s-a constituit în Uniunea Democrată Română, organizație în care intraseră și avocații Tiberiu Bucșa, Ștefan Baciuc, Iulian Chitta, Vasile Hossu, Aurel Hetco, Aurel Lupan, Petre Rebreanu, Ioan Muntean, Gheorghe Miclea și Ioan Pop².

Profitând de faptul că au deținut pârghiile administrative, rușii au sprijinit procesul de sovietizare a zonei în pofida promisiunilor că nu se vor amesteca în problemele interne; administrația civilă românească s-a restaurat doar în 6 martie 1945, data instaurării guvernului Groza în care comuniștii au primit câteva portofolii ministeriale³. În fața ofensivei comuniștilor, partidele istorice, țărănesc și liberal nu au rămas pasive, după cum arăta un raport al poliției din Cluj din 24 august 1945. Potrivit acestuia, între locurile de întâlnire ale maniștilor din Cluj se numărau și birourile avocaților dr. Aurel Stănescu și dr. Iustian Blaga, frunțași clujeni ai P.N.Ț. alături de colegii lor avocați Emil Hațieganu, Aurel

¹ Marcela Vultur, „Realități etnice și politice în Transilvania de Nord- după octombrie 1944”, în *Studii de istorie a Transilvaniei* (coord. Sorin Mitu, Florin Gogăltan), Cluj, 1994, p. 201- 203.

² Virgiliu Țărău, „Un oraș în tranziție. Negocierile dintre Frontul Național Democrat și Uniunea Democrată Română din Cluj (noiembrie 1944- martie 1945)”, în *Anuarul Institutului de Istorie „Gheorghe Barițiu”*, Cluj-Napoca, tom XLV, 2006, p. 231.

³ Vultur, „Realități etnice și politice în Transilvania de Nord”, p. 201.

Socol, Eugen Olteanu, Emil Blaga și Romul Pop⁴. Între liberalii activi în Cluj în acești ani s-a aflat Partenie Dan, înscris în 1945- 1946 în P.N.L. Tătărescu, fiind ales în delegația permanentă centrală a acestui partid⁵.

Una din primele măsuri luate de puterea politică a fost înlăturarea din spațiul politic și profesional a persoanelor incomode, prin epurare.

1. Epurarea

Epurarea avocaților s-a făcut pe baza Decretului-lege nr. 2446 pentru purificarea Corpului avocaților și a Legii nr. 643 publicată în *Monitorul Oficial* nr. 294 din 19 decembrie 1944. Precizările din articolul al doilea referitoare la cei *“în stare de nedemnitate și incompatibilitate morală de a face parte din Corpul avocaților”* atestă faptul că a primat acuzația de fascism. Ades întâlnită în primii ani ai epurărilor, această acuzație este legată de una din legitimările principale ale partidului, și anume, rolul pe care l-a jucat în înlăturarea lui Ion Antonescu, ruperea legăturilor cu Germania hitleristă și trecerea de partea Puterilor Aliate. Deportările, epurările și detențiile de la sfârșitul anilor `40 și din anii `50 au avut ca argument legăturile reale sau fictive ale avocaților cu fascismul, comunismul românesc timpuriu autodefinindu-se în primul rând prin opoziție cu fascismul⁶. Nu surprinde astfel că, potrivit specificărilor din articolul al doilea al Legii nr. 643, urmau să fie epurați avocații care: „a) s-au pus prin acțiuni proprii, sub orice formă, în slujba hitlerismului și a fascismului [...], b) au militat sub orice formă în vreo organizațiune politică sau paramilitară: legionară, fascistă sau hitleristă sau au pregătit calea instaurării dictaturilor de tip fascist în România, c) au militat propagând idei contra principiilor democratice ori influențați de asemenea concepții, au săvârșit presiuni, acte de teroare, schingiuri și omoruri, d) au ordonat sau săvârșit vreo crimă de război, e) au promovat în viața publică țeluri fasciste, hitleriste sau rasiste, f) au abuzat de dispozițiunile cu caracter legionar sau rasial, spre a trage foloase pentru ei sau pentru alții, g) au introdus, inspirat, susținut sau propagat în barouri spiritul hitlerist, fascist sau legionar, h) din motive de ordin politic sau rasial au introdus și practicat în barouri, față de colegii lor violențe, abuzuri, prigoană ori au hotărât excluderi ilegale din Corp, i) au fost judecați și înlăturați din

⁴ *Ibidem*, p. 202.

⁵ Ciupea, Țărău, *Liberali clujeni*, 2, p. 106- 107.

⁶ Katherine Verdery, *Compromis și rezistență. Cultura română sub Ceaușescu*, București, 1994, p. 128.

vreun alt Corp profesional, pe baza legilor de epurație."⁷ Urma să se aibă în vedere, conform articolului 17, perioada 1 ianuarie 1935- 23 august 1944. Avocatul supus cercetării urma să depună în timp de trei zile o notă detaliată a probelor pe care le invoca în apărarea sa iar martorii propuși urmau să fie chemați cu mandate de aducere⁸. După ce în 6 iunie 1945 s-a înființat Comisia de purificare a Corpului de avocați publici din România⁹, în Adunarea generală consultativă din 19 iunie 1946 a Baroului Cluj s-a discutat problema epurărilor, stabilindu-se că acestea se vor face în conformitate cu legea în vigoare la cerere-denumț și din oficiu; prima instanță era Comisia constituită în barou, ale cărei decizii se puteau ataca cu recurs la Uniune; unii membri ai baroului au propus să se facă publicitate pentru a se anunța începerea epurărilor și pentru ca aceia care cunosc fapte săvârșite de membrii baroului să facă denunțuri la barou arătând și dovezile¹⁰. Comisia de epurare a fost aleasă în ședința din 3 iulie 1946 a Consiliului Comisiei interimare a Baroului Cluj, fiind alcătuită din: dr. Aurel Munteanu (președinte), dr. Grațian Porumb, dr. Gheorghe Fekete, dr. Fogarasi Iózsef și dr. Sari István; membru supleant a fost dr. Frankel Maxim¹¹. Pentru că între timp numărul membrilor Consiliului a crescut, ajungând la 12, s-a decis în ședința din 4 decembrie 1946 modificarea componenței Comisiei de epurare astfel: președinte dr. Pompei Pitea și membri dr. Aurel Munteanu, dr. Gheorghe Fekete, dr. Fogarasi Iózsef și dr. Nagy Tiberiu. Membri supleanți au fost dr. Cornel Pop și dr. Aron Strul¹². În noiembrie 1946 Uniunea Barourilor din România a insistat pe lângă barourile locale pentru terminarea procedurii de epurare¹³. Epurarea a continuat și în anul următor, în condițiile în care unii avocați nu au răspuns cu promptitudine acțiunilor de acest fel, temporizându-le¹⁴.

⁷ Apud Lucia Cornea, „Intellectuali în epoca stalinistă. Epurarea și „reeducarea” avocaților din baroul Oradea (1945- 1953)”, în *Crisia*, nr. XXXIX, 2009, p. 271.

⁸ Vezi și Gruneanțu, *Istoria baroului Timiș*, p. 116- 117, 120-122.

⁹ Ion Zănea, *Politică și administrație în România (6 martie 1945- 1 martie 1946): Epurarea*, Oradea, 2004, p. 39.

¹⁰ A.N.D.J.C., *Fond Colegiul de avocați Cluj*, nr. 14/1946, f. 2r.

¹¹ *Ibidem*, f. 5r.

¹² *Ibidem*, f. 27v.

¹³ Cornea, „Intellectuali în epoca stalinistă”, p. 273.

¹⁴ Vezi și studiul de caz pe Baroul Oradea în care se demonstrează că unii membri ai Comisiei de epurare s-au sustras, sub diferite pretexte, de la procesele intentate colegilor lor, *Ibidem*, p. 272.

Astfel, Comisia interimară a Colegiului constata în ședința din 3 septembrie 1947 că în cauza de purificare a lui Ignat Bartha raportorul Nicolae Kertész „*deși a fost urgitat de mai multe ori nu a depus raportul nici până azi*”¹⁵; de altfel, în noiembrie, Comisia interimară a clasat cauza, considerând, pe baza raportului, că faptele respectivului avocat nu se încadrează în dispozițiile legii 643/1944¹⁶. O atitudine înțelegătoare a avut Comisia de purificare a baroului și pentru Gardó Andrei hotărând să nu deschidă acțiune împotriva lui deoarece nu intra sub incidența legii epurării iar din adresa Grupării Democratice Evreiești rezulta că nu a semnat nici memoriul din 15 septembrie 1940, prin care se cerea excluderea evreilor și românilor din barourile maghiare¹⁷.

În afara acestor preocupări impuse de puterea politică, avocații au continuat să fie interesați de profesiunea lor.

2. Statutul avocatului. Probleme profesionale

Din punct de vedere organizatoric, conducerea baroului, reprezentată de o comisie interimară, a fost subordonată Ministerului de Justiție și a fost inițial formată doar din opt membri. În ședința din 23 octombrie 1946 comisia a decis să intervină la prefectura județului pentru ca aceasta, la rândul ei, să intervină pe lângă Ministerul de Justiție pentru completarea numărului membrilor la 12. Intervenția a avut succes, astfel că până în decembrie 1946 comisia avea efectivul complet¹⁸.

Baroul Cluj s-a confruntat în primii ani de după război cu probleme cronice, transferate din perioada interbelică, precum cele legate de „*redresarea morală și ridicarea prestigiului corpului*” și de stagieri. În Adunarea generală consultativă din 19 iunie 1946 s-a decis ca stagiarii „*să facă practică în mod efectiv și cu toată conștiinciozitatea*”, și, pentru a putea fi verificați, li s-a impus să depună lunar la barou un raport de activitate detaliat¹⁹. A fost o hotărâre pe care Consiliul baroului și-a propus să o respecte astfel că în ședința din 9 octombrie 1946 a decis ca, în principiu, să li se prelungească stagiul tuturor avocaților stagieri care nu au depus lunar atare rapoarte și a și luat

¹⁵ A.N.D.J.C., *Fond Colegiul de avocați Cluj*, nr. 19/1947, f. 19v.

¹⁶ *Ibidem*, f. 27r.

¹⁷ *Ibidem*, f. 26r.

¹⁸ *Ibidem*, nr. 14/1946, f. 21r.

¹⁹ *Ibidem*, f. 2.

primele măsuri în acest sens: la cinci dintre avocații stagieri li s-a prelungit stagiul cu una, două sau trei luni²⁰.

Avocații au avut însă de surmontat și probleme specifice anilor postbelici. Unul din fenomenele principale în primii ani de după război a fost reîntoarcerea avocaților refugiați după 1940; 100 de avocați definitiv și patru stagieri care părăsiseră Clujul după 30 august 1940 au cerut reînscrierea, comisia hotărând în ședința din 12 iunie 1946 să nu li se perceapă taxă²¹. Revenirea refugiaților nu a făcut decât să agraveze o problemă esențială a primilor ani postbelici, cea a spațiului. S-a solicitat în acest sens să se intervină pe lângă Comisia de rechiziții pentru a se avea în vedere cererile celor care solicită camere pentru birouri²². Nici chestiunile financiare nu erau de neglijat într-o epocă instabilă politic și economic, astfel că s-a trecut în 1946 la clasificarea avocaților în vederea impunerilor față de stat, Uniune și barou. În 19 iunie 1946 s-au ales „*prin aclamație*” cei cinci avocați care urmau să conlucreze cu Consiliul baroului în vederea clasificării: dr. Augustin Bernád, dr. Aron Strul, dr. Marius Ciugudeanu, dr. Titu Maier și dr. Ștefan Baciuc. În adunarea din 26 iunie Consiliul Comisiei interimare a baroului a fixat șase clase ale avocaților în funcție de importanța lor și veniturile realizate: clasa I 50.000 lei lunar, clasa a II-a 25.000 de lei lunar, clasa a III-a 15.000 lei lunar, clasa a IV-a 10.000 de lei lunar, clasa a V-a 8.000 lei lunar și clasa a VI-a 5.000 de lei lunar, iar avocații stagieri 2.500 de lei lunar. S-a decis, de asemenea, perceperea cotizațiilor față de barou începând cu 1 aprilie 1946. Clasificările au stârnit nemulțumiri astfel că unii avocați au cerut să fie incluși în alte clase, inferioare celor inițiale²³.

Problemele profesionale au îmbrăcat treptat aspecte diferite odată cu înlăturarea regimului democratic.

3. Avocații clujeni în apărarea democrației

Alegerile din toamna anului 1946 au fost considerate atât de guvernanți (Blocul Partidelor Democratice²⁴) cât și de opoziția condusă

²⁰ *Ibidem*, f. 19r.

²¹ *Ibidem*, f. 1r. Lista avocaților refugiați care au cerut reînscrierea până în 1946 în Anexa nr. 8.

²² Cererea a fost lansată de Iulian Chitta în Adunarea generală din 19 iunie 1946, *Ibidem*.

²³ *Ibidem*, f. 4r.

²⁴ Blocul Partidelor Democratice s-a constituit în 17 mai 1946 în urma acordului de principiu dintre P.C.R., P.S.D. aripa Lothar Rădăceanu, P.N.L. aripa Gh. Tătărescu,

de P.N.Ț. decisive în lupta pentru putere. Comuniștii au dus o campanie electorală agresivă, au mobilizat un aparat administrativ important pentru a împiedica opoziția să desfășoare o campanie eficientă. Astfel, poliția și alte autorități au împiedicat distribuirea ziarelor și manifestelor opoziției, au împrăștiat întruniri ale liberalilor și țărăniștilor, s-au străduit să elimine candidații partidelor istorice de pe listele electorale²⁵. Ținte ale acestei ofensive antidemocratice au fost și avocații clujeni implicați în viața politică. Astfel, Simeon Curea jr., proaspăt absolvent al Facultății de drept din Cluj, unul din cei mai activi membri ai tineretului liberal din Cluj, a fost condamnat la două luni de închisoare pentru „*instigare publică*”, deoarece a participat în 1946 la Năsăud la congresul județean al P.N.L.²⁶. Presa comunistă cât și cea (quasi) independentă au dus o campanie de denigrare a rivalilor politici membri ai partidelor istorice, între care s-au numărat și avocați clujeni, cu scopul de a-i scoate din lupta electorală. Ionel Pop, nepotul lui Iuliu Maniu, era caracterizat în limbajul specific acelor ani „*lefegiu al intereselor revizioniste maghiare*”, „*agent horthyst*”²⁷ iar Emil Hațieganu, trădător al intereselor celor mulți deoarece „*în loc de a susține cauza dreaptă a obidiților țărani și muncitori români din Ardealul de Nord făcea afaceri cu reprezentanții regimului horthyst*”²⁸. Ca atare, jurnalistul *Tribunei Noi* socotea că e necesar ca atunci, în preajma alegerilor, alegătorul român nord-ardelean să-și deschidă ochii și să judece (dacă-l va vota sau nu). Se alăturase campaniei denigratoare și ziarul *Lupta Ardealului*, organul Regionalei Cluj a P.C.R., cu un articol intitulat „*Emil Hațieganu a colaborat cu călăii populației din Ardealul înrobii*”²⁹. Avocații liberali Xantopol și Negoțescu

P.N.Ț. aripa Alexandrescu, Frontul Plugarilor și Partidul Național al Poporului. Dominată de comuniști, această construcție politică și-a propus câștigarea alegerilor, Virgiliu Țărău, „Rezultatul real al alegerilor din 19 noiembrie 1946 în județele Cluj, Someș și Turda”, în *Studii de istorie a Transilvaniei* (coord. Sorin Mitu, Florin Gogăltan), p. 206.

²⁵ Bărbulescu Mihai, Dennis Deletant, Keith Hitchins, Șerban Papacostea, Pompiliu Teodor, *Istoria României*, București, 1998, p. 476; Țărău, „Rezultatul real al alegerilor din 1946”, p. 206-208.

²⁶ Ciupea, Țărău, *Liberale clujeni*, 2, p. 94-95.

²⁷ *Tribuna Nouă*, nr. 220, 1946, p. 3.

²⁸ *Tribuna Nouă*, nr. 312, 1946, p. 1-2. În numărul următor continua denigrarea lui Hațieganu în articolul „Văditele legături ale lui E. Hațieganu cu spionajul maghiar din România”, *Ibidem*, nr. 313, p. 1.

²⁹ *Lupta Ardealului*, nr. 73, 1946, p. 3.

au fost la rândul lor ținta atacurilor jurnalistice și judiciare. *Lupta Ardealului*, cerea în septembrie 1946 ca Xantopol (incomod prin propaganda liberală pe care a susținut-o în sate din jurul Clujului precum Coruș, Popești și Cara) să fie aspru pedepsit în legătură cu incidentele de la Sărmașu dintre câțiva țărani, "*instigați de Xantopol*" și însoțitorii bazarului Apărării Patriotice³⁰. Tribunalul militar Cluj l-a condamnat pe avocatul liberal la trei luni închisoare corecțională și jurnaliștii comuniști considerau că nu ar mai trebui să candideze; de altfel, s-a regizat și o procedură juridică în acest sens: invalidul Nicolae Suciu înaintase judecătorei urbane o contestație prin care cerea ștergerea din listele electorale a lui Xantopol³¹. Un alt fruntaș al organizației brătieniste, avocatul Ioan Negoșescu era discreditat "moral" deoarece, se scria, a apărut speculanți³². În fapt era un adversar politic deranjant prin cuvântările referitoare la situația politică internă, pe care le-a ținut în cursul anului 1946 în fața țăranilor și un avocat incomod deoarece a apărut-o pe șefa organizației liberale de femei din județul Someș, dr. Elena Huza Sighiartău, arestată pentru instigație³³. Într-o cheie moralizatoare a fost criticat și Zaharia Boilă, mai precis pentru afirmația că un avocat nu poate refuza apărarea nimănui așa cum nici doctorul nu poate refuza tratarea unui bolnav, oricine ar fi el (articolul se intitula sugestiv *Apărători și criminali*)³⁴.

Ținute într-o atmosferă de maximă tensiune, alegerile din 19 noiembrie 1946 ar fi dus la o victorie a țărăniștilor dacă rezultatele nu ar fi fost falsificate. Anunțate abia pe 22 noiembrie, rezultatele indicau o victorie copleșitoare a Blocului Național Democrat, cu 70% din voturi³⁵.

³⁰ *Lupta Ardealului*, nr. 22, 1946, p. 1.

³¹ *Lupta Ardealului*, nr. 50, 1946, p. 1.

³² Era vorba de Braun Gheorghe și Iszak Albert, acuzați că au cumpărat bumbac din Sighet pentru a-l revinde la Sibiu, *Lupta Ardealului*, nr. 49, 1946, p. 4. Originar din Slatina, militar de carieră, Negoșescu a studiat dreptul cât timp s-a aflat la Cluj și a părăsit apoi cariera militară. Refugiat în România după august 1940, a revenit la Cluj unde în 1945 reprezenta P.N.L. Brătianu în Comitetul de conducere al Centralei din Cluj a Asociației româno-americane.

³³ Ciupea, Țărău, *Liberale clujeni*, 2, p. 271.

³⁴ *Lupta Ardealului*, nr. 56, 1946, p. 1, 4.

³⁵ Se pare că atunci când și-au dat seama de proporțiile eșecului conducătorii comuniști au suspendat anunțarea rezultatelor și au trimis instrucțiuni prefectilor să "revizuiască" cifrele; Ana Pauker și alți comuniști au cerut acceptul Moscovei de a falsifica alegerile, *Istoria României*, p. 477. În județul Cluj, de exemplu, rezultatul real al voturilor a fost: BPD (Blocul Partidelor Democratice) a obținut 23% din voturi iar

În condițiile instaurării noului guvern condus de Petru Groza și încheierii Tratatului de pace din 1947 comuniștii au acționat în continuare pentru a elimina în integralitate opoziția politică. Lunile martie și mai au adus primele mari valuri de arestări în scopul intimidării opoziției³⁶, iar în toamna anului 1947 s-au intensificat atacurile la adresa membrilor partidelor istorice. Campania de presă denigratoare desfășurată cu un an înainte, a continuat în aceiași termeni. Avocatul țărănist Emil Hațieganu era numit „trădător, afacerist, demagog”; la fel au rămas în vizorul presei apropiații lui Iuliu Maniu, Ionel Pop și Emil Ghilezan, în contextul în care lui Iuliu Maniu i s-a intentat un proces de trădare³⁷. A profesa avocatura devenea tot mai riscant, dovadă cazul avocatului Stănescu, criticat în presa vremii deoarece l-a apărat pe plutonierul Alexandru Maier din comuna Gârbău, condamnat pentru că „a înjurat democrația” și a organizat „adunări subversive”. Avocatul era catalogat în paginile ziarului *Tribuna Nouă*, care s-a intitulat ziar independent, „cunoscutul apărător al speculanților și sabotorilor clujeni, mâna dreaptă a lui Emil Hațieganu” și acuzat, indirect, că a pus pofta de bani înaintea moralității³⁸. Liberalii au fost la rândul-le în continuare urmăriți, discreditați. Constantin Xantopol, după ce a fost înlăturat, după cum am văzut, de pe listele electorale, era în 1947 filat de securitate. În nota informativă din 24 februarie 1947 se afirma că, stând la masă în localul *Ursus* cu un student la drept și cu consulul francez Richard a afirmat că „în România nu a existat niciodată o teroare mai groaznică”, că „America și Anglia le dă ajutor pentru a răsturna acest guvern” iar în cea din ziua următoare, 25 februarie, se arăta că tot în localul *Ursus*, Xantopol s-a întâlnit cu studenți de la diferite facultăți din Cluj „și a început să facă un fel de propagandă contra regimului democrat”, chemând studenții să fie pregătiți „căci vor trebui să-și spună și ei un cuvânt alături de liberali care vor face tot posibilul a schimba situația din țară deoarece nu se mai poate trăi în acest fel”³⁹. Pe baza acestor note informative în 11 martie era înștiințat primul chestor cu privire la pericolul reprezentat de avocatul Xantopol deoarece „prin

PNT Maniu 42% și în oraș BPD 27% iar PNT Maniu 18%; în ceea ce privește distribuția voturilor pe instituții la Tribunal BPD a obținut 8% din voturi iar P.N.Ț. Maniu 59%, Țărău, „Rezultatul real al alegerilor”, p. 211.

³⁶ Adrian Cioroianu, *Pe umerii lui Marx. O introducere în istoria comunismului românesc*, București, 2007, p. 294-297.

³⁷ *Tribuna Nouă*, nr. 562, 1947, p. 1-2; 563, p. 1-2.

³⁸ *Tribuna Nouă*, nr. 572, 1947, p. 1, 3.

³⁹ Ciupea, Țărău, *Liberali clujeni*, 2, p. 457.

localuri publice, pe stradă, la locuință și în general în toate ocaziile caută a lansa diferite știri false” care au ca scop „de a produce nemulțumiri în rândurile populației, de a crea o stare de spirit defavorabilă regimului democrat din România, propagă ura de rasă împotriva naționalităților conlocuitoare și insulte aduce Marilor Puteri Aliate”⁴⁰. Ca atare, în 14 martie 1947 a fost arestat, iar în declarația dată o zi mai târziu, mărturisea că activează în P.N.L. Brătianu „din anul 1928, adică de 19 ani. Am fost refugiat și am practicat avocatura în București fără să fac altă politică decât acțiunea în cadrul Asociației refugiaților ardeleni cu sediul în București contra nemților și pentru redobândirea Ardealului, fapt pentru care am și fost urmărit împreună cu alții de Siguranța Generală București în anul 1943 sub stăpânirea Dictaturii Antonesciene... În primăvara anului 1945 am revenit la Cluj din refugiu și am reușit să mă pot instala în vechiul meu birou avocațial str. N. Iorga nr. 2 unde mă aflu și azi”⁴¹. Declara că după alegerile din noiembrie 1946 nu a mai avut activitate politică, și deși, se mai întâlnește în biroul său cu oameni politici nu au un plan de acțiune. Închis în lagărul de la Pitești, nu i-a fost ușor, colegul său de partid și de detenție Petre Bucoveanu relatând despre regimul penitenciar: „...Xantopol, de asemenea, suferă foarte mult, în afară de boala de diabet de care nu se mai vindecă, o duce foarte prost... Din punct de vedere al moralului toți, dar absolut toți, sunt cu moralul ridicat. Firește, au slăbit însă îngrozitor, nu sunt de recunoscut și dacă vor mai fi mult în situația alimentară de azi, nu știu câți vor scăpa cu viață, de aceea este bine să sfătuiți pe dna Xantopol să se ducă să-l vadă și să rămână mai mult în imediata lui apropiere pentru a-i mai trimite și ceva alimente, duce lipsă de toate orice va duce îi va face plăcere și în special să-i ducă biscuiți care se pot păstra mai mult timp.”⁴² La eliberare, în 29 august 1947 a dat o declarație în care, printre altele, se angaja să nu facă propagandă politică împotriva actualului regim „înțelegând să mă ocup în principal de profesiunea mea de avocat în Cluj”⁴³.

4. Sovietizarea prin cultură: A.R.L.U.S.-ul juridic la Cluj

„Unul din cele mai puternice instrumente de sovietizare a culturii și spiritualității românești”⁴⁴, A.R.L.U.S (Asociația Română pentru strângerea legăturilor cu Uniunea Sovietică), constituită în noiembrie 1944 la

⁴⁰ Apud *Ibidem*, p. 458.

⁴¹ Apud *Ibidem*, p. 459.

⁴² Apud, *Ibidem*, p. 460- 461.

⁴³ *Ibidem*, p. 460.

⁴⁴ Cioroianu, *Pe umerii lui Marx*, p. 109.

inițiativa lui C. I. Parhon, a cuprins o serie de intelectuali români din diverse domenii, profesori universitari, cercetători renumiți. Printr-o judicioasă organizare a reunit la doar o lună de la constituire bună parte din personalități ale culturii și științei românești iar prin secțiile pe care a reușit să le înființeze în acest scurt răstimp a reconstituit modelul de organizare a statului român cu toate componentele sale: biserică, armată, legiuitori, economie, învățământ, presă și artă, cultură și sport, devenind o largă pepinieră de cadre pentru noua putere⁴⁵. În acțiunea de ramificare în teritoriu, a fost vizat și corpul juriștilor din Cluj astfel că în 27 februarie 1947 a avut loc ședința de constituire a cercului A.R.L.U.S. al Justiției la care au participat, alături de magistrați, și avocați, unul dintre cei trei vicepreședinți aleși fiind avocatul Cornel Pop⁴⁶. Activitatea membrilor secției juridice A.R.L.U.S. s-a transpus și prin conferințe săptămânale, precum cele ale avocaților Alexandru Frunzescu (*Legislația muncii în U.R.S.S.*) și Semproni Lupaș⁴⁷ (*Finanțe publice, finanțe private în U.R.S.S.*)⁴⁸.

Se pare însă că avocații nu au fost prea doritori să se înscrie în asociație, cel puțin nu în ritmul dorit de autorități, astfel că membrii Comisiei interimare a Colegiului au căutat să-i impulsioneze. În ședința din 9 august 1948 s-a decis ca trei avocați definitivi (Ana Cenan, Doina Modola și Cecilia Vornicel) și doi stagieri (Traian Bosoancă și Eduard Haas) să caute „la domiciliul profesional pe fiecare membru al Colegiului, a-l invita a se înscrie în Arlus și a colecta sume benevole”⁴⁹. O lună mai târziu, în cadrul Adunării generale a Colegiului, președintele acestuia arăta că înscrierea în asociație este o datorie morală, de recunoștință față de țara vecină, eliberatoarea noastră: „...este o datorie morală a fiecărui membru a face parte din această asociație, căci Rusia sovietică este țara prietenă care ne-a desrobât de sub jugul hitlerismului, ne-a redat libertatea și independența”⁵⁰. S-au înscris atunci 14 noi membri.

⁴⁵ *Ibidem*, p. 118-123.

⁴⁶ *Tribuna Nouă*, nr. 394, 1947, p. 2.

⁴⁷ Semproni Lupaș (1907-1983) a fost fiul istoricului Ioan Lupaș, licențiat în drept la Universitatea din Lille. A colaborat la revista *Țara Noastră* în deceniul al patrulea al secolului XX. S-a căsătorit cu Lia Boilă, fiica lui Zaharia Boilă, Lucian Nastasă, *Intelectualii și promovarea socială. Pentru o morfologie a câmpului universitar*, Cluj, 2003, p. 51. În vara anului 1948 demisionează din Colegiu, A.N.D.J.C., *Fond Colegiul de avocați Cluj*, nr. 22/1948, f. 15v.

⁴⁸ *Tribuna Nouă*, nr. 503, 1947, p. 3.

⁴⁹ A.N.D.J.C., *Colegiul de avocați Cluj*, nr. 22/1948, f. 27r.

⁵⁰ Proces-verbal al Adunării generale a Colegiului din 2 septembrie 1948, *Ibidem*, f. 30r.

Dacă prin A.R.L.U.S. puterea politică a încercat să difuzeze ideologia comunistă în diferite corpuri profesionale, sindicalizarea a avut efecte nemijlocite asupra profesiei.

5. Sindicalizarea

Constituirea sindicatului avocaților Baroului Cluj a fost decisă în Adunarea generală din 23 iulie 1947, beneficiile sindicalizării fiind, potrivit publicisticii vremii, acelea că „se va garanta celor 400 de avocați din Cluj, posibilitatea de a-și apăra interesele profesionale și a se încadra în ritmul unei munci progresiste și creatoare”⁵¹. S-a ales atunci și o Comisie de studiu și informare alcătuită din Gheorghe Voșanu, Alexandru Frunzescu, Alexandru Fodor, Nicolae Kertész, Carol Bokor, Satmáry și Andrașiu care urma să facă propuneri pentru redactarea statutului de sindicalizare și să se ocupe cu revendicările profesionale. Tot atunci s-a decis înființarea unui Economat al avocaților și a unei cantine. Folosirea sindicatului pentru politizarea baroului reiese din decizia adoptată la acea ședință constitutivă ca sindicatul să intervină pe lângă Ministerul de Justiție pentru desființarea notariatelor publice din Ardeal, deoarece, se aprecia că „nu corespund intereselor democratice actuale, fiind o creație monopolistă”⁵².

Într-o atmosferă politică dominată tot mai mult de lupta împotriva rivalilor politici, a liber întreprinzătorilor identificați cu „sabotorii” și „speculanții”, avocații au fost chemați, prin sindicat, să susțină această vendeta politică. Astfel, în ședința comitetului sindical al avocaților din 5 septembrie 1947 s-a pus în discuție ca avocații să nu mai recruteze clienți din rândul sabotorilor, „pentru această categorie de infractori” baroul urmând a găsi o procedură de a desemna un apărător din oficiu. Măsura a fost interpretată de putere ca o cale de solidarizare a avocaților „cu eforturile de redresare economică” menită să le aducă prestigiu moral „mai prețios decât orice onorariu”⁵³. Era, astfel, una din metodele de „adaptare” a avocaților la un timp în care justiția și-a schimbat menirea și, în funcție de aceasta, structura. Menirea a fost, în principal, aceea de a-i elimina, prin condamnări, pe opozanții politici ai comuniștilor, și, pentru ca acest scop să fie mai ușor de atins, s-a recurs la o deprofesionalizare a magistraților prin introducerea judecătorilor populari,

⁵¹ *Tribuna Nouă*, nr. 510, 1947, p. 1.

⁵² *Ibidem*, p. 1.

⁵³ *Tribuna Nouă*, nr. 547, 1947, p. 1.

recrutați din toate categoriile de cetățeni dar mai ales dintre țărani. Asimilați din punctul de vedere al situației morale cu judecătorii de profesie, judecătorii populari erau menținuți în câmpul muncii „*cu scopul de a se asigura o continuitate cu corpul profesional și social*” din care făceau parte⁵⁴.

În preluarea deplină a puterii de către comuniști, după anihilarea partidelor și grupărilor politice opozante, înlăturarea monarhiei a fost ultimul act. Abdicarea regelui în 30 decembrie 1947 și proclamarea Republicii Populare Române în aceeași zi deschideau o nouă etapă în istoria României.

⁵⁴ *Tribuna Nouă*, nr. 552, 1947, p. 4.

VII. Avocatura în comunism (1948- 1989)

Schimbarea politică a adus cu sine depunerea unui nou jurământ de către avocați, conform articolului 8 al legii nr. 363 din 30 decembrie 1947. Potrivit acestuia, în termen de trei zile de la apariția legii, funcționarii publici aveau obligația de a depune următorul jurământ: *„Jur de a fi credincios poporului și de a apăra Republica Populară Română împotriva dușmanilor din afară și dinăuntru. Jur de a respecta legile Republicii Populare Române și de a păstra secretul în serviciu”*¹. Textul jurământului induce ideea unei lupte între putere și „dușmanii” ei, în care funcționarii publici trebuiau să fie de partea puterii, să o apere. Respectând legea, în 2 ianuarie 1948 Consiliul baroului s-a deplasat „în corpore” în fața primpreședintelui Curții de Apel Cluj *„unde a depus cuvenitul jurământ de credință față de R.P.R.”* și apoi a luat jurământul de credință a 203 de avocați definitivi ai Baroului Cluj².

Noul regim politic a intensificat acțiunea de exterminare a elitei politice interbelice, servindu-se de aparatele de represiune care au operat în primăvara anului 1948 arestări politice masive și de noua față a justiției dată, printre altele, de cei 42.000 de judecători populari din întreaga țară care și-au început activitatea la 1 martie 1948. Avocații nu au scăpat nici ei reorganizării.

1. De la barou la colegiu. Spre „avocatul de tip nou”

a. Reorganizarea profesiei

Înlăturarea din corpul avocaților a persoanelor indezirabile politice a fost anunțată în Proiectul de lege pentru desființarea Barourilor și înființarea Colegiilor de Avocați din România, din 18 decembrie 1947, semnat de ministrul Justiției, Lucrețiu Pătrășcanu, proiect care a stat la baza *Legii nr. 3 din 17 ianuarie 1948 pentru desființarea Barourilor și înființarea Colegiilor de Avocați din România*. Legea prevedea ca avocații să depună personal cereri de înscriere în noile colegii până la 31 ianuarie

¹ <http://www.cdep.ro>.

² A.N.D.J.C., *Fond Colegiul de avocați Cluj*, nr. 22/1948, f. 4r. În zilele următoare a continuat depunerea jurământului de avocați care absentaseră înainte.

1948; cei care nu respectau acest termen și cei ale căror cereri fuseseră respinse (adesea pe motive politice) nu mai puteau exercita profesia de avocat. Doar persoanele înscrise în colegiu aveau dreptul să păstreze calitatea de avocat și să desfășoare activitățile specifice profesiei³.

Sub pretextul “democratizării”, acest corp profesional a fost redus numeric și debilizat economic, financiar. Incomozi noului regim prin spiritul lor critic, prin curajul de a-și exprima liber opiniile, avocații trebuiau reduși la tăcere⁴. Una dintre măsuri a fost reducerea numărului lor. Ca atare, dacă în 1938 erau înscriși în Baroul Cluj 360 de avocați definitivși și 200 de avocați stagiaři, în anul 1947 erau doar 272 de avocați definitivși și 55 de avocați stagiaři⁵. Și acest număr a fost însă considerat prea mare astfel că prin Decizia 59/1948 publicată în Monitorul Oficial sub nr. 20337, s-a stabilit numărul membrilor Colegiului de Avocați din județul Cluj la 130 de avocați definitivși și 40 de avocați stagiaři⁶.

³ Nicoleta Chicinaș, „Efectele legii nr. 3 din 1948 asupra avocaților clujeni”, în *Revista de Științe juridice*, nr. 3, 2009”, p. 114.

⁴ Vezi, de exemplu, scrisoarea adresată în noiembrie 1948 de președintele Uniunii Colegiilor de avocați din R.P.R. președintelui Colegiului de avocați din Cluj în care afirma că avocații își permit să critice legile și regimul țării, rămasă a practicii profesionale din vechiul regim, *Ibidem*, p. 119.

⁵ *Ibidem*.

⁶ Cei 130 de avocați cuprinși în *Tabloul avocaților definitivși admiși în Colegiul avocaților din Cluj în baza Legii nr. 3/1948* au fost: Albon Emil, Alexandrescu Nicolae, Almașiu Tiberiu, Anca Cornel, Andrei Alexandru, Ausch Eugen, Baci Ștefan, Banu Sever, Benedek D. Desideriu, Bodin Dumitru, Bodo I. Vasile, Bodoczi Carol, Borbáth Samuil, Borda Emil, Brate Ioan, Bulbuc Eugen, Buzaș Ludovic, Căciulă Constantin, Călugăru Vasile, Câmpianu Virgil, Cenan Ana, Chitta Iulian, Ciugudeanu Marius, Comes Petru, Cristea Dimitrie, Cristea Vasile, Dank Desideriu, Daróczi Francisc, Demény Paul, Demian Aurel, Dorca Iosif, Drăgulescu Aurel, Dunca Eugen, Eger Zoltán, Erszyányes Samuil, Farkas Ernest, Fekete Gheorghe, Fekete Ladislau, Filip Teodor, Florea Gheorghe, Fodor Alexandru, Fogarasi Iosif, Frunzescu Alexandru, Gherman Traian, Giurgiu Sabin, Giurgiu Traian, Grosariu Aurelian, Hegedüs Alexandru, Hegyessi Victor, Hermann Ludovic, Hosszu Elemer, János Gáspár, Ignat Virgil, Indovics Hugo, Kaim N. Nicolae, Kertész Nicolae, Kleinhampel Ludovic, Krach Paul, Ladányi Vasile, Lazar Pompei, Leonid Iuliu, Lövinger Ștefan, Ludu Liviu, Lupaș Semproniu, Maier Titus, Mastan Dănilă, Maxim Iuliu, Micu Liviu, Micu Ovidiu, Mihail Victor, Modola Doina, Moga Eugen, Monduk Adalbert, Morariu Alexandru, Morodan Ioan, Moțiu Octavian, Mureșan Leontin, Mureșan George, Musatescu Grigore, Nagy Tiberiu, Nagy Grigore, Nemes Ștefan, Nemeth Gheorghe, Neumann Eugen, Nicoară Emil, Nicoară Iulian, Olteanu Eugen, Pitea Pompei, Podhraszki Ladislau, Poiana George,

Președintele Colegiului din Cluj, Gheorghe Voișanu, a intervenit pe lângă Ministerul Justiției în încercarea de a obține o mărire a numărului de avocați la 200 sau cel puțin la 182, pentru ca 130 să fie avocații particulari iar restul avocații publici și jurisconsulții. A invocat în sprijinul solicitării sale specificul Clujului, centru universitar, oraș care găzduia un Tribunal militar și în care activa o Curte criminală dar a subliniat și situația specifică a avocaților Colegiului: toți au fost admiși prin respectarea prevederilor legale iar unii dintre ei avuseseră de suportat greutățile refugiului și ale deportării, rămânând fără alte mijloace de trai⁷. De altfel, regimul politic a urmărit și reducerea puterii economice a acestui corp profesional stipulând admiterea în Colegii doar a celor pentru care avocatura era principala sursă de venit. Se anula astfel, în opinia avocaților clujeni, principiul competenței profesionale, cei mai bine pregătiți, mai talentați, și, în consecință, mai prosperi, urmând a fi înlocuiți cu avocați mediocri. S-a propus deci, ca criteriul de selecție să nu îl reprezinte veniturile ci îndeletnicirea (înlocuirea sintagmei *“principala sursă de venit”* cu *“principala îndeletnicire”*⁸).

Strădaniile președintelui colegiului de a obține alocarea unui număr mai mare de avocați au fost în zadar astfel că în Adunarea generală extraordinară a colegiului din iunie 1948, Gheorghe Voișanu le amintea celor prezenți că, datorită numărului redus de locuri, o serie de avocați au fost respinși de la reînscrisere, începând cu cei care au suferit condamnări penale sau disciplinare, cei care prin atitudinea politică au brutalizat *“oamenii nevinovați”* și cei care, deși au profesat în mod demn, aveau alte surse de venit. În 3 iulie 1948 a fost întocmită lista cu avocații definitiv și stagieri radiați din trei motive: lipsa cererii de înscriere/reînscrisere în Colegiul Cluj (cel mai des întâlnit, 31 din cei 43 de avocați definitiv fiind radiați din acest motiv), neplata cotizațiilor

Pop Cornel, Popoviciu Victor, Pop Alexandru, Pop Ioan, Porumb Grațian, Poruțiu Valer, Precup Ioan, Prodan Ioan, Rațiu Ioan, Rebreanu Petre, Retezan Simion, Roman Dezideriu, Ropan George, Roth Felix, Rusu Dumitru, Sári Ștefan, Simon Nicolae, Simu Vasile, Sinko Ștefan, Spielmann Eugen, Stan Vasile, Stănescu Bellu P., Struhl Aron, Suciu Virgil, Surdu Ioan, Szátmari Ioan, Temesi Francisc, Terente Vasile, Tudoran Dorift, Topan Ioan, Ujvári Francisc, Váczi Solomon, Vaida Felicia, Vasvári Alexandru, Vodă P. Alexandru, Voișanu Gheorghe, Weisz Francisc, Wolff Maria, Vornicel Cecilia, Vuia Liviu, *Tribuna Nouă*, nr. 737, 1948, p. 1, 4.

⁷ Chicinaș, „Efectele Legii nr. 3 din 1948”, p. 119.

⁸ *Ibidem*, p. 113.

(trei avocați) sau “incompatibilitatea” (nouă avocați definitiv)⁹. Nu au fost înscriși în tabel nici unii care aveau deja o pensie sau aveau “avere” alături de alții care, pur și simplu, nu au mai avut loc¹⁰. Etapele practice de parcurs de cei cărora li s-a interzis să-și exercite în continuare profesiunea au fost stabilite în ședința Comisiei interimare a Colegiului Cluj din 26 iulie 1948 când s-a decis ca avocaților radiați sau celor care nu au mai cerut înscrierea să li se trimită o adresă cu următorul conținut: *“Domnule avocat, în baza legii 3/1948 și în urma rezolvării recursurilor de către Uniunea Colegiilor de avocați din R.P.R. cererea dvs. de înscriere în Colegiu a fost definitiv respinsă și, în consecință, începând cu ziua afișării la Colegiu a listei definitive, nu mai aveți dreptul de a profesa avocatura, sub sancțiunile legale.*

Vă rugăm ca în termen de trei zile de la primirea prezentei a propune un avocat admis în Colegiu pentru lichidarea biroului dvs. avocațial.

Totodată vă aducem la cunoștință că aveți de achitat următoarele taxe restante până la 1 mai 1948...rugându-vă a le achita la casieria Colegiului în cel mai scurt timp.

*După satisfacerea acestor ultime obligațiuni urmează a vă prezenta la Colegiu spre a vă ridica actele dvs. original ce ați depus cu ocazia cererii de înscriere.”*¹¹ Astfel urmau să-și încheie cariera unii dintre avocați¹². Înlăturarea firmelor avea să fie ultimul act de îndeplinit, și, pentru a se convinge de realizarea lui, Comisia interimară a Colegiului a decis în septembrie 1948 să adreseze foștilor avocați o invitație în presă în acest sens (în *Lupta Ardealului și Igazság*) și să delege trei avocați stagieri pentru a controla dacă foștii avocați își mai mențin firmele (trebuiau să raporteze în scris constatările)¹³.

⁹ Lista din 3 iulie 1948 a avocaților definitiv și stagieri radiați în *Ibidem*, p. 112- 118. Deciziile de radiere fuseseră luate în 10 februarie 1948 (cu o singură excepție, a avocatei Maria Băliban, pentru care decizia a fost luată cu aproape doi ani mai devreme, în 24 iulie 1946), *Ibidem*.

¹⁰ A fost, de exemplu, cazul lui Kiss Andrei, în dreptul căruia Comisia Colegiului Avocaților din Cluj, formată din dr. Pitea Pompei, dr. Fogarasi Iosif și Alexandru Frunzescu, a notat următoarele: „*deși întrunește toate condițiunile cerute de art. 7 din Legea 3/1948, din cauza numărului limitat de locuri, nu a putut fi înscris*”, apud *Ibidem*, p. 117.

¹¹ A.N.D.J.C., *Fond Colegiul de avocați Cluj*, nr. 22/1948, f. 18r.

¹² Unii avocați au făcut recurs sau au înaintat noi cereri de înscriere în colegiu în anii următori. Unul din cei care a făcut recurs a fost Zaharia Boilă. În ședința din 17 noiembrie 1948 Comisia interimară a Colegiului a decis ca recursul său să fie înaintat Uniunii, „*după ce, în prealabil, solicitantul va plăti taxele legale*”, *Ibidem*, f. 49r.

¹³ Decizia s-a luat în ședința din 22 septembrie 1948, *Ibidem*, f. 37v.

Cu toate măsurile menite să fragilizeze numeric corpul avocaților și să-l subordoneze politic, rezultatele la sfârșitul anului 1948 au fost considerate nesatisfăcătoare de Ministerul Justiției care constata că *“corpul avocaților a fost cel din urmă care a înțeles să se încadreze în ritmul vremii”*¹⁴. Prin urmare, la întâlnirea reprezentanților Colegiilor de avocați din țară desfășurată în 13- 14 decembrie 1948 s-a subliniat că avocatul trebuie să îndeplinească un rol politic. Transmițând acest mesaj avocaților Colegiului Cluj întruniți în Adunare generală, președintele Colegiului menționa expres că *“rolul avocatului este un rol politic, rol de interpretare a legilor”*. Se dorea însă o *“interpretare”* conformă ideologiei politice dominante și nu o critică a legislației: *“legile regimului de democrație populară nu este permis să fie criticate din partea avocaților, ci numai interpretate conform dreptății și spiritului socialist”*¹⁵.

Politizarea avocaturii s-a accentuat prin Decretul- lege nr. 39 din 13 februarie 1950 prin care avocații au fost subordonați Ministerului Justiției¹⁶. Potrivit articolului 3, colegiile de avocați erau *„puse sub îndrumarea și controlul Ministerului Justiției”*. Prin același decret s-a urmărit schimbarea structurii sociale a acestui corp profesional și fragilizarea lui prin stabilirea unor noi condiții de intrare în corp. Erau considerați *„nedemni de a fi avocați”*, potrivit articolului 5: *„a) foștii moșieri și fabricanți, comercianții și toți cei care exploatează și au exploatat munca salariată, b) cei condamnați pentru infracțiuni care aduc atingere bazei politice, sociale sau economice a Republicii Populare Române sau pentru orice alte infracțiuni care vor fi apreciate de Consiliul Colegiului că fac pe cel condamnat inapt pentru profesiunea de avocat.”*¹⁷ În timp ce prin aceste prevederi se restrângea dreptul de a profesa al unor avocați formați în perioada interbelică, unii cu experiență în profesie, în articolul 4 se stipula că se pot primi în colegiile avocaților absolvenții școlilor juridice de un an și ai facultăților de drept fără examen de stat. Se deschidea astfel calea pătrunderii în corp a unor avocați vulnerabili profesional prin precara pregătire, dar mai ușor de manipulat politic.

Decretul stipula că organele de conducere ale colegiului sunt: Adunarea plenară, Consiliul Colegiului și Președintele. Adunarea

¹⁴ *Ibidem*, f. 55r.

¹⁵ *Ibidem*, Adunarea generală a Colegiului de avocați din Cluj din 21 decembrie 1948.

¹⁶ Decret nr. 39 din 13 februarie 1950 privitor la profesiunea de avocat, *Avocatura în România*, 2, p. 16- 17.

¹⁷ *Ibidem*.

plenară¹⁸, alcătuită din avocați definitivi și stagieri, avea atribuția alegerii Consiliului colegiului¹⁹. Acesta era ales pe timp de patru ani și era confirmat de Ministerul Justiției. Consiliul alegea, dintre membrii săi, președintele. Desigur, alegerile au fost formale, persoana ce urma să ocupe funcția de președinte fiind numită și apoi "aleasă". Dovadă este comunicatul confidențial din 23 aprilie 1956 al C.C.C.A. către Colegiul de avocați al Regiunii Cluj prin care se anunța înlăturarea lui Ioan Prodan din funcția de președinte și numirea lui Flaviu Micu. Se comunica tot atunci că "*alegerile vor avea loc în termen de cel mult trei luni de zile de la data prezentului ordin*"²⁰.

Politizarea și centralizarea s-au accentuat prin Decretul-lege nr. 281/1954, prin care s-a stabilit numirea la conducerea colegiilor a unor președinți salariați care nu mai aveau simultan calitatea de avocați pledanți, s-a hotărât înființarea pe lângă fiecare colegiu a unui serviciu de cadre și s-a constituit Consiliul Central al Colegiilor de avocați, cu rol de coordonare și control al Colegiilor de avocați²¹. Constituirea acestor noi structuri a dus la un mai susținut control asupra avocaților. Membrii colectivului serviciului de cadre, de exemplu, aveau ca sarcină să

¹⁸ Adunările plenare puteau fi ordinare și extraordinare. Potrivit art. 40 adunarea plenară ordinară se ținea odată pe an și avea ca obiect: să verifice activitatea Consiliului Colegiului, a președintelui și a birourilor colective de avocatură, să aprobe planurile și programele de activitate, să voteze bugetul anual al Colegiului și să facă propuneri asupra tuturor chestiunilor profesionale și a celor privitoare la organizarea justiției, precum și asupra problemelor interesând organizarea și exercitarea avocaturii. Adunările plenare extraordinare puteau fi convocate de Consiliul Colegiului sau de Ministerul Justiției, prin intermediul Consiliului Colegiului. De asemenea, se convoca la cererea unei treimi din numărul avocaților (art. 41), *Ibidem*, p. 22- 23.

¹⁹ Potrivit art. 42 Consiliul avea următoarele atribuțiuni: a) aplică hotărârile adunării plenare; b) înființează, organizează și controlează birourile colective de avocatură și face repartizarea avocaților; c) decide asupra cererilor de înscriere în Colegiu și transferarea dintr-o localitate în alta din cuprinsul județului respectiv, precum și asupra transferării de la un birou colectiv de avocatură la altul; d) numește directorii și personalul birourilor colective de avocatură, precum și personalul Colegiului; e) exercită atribuțiunile disciplinare potrivit normelor cuprinse în acest decret; f) execută bugetul în conformitate cu programul și planul de lucru; g) supraveghează buna funcționare a tuturor serviciilor; h) administrează bunurile Colegiului; i) întocmește anual tabloul avocaților definitivi și stagieri; j) întocmește rapoartele anuale despre activitatea Colegiului, *Ibidem*, p. 23- 24.

²⁰ A.N.D.J.C., *Fond Colegiul de avocați Cluj*, nr. 78/1955- 1956, p. 190.

²¹ Vezi și Gruneanțu, *Monografia baroului Timiș*, p. 74- 77.

participe o dată pe lună la una din sesiunile de plenară profesională, la adunările plenare ale birourilor colective, la conferințele de stagiu și la dezbateri în instanțe „pentru a putea cunoaște atitudinea și comportamentul tovarășilor avocați”²².

Punerea în aplicare a decretului nr. 281/1954²³ a fost discutată în Adunarea generală extraordinară a Colegiului de avocați Cluj din 5 decembrie 1954, convocată la solicitarea C.C.C.A., la care a participat și un delegat al Comitetului Central al Colegiilor (Camil Gal). S-a subliniat atunci că legea statua „*avocatul de tip nou*” adică cel care își desfășura activitatea „*cu cinste și demnitate în spirit colectiv, fără tendințe individualiste*”, în cadrul birourilor colective de asistență juridică²⁴. Biroul colectiv de asistență juridică urma să fie, în viziunea întemeietorilor lui, „*unitatea operativă de muncă organizatorică, profesională și cultural-educativă a fiecărui Colegiu de avocați*”²⁵. Avocații care nu se prezentau la biroul la care au fost repartizați de Consiliul colegiului de avocați în termen de 15 zile de la încunoștințare se considerau demisionați și urmau să fie radiați. Birourile erau conduse de un responsabil (cele până la 15 membri) sau de un director (cele care aveau peste 15 membri) care, fiind remunerat, nu avea dreptul de a profesa ca avocat pe timpul mandatului (își păstra însă toate drepturile care decurgeau din calitatea sa de membru al Colegiului).

Prin constituirea birourilor, prin „colectivizarea” muncii de avocat se urmărea de fapt întărirea controlului asupra activității avocațiale, se ataca statutul de profesiune liberală. S-a dispus în acest sens în 1954 ca firmele avocaților de la birourile personale din oraș să fie ridicate, permițându-se afișarea unei cărți de vizită, chiar și din metal, pe ușa biroului, dar nu la poartă²⁶.

Numărul birourilor componente ale Colegiului Cluj a fluctuat în funcție de reorganizările administrative succesive ale țării. În urma înființării regiunilor prin legea nr. 5 din 6 septembrie 1950, Regiunea Cluj a fost compusă din opt raioane: Aiud, Câmpeni, Cluj, Dej, Gherla, Huedin, Jibou și Turda cărora li s-au adăugat doi ani mai târziu alte șase: Bistrița, Beclean și Năsăud (rezultate din desființarea regiunii Rodna), Sărmașu și Luduș (rezultate prin desființarea Regiunii Mureș) și

²² A.N.D.J.C., *Fond Colegiul de avocați Cluj*, nr. 95/1955, f. 19.

²³ Textul decretului a fost publicat în Monitorul oficial nr. 34/21 iulie 1954; vezi și *Avocatura în România*, 2, p. 50-63.

²⁴ A.N.D.J.C., *Fond Colegiul de avocați Cluj*, nr. 68/1954, p. 185

²⁵ *Ibidem*.

²⁶ *Ibidem*, nr. 68/1954, p. 188.

Zalău (raion nou înființat). Ca atare, Colegiul de avocați al Regiunii Cluj cuprindea în 1955 Birourile Colective nr. 1 și nr. 2 Cluj²⁷ și Birourile colective din raioanele aparținătoare: Aiud, Beclean, Bistrița, Câmpeni, Dej, Gherla, Huedin, Jibou, Luduș, Năsăud, Sărmașu, Turda și Zalău, cu un total de 223 de avocați definitivși și 96 stagiaři. Restructurarea teritorială din 1960 în urma căreia raioanele Luduș și Sărmaș au trecut de la Cluj în componența Regiunii Mureș- Autonomă Maghiară iar raioanele Beclean și Jibou au fost desființate, a dus la reducerea numărului birourilor colective aparținătoare Colegiului Cluj. Astfel, în 1967 activau în orașul Cluj 114 avocați definitivși și un stagiar iar în celelalte birouri colective ale colegiului 78 de avocați definitivși și doi stagiaři²⁸.

b. Noi detenții, epurări și verificări în corpul avocaților

Pentru impunerea avocatului „de tip nou” un rol important l-a avut înlăturarea unora dintre avocații „de tip vechi” am spune, indezirabili politic, acțiune care a făcut parte din decapitarea elitei românești interbelice, și, în paralel, verificarea celorlalți, înființarea serviciului de cadre având un rol esențial în acest sens.

A continuat deci condamnarea unora din avocații activi în viața politică interbelică. Membri ai partidelor istorice, liberal și țărănesc, unii dintre ei ajunși la o vârstă venerabilă, implicați în viața politică de la început de secol, participanți la unirea din 1918, au fost arestați și condamnați. Țărănistul Ionel Pop, rudă, după cum am văzut, cu Iuliu Maniu, a fost arestat în 1948 împreună cu întreaga familie, suspectat fiind că dorește să organizeze rezistență armată în munți. I s-a intentat proces în mai 1953 și i s-a confiscat aproape întreaga avere, casa fiindu-i

²⁷ În primul birou erau 59 de avocați definitivși și 21 stagiaři și în al doilea 63 de avocați definitivși și 30 stagiaři, *Fond Colegiul de avocați Cluj*, nr. 79/1955- 1956, p. 203. Cu un an înainte, în 1954, biroul de asistență juridică nr.1 Cluj cuprindea 42 de avocați pledanți definitivși și șase avocați stagiaři asimilați provizoriu avocaților definitivși; biroul colectiv de asistență juridică nr. 2 Cluj cuprindea un număr de 37 de avocați pledanți definitivși și șapte avocați stagiaři pledanți asimilați provizoriu avocaților definitivși; biroul colectiv de asistență judiciară Aiud cuprindea nouă avocați și cel din Beclean patru, cel din Bistrița șase avocați pledanți definitivși și doi avocați stagiaři pledanți asimilați provizoriu avocaților definitivși.

²⁸ În 1967 rămăseseră în Colegiu birourile din Aiud (10 avocați definitivși), Bistrița (10 avocați definitivși), Câmpeni (3 avocați definitivși), Dej (11 avocați definitivși), Gherla (6 avocați definitivși), Huedin (10 avocați definitivși și unul stagiar), Năsăud (5 avocați definitivși), Turda (20 avocați definitivși) și Zalău (3 avocați definitivși și un stagiar), *Ibidem*, nr. 227/1967.

transformată în vilă pentru autorități; i s-a refuzat pentru un timp și pensia de avocat, reușind să-și câștige pâinea din scris²⁹.

Înființarea în ianuarie 1950 a unităților de muncă în scopul „reeducării elementelor dușmănoase ale R.P.R.” și al „pregătirii și încadrării lor pentru viața socială în condițiunile democrației populare și construirii socialismului”³⁰ a fost o nouă cale de îndepărtare a celor considerați un pericol pentru noua „democrație”. În 17 aprilie 1950, Teodor Giurgiu, *chiabur*, *fost avocat*, fusese propus pentru a fi trimis în unități de muncă pe timp de doi ani deoarece „în trecut a fost membru în PNL Brătianu, în prezent se manifestă ostil contra regimului, critică legile și Constituția RPR, agită populația contra măsurilor luate de Guvern și lansează zvonuri alarmiste”³¹. În 1951, după ce a fost eliberat din lagărele de muncă, era din nou semnalat securității pentru *zvonuri alarmiste*, pentru că incita la împotrivire față de regimul politic și față de U.R.S.S.³². În august 1952 unitățile de muncă au devenit „colonii de muncă” fiind trecute, ca și închisorile, sub comanda Ministerului de Interne³³. Leontin A. Mureșan, înscris în tineretul liberal în 1931, membru al facțiunii Brătianu, a plătit și el pentru opțiunea sa politică, fiind internat pentru 60 de luni în colonii de muncă și închis (la Bragadiru, Popești Leordeni, Mogoșoaia, eliberat fiind în 1953)³⁴. A trecut prin colonii de muncă din 1952 și Edmund I. Pop, activ în P.N.L. Tătărescu și după 1945; în deceniul al șaselea era în evidențele securității, considerat periculos prin relațiile cu „unele elemente foste în PNT” și pentru funcția pe care a deținut-o în partid³⁵. Un alt avocat liberal condamnat pentru convingerile sale a fost Emil Borda, închis între 1952-1956 la Galați, Ghencea, Caransebeș și Gherla, ca „un element ce nu prezintă încredere regimului nostru”, deoarece a făcut politică liberală începând cu anul 1929 când s-a înscris în P.N.L. Brătianu. În 1952 se

²⁹ Limbeanu, *Ionel Pop*, p. 133- 134. Potrivit mărturiei fiului său a fost salvat de la detenție de intervențiile lui Constantin Daicoviciu și Silviu Dragomir.

³⁰ Unitățile de muncă au fost înființate prin decretul Prezidiului Marii Adunări Naționale a R.P.R. din 13 ianuarie 1950. Durata reeducării era între șase luni și doi ani cu posibilitate de reducere sau prelungire (dar nu mai mult de cinci ani), *România. Viața politică în documente. 1950*. București, 2002, ed. de documente întocmită de Alesandru Duțu, Elena Istrățescu, Maria Ignat, Ioana Alexandra Negreanu, Vasile Popa, Alexandru Oșca, Nevian Tunăreanu, p. 31.

³¹ Apud Ciupea, Țărău, *Liberali clujeni*, 2, p. 158.

³² *Ibidem*.

³³ Cioroianu, *Pe umerii lui Marx*, p. 300.

³⁴ Ciupea, Țărău, *Liberali clujeni*, 2, p. 264.

³⁵ *Ibidem*, p. 312.

recomanda să fie încadrat în colonie de muncă considerat ca „fiind un dușman înfocat al regimului actual”³⁶.

Condamnat pentru politica liberală susținută a fost și unul din prefecții de odinioară ai Clujului, Eugen Dunca. După doi ani de domiciliu obligatoriu a fost închis până în anul 1954. Informatorii securității îl considerau periculos pentru că, având în vedere experiența sa politică, era capabil „să inițieze și să îndrumeze elemente mai tinere la o eventuală activitate”³⁷. Îl găsim în *Tabelul nominal cu avocații necorespunzători sub aspect politic-social și profesional* din anul 1957 în care se specifica că are 66 de ani, a absolvit în anul 1921 și profesa din 1923, era de origine socială „muncitorească, fără avere”, profilul social „burghezo-moșier 268 iug. teren, 1 casă cu o apart. în Cluj”, și a fost reținut, din 1950, timp de patru ani pentru politică P.N.L. din trecut. Era caracterizat astfel: „Înscris în PNL anul 1925 unde a depus o întreagă activitate. 1933 – ales deputat liberal și numit prefect de Cluj, în care calitate a funcționat până în anul 1937. În anul 1945 activează în PNL Tătărescu și a fost ales deputat. În anul 1949 i-a fost expropriată moșia odată cu lichidarea moșierimii, stabilindu-i-se domiciliul forțat la Turda. Profesional este bine pregătit. Caută a-și ridica nivelul ideologic studiind problemele marxist-leniniste. Respectuos în fața instanțelor. Corect în relațiile colegiale și sociale. Participă efectiv la viața de colectiv.”³⁸ Liberalul Constantin Xantopol deși fusese închis în cursul anului 1947 a întreținut după eliberare relații cu liberalii crezând că noul regim va avea o viață scurtă. Potrivit informatorului „Codru Ionel”, în toamna anului 1949 era convins că până în primăvară regimul politic se va schimba și astfel îndemna la „hotărâre, curaj, rezistență”, pentru că momentul se apropie. În 29 septembrie 1949 informatorul s-a întâlnit din nou cu Xantopol de la care a auzit despre simpatiile liberale ale lui Richard Filipescu, fost procuror de Curte de Apel și fost avocat, și a aflat de întâlnirea lui Xantopol cu Zaharia Boilă cu care a discutat „programul minim de guvernare în viitor”. „Îmi spunea că Boilă, care de altfel era unul din cei mai apropiați oameni ai lui Maniu (considerat om foarte inteligent și mult apreciat de Maniu), preconiza ca Maniu și Brăteanu în viitor să figureze în Sfatul înțelepților Țării, mai presus de guvern alături de Rege ca sfetnici ai regelui”³⁹. Delatorul a intrat în contact cu el și în primăvara anului 1950, aflând

³⁶ Ibidem, p. 44- 48.

³⁷ Ibidem, p. 129- 131.

³⁸ A.N.D.J.C., *Fond Colegiul de avocați Cluj*, nr. 114/1957.

³⁹ Apud Ciupea, Țărău, *Liberali clujeni*, 2, p. 462.

știri despre cercul juriștilor clujeni: „mi-a mai spus că Voișeanu, fostul președinte al Colegiului avocaților Cluj, în timpurile când s-au făcut epurările la Colegiu a fost la el /la Xantopol/ și i-a spus că dorește să-l ajute cu toate forțele să intre în Colegiu”⁴⁰. În acel an Xantopol a fost internat pentru doi ani într-o unitate de muncă, iar între noiembrie 1952- decembrie 1954 a avut domiciliu obligatoriu la Brețcu (Covasna). A decedat în noiembrie 1959⁴¹. Nu au scăpat de supravegherea securității în anii '50 nici Corneliu Anca⁴², închis la Jilava și Văcărești deși avea deja o vârstă venerabilă (76 de ani) și Augustin V. Pordea, arestat în noiembrie 1961 și condamnat pentru uneltire. Eliberat în 1962 i s-a fixat domiciliu obligatoriu la Rubla (Brăila)⁴³.

Dacă unii avocați au fost îndepărtați din viața publică și profesională, alții au trecut printr-un proces de epurare și de verificare a dosarelor, pus în practică prin serviciul de cadre înființat în 1954. Verificările avocaților, ce trebuiau făcute cu multă discreție⁴⁴, urmăreau să depisteze dacă „au origine socială nesănătoasă ca fii de chiaburi, fii de moșieri, fii de bancheri, foști deblocați etc.”⁴⁵. Numărul de referințe pentru a se verifica „compatibilitatea” avocaților cu noul regim ajunsese la 15-30, câte 2-3 referințe privitoare la fiecare perioadă de activitate a persoanei. Referatele trebuiau să cuprindă următoarele informații despre cel în cauză: pregătirea profesională, comportarea în societate, dacă este cinstit, conștiincios, muncește, primește critica, este îngâmfat, ce politică a făcut înainte și după 23 august 1944, dacă ia parte la mitinguri și

⁴⁰ Apud *Ibidem*, p. 464. Numele său era amintit și în documentul intitulat *Sinteză informativă întocmită de Direcția Securității Capitalei asupra activității Partidului Național Liberal-Bejan, Partidul Național Liberal-Brătianu și Partidul Social Democrat Independent*, din 1 martie 1950. Se aprecia că majoritatea membrilor P.N.L.-Brătianu, prin atitudinile lor pesimiste față de situația politică internațională devin ostili regimului, instigând și preconizând un inevitabil război. În acest context era amintit și avocatul Xantopol, *România. Viața politică în documente*. 1950, p. 71.

⁴¹ Apud Ciupea, Țărău, *Liberale clujeni*, 2, p. 465- 471.

⁴² *Ibidem*, p. 10.

⁴³ *Ibidem*, p. 339.

⁴⁴ În procesul verbal din 19 aprilie 1955 se arăta că este necesară „securitatea documentelor de cadre și în special tovarășii să fie atenți atunci când tovarășii avocați vin la serviciul de cadre pentru a nu se observa materialul ce se lucrează la serviciul de cadre”, A.N.D.J.C., *Fond Colegiul de Avocați Cluj*, nr. 95/1955, p. 29; în scrisoarea adresată de C.C.C.A. în 27 noiembrie 1955 Colegiului de avocați Cluj, care are ștampila Strict secret, se atrăgea din nou atenția asupra discreției demersurilor de verificare, „pentru a nu da naștere unei atmosfere de neliniște”, *Ibidem*, p. 42.

⁴⁵ *Ibidem*.

ședințe, dacă are spirit de observație și orientare, dacă are sau nu „*metode de comandă*”, cum pune și lămurește problemele, și dacă studiază ideologia marxist-leninistă. Se recomandă ca referentul să dea informații, în cazul în care avea, și despre membrii cei mai apropiați ai familiei⁴⁶. Potrivit unei solicitări din 19 aprilie 1955 se dispunea „*să se ceară câte o adeverință de la Sfatul popular pentru a cunoaște situația materială și în ce categorie socială este clasificat, de asemenea și o adeverință să se vadă dacă a fost trecut pe listele electorale*”⁴⁷. Se raporta că la 1 ianuarie 1956 din cei 318 membri ai Colegiului de avocați al regiunii Cluj 71 (26 de avocați defini-tivi și 45 stagiați) aveau dosare întocmite conform instrucțiunilor C.C.C.A.-ului elaborate în mai 1955⁴⁸. Pe baza verificărilor a continuat înlăturarea din colegiu, din rațiuni politico-ideologice, a unor avocați cărora în 1948 li s-a permis să activeze. Unul din ei a fost Roth Felix, îndepărtat din colegiu în 1957 din cauza originii sale burgheze și a mentalității „*strict burgheze*” (motiv pentru care fusese exclus și din P.M.R.). Se arăta că avea 45 de ani, fusese înscris în barou din 1933, anul în care a absolvit facultatea, și deținea 1/3 din averea părinților care consta din trei blocuri cu trei etaje în Cluj (naționalizate), un bloc cu patru etaje în Viena, 34.000 de dolari și 7.000 de lire sterline în bănci din Londra. Înlăturarea avocaților ce proveneau din familii înstărite, incompatibile cu noua orânduire ce propunea în schimbul liberei inițiative și a proprietății private, înregimentarea, obediența politică și proprietatea comună, a fost o țintă a puterii ce urmărea schimbarea structurii sociale a acestui corp profesional. Avocații de „*origine nesănătoasă*”, burgheză sau mic-burgheză, au fost înlăturați și sub pretexte ca recrutarea de clientelă pe căi ilegale sau onorar în afara colectivului.

Instrumentalizarea politică a profesiei s-a produs și prin reglementări referitoare la procese și comportamentul avocaților față de clienții lor. După ce în anii 1948-1950 o serie de avocați au fost numiți ca apărători din oficiu ai criminalilor de război⁴⁹, în deceniul al șaselea s-au făcut presiuni asupra avocaților care preluau procese politice, cerându-li-se să nu fie decât simpli figuranți ai barei, lipsiți de vreo simpatie firească, umană față de clienții lor. Astfel, în septembrie 1955 s-a preluat în cele două birouri colective de asistență juridică din Cluj directiva

⁴⁶ *Ibidem*, p. 208

⁴⁷ *Ibidem*, p. 28.

⁴⁸ Raportul e datat 3 ianuarie 1956 și semnat de șeful Serviciului de cadre, Ioan Alb, *Ibidem*, p. 12.

⁴⁹ *Ibidem*, nr. 24/1948.

prin care li se interzicea avocaților să meargă în penitenciare, în zilele de acces, împreună cu membrii familiei celui arestat, pe motiv că „prezența acestora în fața penitenciarelor îngreunează munca personalului de pază și dă un aspect urât intrării în penitenciar”, li se interzicea să le transmită arestaților informații despre familie și să meargă la penitenciar în alte zile decât cele de acces și în scopuri „cum ar fi obținerea de vorbitor pentru familia arestatului, aducerea de pachete, obținerea de referințe de bună purtare a arestatului etc.”⁵⁰

Avocații nu trebuiau să deranjeze puterea nici în procesele privind avutul obștesc, și acestea, multe, cu substrat politic. Faptul că unii avocați și-au exercitat cu profesionalism rolul de apărători ai inculpaților a nemulțumit puterea, dovadă discuțiile din cadrul plenarei C.C. al P.M.R. iunie 1958, prelucrată, și aceasta în cele două birouri colective de asistență juridică din Cluj. Se constatase în cadrul plenarei că „avocații prin pledoariile lor iau de cele mai multe ori atitudine necorespunzătoare, adeseori dușmănoasă, cu ocazia proceselor privind avutul obștesc și măsurile necesare pentru apărarea proprietății socialiste”⁵¹, că numeroși avocați „recurg la tot felul de practici învechite, se dedau la provocări cu caracter dușmănos la adresa organelor Miliției, Procuraturii și Justiției și uneori chiar manifestări dușmănoase față de regimul democrat-popular, cu scopul de a trăgăna soluționarea proceselor și a scăpa de pedeapsă cu orice preț, pe jefuitorii avutului obștesc”⁵². Onestitatea față de profesie s-a dovedit deci periculoasă în acei ani, apărătorii riscând, dacă își făceau cu dăruire, talent și pricepere profesia, să ajungă ei înșiși inculpați.

În această ecuație a controlului politic asupra avocaților a avut un rol și avocatura clandestină.

2. Avocatura clandestină

Combaterea avocaturii clandestine, dincolo de scopul principal, profesional, declarat, de a înlătura concurența neloială, a avut și ținte politice: urmărirea avocaților excluși din Colegiu care, pentru a supraviețui, și-au exercitat profesia sub acoperirea altor îndeletniciri⁵³, înlăturarea celor necorespunzători politic și supravegherea avocaților activi.

⁵⁰ A.N.D.J.C., *Fond Biroul Colectiv de asistență juridică nr. 2 Cluj*, nr. 5/1955, f. 267r.

⁵¹ *Ibidem*, nr. 11/1958, f. 1r.

⁵² *Ibidem*.

⁵³ De exemplu, în cursul anului 1955 Iosif Schuller, exclus anterior din Colegiu „pentru atitudinea sa fascistă din trecut”, a fost pârât că practica avocatura clandestină în biroul său de copiat acte și traduceri, *Ibidem*, nr. 78/1955-1956, p. 80.

Scopurile multiple ale acestei acțiuni se reflectă și în denumirea resortului constituit în cadrul Colegiului numit Resortul control profesional și depistarea avocaturii clandestine. Înlăturarea avocaturii clandestine ținea, în fapt, de interesul puterii de a controla avocatura în ansamblul ei, de a o manipula în propriul avantaj. Ca atare, primele măsuri în această direcție s-au luat din anul 1946. În ședința Consiliului baroului Cluj din 25 septembrie, prim președintele Curții Marțiale, colonelul Barbu, a pus problema modului în care se practică avocatura și se recrutează clientela pe stradă, în curtea Curții Marțiale, pe culoarele acestei Curți și pe trotuarul din fața Operei. Ca atare, Consiliul a decis să interzică staționarea avocaților, definitiv și stagieri, pe porțiunea trotuarului de la colțul dinspre str. Budai Nagy Antal (azi Calea Dorobanților) a Curții de Apel și până la cazarma Sf. Gheorghe, precum și pe trotuarul din fața acesteia și parcul din spatele Operei, sau trotuarul din fața Operei, precum și luarea de contact cu justițiabilii pe această porțiune. Domnul colonel Barbu urma să ordone interdicția avocaților de a staționa pe porțiunea de la poarta curții instanței militare și până la intrarea în clădire, permițând avocaților luarea de contact cu justițiabilii numai în camera avocaților sau cel mult pe sala Curții. Urma să interzică accesul avocaților în birourile Curții în dupăamiezele de miercuri și sâmbătă, în duminici și sărbători legale⁵⁴.

Acțiunile pentru depistarea avocaturii clandestine au continuat în deceniile următoare, constituindu-se un Colectiv pentru depistarea avocaturii clandestine ai cărui membri erau repartizați pentru a controla documente depuse la Tribunalul orașenesc și la cel regional, la registratura cărților funciare ale Notariatului de Stat și alcătuiau referate de activitate săptămânale. S-au deferit procuraturii persoane care recrutau justițiabili pentru diferiți avocați și aveau acces în grefele instanțelor din orașul Cluj. Suspiciuni au ridicat persoanele puțin educate, care nu ar fi avut cum să stăpânească un limbaj juridic și să dețină o mașină de scris. S-au identificat acte depuse la registratura Tribunalului Cluj care trădau, prin formă și conținut, faptul că au fost alcătuite de aceeași persoană. De asemenea, s-au depistat copii ale actelor făcute pe imprimare șapirografiate. Cele mai răspândite cauze în care s-a apelat la avocați clandestini au fost cele de divorț⁵⁵.

⁵⁴ *Ibidem*, nr. 14 /1946, f. 18r.

⁵⁵ *Ibidem*, nr. 99/1956, nr. 148/1959- 1960.

Nr. 3742/1960

Cluj, 17 august 1960

Catre

MINISTERUL JUSTITIEI
Direcția avocaturii și a jurisconsulților

București

Problema avocaturii clandestine, care constituie un fenomen în continuă creștere atât în orașul, cât și în regiunea Cluj, a format o principală preocupare a actualului Consiliu, încă de la începutul activității sale.

Pentru combaterea și preîntâmpinarea acestui fenomen, Consiliul Colegiului a luat toate măsurile necesare, reorganizând echipele de control de pe lângă fiecare birou colectiv și activizând munca de control a acestora printr-o planificare prealabilă, care a cuprins atât instanțele judecătorești (grefele, secția cărții funciare, incinta Tribunalului etc.), cât și locurile mai frecventate (gara, stația de autobuse, incintele instituțiilor mai importante).

Activitatea desfășurată de organele de control, în general, a fost cât se poate de bună, mai ales în orașul Cluj, unde în cursul anului curent au fost constatate nu mai puțin de 66 cazuri de redactări de acte juridice de către persoane clandestine.

După cazurile semnalate prin procesele verbale de control au fost verificate atent de tov. Președinte și responsabilul resortului, pentru cazurile mai evidente și grave a fost sesizată Miliția Regională Cluj sau Procuratura orașului Cluj, pentru cercetare și trimiterea infractorilor în judecată.

Din partea organelor de cercetare - Miliția și Procuratura, - n-am primit însă sprighinul necesar și nici o înțelegere justă a scopului urmărit de noi, de a stirpi avocatura clandestină, care se practică pe o scară mare, mai ales în orașul Cluj.

În primul rând sesizările noastre se rezolvă cu mari întârzieri, iar în al 2-lea rând, acestea sînt soluționate aproape exclusiv, prin ordonanțe de refuzarea pornirii procesului penal. Motivarea dispoziției de refuzarea pornirii procesului penal este aproape stereotipă, fie că redactorul actului juridic este cu titularul actului prieten sau veche cunoștință, rudenie, colocatar etc., fie că nu s-ar fi stabilit că ar fi făcut mai multe acte, dar mai ales pe considerentul că redactorul actului juridic n-a primit pentru această muncă și nici n-a pretins vre-o remunerație bănească.

Deși am arătat Direcției Miliției Regionale Cluj, că pentru existența delictului de avocatură clandestină prev. de art. 294/1 C.P. nu este necesar elementul pretinderii sau primirii vre-unui folos material, trimițînd în copie și Decizia Tribunalului Suprem, Colegiul penal, nr. 2373/1957 din 16 noiembrie 1957, pentru o justă orientare în această problemă și cu toate că tov. Președinte a Colegiului a luat personal legătură de mai multe ori cu organele de conducere ale Direcției Miliției Regionale Cluj și cu tov. Procurorșef al orașului și al regiunii Cluj, arătînd punctul de vedere greșit al organelor de cercetare și stăruind pentru o reconsiderare justă a rezolvării sesizărilor noastre, situația nu s-a îndreptat.

Prima pagină dintr-o informare trimisă de președintele Colegiului de avocați Cluj Ministerului Justiției cu privire la problemele avocaturii clandestine (A.N.D.J.C., Fond Colegiul de avocați Cluj, nr. 48, f. 41)

Între dificultățile eliminării avocaturii clandestine, în creștere în jurul anului 1960, Colegiul semnala faptul că cei în culpă nu erau pedepsiți deoarece afirmau că nu au pretins sau primit beneficii materiale și că erau rude, prieteni, cunoștințe cu persoana a căreia i-au redactat actul.

Sub paravanul avocaturii clandestine s-a organizat verificarea și controlul avocaților, conform instrucțiunilor C.C.C.A. nr. 30 și 31/1955. Potrivit instrucțiunii nr. 31 privind combaterea avocaturii clandestine și a mijloacelor ilicite de recrutare a justițiabililor, în fiecare colegiu trebuia să se desemneze, pentru fiecare localitate, una sau mai multe echipe pentru *controlul profesional*, formate din 3-6 avocați, dintre care unul va fi responsabil și un altul locțiitor de responsabil. Echipa urma să funcționeze pe baza unei delegații speciale date de președintele Colegiului și avea datoria de a supraveghea în instanțe și în afara lor ca jurisconsulți și funcționarii judecătorești să nu-și depășească atribuțiile „*făcând exerciții de avocați pledanți*”; de asemenea, aveau datoria de a controla dacă avocații care acordă asistență juridică au delegație. Consiliul Colegiului trebuia să desemneze un responsabil cu problema controlului profesional care avea obligația de a întocmi un plan trimestrial de acțiune, de a aduna datele și a raporta lunar rezultatele obținute. Pe baza acestor rapoarte, Consiliul urma să includă în rapoartele trimestriale către C.C.C.A. informații despre organizarea și activitatea echipelor, despre cazurile concrete și despre rezultate. Consiliile Colegiilor erau obligate să pună în practică aceste instrucțiuni în termen de cinci zile de la primirea lor. Prin urmare, Consiliul Colegiului de avocați al regiunii Cluj hotărî prin decizia din 1 februarie 1955 constituirea unui colectiv central format din trei membri dintre care unul era și responsabilul colectivului și a unor colective în cadrul celor două Birouri colective din Cluj, formate din câte patru membri; pentru celelalte birouri colective care aparțineau Colegiului Cluj s-a delegat câte o persoană care urma să se ocupe de această chestiune.

S-au instituit deci avocați-controlori care trebuiau să verifice munca altora și să facă rapoarte în acest sens. Consiliul Colegiului a numit în ședința din 26 septembrie 1956 24 de avocați controlori și alți opt supleanți (din partea Birourilor colective nr. 1 și 2 din Cluj). Aceștia erau membri în Colectivul de Control profesional. Unii avocați au refuzat să îndeplinească aceste obligații, au încercat să se sustragă ingratei acțiuni întârziind depunerea proceselor-verbale de control sau întocmindu-le superficial. Reticențele avocaților de a se spiona reciproc

au fost, de altfel, criticate în august 1958 în ședința de lucru a Colegiului de avocați al regiunii Cluj care a preluat criticile formulate în hotărârea Plenarei C.C. al P.M.R. din iunie 1958. Potrivit acesteia, nu s-au făcut controale regulate iar cele efectuate au fost superficiale (la toate birourile), nu s-a constatat nicio deficiență doar, eventual, unele minore, nu s-au constatat deficiențe grave precum: identificarea cu infractorul, minimalizarea pericolului social al infracțiunilor, denaturarea probelor, tergiversarea proceselor, denigrarea organelor de cercetare și anchetă⁵⁶, acte dușmănoase față de regimul democrat-popular. În consecință, membrii Colegiului erau acuzați de superficialitate, indiferență, pasivitate, „lipsă de conștiință a datoriei”. Prin criticile aduse se conturase, de fapt, un plan de lucru pentru viitor.

Controlul avocaților de către puterea politică s-a intensificat în deceniile următoare, una din forme fiind înregistrarea celor care dețineau mașini de scris, instrumente aparent inofensive și nevinovate, considerate dușmanul din umbră al regimului. Parte a unui program de „securizare” împotriva potențialilor denigratori ai regimului politic, care ar fi îndrăznit să-și difuzeze ideile prin manifeste tipărite, reglementările au urmărit să limiteze numărul deținătorilor de instrumente de multiplicare și să-i controleze. Astfel, prin decretul Consiliului de Stat din 19 ianuarie 1963 se stipula că deținerea mașinilor de scris de către persoanele fizice este permisă numai pe baza autorizației organelor de miliție, și ale Ministerului Apărării Naționale⁵⁷. Regimul posesiunii s-a înăsprit prin legea 23 din 1971 care legifera apărarea secretului de stat, mașinile de scris, copiatoarele și fotocopiatoarele având un regim similar cu cel care reglementa regimul armelor, munițiilor și substanțelor explozive. Decretul 98 din 1983 venea din nou să precizeze că persoanele fizice nu pot deține decât mașini de scris și pe acestea doar cu aprobarea miliției. Ca urmare a acestor prevederi legislative la nivelul întregii României se crease o adevărată bancă de date cu deținătorii de mașini de scris. Unii dintre ei au fost avocații, obligați (ca și ceilalți deținători) nu numai să obțină autorizație dar și să treacă anual printr-o acțiune de verificare. Astfel, în primele două luni ale fiecărui an trebu-

⁵⁶ A.N.D.J.C., *Fond Biroul Colectiv de asistență juridică nr. 1*, nr. 11/1958, f. 3.

⁵⁷ Actul normativ mai stipula că „deținerea multiplicatoarelor, ca ghestetnere, şapirografe, heliografe și alte asemănătoare, precum și a materialelor necesare reproducerii diferitelor scrieri, ca matrițe, litere de cauciuc, este interzisă”, <http://www.monitoruljuridic.ro>.

iau să se prezinte la miliție cu mașina de scris pentru a da o probă care consta în copierea unui text prestabilit; proba, care reprezenta amprenta mașinii de scris, era îndosariată și putea fi, la nevoie, verificată⁵⁸.

3. Un proiect eșuat: construirea sediului Colegiului

Constituirea birourilor colective a pus problema spațiului de desfășurare a activității avocaților, în anii '50 ai secolului trecut sediile celor două birouri colective de avocatură din Cluj schimbându-se în repetate rânduri. Astfel, după ce s-au situat un timp pe str. Bulevardul Unirii și Baba Novac s-au mutat în Piața Unirii, apoi un timp în actualul sediu al Administrației financiare și, în fine, în incinta instanței, inițial în camerele în care a fost notariatul de stat și ulterior în spațiile în care a funcționat arbitrajul de stat.

Pentru a soluționa problema spațiului, în 19 decembrie 1958, în ședința cu președinții Colegiilor de avocați din întreaga țară, Ministerul Justiției trasase sarcină tuturor Colegiilor să își construiască un local propriu⁵⁹. Prin urmare, conformându-se acestei dispoziții, Adunarea generală a Colegiului de avocați al regiunii Cluj din 15 martie 1959 a agreat construirea unui sediu al Colegiului care să asigure condiții decente de muncă celor aproximativ 200 de avocați ai celor două Birouri colective din Cluj. În 26 martie 1959 Colegiul primise o estimare a unor cheltuieli „verosimile” de construcție pentru un edificiu întins pe o suprafață de 1.740 m², cheltuieli ce aveau să se ridice la 1.600.000 lei⁶⁰. Având în vedere aceste estimări, Consiliul Colegiului decise în ședința din 4 aprilie 1959 ca edificiul, ce urma a fi ridicat pe un teren cât mai aproape de Palatul de Justiție, să fie format din demisol, parter și două etaje, întinzându-se pe o suprafață estimată de 1.370 m². Având probabil în vedere costurile ridicate ale unei atare construcții, Colegiul a regândit planul, propunând în 1 iulie 1959, o clădire cu trei niveluri cu o suprafață construită de 860 m²⁶¹. Clădirea urma să fie construită din fonduri proprii și, pentru a aduna suma necesară, Adunarea generală a Colegiu-

⁵⁸ În situația în care pe piață erau răspândite materiale scrise cu un conținut necorespunzător pentru regim, acestea erau comparate cu probele-martor, ajungându-se astfel la mașina de scris la care a fost redactat materialul incriminat și în final la identificarea autorului înscrisului respectiv.

⁵⁹ A.N.D.J.C., *Fond Colegiul de avocați Cluj*, nr. 144/1959, p. 5.

⁶⁰ *Ibidem*, p. 112.

⁶¹ *Ibidem*, p. 114.

lui a prevăzut în bugetul anului 1959 o cotă de 3% din venitul impozabil al avocaților. Ca urmare a acestei măsuri, la sfârșitul anului 1959 se strânsese suma de 350.000 de lei iar în cursul anului 1960 s-a prevăzut colectarea a încă 50.000 de lei în fondul de construcție. Pentru mărirea acestui fond Adunarea generală a Colegiului din 14 februarie 1960 a decis ca toate sumele care se vor colecta din onorariile restante pe anii 1953- 1958 (inclusiv) să fie destinate fondului. În ianuarie 1960 Colegiul, prin președintele său Iuliu Crișan, încheie un contract cu Institutul Regional de proiectare Cluj pentru un studiu de amplasament cu termen de execuție 10 aprilie 1960, costurile ridicându-se la 3.300 de lei⁶². În luna martie 1960 Direcția Avocaturii și a Jurisconsultilor din Ministerul Justiției aprobase construirea imobilului în valoare de 600.000 de lei „cu obligația să asigurați fondurile necesare acestei construcții”⁶³. În aceeași lună, Comitetul executiv al Sfatului popular al Regiunii Cluj aviza transferul terenului viran de pe strada Dobrogeanu Gherea nr. 19 în folosința Colegiului de avocați cu condiția ca până în 20 aprilie Colegiul să depună documentația tehnică și să înceapă construcția până cel târziu în 4 mai 1960⁶⁴. În 10 mai 1960 Comitetul executiv al Sfatului Popular al orașului Cluj, reveni asupra acestei decizii și, apreciind că Colegiul avocaților nu are caracterul unei instituții de stat ci al unei organizații obștești, a avizat ca transferul să se facă fie în folosință gratuită și fără termen, fiind teren viran (conform art. 6 aliniat IV al decretului 409/1955 privind reglementarea transmiterii bunurilor în proprietatea statului), fie cu plată și în proprietate (conform art. 6 aliniatul I⁶⁵)⁶⁶. În 17 mai 1960 Comisia de evaluare a terenului de pe lângă Sfatul popular al regiunii Cluj aviza la rândul-i transferul terenului către Colegiul de avocați, contra plată, fixând valoarea terenului cu o suprafață de 868 m²,

⁶² *Ibidem*, p. 95-96.

⁶³ *Ibidem*, p. 9. Ministerul de Justiție se declarase de acord cu demersurile în vederea construirii clădirii Colegiului și conform adreselor nr. 2110 din 19 mai 1959, 2529 din 8 iunie 1959 și 752 din 10 ianuarie 1960.

⁶⁴ *Ibidem*, p. 79.

⁶⁵ Se prevedea în aliniatul 1 că “transmiterea bunurilor proprietate de stat în proprietatea organizațiilor obștești și cooperatiste se va face cu plată și în condițiile stabilite prin Hotărâre a Consiliului de Miniștri” iar în aliniatul 6 că “terenurile fără construcții pe ele vor putea fi transmise organizațiilor cooperatiste și obștești, prin Hotărâre a Consiliului de Miniștri, numai în folosință gratuită, fără termen sau pe durată determinată”. <http://www.lex.ro>.

⁶⁶ A.N.D.J.C., *Fond Colegiul de avocați Cluj*, nr. 144/1959, p. 10.

la 2,25 lei pe m², în total la 1.953 lei⁶⁷. Având în vedere aceste succese, în aceeași zi, 17 mai 1960, președintele Colegiului s-a adresat Ministerului Justiției cu rugămintea de a interveni și a îndeplini formele legale pe lângă Consiliul de Miniștri astfel încât, în temeiul dispozițiilor art. 6 din Decretul nr. 409/1955 acesta „să dispună” ca terenul să intre în folosința gratuită a Colegiului fără termen, iar în cazul în care terenul nu ar fi putut fi transferat în folosință gratuită fără termen să se dispună transferarea lui în proprietatea Colegiului „pe lângă plata sumei de 1.953 lei la care a fost evaluat”⁶⁸. Tot în 17 mai Colegiul de avocați trimise un memoriu și Consiliului de Miniștri cerând aprobarea transferării terenului⁶⁹. Prezenți la București în 7 iunie 1960 președintele Colegiului, Iuliu Crișan, și consilierul Ioan Secară au predat întreaga documentație „pentru obținerea eventuală a hotărârii Consiliului de Miniștri”⁷⁰. Cum nu obținuseră până în toamna anului 1960 hotărârea așteptată, Sfatul Popular al orașului Cluj a cerut să afle motivele pentru care nu s-a început construcția și a somat Colegiul prin adresa din 2 noiembrie 1960 să demareze lucrările de construcție până în data de 20 noiembrie, altfel terenul urma să fie atribuit unei alte instituții⁷¹. În încercarea de a nu pierde terenul, în 11 noiembrie Colegiul se adresează din nou Direcției Avocaturii și Jurisconsultilor din Ministerul Justiției, oarecum fără speranță, cerând: „să binevoiți a ne comunica dacă mai poate fi rezolvată această problemă față de restricțiile în vigoare”⁷². E posibil ca Consiliul de Miniștri să nu fi fost de acord cu ideea construirii de clădiri pentru Colegii și, implicit cu cea de a aviza transferarea terenurilor necesare construcțiilor. Nu surprinde acest lucru într-o epocă în care proprietatea privată, individuală sau colectivă, a fost extrem diminuată.

⁶⁷ *Ibidem*, p. 45.

⁶⁸ *Ibidem*, p. 4.

⁶⁹ *Ibidem*, p. 71-72.

⁷⁰ *Ibidem*, p. 67.

⁷¹ *Ibidem*, p. 68.

⁷² *Ibidem*, p. 67.

TABEL

despre spatiul de care are nevoie Colegiul de Avocati al Regiunii Cluj, in constructia unui imobil propriu.-

I.-

- Depozit pentru arhiva Colegiului Regional	20 m.p.
- Depozit pentru arhiva birourilor colective nr.1-2	20 m.p.
- Locuinta portarului	35 m.p.
- Locuinta pentru ingrijitor	35 "
- Sală festivă cu scenă	250 "
- Garderobă si bufet	30 "
- Atelier	20 "
- W.C.	10 "
	420 "

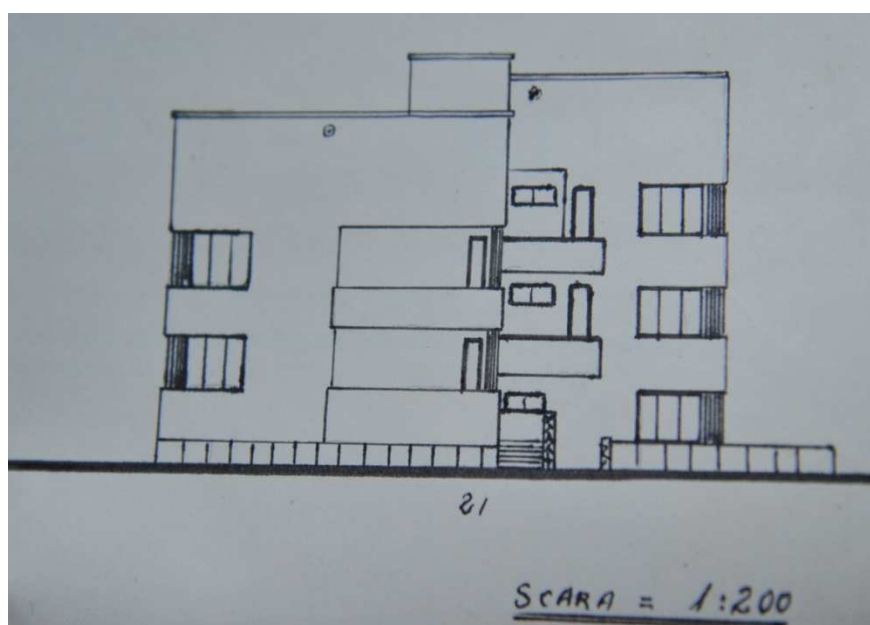
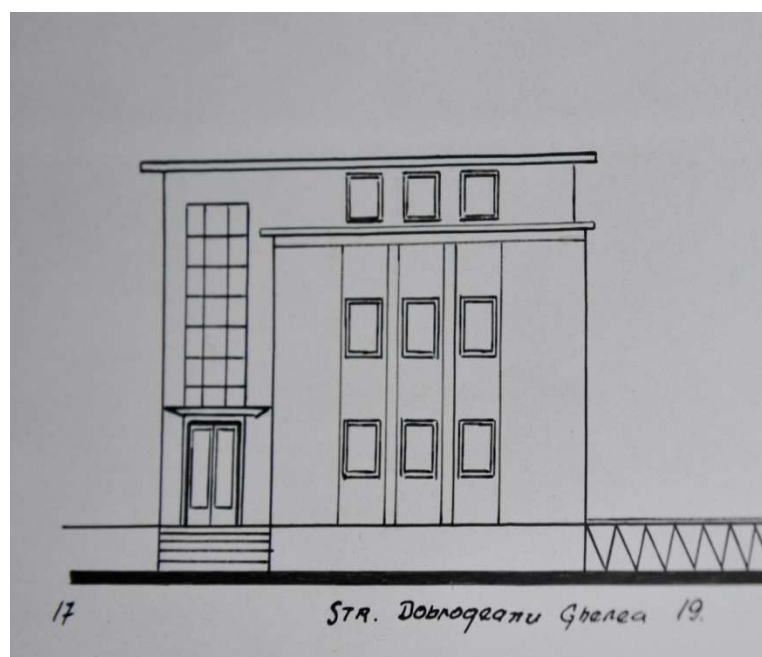
II.-

- Biroul Directorului Bir.Col.nr.1 Cluj.....	20 m.p.
- Biroul secretariatului si caseriei Bir.Col.nr.1..	30 "
- /Acesta va fi si sală de sedinte pentru grupele profesionale de muncă/.	
- Sală de asteptare pentru Bir.Col.nr.1 Cluj	30 "
- Biroul directorului Bir.Col.nr.2 Cluj	20 "
- Biroul secretarului si caseriei Bir.Col.nr.2	30 "
- /Acesta va fi si sală de sedinte pentru grupele profesionale de muncă/.	
- Sală de asteptare pentru Bir.Col.nr.2 Cluj.....	30 "
- Sală pentru bibliotecă	30 "
- Sală de Consiliu /si pentru sedintele Comisiei de disciplină/.....	30 "
- Biroul Presedintelui colegiului regional	20 "
- Biroul Serviciului de Cadre	25 "
- Biroul Serviciului Secretariat	25 "
- Biroul Serviciului Contabilității si casierie ..	25 "
- W.C.....	10 "
	325 "

III.-

- 30 camere de lucru pentru 150 avocati	750 m.p.
- 2 W.U. plus baie	30 "
- 4 camere pentru oaspeti	80 "
- /pentru avocati din provincie care vin la debateri in fata instantelor din Cluj/.	
	860 "

Cluj, la 1 iunie 1959

Proiectul clădirii Colegiului
 (A.N.D.J.C., Fond Colegiul de avocați Cluj, nr. 144/1959)

VIII. Baroul Cluj după 1989

Evenimentele din decembrie 1989 au deschis calea reorganizării avocaturii pe baza unei noi legislații care a stipulat statutul de profesie liberală și care a acordat avocatului un rol semnificativ în societate în general, și în justiție, în special. Interesul avocaților clujeni pentru comunitatea locală este dezvăluit de faptul că, sensibili la drama traversată de familiile celor căzuți în decembrie 1989, au decis să anunțe în presa locală că se pun la dispoziția familiilor victimelor revoluției cu asistență judiciară și informații juridice¹.

1. Reorganizarea baroului

Unul din efectele democratizării regimului politic a fost alegerea prin vot liber a membrilor organelor de conducere ale Colegiului care până atunci fuseseră numiți de la centru și aleși doar formal. Astfel, președintele Colegiului de avocați, Aurel Nicoară, a convocat pe data de 30 decembrie 1989 o primă adunare generală pentru înființarea Consiliului Frontului Salvării Naționale și alegerea unui nou consiliu de conducere. Ca urmare a opoziției membrilor Colegiului de avocați față de cei aleși în ședința din 30 decembrie s-a convocat o nouă adunare generală pe data de 5 ianuarie 1990 având ca scop declarat alegerea noii conduceri a Colegiului. În urma votului din cadrul ședinței extraordinare de alegeri, ședință care a fost destul de furtunoasă, a fost ales noul președinte al Colegiului, în persoana avocatului Remus Luca, și noul consiliu al Colegiului².

Remus Luca a fost decan până în anul 1997 când în ședința Consiliului baroului din 9 iulie s-a hotărât, cu majoritate de voturi, efectuarea de alegeri anticipate pentru toate organele de conducere ale baroului. În acest scop s-a convocat Adunare generală extraordinară pe 26 septembrie 1997, orele 12 în sala 31 a Tribunalului Cluj. S-a stabilit în ședință ca membrii în funcțiile de conducere să fie aleși conform ordinii

¹ Textul anunțului a fost: *“Corpul avocaților din Cluj- Napoca , Turda , Dej face cunoscut pe această cale că își oferă serviciile de natură juridică, în mod gratuit, familiilor victimelor revoluției”, Arhiva Baroului Cluj.*

² Vezi Anexa nr. 10.

descrescătoare a voturilor primite. Astfel, persoana care întrunea cel mai mare număr de voturi urma să fie decan, urmând apoi prodecanul și membrii consiliului. Au fost prezenți 141 de avocați din totalul de 229, votând valabil 135. La finalul Adunării, președintele de ședință, avocatul cel mai în vârstă, Kapcza Imre, sintetizând cele hotărâte în cadrul adunării generale și conform art. 47 din legea 51/1995, potrivit căruia „în toate cazurile hotărârile se iau cu votul majorității membrilor prezenți”, a decis convocarea unei noi adunări generale pentru alegerea a șase consilieri care nu au întrunit numărul minim de voturi pentru a accede la acea funcție; s-a stabilit data desfășurării noii adunări pe 10 octombrie 1997. Urmare a acestui fapt decanul nou ales, doamna Maria Giurca, a solicitat printr-o adresă ca până la 3 octombrie 1997 cei care solicită convocarea unei noi adunări generale extraordinare să-și manifeste această dorință, în conformitate cu art 47. al. 4 din legea 51/1995.

Remus Luca
Decan al Baroului Cluj

Până la acea dată au fost înregistrate 78 de cereri, conform adresei înregistrate la barou în data de 30.09. 1997 sub nr. 394, astfel că s-au întrunit condițiile ca adunarea din 10 octombrie 1997 să fie statutară. Cei 114 avocați participanți i-au ales pe cei șase consilieri (Mirel Ionescu, Gavril Sighiartău, Valentin Stănescu, Traian Cărlănuș, Ana Maria Brie și Ioana Pârva)³.

Conform legii nr. 51/1995 care prevede un calendar al alegerilor o dată la patru ani, următoarele alegeri s-au desfășurat în anii 2002, 2006 și 2010. Ultimele alegeri au adus într-o primă fază egalitate

de voturi între primii doi clasai. Astfel, la Adunarea Generală Ordinară convocată pentru data de 10 aprilie 2010 în scopul alegerii decanului și al noului consiliu al baroului pe o perioadă de patru ani, în urma desfășurării votului pentru demnitatea de decan, conform procesului verbal nr. 939/12.04.2010 s-a constatat egalitate între candidații Stanca

³ Arhiva Baroului Cluj, acte nenumerate.

Consiliul Baroului Cluj (2012) de la stânga la dreapta:
rândul de sus: Mihai Neamțu, Călin Budișan, Victor Rusa, Mircea Ștefan
Pop, Marius Harosa, Mirel Ionescu, Șerban Diaconescu
rândul de jos : Aurel Buijă, Doina Gherman, Stanca Ioana Gidro, Luiza
Budușan, Flavia Maier, Cristina Cuibus

Ioana Gidro și Mircea Ștefan Pop cu un număr de 185 de voturi fiecare. Constatându-se existența balotajului s-a convocat o nouă adunare generală cu ordinea de zi alegerea decanului pentru data de 11 iunie 2010. Candidata Stanca Ioana Gidro a obținut 300 de voturi din 531, iar candidatul Mircea Ștefan Pop 231 de voturi.

2. Cadrul legislativ

Dezideratul principal spre care avocații și-au canalizat atenția chiar din primele zile de după 1989, liberalizarea profesiei, a avut aspecte financiare și, firesc legislative. Din punct de vedere financiar, la ședința Consiliului Uniunii Avocaților din România din 22 septembrie 1990 s-a hotărât în unanimitate desființarea plafoanelor, urmând ca fiecare avocat să poată angaja clienții fără a mai exista vreo îngrădire din acest punct de vedere. Până la acea dată, în cursul anului 1990 au existat în continuare plafoane după cum urmează: avocații stagiaari anul I- 5.000 lei, avocații stagiaari anul II- 6.000 lei lunar, avocații cu vechime

în profesie de până la opt ani- 10.000 lei lunar și avocații cu vechime mai mare de opt ani puteau încasa suma de 14.000 lei lunar.

Schimbarea cadrului legal al organizării activității avocațiale a fost una din primele și principalele preocupări ale avocaților clujeni care au hotărât să facă propuneri pentru modificarea legii de organizare; după dezbateri, acestea urmau să stea la baza unui material înaintat Ministerului Justiției. Comisia însărcinată cu sistematizarea propunerilor și redactarea textului a fost alcătuită din avocații Stanca Ioana Gidro, Mirel Ionescu, Nicolae Coroianu și Farkas Zoltán. Activitatea avocaților clujeni s-a încadrat în cea desfășurată la nivel național pentru implementarea unei noi legislații care trebuia să statueze faptul că avocatura este o profesie liberă, organizată în barouri cu organe proprii de conducere, nesubordonată Ministerului Justiției. La solicitarea ministrului justiției Teofil Pop, proiectul noii legi a fost supus spre dezbateri adunărilor generale ale barourilor. În 28 februarie 1990 a fost dat publicității decretul-lege 90/1990, publicat în Monitorul Oficial nr. 32 din 1 martie 1990. Prin prevederea potrivit căreia *“în exercitarea profesiei avocatul se supune numai legii și conștiinței sale”*, se definea statutul liber al profesiei, nesupusă vreunei ingerințe politice. În același sens, al independenței profesiei în raport cu puterea, respectiv cu Ministerul Justiției, în virtutea prevederii din decret potrivit căreia *“avocatura este organizată și funcționează în baza principiului autonomiei profesiei”*, s-au stabilit noile structuri organizatorice. La nivelul județului, structura organizatorică era baroul (cu sediul în orașul reședință de județ), condus de decan, Consiliul baroului și Adunarea generală. La nivel central s-a instituit Uniunea avocaților din România, formată din toți avocații înscrși în barouri, cu personalitate juridică, ca și barourile, cu următoarele organisme: Congresul avocaților din România, Consiliul Uniunii avocaților din România, Comisia permanentă a Uniunii și președintele Uniunii. În termen de 15 zile de la adoptarea decretului-lege urmau să se constituie organele Uniunii avocaților din România. Rațiunea acestui act normativ nu a fost aceea de a se suprima ordinul existent al avocaților sau de a crea unul nou, fără continuitate juridică. Dimpotrivă, s-a dorit **menținerea continuității juridice a structurilor existente**, voința legiuitorului a fost de a se reveni la denumiri tradiționale și la organe de conducere alese de membrii profesiei, suprimându-se dependența juridică față de Ministerul Justiției. **Barourile**, prin urmare, având în vedere voința legiuitorului, chiar în absența unor dispoziții exprese ale actului norma-

tiv, **sunt succesoarele universale și de plin drept, în temeiul legii, ale fostelor colegii de avocați.**

În conformitate cu acest decret-lege (90/1990) în 10 martie 1990 s-a organizat ședința pentru constituirea Uniunii avocaților din România la care Baroul Cluj a fost reprezentat de decanul Remus Luca, prodecanul Mirel Ionescu și consilierii Ștefan Pop și Nicolae Coroianu. Cu această ocazie decanul a fost desemnat membru în Consiliul Uniunii Avocaților (membru de drept în virtutea calității de decan) și alături de el a fost ales ca membru prodecanul Mirel Ionescu.

Cu toate progresele în domeniul configurării unui nou statut al avocatului și organizării profesiei, din punct de vedere administrativ s-a menținut organizarea colectivă în cadrul birourilor colective de asistență juridică; au continuat să funcționeze comitetele de direcție, se întocmeau fișe de angajament, onorariile erau stabilite de directorul biroului colectiv, însă, în mare măsură, acesta nu interfera în negocierea dintre avocat și client. Pentru elaborarea unei noi legi care să eludeze această stare de lucruri s-a constituit o comisie la nivel național, au avut loc dezbateri în ședințe ale U.A.R. și în Congresele avocaților. În fine, s-a promulgat legea pentru organizarea profesiei de avocat nr. 51/1995 care a statuat caracterul autonom și liberal al acestei profesii, a creat premisele unei apărări eficiente a drepturilor omului, a asigurat dreptul avocatului de a pleda pentru liberul acces la justiție. S-a creat cadrul legal deschiderii primelor cabinete individuale de avocatură, acțiune oarecum temerară la început deoarece nu era clarificat modul în care se va face impozitarea veniturilor realizate și modalitatea de angajare a personalului auxiliar⁴. Conform legii, în primii trei ani de la apariția ei, cele două forme (colectivă și privatizată) au coexistat, legea oferind posibilitatea deducerii integrale a cheltuielilor pentru cei privatizați. Până în anul 1998 toți avocații Baroului Cluj și-au deschis cabinete individuale (în 1996 rămăseseră în biroul colectiv 64 din cei 214 de avocați definitiv ai baroului iar în 1997 mai erau neprivatizați 46 din totalul de 243 de avocați definitiv⁵).

Prin noua lege s-a reluat o tradiție, cea a depunerii jurământului, astfel că în Adunarea Generală Ordinară a Baroului Cluj din 15 martie 1996 avocații au depus următorul jurământ: *“Jur să respect și să apăr Constituția și celelalte legi ale țării, drepturile și libertățile omului, să exercit*

⁴ Gruneanțu, *Istoria baroului Timiș*, p. 194.

⁵ *Arhiva Baroului Cluj*, acte nenumerate.

*profesia de avocat în mod demn, independent și cu probitate. Așa să-mi ajute Dumnezeu!”*⁶.

Legea a fost completată prin OUG nr. 77/2003 prin care se stabileau anumite cauze de incompatibilitate pentru avocații care își exercitau mandatul de deputat sau senator, legea nr. 161/2003 care stipula măsuri pentru asigurarea transparenței în exercitarea demnităților publice și a mediului de afaceri și legea nr. 255/2004 care a stabilit, pentru prima dată, între formele de exercitare a profesiei, societatea civilă profesională cu răspundere limitată și, de asemenea, a stipulat condițiile de primire în profesie a unui avocat membru al unui barou din altă țară, membră sau nu a Uniunii europene⁷. De altfel, europenizarea profesiunii, exercitarea ei în concordanță cu normele Uniunii europene a fost una din ținutele legislative. Astfel, Codul deontologic al avocatului român adoptat în 1999 a fost *“în strictă concordanță”* cu Codul deontologic al avocaților din Uniunea europeană⁸. Prin legea nr. 231/2000 s-au stabilit premisele exercitării profesiei de avocat din perspectivă europeană iar deschiderea pieței europene a serviciilor prestate de avocați a fost marcată prin adoptarea celor două directive europene privind profesia de avocat: directiva 77/249/CE privind libera circulație a serviciilor avocațiale și 98/5/CE privind recunoașterea reciprocă a dreptului de exercitare a profesiei și de stabilire a sediului profesional pe teritoriul oricărui stat comunitar⁹.

3. Intrările în barou

Ca și în perioada interbelică, și după 1989, avocatura fost una din profesiile cele mai dorite de tinerii absolvenți de liceu pentru prestigiul ei, oportunitățile de afirmare în viața publică și de intrare pe piața forței de muncă. Schimbări fundamentale parcurse de societatea românească după 1989 precum restabilirea dreptului la proprietate, instituirea și garantarea drepturilor și libertăților cetățenești, liberalizarea și diversificarea vieții economice au oferit avocaților o clientelă variată. Pe acest fond a crescut treptat și considerabil numărul absolvenților de studii juridice, mai cu seamă după lărgirea învățământului

⁶ *Avocatura în România*, II, p. 117.

⁷ Gruneanțu, *Istoria baroului Timiș*, p. 198.

⁸ *Ibidem*.

⁹ Gherman, „Izvoarele profesiei de avocat”, p. 20.

universitar prin înființarea universităților particulare, fapt care s-a răsfrânt și asupra intrărilor în barou.

Exemplele din familie, dorința de a urma cariera părinților sau a bunicilor i-au stimulat, de asemenea, pe tineri să opteze pentru profesiunea de jurist. Astfel s-a ajuns ca, în ultimele decenii, așa cum s-a întâmplat și la sfârșit de secol XIX și în perioada interbelică, să se constituie familii de juriști, cu o continuitate de trei generații (a fost, de exemplu, cazul familiei lui Bazil Gruia a cărui fiică, Rodica Dănescu, și nepoată, Camelia Cristian, au ales cariera avocațială ca și al lui Mircea Pălăgeșiu a cărui carieră avocațială a fost urmată de fiica sa, Ana Maria Sevișanu și nepotul Alexandru Dan Petriu).

Potrivit legii 51/1995 atribuția organizării examenului de admitere în profesie și de definitivare aparținea Consiliului Uniunii avocaților din România¹⁰. Puteau fi primiți în profesie cu scutire de examen cei cu titlul de doctor în drept și cei care, anterior sau la data primirii în profesia de avocat, au îndeplinit funcția de judecător, procuror, notar, consilier juridic sau jurisconsult timp de cel puțin zece ani¹¹. S-a căutat de atunci modalitatea cea mai potrivită de desfășurare a examenului. La început s-a optat pentru examenul centralizat, organizat de Uniunea avocaților cu sprijinul Facultății de drept din București, candidații depunându-și cererile de înscriere și dosarele la barouri, care apoi înaintau Uniunii avocaților situația celor înscriși. În 2002 Consiliul Uniunii avocaților, nemulțumit de modul de desfășurare a examenului de intrare în profesie din noiembrie 2001, a propus descentralizarea și, în consecință, organizarea lui pe principiul centrelor teritoriale, fiind stabilite subcomisiile de examen București, Iași, Cluj, Timișoara și Craiova. S-a optat apoi pentru accentuarea descentralizării și organizarea examenului de primire în profesie de către fiecare barou în parte. Această formulă a creat animozități între barouri, unele fiind suspectate că au organizat superficial examenul devenit astfel o formalitate. Ca atare, Uniunea barourilor a decis revenirea la organizarea unitară a acestui examen începând cu anul 2009¹². În momentul de față se remarcă o tendință de centralizare a examenelor, atât cel de intrare în avocatură cât și cel de definitivare fiind organizate de I.N.P.P.A. (Institutul Național pentru Pregătirea și Perfecționarea Avocaților).

¹⁰ *Avocatura în România*, II, p. 127.

¹¹ *Ibidem*, II, p. 116.

¹² Gruneanțu, *Istoria baroului Timiș*, p. 196- 197.

O statistică referitoare la examenele de intrare în profesie organizate de Baroul Cluj în anii 2006- 2008 arată o rată a promovabilității de 60-80%, anul 2007 având cea mai scăzută promovabilitate. Astfel, la examenul din noiembrie 2006 din cei 109 de candidați prezenți au fost admiși 83, la cel din 2007 din 109 înscriși au fost admiși 65 iar în decembrie 2008 din 116 prezenți (patru din cei înscriși nu s-au prezentat) au fost admiși 89¹³. La examenul de intrare în avocatură în anul 2009 din 151 de candidați au fost admiși 37 doar pentru Baroul Cluj. În anul 2010 când Baroul Cluj a organizat examenul pentru barourile din raza Curții de Apel Cluj, respectiv pentru Barourile Cluj, Bistrița-Năsăud, Maramureș și Sălaj au fost înscriși la examenul de intrare 142 de candidați, din care au fost admiși 77¹⁴.

Anul 2011 a adus o formă nouă de verificare a cunoștințelor candidaților înscriși la examenul de intrare în profesie. Organizat de centrele I.N.P.P.A. din țară, s-a urmărit uniformizarea lui, stabilindu-se subiecte unice. La examenul organizat de I.N.P.P.A. Cluj au fost arondate județele Alba, Cluj, Bistrița-Năsăud, Mureș, Sibiu și Sălaj. Pentru prima dată examenul a fost format din două etape: prima, eliminatorie, constând dintr-un test grilă cu 100 de întrebări, cerința fiind de a se da minimum 70 de răspunsuri corecte pentru a accede în etapa a doua în care s-a prevăzut un examen scris cu subiecte de teorie și practică. Dificultatea acestui examen explică promovabilitatea scăzută: la centrul de examinare Cluj dintr-un număr de 309 candidați au răspuns valabil 102, care, în consecință, au putut să se prezinte la a doua etapă. În urma examenului redacțional au fost declarați admiși 62 de candidați (pe întreg centrul) iar pentru Baroul Cluj au fost declarați admiși 46 de candidați ca stagieri și patru ca avocați definitiv. Se poate observa deci o triere foarte dură a candidaților la examenul din acel an. Explicațiile unei atât de scăzute promovabilități țin de modul de organizare a examenului (în două trepte), de pregătirea candidaților și modul de corectare, încrucișat, în sensul că lucrările au fost repartizate aleator pentru a fi corectate pe centre.

O altă modalitate de intrare în profesie a fost interviul. În acest mod au promovat în Baroul Cluj în 2007, an în care s-au organizat patru sesiuni, 14 candidați (din 22 înscriși), în 2008 11 candidați și în anul

¹³ Cifrele se referă la toți candidații, nu doar la cei pentru Baroul Cluj.

¹⁴ Din nou cifra are în vedere toate barourile sus-menționate, aflate în raza Curții de Apel Cluj.

următor tot atâția din 21 înscriși. În anul 2010 nu s-au mai organizat sesiuni de admitere fără scutire de examen.

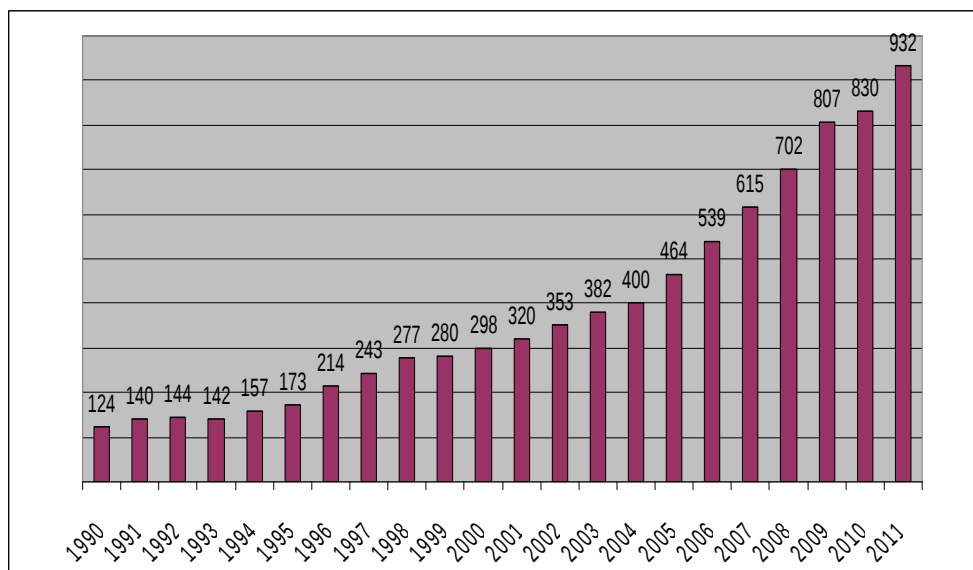
În ceea ce privește examenul de definitivat, ca și cel de intrare în profesie, a fost organizat din anul 2002 pe centre teritoriale, la Cluj-Napoca fiind arondate județele din Transilvania, iar ulterior pe barouri și pe Curți de Apel¹⁵. Numărul stagiatorilor înscriși în tabloul avocaților Cluj care au dat examenul de definitivat a crescut de aproape patru ori în decurs de aproape un deceniu, de la 25 în anul 2000 la 99 în 2010, cu o creștere mai pronunțată în ultimii doi ani¹⁶. Examenul a avut probe orale și scrise, teorie și spețe, subiecte din organizarea profesiei, drept penal și procesual penal, drept civil și procesual civil. Forma examinării pentru intrarea în profesie a fost inițial una orală, a interviului combinat cu verificarea notelor obținute de candidați pe parcursul studiilor, pentru ca din octombrie 1997 examenul să fie organizat sub formă scrisă redacțională. În anul 2011 la examenul de definitivat organizat de către I.N.P.P.A. s-au prezentat 90 de candidați, fiind declarați admiși 89.

Având în vedere această dinamică a intrărilor în profesie și definitivare, numărul avocaților definitivi ai Baroului Cluj a crescut între anii 1990- 2011 de mai bine de șapte ori de la 124 de avocați la 932 (vezi graficul), creșterea cea mai mare având loc după 2005, cu vârfuri de creștere în anii 2008- 2009 (urmare și a creșterii în anul 2007 de aproape două ori a numărului stagiatorilor) și 2010-2011; numărul stagiatorilor a crescut în deceniul 2001- 2011 de patru ori (de la 39 la 156)¹⁷. Astfel, Baroul Cluj a ajuns al doilea ca mărime din țară. Realitatea aceasta se explică prin "hemoragia" de absolvenți ai celor peste 30 de facultăți de drept din țară care, în condițiile existenței unui număr limitat de locuri la Institutul Național al Magistraturii sau în aparatul administrativ, au ales să se îndrepte spre avocatură, barourile neavând un număr limitat de locuri.

¹⁵ *Ibidem*, p. 197.

¹⁶ Numărul avocaților care au promovat examenul de definitivat a fost următorul: 18 avocați în 2001, doi avocați în 2003, 35 în 2004 (șase dintre ei absolvenți ai I.N.P.P.A. București), 17 în 2006, 30 în 2007 (când s-au organizat două sesiuni, în ianuarie și mai), 55 în 2008 (când au avut loc trei sesiuni de examene, în februarie, mai și octombrie). În 2009 au promovat examenul 62 de avocați.

¹⁷ *Arhiva Baroului Cluj*, acte nenumerate.

Evoluția numerică a membrilor Baroului Cluj între anii 1990- 2011

4. Preocupări profesionale

Dinamismul intrărilor în barou a reflectat în parte dinamismul lumii contemporane, care a provocat acest corp profesional la continuă perfecționare, la o permanentă adaptare la schimbările societății. Un rol important în acest sens l-a jucat înființarea centrului teritorial al I.N.P.P.A. Cluj, ca urmare a hotărârii nr. 266 din 22 septembrie 2007 a Consiliului U.N.B.R. (Uniunea Națională a Barourilor din România) dată în conformitate cu hotărârea Congresului Avocaților din 2007, prin care s-a aprobat programul de pregătire profesională continuă a avocaților, și a hotărârii Baroului Cluj nr. 133 din 27 septembrie 2007¹⁸. În anul 2011 au fost înscriși la cursurile de pregătire continuă toți avocații definitiv ai Baroului Cluj, iar la cursurile de pregătire inițială, 88 de avocați din anul I de stagiu și 91 din anul al II-lea. Cursurile organizate la Cluj sunt însă destinate și avocaților din restul țării, fiind frecventate de avocați din

¹⁸ Centrul teritorial a fost organizat în conformitate cu decizia 332 din 8 martie 2008 privind criteriile pentru organizarea centrelor teritoriale ale I.N.P.P.A. din punct de vedere administrativ, respectiv pe lângă barourile care își au sediul în localitățile unde funcționează Curțile de apel.

județele Maramureș, Bistrița-Năsăud, Mureș, Sălaj, Vâlcea, Satu Mare, Sibiu, Alba, Hunedoara, Bihor, Buzău și din București¹⁹.

Demersurile Baroului Cluj în direcția pregătirii profesionale s-au concretizat prin editarea revistei *Foaia avocatului*, începând cu anul 2008, și prin seminariile profesionale ținute în cadrul Zilelor Baroului Cluj. Unul din subiectele propuse spre dezbateră a fost cel al profilului profesional al avocatului în societatea românească de după intrarea în Uniunea europeană. Schițând profilul avocatului contemporan, doamna Stanca Ioana Gidro, decanul baroului, considera că acesta trebuie să fie înzestrat cu „*talent, corectitudine, demnitate, cultură generală, cultură juridică, tact, spirit critic, delicatețe, umanism, loialitate...*”²⁰. Măsurile de perfecționare capabile să ducă înspre acest profil, ideal am spune, al avocatului, puteau fi, potrivit decanului baroului: extinderea activității desfășurate în cadrul I.N.P.P.A. prin constituirea de filiale în fiecare barou, evaluarea periodică a avocaților și, cea mai eficientă, aprofundarea pregătirii proprii sub îndrumarea avocatului îndrumător. Una din cele mai importante provocări ridicate în fața avocaților în contextul noului statut al României de țară membră a Uniunii europene era, în opinia decanului, orientarea pregătirii lor înspre cunoașterea și respectarea normelor și instituțiilor comunitare.²¹

Noile coduri de procedură au fost, de asemenea, dezbătute în corpul avocaților clujeni pe baza unor studii sau comunicări. Unele din prezentări s-au ținut în cadrul *Zilelor Baroului Cluj*, eveniment inițiat începând cu anul 2008, prilej pentru avocații clujeni de a socializa, de a

¹⁹ Consiliul de conducere al I.N.P.P.A. teritorial Cluj este format din avocați: Călin Rusu, președinte, Horea Crișan, director executiv, Mihaela Fodor director adjunct, și Stanca Ioana Gidro, Mircea Ștefan Pop, Călin Budișan, Luiza Budușan și Mirel Ionescu, membri. Președintele Departamentului de pregătire inițială este Doina Gherman iar consiliul științific e format din Șerban Diaconescu, Luminița Tomoaie și Marius Harosa.

²⁰ Gidro Stanca, Teodora Driha Daniel, Oana-Roxana Pinte, „Unele considerații privind modalitățile de realizare a pregătirii profesionale a avocaților români-avocații comunitari”, în *Foaia avocatului*, nr. 1, 2008, p. 2.

²¹ Au scris în revista *Foaia avocatului* în anii 2008- 2010 avocații : Stanca Ioana Gidro, Daniela Teodora Driha, Oana Roxana Pinte, Elena Mihaela Fodor, Horea Crișan, Mirel Ionescu, Doina Gherman, Ionuț Vida Simiti, Alexandra Marin, Delia Stetco, Marius Luca, Mihaela Stanca Bocșa, Dan Stegăroiu, Ioana Alina Stanca, Ligia Coman, Vlad Gherman, Mircea Ștefan Pop, Smaranda Bara, Alexandra Maniu Proorocu și Daciana Lavinia Ursadan.

se cunoaște mai bine dar și de a realiza un schimb de experiență cu avocați din alte barouri din țară și din Europa într-o atmosferă destinsă, distinsă, amicală și colegială. Cum evenimentul a avut deja patru ediții, Baroul Cluj își propune ca acesta să se transforme într-o tradiție. De altfel, el continuă, în parte, o tradiție, cea a balurilor juriștilor desfășurate în deceniul al treilea al secolului al XX-lea de regulă în luna februarie, prin care juriștii clujeni au dorit să-și sublinieze poziția importantă în cadrul elitei românești clujene. Anunțând balul din 1924, ziarul *Clujul* remarcă în acest sens: „Balul juriștilor are loc în 9 februarie a.c. în saloanele hotelului „New York”. Acesta este primul bal al juriștilor români de la unire și astfel s-a organizat cu cea mai mare splendoare, asigurându-și un public select din elită, încât va fi cel mai reușit bal.”²²

În scopul strângerii legăturilor între membrii săi, în condițiile în care numărul acestora a crescut constant, Baroul Cluj a inițiat și alte evenimente ca: sărbătorirea zilei de 8 Martie, microrevelionul avocaților, sărbătorirea Pomului de Crăciun cu participarea largă a copiilor avocaților din barou, întâlnirea anuală a foștilor membri ai Baroului Cluj, prilej cu care avocații pensionari au fost invitați de către Consiliul baroului la o masă festivă. Toate aceste evenimente, organizate împreună cu Filiala Casei de Pensii a avocaților din Cluj, au fost foarte apreciate de către toți participanții.

Solidaritatea membrilor baroului s-a manifestat și în fața problemelor pe care le-au avut de înfruntat, între care una dintre cele mai importante a fost avocatura paralelă.

5. Apărarea profesiei

Constituirea unor entități paralele, aflate în afara legii, a preocupat Baroul Cluj în ultimul deceniu. Explicabil, în parte, prin numărul mare de absolvenți de studii juridice în condițiile creșterii numărului facultăților de drept din țară, fenomenul reflectă dificultatea acestora de a-și găsi un loc de muncă. Atare dificultăți s-au manifestat și în perioada interbelică, studenții anilor '30 declanșând greve cu manifestări de stradă și solicitând o mai facilă intrare în barou, chiar fără examen, fără o sită care să-i cearnă în funcție de cunoștințele de drept dobândite.

²² *Clujul*, nr. 6, 1924, p. 6.

Microrevelionul avocaților pensionari – decembrie 2011

Departe de a fi unul nou deci, fenomenul se distinge de cel din perioadele anterioare prin faptul că a îmbrăcat azi forme instituționalizate. Însă, desfășurarea unor fapte care nu se încadrează în normele speciale prevăzute în dispoziții normative care reglementează la nivel organic acel domeniu este sancționată atât de codul penal prin articolul 281 (exercitarea fără drept a unei profesii) cât și prin legea specială, respectiv legea nr. 51/1995. Articolul 26 al acestei legi are un conținut suficient de cuprinzător și explicit pentru a nu duce la confuzii sau neclarități, în măsura în care se dorește o abordare rațională și logico-juridică a unei instituții de drept. Conținutul articolului este următorul:

“(1) Exercițarea oricărei activități de asistență juridică specifică profesiei de avocat și prevăzută la art. 3 de către o persoană fizică sau juridică ce nu are calitatea de avocat înscris într-un barou și pe tabloul avocaților acelui barou constituie infracțiune și se pedepsește potrivit legii penale.

(2) Instanțele sunt obligate să verifice și să se pronunțe asupra calității de reprezentant al unei persoane care se prezintă ca avocat, exercitând acte specifice acestei profesii și folosind însemnele profesiei de avocat.

(3) Actele specifice profesiei de avocat, efectuate în mod public de o persoană care nu a dobândit calitatea de avocat în condițiile prezentei legi, sunt nule dacă s-a produs o vătămare ce nu poate fi remediată în alt mod, în afară de cazul în care modul de îndeplinire a acestora a fost de natură să producă o eroare comună cu privire la calitatea celui care le-a săvârșit.

(4) În cazurile prevăzute de prezentul articol, baroul are dreptul la acțiune în despăgubiri împotriva persoanei fizice sau juridice care exercită fără drept profesia de avocat.

(5) Sumele obținute cu titlu de despăgubiri potrivit alin. (4) vor fi cuprinse în bugetele barourilor și vor fi folosite în mod exclusiv pentru organizarea activității de pregătire profesională a avocaților, în condițiile legii.”²³

Dacă la începuturile organizării avocaturii ca instituție reglementată prin lege specială activitatea clandestină se realiza la nivel individual prin așa-ziii samsari de procese, funcționari judecătorești, unii funcționari ieșiți la pensie și ofițeri deblocați, grefieri iar ulterior prin persoane care aveau vagi cunoștințe de drept dobândite prin experiență, de exemplu, cele care lucrau la birourile de copiat acte, în cursul anilor 2000

²³ Legea 51/1995 a profesiei de avocat, republicată în 2011, <http://www.dreptonline.ro>.

avocatura clandestină a trecut printr-un proces de organizare colectivă, prin înființarea unui așa-zis "Barou Constituțional" și a unor societăți comerciale cu obiect de activitate- activități juridice.

Astfel, în anul 2002 s-au constituit, în temeiul O.G. 26/2000 cu privire la asociații și fundații, Asociația de binefacere „Bonis Potra,, din Deva și Asociația „Figaro Potra” din Alba Iulia cu filiala Bălești-Gorj. Pentru stoparea acestui fenomen, Baroul Cluj a inițiat acțiuni în vederea constatării nulității societăților comerciale care au ca obiect activități juridice, acțiuni soldate cu un rezultat pozitiv. În ceea ce privește Asociația de binefacere „Bonis Potra” din Deva, încheierea nr. 31/A din 5 august 2002 pronunțată de Judecătoria Deva în dosarul nr. 31/A/2002, prin care aceasta a dobândit personalitate juridică și este înscrisă în registrul special, a fost atacată în final cu recurs în anulare de către procurorul general al Parchetului de pe lângă Înalta Curte de Casație și Justiție, respingând pe fond cererea de înregistrare a persoanei juridice, hotărârea fiind irevocabilă. Prin decizia nr. 6618 din 26 noiembrie 2004 pronunțată în dosarul 5324/2002, Înalta Curte de Casație și Justiție, Secția Civilă și de Proprietate Intelectuală a respins cererea de înscriere în Registrul Asociațiilor și Fundațiilor a Asociației „Bonis Potra”.

Asociația „Figaro Potra” din Alba Iulia s-a dizolvat voluntar prin hotărârea Adunării generale din 4 noiembrie 2003, iar pe baza actului de autodizolvare, Asociația a fost dizolvată prin încheierea din 18 noiembrie 2003, pronunțată de judecătoria Alba Iulia în dosarul nr. 5506/2003. Prin decizia nr. 6619 din 26 noiembrie 2004 pronunțată în dosarul 5325/2002, Înalta Curte de Casație și Justiție, Secția Civilă și de Proprietate Intelectuală a respins cererea de înscriere în Registrul Asociațiilor și Fundațiilor a Asociației „Figaro Potra”.

Anterior dizolvării acestei asociații, prin actul constitutiv și statutul autentificate la 23 și 24 iulie 2003 a fost constituită filiala ei Bălești-Gorj, în temeiul O.G. nr. 26 /2000, care a dobândit personalitate juridică și a fost înscrisă în registrul special prin încheierea din 30 iulie 2003, pronunțată de judecătoria Târgu Jiu în dosarul nr. 79/PJ/2003. În luna iunie 2004, membrii Filialei Bălești-Gorj a Asociației „Bonis Potra,, au hotărât înființarea a 42 de „barouri” și a „Uniunii Avocaților din România,,/ Uniunii Naționale a Barourilor din România”, toate cu personalitate juridică. Este de remarcat că la acea dată asociația mamă a filialei nu mai exista ca persoană juridică, fiind dizolvată voluntar ceea ce a atras înceta-

rea existenței filialei. Concluzia firească nu poate fi decât una, și anume aceea că toate aceste entități fiind create de o filială a unei asociații care nu mai exista, nu mai avea personalitate juridică și se considera că nu a existat niciodată, rezultă că nici ele nu mai există și nu au existat niciodată. Raportat la această situație de fapt, la prevederile legale, la jurisprudența Înaltei Curți de Casație și Justiție, a Curții Constituționale și a Curții Europene a Drepturilor Omului aceste entități nu au personalitate juridică, nu există din punct de vedere legal și sunt uzurpatoare ale structurilor ordinului legal și unic al avocaților din România. Ca o consecință firească, nici membrii acestor structuri nu au calitatea de avocat²⁴.

Având în vedere acest lucru, Baroul Cluj a introdus acțiune împotriva Filialei Bălești-Gorj a Asociației „Figaro Potra” la Judecătoria Târgu-Jiu, solicitând dizolvarea acesteia, cauza formând obiectul dosarului nr. 9/2004. Prin sentința civilă nr. 51 din 20 decembrie 2004 a judecătoriei Târgu Jiu s-a dispus dizolvarea Filialei Bălești-Gorj a Asociației „Figaro Potra”, devenită definitivă prin decizia civilă nr. 307/A din 6 iulie 2007 a Tribunalului Gorj, Secția Civilă, rămasă irevocabilă la 06.11. 2007 prin anularea recursului formulat de Filiala Bălești-Gorj a Asociației de binefacere „Figaro Potra” în dosarul nr. 180/95/2005 a Curții de Apel Craiova. Contestația în anulare formulată de Filiala Bălești-Gorj a Asociației de binefacere „Figaro Potra” a fost respinsă la 28.02.2008 în dosarul nr. 180.1/95/2005 de către Curtea de Apel Craiova.

Consiliul Baroului Cluj s-a implicat, împreună cu alți avocați din barou, în combaterea acestui fenomen și prin inițierea a nenumărate plângeri penale susținute în fața Parchetelor și instanțelor de judecată, prin acțiuni de dizolvare a acestor societăți comerciale, prin articole în presă sau participări în mass media, însă nu toate rezultatele au fost conform așteptărilor. Avocații clujeni nu au încetat să demonstreze cu argumente logico-juridice și de text precum și cu argumente de bun simț, care au valoare intrinsecă deosebită, justețea punctului de vedere al Baroului Cluj privind ilegalitatea oricăror structuri paralele care prin nesocotirea legii doresc să desfășoare o activitate așa de importantă într-un stat de drept. Rezultatele nu au fost conform așteptărilor baroului, în special în ceea ce privește rezolvarea favorabilă a plângerilor

²⁴ Ion Deleanu, „Cu privire la exercitarea profesiei de avocat în afara barourilor constituite pe temeiul și în condițiile legii nr. 51/1995”, în *Dreptul*, nr. 1, 2005, p. 25-34; Corneliu Liviu Popescu, Legalitatea, continuitatea și unicitatea ordinului profesional al avocaților din România, în *Curierul Judiciar*, nr. 1- 2, 2007.

penale pentru desfășurarea unei activități fără autorizație, ceea ce, am mai arătat, reprezintă o infracțiune prevăzută atât în codul penal cât și în legea specială, respectiv legea 51/1995. Explicațiile provenite de la nivelul parchetelor prin soluțiile de neînțelegere a urmăririi penale au fost și sunt în continuare de neînțeles, având un caracter oarecum didacticist, lipsite fiind de o argumentare solidă, bazată pe texte de lege. Argumentele cu care „Baroul Constituțional”, își arogase un drept pe piața avocaturii în disprețul prevederilor legii 51/1995, sunt nefondate și chiar puerile. Susținând că actualele barouri nu au un statut de organizare care să le confere dreptul de a exista, își dezvăluie ignoranța, deoarece barourile se înființează prin lege, fiind instituții de interes public. Pe de altă parte, credem că și această lucrare reprezintă un argument viabil și convingător privind existența Baroului Cluj din anul 1875 când a fost înființat în baza legii nr. XXXIV/1874, care la rândul său era continuatorul sub o altă formă, mai modernă, a Societății avocaților, entitate preexistentă. Să nu uităm că apariția legii XXXIV/1874 a intervenit într-un moment de modernizare a instituțiilor statului și în special a sistemului judiciar prin organizarea judecătoriilor de ocol și a tribunalelor (legea XXXI/1871), a parchetului (legea XXXIII/1871) și a notariatului public legea (XXXV/1874). Deosebit de important de reținut este faptul că în baza legii XXXIV/1874 în ședința din 16 ianuarie 1875 s-a constituit Camera avocaților din Cluj, eveniment considerat „epocal” de membrii nou-înființatei instituții; ulterior s-a elaborat un regulament intern, finalizat și adoptat de Adunarea generală din 29 ianuarie 1876. Această realitate istorică nu poate fi eludată de nimeni, confirmă chiar și existența unui regulament (statut) de organizare a baroului și evoluția istorică continuă și neîntreruptă a acestuia, Baroul Cluj având, prin membrii săi, o implicare deosebit de merituosă în evoluția societății românești.

Ca atare, având în vedere argumentele diverse și solide expuse în acțiunile îndreptate împotriva avocaturii clandestine, Baroul Cluj solicită organelor competente ale statului, care au dat dovadă de o pasivitate de neexplicat, să intervină cu mijloacele specifice pentru a introna legalitatea într-un domeniu în care interesul public este de necontestat. În afara mijloacelor juridice la care conducerea baroului a apelat pentru desființarea acestor forme ilegale de practicare a avocaturii, avocații au recurs și la protestul public și suspendarea serviciului de asistență juridică din oficiu.

Anihilarea avocaturii clandestine a fost doar una dintre țintele acțiunilor desfășurate de Baroul Cluj pentru apărarea profesiei de avocat. Baroul s-a implicat și în apărarea drepturilor avocaților în fața Ministerului Justiției, de exemplu, în 2008 când acesta a amânat plata onorariilor din oficiu pentru activitatea desfășurată în special de avocații tineri, pentru care onorariile obținute din această activitate reprezentau o mare parte din venituri. Prin urmare, prin hotărârea nr. 114/08.08.2008, Consiliul baroului a decis înțierea măsurilor de protest vizând toate instanțele și organele de urmărire penală, cu excepția Curții de Apel Cluj, dacă aceasta din urmă își va onora în continuare plățile cuvenite către Baroul Cluj²⁵. Astfel, s-a hotărât ca în intervalul 12.08.2008-25.08.2008 protestul avocaților să constea în purtarea unei banderole albe la mâna stângă și, dacă nici până la data de 25.08.2008 nu erau plătite onorariile aferente lunilor iunie și iulie 2008, să înceteze acordarea asistenței judiciare din oficiu; în situația în care neplata onorariilor din oficiu se prelungea, incluzând și borderourile aferente lunii august, s-a decis ca pe data de 08.09.2008 să se intre în protest total ceea ce însemna că nu se vor mai onora cererile de asistență juridică din oficiu și asistență juridică gratuită cu excepția cererilor care vizează infracțiuni grave ce au ca obiect viața, sănătatea și integritatea corporală atunci când se pune problema luării sau menținerii măsurii arestului preventiv. Decizia urma să fie comunicată de urgență tuturor instanțelor și organelor de urmărire penală.

6. Avocatura clujeană în context european

Schimbarea de regim de după 1989 a creat oportunitatea pentru avocații clujeni de a intra în contact cu colegii lor europeni, de a reînnoa o tradiție inițiată în perioada interbelică, când unii avocați s-au

²⁵ Consiliul baroului a luat în considerare următoarele aspecte: hotărârea nr. 67/08.05.2008 a Consiliului, faptul că până la data de 08.08.2008 nu au fost achitate de către Tribunalul Cluj onorariile datorate din fondurile Ministerului Justiției pentru asistența judiciară din oficiu aferente borderourilor de încasare a acestor onorarii pentru lunile iunie și iulie 2008 și ca atare, baroul a fost nevoit să suporte din fondurile proprii sumele aferente borderourilor din luna iunie 2008, faptul că majoritatea avocaților care asigură asistența judiciară din oficiu sunt obligați să efectueze aceste prestații, iar pe de altă parte, acestea constituie pentru majoritatea sursa principală de venit. Decizia a fost luată raportat la art.6 din Protocolul nr. 450/23.06.2005 și a art. 69 din legea nr. 51/1995, în temeiul art.53 alin.2 lit.k din Legea nr.51/1995.

înscris în secțiunea ardeleană a Asociației Juriștilor de limba franceză constituită în 1936 la Cluj. Au făcut atunci parte din Asociație avocații Emil Hațieganu (președinte al comitetului local al secțiunii), Romul Boilă, Emil Ghilezan, decanul Alexandru Dragomir (vicepreședinte al comitetului local) și Mircea Georgescu (casier al comitetului local). Prima manifestare internațională a Asociației urma să aibă loc în iulie 1937 la Paris unde, cu ocazia expoziției universale, se organiza o săptămână juridică²⁶.

Prima încercare de a reînnoi această tradiție s-a manifestat imediat după evenimentele din 1989, când s-au inițiat contacte cu baroul din Nantes (Franța). Proiectul permanentizării relațiilor cu acest barou a fost însă abandonat după câteva întâlniri, dar Baroul Cluj nu a renunțat la ideea stabilirii de contacte cu alți colegi, din spațiul european cu precădere. Astfel, Consiliul baroului Cluj a reușit să înscrie baroul în Federația Barourilor Europene (F.B.E.) și Uniunea Internațională a avocaților (U.I.A.). Ca urmare a acestui fapt, reprezentanți ai baroului au participat la congrese și evenimente organizate de F.B.E.. Astfel, la Congresul F.B.E. de la Strasbourg, din 10-14 octombrie 2007, din partea Baroului Cluj s-a prezentat lucrarea „Protecția profesiei de avocat în lumina jurisprudenței Curții Europene a Drepturilor Omului și a jurisprudenței instanțelor naționale din România” (reprezentanții baroului au fost av. dr. Stanca Ioana Gidro și av. Luiza Budușan). De asemenea, ca membru al F.B.E, Baroul Cluj a fost invitat de Colegiul Avocaților din Catalunya la serbarea Baroului Barcelona din 7-9 februarie 2008 (reprezentanții baroului au fost av. Stanca Ioana Gidro și av. Farkas Zoltán László). În perioada 22-25 mai 2008, Baroul Cluj a participat la Congresul General al F.B.E. de la Istanbul, prin reprezentanții av. Stanca Ioana Gidro, av. consilier Victor Rusa și av. consilier Ioana Ines Pârva. Reprezentanții Baroului Cluj nu au lipsit nici în anii următori de la congrese internaționale (organizate de F.B.E.). La cele din Aix en Provence (20-22 mai 2010) și Florența (26-28 mai 2011) au participat decanul Stanca Ioana Gidro și av. dr. Gherman Doina Maria care au reprezentat Baroul Cluj și la Congresul de la Madrid din septembrie 2010. Decanul Stanca Ioana Gidro a participat alături de avocații Dominic Alexandru Gidro și Ana Maria Rițiu la Congresul F.B.E. de la Varșovia (21-24 septembrie 2011).

²⁶ *România nouă*, nr. 111, 1936, p. 4.

S-au strâns în ultimii ani și relațiile cu Baroul Verona, vizitat în 4-6 iunie 2009 de prodecanul Mirel Ionescu și în 9-10 iunie 2011 de avocații Victor Rusa și Anca Idriceanu.

Relațiile externe au funcționat în dublu sens, avocați din barourile europene luând parte la evenimente organizate de Baroul Cluj, precum Zilele Baroului Cluj la a căror primă ediție, desfășurată în 16-17 mai 2008, au participat, alături de decani ai barourilor din țară, avocați din Franța (Laurence Mariani), Marea Britanie (David Morgan, reprezentant FBE) și Italia (Adriano Vianini).

7. Un proiect în derulare : sediul baroului

În noul context politico-juridic în care, prin constituție, se consfințește și garantează dreptul la proprietate, și economic, în care prețul chiriilor a crescut tot mai mult, s-a discutat în ședințele Consiliului baroului oportunitatea deținerii unui sediu propriu. Astfel, în ședința din 1 august 1991 s-a solicitat trimiterea unei adrese către Tribunalul Cluj pentru a se stabili cuantumul chiriilor impuse, cu mențiunea că acestea erau foarte mari în condițiile în care nu se derula o activitate comercială. Discuția s-a reluat în ședința din 7 aprilie 1992, pentru ca în cea din 14 iulie 1992 să se propună cumpărarea unui imobil din fondul de rezervă; propunerea fiind aprobată, urma să se identifice un astfel de imobil în apropierea Tribunalului. În ședința din 28 ianuarie 1993 s-a venit din nou cu propunerea finanțării proiectului din fondul de rezervă, în condițiile în care exista riscul evacuării din clădirea Tribunalului.

În acest răstimp sediul baroului a fost schimbat de mai multe ori în interiorul Palatului de Justiție, astfel că Adunarea generală din 9 iunie 1997 a decis ca avocații Victor Gorcea și Mirel Ionescu să se deplaseze la Ministerul de Justiție în încercarea de a păstra un sediu în incinta clădirii Palatului de Justiție. Tot atunci s-a discutat și oportunitatea cumpărării a două apartamente pentru sediul baroului și al Filialei Cluj a Casei de Asigurări a Avocaților, în imobilul situat pe Calea Dorobanților nr. 125 (ap. 5 și 6). Propunerea a fost însă respinsă de către Consiliul baroului. Ca urmare a discuțiilor purtate cu ministrul justiției, baroul a reînnoit contractul de închiriere cu Palatul de Justiție în 19 iunie 1997 (sub nr. 719) pentru un spațiu format din opt birouri cu o suprafață de 240, 08 m² și alte șase încăperi cu o suprafață de 230, 20 m², destinate biroului, casieriei și contabilității. În anii următori spațiul a fost diminuat constant, astfel că, potrivit procesului-verbal din 1 mai 1998,

spațiul rămas în chirie pentru barou era format din camerele nr. 3, 4, 8, 26 și 27 iar în anul 2001 din camerele nr. 65 (31,20 m²), 66 (unde era și garderoba, de 41 m²) și 67 (18, 60 m²).

Ca urmare a creșterii numărului avocaților și a obligativității acordării unui spațiu pentru oficii în incinta tribunalului, s-a obținut un alt spațiu pentru garderoba avocaților și oficii la parterul Palatului de Justiție, care este și astăzi în folosința avocaților.

Baroul a fost în continuare preocupat și de dobândirea unui sediu propriu, și astfel, în urma deciziei Consiliului baroului din 11 decembrie 1997, în 19 ianuarie 1998 s-a achiziționat un apartament pe strada Reșița nr. 4 ap. 15, care a găzduit alături de sediul baroului și pe cel al filialei Casei de asigurări a avocaților (coproprietară a spațiului). În anul 2004, după cumpărarea unui apartament învecinat, spațiul astfel lărgit a fost reamenajat (în baza contractului nr. 20/2004).

Creșterea continuă a numărului avocaților, a volumului de activitate a Casei de asigurări a avocaților și sporirea importanței pregătirii continue a avocaților prin intermediul I.N.P.P.A. au impus cu necesitate identificarea unui alt spațiu pentru sediul baroului. După mai multe căutări a fost identificat un imobil pe strada Pavel Roșca nr. 8, cumpărat tot în coproprietate cu filiala Casei de ajutor, în vederea construirii unui nou sediu. Nou-proiectatul sediu urmează să fie destinat nu numai activităților administrative, ci și celor profesionale ca, de exemplu, desfășurării ședințelor de pregătire în cadrul I.N.P.P.A. sau ședințelor filialei Casei de ajutor a avocaților, ca și bibliotecii și arhivei baroului. Proiectul de construcție este în prezent în derulare.

8. Avocații în viața politică și culturală

Continuând o tradiție interbelică membri ai Baroului Cluj au intrat în viața politică reprezentând interesele clujenilor la nivel parlamentar, prezidențial sau guvernamental. Astfel, au fost aleși în Parlamentul României avocații Liviu Lazăr și Mircea Vaida (în primul Parlament de după 1989), Peter Eckstein Kovács, care a îndeplinit un timp și funcția de consilier în aparatul prezidențial, Daniel Buda, actual președinte al Comisiei juridice a Camerei deputaților și Máté András-Levente. În plan guvernamental a activat Emil Boc, prim ministru, iar în cel al administrației locale Alin Tișe, președintele în exercițiu al Consiliului Județean Cluj.

Avocați clujeni au devenit și nume cunoscute în lumea literară,

artistică și sportivă românească. Lumii artiștilor plastici clujeni, îi aparține Veress Andrei, membru al Asociației artiștilor plastici din România, autorul unor expoziții personale (1977, 2006) și de grup (1977, 1978, 1981, 1983, 1985), ale cărui lucrări au apărut în cataloage din anii 1983 și 2008. Mihaela Savu este, de asemenea, pasionată de pictură, participând la expoziții de grup (la Galeria Bastion, 2000, Biblioteca Octavian Goga, 2005, Librăria Diverta, 2006, Biblioteca Academiei, 2011); a avut și expoziții personale la Galeriile Atelier 11 (1979), Galeriile I.M.F. (1985), Galeria Bastionul Croitorilor (expoziție organizată de Baroul Cluj, 1992).

În literatură s-a afirmat Codrina Bran, membră a Uniunii Scriitorilor din România, autoare deopotrivă de versuri (*Provizorat*, 2001), proză scurtă (*Antipozi*, 2005; *Povestiri dintr-un cartier de vest*) și romane (*Așteptările*, 2006; *Concertul de viole*, 2009). Un alt avocat pasionat de scris, membru la rândul său al Uniunii Scriitorilor din România, filiala Cluj (din 2002), Lucian Cristea, a debutat editorial în 2001 cu un volum de versuri intitulat *Sondaje spre dincolo*. A publicat în ziare precum *Adevărul de Cluj* și *Evenimentul Zilei* și în revista *Tribuna*, personalitatea sa fiind prezentată în dicționarele *Clujul literar. Dicționar ilustrat al scriitorilor ardeleni 1900-2005*, *Elite clujene contemporane* (2009, apărut sub egida Academiei române, Centrul de Studii Transilvane) și *Dicționar bibliografic- 1500 scriitori români clasici și contemporani*. A obținut Premiul pentru proză pe anul 2003 pentru volumele *Provocarea* și *Teroarea speranței*, Premiul "Pavel Dan" pentru proză în 2002 și 2004, Premiul Uniunii Scriitorilor, Filiala Cluj, în anul 2004, Premiul special al juriului la "Zilele George Coșbuc" desfășurate sub egida Casei de Cultură a Sindicatelor Bistrița. A scris poezie (*Vise comunicante*, 2002, *Reverii nu tocmai întâmplătoare*, 2003, *Pasărea colibri*, 2004), proză scurtă (*Hoțul de vise*, *Zodia ciorii vopsite* 2005), povestiri (*Dincolo de alb și negru*, 2007, *Portrete*, 2011) și romane influențate de viața personajelor din lumea justiției (*Un urs în tribunal*, *Instanța Mariei*, 2006 și *Jaful*, 2007).

Poezia l-a atras și pe avocatul Gheorghe Cristea autorul volumeelor *Poeme* (lucrare de debut, 1997), *Dar* (2000), *Flori Sânziene* (2005), *Ghioonel Clopoțel* (2008) și *Fulg de nea* (2009). Pe versurile sale s-au scris melodii folk cântate de Magda Pușcaș și Vali Moldovan.

În viața sportivă clujeană s-au afirmat rugbiștii Alexandru Crăciuneanu, Nicolae Lucaciu și Ioan F. Pop și fotbaliștii, portari ai echipei „U” Cluj, Aurel Nicoară și Marcel Lăzăreanu.

Concluzii

Privirea retrospectivă asupra evoluției Baroului Cluj arată că în pofida reorganizărilor (în funcție de schimbarea regimului politic) și a modificărilor de denumiri (de la camera avocațială la barou, colegiu de avocați și apoi din nou la barou) s-a menținut, în viziunea avocaților clujeni, o *continuitate instituțională începând cu anul 1875*. Reorganizarea baroului în 1919 s-a făcut cu menținerea legii din 1874 (modificată doar parțial) iar legile ulterioare de organizare a corpului de avocați din 1923 și 1931 au preluat din tradițiile transilvănene de organizare a corpului.

Urmărind statutul profesional al avocaților clujeni și rolul asumat în viața publică am observat deplasările de accente în ceea ce privește rolul lor în societate în funcție de timpul în care au trăit. Avocatul sfârșitului de secol XIX și începutului de secol XX, reprezentant al unei comunități românești minoritare în oraș și al unei societăți românești prin excelență rurale, a fost, datorită educației și averii sale, omniprezent în viața comunității, conducătorul ei în plan cultural, economic și politic. Proveniți, bună parte din ei, din familii de preoți sau juriști, fiind a doua sau a treia generație educată din familiile lor, dar prima care a trăit într-un mare oraș, cei 8-9 avocați români ai Clujului acelei perioade au format parte din „inteligentia” românească a orașului, și-au asumat misiunea de îndrumători ai unei societăți covârșitor paupere și neinstruite.

Schimbarea contextului politic prin unirea cu România a deschis noi probleme în fața avocaților. Una dintre ele a fost cea a *integrării* într-un oraș dominat încă de cultura maghiară și într-o țară, România, cu tradiții diferite în ceea ce privește organizarea corpului. Preluând în 1919 conducerea baroului, avocații români s-au implicat în promovarea unei culturi românești în oraș din dorința de a contribui la depășirea complexului cultural resimțit de comunitatea românească clujeană înainte de unire. Problema integrării în România a fost una din cele mai complicate, Baroul Cluj, condus de avocați formați în perioada Imperiului austro-ungar, activând pentru a impune în procesul de unificare legislativă respectarea unora din tradițiile juridice transilvănene, de sorginte austriacă. A făcut-o asumându-și în cadrul numeroaselor dezbateri referitoare la unificarea legislativă rolul de coordonator al

tuturor barourilor din Transilvania, inițiind consfătuiri între barouri, impunând subiectele de discutat. Dificila problemă a unificării a transformat perioada interbelică într-una a compromisului între centru și provincii, conducerea Uniunii avocaților și a Ministerului de Justiție încercând să atenueze sentimentul de marginalizare resimțit adesea de avocații din teritoriile unite cu România.

O altă problemă care a marcat viața avocaturii clujene interbelice a fost cea a concurenței. Avocații români, mulți dintre ei proaspăt intrați în oraș imediat după 1918, au resimțit concurența avocaților maghiari și evrei care aveau deja o clientelă urbană și pe cea a avocaților veniți din Vechiul Regat față de care s-au considerat superiori prin pregătire și organizare. Creșterea numărului de avocați, ca urmare a creșterii numărului studenților, a înăsprit concurența în branșă generând inevitabile conflicte între generații, exigența celor mai în vârstă cu privire la standardele profesionale lovindu-se de nerăbdarea celor tineri de a profesa, de a-și încerca talentul și inteligența la bară. „Inflația” de avocați, creșterea numărului membrilor Baroului Cluj de aproape patru ori în decurs de două decenii, a generat și probleme financiare, vorbindu-se tot mai mult în deceniul al patrulea de pauperizarea avocaților, efect al proletarizării profesiei. Concurența în branșă și problemele de ordin financiar generate de aceasta i-au stimulat pe adepții românizării barourilor, o problemă ideologică, politică și profesională a societății românești interbelice. Baroul Cluj a adoptat în această chestiune o atitudine moderată, abordând *numerus valachicus* din perspectiva statutului profesional și moral al avocatului, pronunțându-se în favoarea menținerii unei tradiționale bune colaborări și conviețuiri între toți membrii săi. Aplicarea acestui principiu în barouri reflectă politizarea avocaturii, tot mai accentuată în anii dictaturii regale.

Politizarea a afectat fundamental activitatea avocaturii în anii comunismului când avocatura și-a pierdut caracterul de profesie liberă. „Colectivizarea” profesiei a făcut parte din programul instituirii „avocaturii de tip nou” care își desfășura activitatea în cadrul unor birouri colective. Ruptura cu perioada anterioară a fost marcată și prin renunțarea la denumirea de barou în favoarea celei de colegiu ale cărui organe de conducere au fost numite și apoi, formal, alese. S-a recurs deci la controlul activității avocațiale prin centralizare, ceea ce a însemnat înregimentarea avocaților care, prin natura profesiei, ar fi putut incomoda noul regim politic. De altfel, avocații au fost una din țințele princi-

pale ale acțiunii puterii de decapitare a elitei românești interbelice având în vedere potențialul lor economic, care-i integra în blamata categorie de „burghezi”, și implicarea în viața politică dintre cele două războaie mondiale. Destinul avocaților clujeni liberali și țărăniști după 1945, care au trecut prin epurări, verificări și detenții, a fost similar celui al majorității intelectualilor români.

Democratizarea vieții politice după 1989 cu toate consecințele sale în planul vieții sociale și economice a deschis o nouă etapă în istoria avocaturii românești. Avocatura a redevenit o profesiune liberală, avocații și-au redobândit dreptul de a se organiza liber și de a-și alege conducerea. Pentru a sublinia dorința de a reînnoa tradiția interbelică s-a revenit la denumirea de barouri.

O caracteristică importantă a ultimelor două decenii a fost creșterea numerică a corpului avocaților, efect al ridicării restricțiilor de școlarizare din perioada comunistă, înmulțirii numărului universităților de stat și înființării celor private. Numărul crescând al absolvenților de studii juridice a dus la o creștere considerabilă a numărului membrilor Baroului Cluj (de peste șapte ori între anii 1990- 2011) și a deschis în fața acestuia vechea și complicata problemă a apărării profesiei.

În paralel cu aceste probleme organizatorice, preocuparea pentru o continuă perfecționare a avocaților și deschiderea spre cunoașterea și asimilarea unor experiențe europene în plan juridic, mai ales după intrarea României în Uniunea europeană, au dat dinamism avocaturii clujene din ultimii zece ani.

Anexe

Anexa nr. 1

Profiluri de avocați

Aurel Isac (1846- 1932)

Unul din primii avocați români din Cluj, membru al Camerei avocaților în cei dintâi ani de funcționare a ei, Aurel Isac (sau Isacu, după cum apare în publicistica vremii) a fost o personalitate marcantă a societății românești clujene timp de mai bine de 50 de ani.

Originar din Sebeș, a studiat la Facultatea de drept și științe politice a Universității din Budapesta între anii 1870- 1873, luându-și doctoratul în științe juridice în 25 iulie 1873¹. În 1878 era membru al Camerei avocaților din Cluj, oraș în care a profesat până spre sfârșitul vieții. În semn de prețuire pentru îndelunga sa activitate, Baroul Cluj (care l-a ales președinte de onoare) l-a sărbătorit în 1924 la 50 de ani de profesie, alături de Uniunea avocaților din România care, la rândul-i, l-a ales președinte de onoare. Momentul aniversar nu a fost ignorat nici de rege, care l-a decorat cu ordinul Coroana României în rang de Comandor².

Actor principal al istoriei transilvane înainte de 1918, schimbarea vremurilor și formarea unei noi generații de oameni politici l-au făcut să privească nostalgic spre trecut, să reafirme valorile generației sale. În scrisoarea pe care i-a adresat-o colegului său de avocatură și de activitate politică, Iuliu Coroianu, în 12 martie 1927, cu doar două săptămâni înainte de moartea acestuia, își exprima nemulțumirea față de „profeții actuali” care ignoră istoria. Îi scria astfel contemporanului său în amintirea tinereții lor politice: „Noi știm ce e lupta, suferința pentru idealul nostru național- de la 1869 tot împreună am luptat pretutindenea- ne-am apărat și am contribuit la România mare...Noi cunoaștem istoria și beneficiile ei. „Numai înainte” a fost deviza noastră- o susținem și acum”³.

La moartea sa, Alexandru Dragomir, decanul Baroului Cluj, contură portretul unui avocat remarcabil prin cultură, colegialitate și respectul față de profesiune și al unui intelectual inteligent, distins și truditor. Îl caracteriza astfel: „Vorba lui agitată, mișcarea spontană a fizicului,

¹ Sigmirean, *Istoria formării intelectualității*, p. 400.

² În 25 mai 1924 Baroul Cluj a organizat o ședință festivă în onoarea decorării sale, *Clujul*, nr. 21, 1924.

³ Apud Cordoș, Neamțu, *Iuliu Coroianu în vâltoarea vremurilor*, p. 205.

strălucirea ochilor lui vioi, fraza bogată în citații din autori celebri, erau armele cu care deschidea la bară acțiunea ori întâmpinarea în specialitatea comercială pe care a îmbrățișat-o întâi, acuzarea sau apărarea în marile procese penale, care i-au desăvârșit reputația.

Depozitar al unei culturi juridice universale, a pledat nenumărate procese în străinătate și au rămas clasice memoriile pe care le-a redactat în latinește pentru instanța de divorț a scaunului papal din Roma într-un proces al unor membri din înalta aristocrație streină...Era un maestru, desigur, și unul din luptătorii cari biruesc prin credința în puterile lor. A făcut dovada că există în această profesiune o ascensiune neforțată, dar sigură, a muncii oneste și a distincțiunei...La adânci bătrânețe, Aurel Isacu a primit să organizeze baroul românesc, ilustrând cu personalitatea lui distinsă demnitatea de decan..."⁴.

Iuliu Coroianu (1847, Dorolț- 1927, Cojocna)

S-a născut în 14 iunie 1847, în familia preotului greco-catolic Demetriu, și el fiu de preot, care a avansat în ierarhia ecleziastică devenind protopop, vicar de Șimleu și canonic capitular în Gherla. Mama, Iuliana Pop, provenea la rândul ei dintr-o familie clericală, fiind fiica preotului greco-catolic din Agrișteu și nepoata lui Grigore Pop, protopop în Craidorolț, care a crescut-o după moartea tatălui⁵.

Tatăl său, Demetriu Coroianu a fost o personalitate care s-a implicat în viața politică și culturală românească: a participat la Conferința de unificare a P.N.R. din 1881 și la răspândirea *Memorialului* din 1882 al lui George Barițiu, a fost întemeietorul și directorul primului Despărțământ al Astei din Șimleu⁶. Ca atare, a fost un exemplu de angajament public, civic pentru fiul său. Începând cu anul 1854, Iuliu Coroianu a frecventat Liceul romano-catolic din Șimleu care tocmai se deschisese și cu sprijinul financiar al tatălui său, după care și-a continuat studiile, între 1859- 1867, la Liceul romano-catolic din Cluj. A studiat apoi la Facultatea de drept a Academiei din Oradea și la Universitatea din Budapesta (1867- 1870). După absolvire a intrat în administrația publică fiind funcționar administrativ la subprefectura din Șimleu Silvaniei (1870), secretar pe lângă comitele suprem al comitatului

⁴ Cuvântul rostit la înmormântarea lui Aurel Isac, *Buletinul Uniunii avocaților*, nr. 5, 1932, p. 106.

⁵ Cordoș, Neamțu, *Iuliu Coroianu în vâltoarea vremurilor*, p. 30.

⁶ *Ibidem*, p. 28- 30.

Crasna (1871), funcționar la Curtea de Casație din Budapesta (1871), subprefect în cercul Crasna (1872- 1873)⁷. În 1874 și-a deschis un birou avocațial la Cluj, pe strada Parcului nr. 16 (azi str. Emil Isac nr. 22). S-a implicat în viața culturală a orașului. A participat în 28 februarie 1880 alături de „clasa avocaților și junimea de la Universitate” la o serbare națională organizată la hotelul *Biasini*, cu ocazia recunoașterii independenței României de către Germania, Anglia și Franța⁸.

S-a implicat în viața politică urmând exemplul tatălui său, impunându-se prin discursurile politice și pledoariile juridice documentate, alcătuite cu talent de orator. A recurs mereu la istorie uzând de talentul său scriitoricesc pentru a-și exprima cât mai convingător sentimentele patriotice. Dovadă este, de exemplu, discursul rostit la Adunarea de la Cluj din 26 februarie 1891 în care afirma:

„...Că nu sunt atâtea stânci în munții maiestoi ai Transilvaniei, din care să se poată sfărâma atâți bolovani, și nu atâtea mâini în lume, ca să-i arunce aceia asupra capetelor noastre, de care noi ne-am intimidat atunci, când ne apărăm cele mai cardinale drepturi de cetățeni și de patrioți, și care să ne abată de la pretinderea drepturilor noastre inalienabile naționale. Aici în orașul Cluj 7.000 de români, avem dreptul de a ne simți acasă, și precum în trecut, așa și pe viitor tot aici la vetrele noastre ne vom declara asupra cestiunilor atingătoare (privitoare) la viața noastră publică”⁹.

A pus bazele băncii „Economul” (1885- 1886) al cărei prim director executiv a fost până în 1889. De altfel, ședințele de lucru ale conducerii s-au ținut chiar în casa lui, unde banca avea închiriată o cameră, pînă în anul 1896 când s-a construit un local propriu.

A activat în cadrul P.N.R. între anii 1884- 1905, fiind redactorul Memorandumului. Fidel grupării Ion Rațiu (al cărui ginere devenise în 1897) a fost acuzat de gruparea de la Arad că alături de Elie Dăianu și Onoiu Tilea (un alt ginere al lui Ion Rațiu) conduc *Tribuna* de la Sibiu. S-a îndepărtat de el și gruparea din care făceau parte Vasile Lucaciu, de care un timp fusese foarte apropiat, și, alături de el, I. Slavici, T. V. Păcățian, A.C. Popovici care l-au numit peiorativ „*Dariusul Clujului*” sau „*regele neîncoronat și Dauphinul românilor din Transilvania și Ungaria*”¹⁰. Cu toate remarcile critice ale unor contemporani la adresa sa a dat dovadă mereu

⁷ Clujenii și marea unire, p. 54- 55; Cordoș, Neamțu, Iuliu Coroianu în vâltoarea vremurilor, p. 33.

⁸ Cordoș, Neamțu, Iuliu Coroianu în vâltoarea vremurilor, p. 34.

⁹ Apud *Ibidem*, p. 60- 61.

¹⁰ *Ibidem*, p. 194.

de simț civic și patriotism. Și le va fi cultivat nu numai având în vedere modelul patern ci și alte relații de familie: sora sa Clara se căsătorise cu un nepot al lui Simion Bărnuțiu, Ioan Maniu, magistrat în Șimleu Silvaniei (părinții Iuliu Maniu).

Și-a afirmat sentimentele patriotice nu numai în adunări publice sau în sala de judecată, ci și în spațiul privat, în corespondența cu apropiatii săi. Unul dintre ei a fost omul de cultură Ion Bianu căruia îi scria în 1887 despre atmosfera politică din Transilvania afirmând că maghiarii doresc „să ne intimideze pe toți care suntem români de inimă ca să ne lăsăm poporul care se încrede în noi să-l poată ei seduce și amăgi, - și să-l poată maghiariza”¹¹. A știut să-și exprime ideile politice naționale limpede și ferm, fără patos jignitor la adresa maghiarilor. În 1892, dând, la cererea Camerei avocaților din Cluj, o declarație referitoare la participarea sa la acțiunea Memorandumului declara: „...Să o știți odată pentru totdeauna, că da, suntem și noi în sensul prescris de lege, fii ai patriei comune Ungaria, dar românii ni-au fost părinții și strămoșii, români suntem și noi și vor fi și urmașii noștri deopotrivă...Noi românii avem drepturi autohtone față de acest pământ sacru, și numiți-l voi cum veți voi, tot al nostru are să fie și să rămână pentru că este în proprietatea și posesiunea noastră, pe acest pământ au trăit străbunii noștri, l-au apărut în contra popoarelor barbare, contra tătarilor, hunilor, geților, gepizilor, avarilor etc. și ni l-au lăsat nouă ca sfântă ereditate: iată motivul pentru ce-l iubim atât de adânc și ne alipim de el. Acesta nici nu-l vom vinde, nici nu-l vom lepăda niciodată...Noi nu suntem inamicii maghiarilor, noi ne pretindem singur numai recunoașterea drepturilor noastre naționale...”¹².

S-a afirmat ca avocat al țăranilor români în procesele pentru pământ din ultima treime a secolului al XIX-lea, ca apărător în procese politice sau de presă. Banii obținuți din avocatură i-a investit, printre altele, în șase mine de aur și de argint în Baia de Arieș, pe care le-a cumpărat în decembrie 1904. În 1914 a trecut dreptul lor de proprietate asupra nepotului său, Iuliu Maniu (fiul sorei sale Clara Maniu) iar în 1921 au intrat definitiv în proprietatea lui Maniu care le cumpărase de la unchiul său cu suma de 100.000 de lei. Coroianu a avut și alte mine în Turda și Hunedoara pe care le-a vândut între 1921-1923 tot lui Iuliu Maniu¹³.

¹¹ *Ibidem*, p. 62- 63.

¹² Apud *Ibidem*, p. 128.

¹³ Unele au fost mari ca suprafață. De exemplu, cea numită „Mátyás Király” avea o suprafață de 189. 465 m² iar cea numită „Szent István” de 180. 465 m², *Ibidem*, p. 199-200.

În 1904, după moartea soției Dorina¹⁴, s-a implicat cu și mai multă determinare în avocatură. Fiind avocatul Emiliei Rațiu într-un proces de familie și nevoit astfel să călătorească la București a întreținut contacte cu oameni politici din Regat, chiar dacă după 1905 nu a mai avut un rol de prim plan în viața politică din Transilvania. Astfel, în 1906 aflat la București pentru dezbaterile finale a procesului, a vizitat Palatul Regal pentru a-și aduce omagiile pentru ziua de naștere a reginei¹⁵.

Între 1907- 1918 a activat ca avocat la Budapesta unde s-a stabilit în urma căsătoriei cu Ana Nyári cu care a avut și o fiică, Clara Hóordó¹⁶. Deși proprietar de mine, se pare că s-a confruntat la Budapesta cu probleme financiare care s-au agravat în timpul primului război mondial. Ca atare, în toamna anului 1918 s-a întors în Transilvania stabilindu-se pentru un timp la Baia de Arieș, pentru a se muta apoi la Cojocna.

A participat la Marea Adunare Națională de la Alba-Iulia ca reprezentant al locuitorilor din Șimleu Silvaniei și Dumbrăveni și a fost ales în Marele Sfat Național Român. A fost numit membru al resortului de agricultură al Consiliului Dirigent calitate în care a pledat pentru ștergerea titlurilor de noblețe, desființarea fidei-comisiilor și sistarea tuturor proceselor urbariale și de comasare care spoliau țărani.

A murit la 29 martie 1927 la Cojocna. I s-a organizat o înmormântare grandioasă la care a luat cuvântul și decanul Baroului Cluj, Ioan Suciu¹⁷.

Amos Frâncu (1863, Baia de Criș- 1933, Cluj)

Anunțându-i moartea, Uniunea avocaților din România enumeră în dreptul numelui său parte din demnitățile și funcțiile deținute: „*avocat, fost primul decan român al baroului Cluj, fost prim-președinte al Frăției de cruce, apărător în procesul Memorandului, fost președinte al Senatului național din Ardeal în revoluția din 1918 și președinte al organizației militare naționale din Ardeal; fost deputat de Câmpeni, Gilău și Prahova; fost senator de Turda; fost președinte al Alianței avocaților români din*

¹⁴ Dorina Coroianu, fostă Rațiu, a fost a doua soție a lui Iuliu Coroianu, cu care s-a căsătorit după divorțul de cea dintâi, Ileana, un divorț care a făcut valvă în cercurile cunoscuților săi din Cluj. Vezi, de exemplu, relatarea lui Alexandru Bohățel despre supărarea Ilenei în Teodor Buhățel, *Din Panteonul*, p. 101-102.

¹⁵ Cordoș, Neamțu, *Iuliu Coroianu în vâltoarea vremurilor*, p. 200- 201.

¹⁶ *Ibidem*, p. 38- 39, 200.

¹⁷ *Ibidem*, p. 205- 206.

tară; fost președinte de onoare al Uniunii foștilor legionari din Gărzile Naționale din 1918- 1919; fost președinte de onoare al Reuniunii comercianților și industriașilor români din Cluj și al Asociației „Virtutea Militară” secția Transilvaniei; fost președinte de onoare al Centrului studențesc „Moții” din Cluj, comandor al Ordinului „Regele Ferdinand” etc.¹⁸. Această simplă enumerare trădează o persoană activă, neobosită, prețuită de cei din jur.

A provenit dintr-o familie de juriști, tatăl său fiind jurist consul-tului județului Zarand, Ioan Frâncu, iar bunicul său a fost notar, viceco-mite al Zarandului, jude regesc la Baia de Criș (1872) și judecător la tribunalul din Miskolc. A fost, de asemenea, fondatorul gimnaziului din Brad și printre susținătorii Astrei la începuturile sale¹⁹. Rămas orfan de tată la vârsta de șase ani s-a mutat împreună cu mama sa la Sibiu unde s-a bucurat de suportul președintelui Partidului Național Român, Ilie Măcelaru. A absolvit Gimnaziul catolic de stat din Sibiu și apoi Faculta-tea de drept din Budapesta, unde și-a luat și titlul de doctor „*sub auspiciis regis*”. La Budapesta a fost membru al Societății studențești *Petru Maior* și a redactat foaia societății *Roza cu ghimpi* (în anii 1884- 1885). A studiat un an la Paris. După susținerea examenului de censură s-a înscris în februarie 1888 ca stagiar în Camera avocațială Sibiu, devenind un avo-cat renumit în oraș, specializat în procese politice. La Sibiu a frecventat cercul *Tribunei*, s-a implicat în viața politică, susținând pasivismul promovat, printre alții, de Eugen Brote, Ion Slavici și George Coșbuc. În 1894 a fost apărătorul lui Ion Rațiu în procesul Memorandului, cel mai tânăr dintre avocații apărători. În 1900 s-a transferat în Camera avoca-ților Cluj. Personalitatea lui a marcat viața culturală românească clujea-nă de la începutul secolului al XX-lea. A investit multă energie în acțiunile Despărțământului clujean al Astrei, al cărui director a fost între 1904- 1907²⁰. A fost colaborator al revistei politice și culturale *Orientul român*, apărută la Cluj în 1913. A activat, de asemenea, în viața politică, divergențele de opinii cu Iuliu Maniu ducând în 1901 la un duel cu pistolul între cei doi, desfășurat în 9 septembrie la Cluj. Amos Frâncu i-a avut ca secundanți pe avocatul Victor Poruțiu și pe Constantin Ignea („riguros” în medicină) iar Iuliu Maniu pe juristul dr. Alexandru Bohățiel și pe Ioan Giurgiu (student la drept).

S-a implicat în evenimentele anului 1918, tipărind în 28 octom-brie manifestul în care chema la unire: „*Uniți cu frații de pretutindeni*,

¹⁸ Buletinul Uniunii avocaților, nr. 9, 1933, p. 267.

¹⁹ Ciupea, Țărău, *Liberale clujeni*, 2, p. 141.

²⁰ *Clujenii și marea unire*, p. 49- 50.

împingem hotarele la Tisa și Dunăre. În moșiile mănoase de la Tisa și Dunăre se vor împlânta Moții și Crișenii, ca să fie străjerii României Mari, una și nedespărțită ca Sfânta Treime”²¹. Atașat de moții din rândul cărora a provenit a înființat societatea *Frăția de cruce a moților* cu sediul la Cluj și s-a dedicat în ultima parte a vieții îmbunătățirii stării moților. De altfel, în testamentul public adresa o ultimă rugămințe „M.S. Regelui, Corpurilor legiuitoare și întregii națiuni românești..”. Îi ruga „să facă dreptate țării Moților sângerați în 11 revoluții pentru ideia națională, creștină și agrară, dându-le păduri, pășuni și mine, drumuri, colonii, privilegii de muncă, sănătate și existență cinstită...”²²

Nu i-a uitat nici pe studenți în testamentul său și, aducându-și aminte că și el a beneficiat ca student de burse oferite de alți mecenai, și-a exprimat dorința de a constitui un fond de împrumut rambursabil pentru ajutorarea tinerilor avocați stagiați. Fondul urma să fie destinat stagiatorilor „lipsiți să-și poată tipări tezele și pentru acordarea de împrumut doctorilor de la Universitatea din Cluj pentru complectarea studiilor la universitățile din Apus”²³. Dori ca fondul să se numească „Fondul inițiat de tribunul și apărătorul moților, dr. Amos Frâncu, primul decan al baroului din Cluj”. Își exprimă, de asemenea, în testamentul public, dorința ca Uniunea avocaților să se îngrijească să-l înmormânteze cu simplitate: „...la Baia de Criș, cu un preot ortodox din Zarand și unul unit din Munții Apuseni. La mormântul meu să rostească un Tatăl nostru un „Frate de cruce” servind cu ideile Frăției de cruce din tinerețe, după învățăturile și ideile Marilor Tribuni Ilie Măcelaru și Axente Sever”. Este și un testament spiritual, o mărturie a modelelor pe care le-a urmat în viață și al căror continuator s-a dorit a fi.

Unul din contemporanii care l-au cunoscut, Alexandru Vaida Voievod, îl caracteriza astfel pe avocatul nelipsit din viața publică clujeană în primele decenii ale veacului al XX-lea: „Crescut de o mamă cultă, sensibilă, fină, rămasă văduvă de tânără, cu acest copil, dânsul s-a atașat mamei, care i-a imprimat individualitatea și firea feminină, dispunând de toate avantajele subtile ale formelor și apucăturilor sociale. Această însușire, pe lângă un exterior frumos, o cultură profesională și enciclopedică, știa să le pună în practică, sprijinit de abilitatea retorismului său și de un temperament vioi, ajutat de memoria sa bună...Calități superioare de care dispunea: memorie,

²¹ Buletinul Uniunii avocaților, nr. 9, 1933, p. 276- 277 .

²² Ibidem, p. 275.

²³ Ibidem.

cultură, figură frumoasă, elocință, sprinteneală, l-ar fi pus în situația de a obține un rol determinant în mijlocul contemporanilor săi.”²⁴ După moarte, în 1936, numele său i-a fost dat unei străzi din cartierul Andrei Mureșanu din Cluj.

Ioan Giurgiu (1877, Chinteni- 1941, Cluj)

A fost fiul preotului greco-catolic din Chinteni, despre care își amintea cu admirație pentru activitatea în slujba comunității pe care a slujit-o nu numai prin oficierea celor sfinte ci și prin edificarea de școli. Apropiindu-se de anii senectuții își caracteriza astfel tatăl: „*popa Niculaie din Chintău, un smerit și cucernic preot român, care 52 de ani a slujit ca preot, la altarul Domnului, zidind la biserici și școli și suferind toate șicanele și persecuțiile regimului maghiar*”²⁵.

Și-a făcut studiile liceale la Liceul piarist din Cluj, apoi la liceele din Bistrița și Blaj, urmând din 1897 doi ani Facultatea de Drept din Cluj, și câte un semestru la Budapesta și Viena, unde a activat în cadrul societăților studențești *Petru Maior* (Budapesta) și *România Jună* (Viena). La Viena a fost în timpul liber și cantor la capela română unde oficia Valeriu Frențiu, viitorul episcop unit de Oradea. Tot pe când se afla la Viena a condus, în calitate de secundant, duelul cu săbii între dr. Mihai Popovici și dr. Caius Brediceanu. În calitate de președinte al studenților români din Cluj a participat în 1900 la Mănăstirea Dealu la jubileul de 300 de ani al lui Mihai Viteazul, ca reprezentant al românilor transilvăneni. În 1901 a condus la Cluj, în calitate de secundant, duelul cu pistolul în diferendul de onoare ivit între Iuliu Maniu și Amos Frâncu „*pe chestie politică*”.

A obținut titlul de doctor la Universitatea din Cluj (1903) după care a urmat doi ani de studii politice la Paris ca bursier al Societății *Transilvania* din București. S-a aflat și acolo între conducătorii tinerimii române alături de Istrate Micescu, Marius Sturdza, Traian Vuia și alții. Întors în țară în 1905 și-a făcut stagiul la biroul dr. Lemény Liviu din Sibiu. S-a implicat în acest oraș în organizarea sărbătorilor Astrei din anul 1905, ocazie cu care a scos și ziarul *Cronica Sibiului*. După un stagiu de trei ani la biroul dr. Aurel Isac din Cluj și-a luat diploma de avocat la

²⁴ Alexandru Vaida Voevod, *Memorii*, vol. IV, Cluj-Napoca, 1998, p. 150-156; Ciupea, Țărău, *Liberali clujeni*, p. 144- 145.

²⁵ *Patria*, 1936, p. 48.

Târgu Mureș în 1908, an în care s-a înscris în Camera avocaților din Cluj. Un an mai târziu și-a mutat biroul în Iara de Jos. În 1910 a fost ales în congregația comitatensă a județului. Din 1915 s-a stabilit din nou la Cluj. S-a angajat în apărarea românilor implicați în procese în fața Curții Marțiale printre care s-au numărat Elie Dăianu, dr. Spiridon Botta și a altor 15 intelectuali acuzați de spionaj. Devenind incomod pentru regim i s-a retras dreptul de apărător și a fost înrolat.

Întors la Cluj în 1918 a contribuit la organizarea apărării armate a Consiliului Național din Cluj. A fost trimis în misiune la Iași în legătură cu intrarea armatei române în Transilvania și la Arad, în noiembrie 1918 și în aceeași lună a participat la consfătuirea de la Arad cu Oscar Jászi, sub președinția lui Iuliu Maniu. La preluarea administrației Clujului de către români a fost numit consilier la primăria orașului Cluj luând în primire secția edilitară și, deoarece a întâmpinat rezistență din partea inginerilor maghiari, a preluat oficiul ingineresc cu baioneta. A scos primul ziar românesc din Cluj, *Glasul libertății* și apoi revista socială *Coasa*. În 1919 a fost ales deputat de Gilău în Parlament.

În mai 1924 a participat la Congresul avocaților din Chișinău unde a vorbit în numele „bătrânului luptător și avocat” Aurel Isac exprimându-și convingerea că „avocații și magistrații trebuesc să fie flacăra neamului românesc. Politica să nu-și bage botul nici în justiție, nici în Corpul avocaților români. Uniunea avocaților s-a alcătuit ca prin minune. Partidele nu se pot unifica dar avocații s-au unificat, barourile sacrificând o parte din autonomia lor, pentru înfăptuirea Uniunii”.²⁶

În 1925, alegând să părăsească Clujul pentru a-și deschide un cabinet la București, și-a sărbătorit plecarea la restaurantul „New York” (ulterior Continental). Cu acea ocazie a donat 10.000 de lei pentru un fond al Căminului avocaților din Cluj²⁷. A revenit însă la Cluj unde a continuat să activeze ca avocat până în anul morții, 1941. Evocându-i atunci personalitatea, ziarul *Tribuna Ardealului* lăsa cititorului imaginea unui avocat altruist: „Ca avocat a repurtat succese frumoase, având ocazia să pledeze în cele mai vestite procese. Rezultatul? Dr. Ioan Giurgiu a plătit adesea ori din buzunarul său propriu timbrele de pledoarie ale clienților săi, trimițând mâncare la închisoare criminalilor condamnați, a murit sărac nelăsând în urma sa decât un nume nepătat, care va fi binecuvântat în rugăciunile copiilor celor lipsiți de mijloace, pe care i-a apărut în fața justiției. A murit avocatul

²⁶ Buletinul Uniunii avocaților, nr. 2-37, 1924, p. 43-44.

²⁷ Clujul, nr. 15, 16, 1925.

săracilor...”²⁸. Colegii care mai rămăseseră în oraș, unii mai vechi membri ai baroului precum Ioachim Tolciu, alții mai tineri, precum Aurel Socol junior au participat la înmormântare. Din partea baroului a vorbit avocatul George Miclea iar din partea Curții de Apel, Ion Mănescu²⁹.

Emil Hațieganu (1878, Trittenii de Sus- 1959)

A fost fiul preotului greco-catolic Ion Hațieganu care a deținut timp de 46 de ani funcția de protopop și fratele medicului Iuliu Hațieganu. A urmat studii gimnaziale la Blaj și Cluj. A studiat la Facultatea de drept din Cluj (1898-1901), unde a obținut în 1902 și titlul de doctor în drept. În 1905, pe când era subnotar la judecătoria regională din Hida, a depus, în zilele de 14, 16 și 17 iunie „examenul de jude cu distincțiune”³⁰. A intrat în magistratură fiind din 1911 judecător la Cluj. A condus revista *Curierul judiciar* din Cluj în perioada 1912- 1918.

În 1918 a participat la Marea Adunare Națională din Alba-Iulia alături de tatăl său (participant între delegații de drept, ca delegat al protopopiatului greco-catolic Cojocna). A elaborat Regulamentul de funcționare al Consiliului Dirigent și a fost numit șef al Resortului de codificare (1918- 1920)³¹.

Pe lângă avocatură a ales și cariera universitară fiind din 1 octombrie 1919 profesor titular la Catedra de procedură civilă a Facultății de Drept din Cluj iar în 1921- 1922 decan al acestei facultăți. Între anii 1928- 1929 a fost rectorul Universității din Cluj.

A fost, de asemenea, o personalitate marcantă a vieții politice românești timp de câteva decenii. Membru al P.N.R. și apoi al P.N.Ț., în anii 1930- 1933 a fost ministru în guvernele Mironescu și Alexandru Vaida-Voievod.

În 30 august 1940, la aflarea veștii cedării Transilvaniei, a luat poziție vorbind mulțimii din balconul primăriei clujene. Nicolae Mărgineanu, profesor pe atunci la Facultatea de psihologie, evocă astfel momentul în memoriile sale: “La un moment dat, în balconul primăriei apar

²⁸ *Tribuna Ardealului*, nr. 95, 1941, p. 2.

²⁹ *Tribuna Ardealului*, nr. 96, 1941, p. 4.

³⁰ *Răvașul*, nr. 26, 1905, p. 107.

³¹ *Clujenii și marea unire*, p. 43- 44.

Emil Hațieganu, profesor la Universitatea de Drept și conducătorul organizației național-țărăniște din județ, Victor Jinga, profesor la Academia Comercială, Grigore Popa, fost președinte al Societății studenților de la Facultatea de Litere și Filozofie, foarte agreat de tineri etc.

- Fraților, a cui e țara asta, a tunat revoltată vocea de tribun a profesorului Emil Hațieganu, care în momentele grele știa să se ridice la înălțimea situației.

- A noastră, au răsunat cuvintele celor 10-15 mii de oameni.

- Fraților, vă întreb a doua oară, a cui e țara aceasta, a repetat vijeliosul tribun.

- A noastră, a răspuns și mai îndârjită mulțimea.

- Dar dacă e a noastră, a spus el după o nouă repetare a întrebării, atunci pe noi cine ne-a întrebat dacă vrem sau nu să ne vindem țara?

După un moment de tăcere, mulțimea a răspuns:

- Nu, nimeni, nimeni, nimeni..."³²

După ocuparea Clujului de autoritățile maghiare, în 14 septembrie 1940, a fost cel ce a condus comunitatea românească din Transilvania și, de asemenea a condus singurul ziar românesc din acei ani din teritoriile ocupate, *Tribuna Ardealului* al cărui prim număr apărea la 15 septembrie 1940. S-a implicat în acei ani și în organizarea scurgerii evreilor peste graniță. Astfel, împreună cu Ernst Marton și Moshe Carmilly a convenit ca doi-trei dintre conducătorii evreilor din Transilvania de Nord să treacă în România pentru a lărgi căile de trecere a graniței și pentru a obține din partea oficialilor români un statut de siguranță pentru refugiații evrei. Când în aprilie 1944 Judenratul din Cluj a decis trimiterea unui comitet de acțiune în România format din trei membri, Emil Hațieganu și-a asumat rolul de a informa factorii politici din România despre misiunea acestui comitet (în final nu a mai fost trimisă decât o singură persoană, Moshe Carmilly³³). În semn de recunoștință pentru implicarea sa în salvarea evreilor, Moshe Carmilly, reîntors la Cluj în 1988, după 44 de ani de la părăsirea orașului, a ținut să depună o coroană la mormântul lui Emil Hațieganu, pe a cărei inscripție a scris: „*Lui Emil Hațieganu, curajosul și înțeleptul conducător al românilor din nord-vestul Transilvaniei, care a salvat mii de evrei între 1940 și 1944, cu recunoștință, Dr. Moshe Carmilly-Weinberger, fost prim-rabin în Cluj*”³⁴.

La 1 septembrie 1944, venind din România (unde plecase în 16 august 1944) a fost arestat la trecerea frontierei dinspre Feleacu, stând în

³² Nicolae Mărgineanu, *Mărturii asupra unui veac zbuciumat*, București, 2002, p. 205-206.

³³ Moshe Carmilly-Weinberger, *Drumul vieții*, Cluj-Napoca, 1996, p. 118.

³⁴ *Ibidem*, p. 139.

detenție până la sfârșitul lunii aprilie 1945³⁵. Uniunea Democrată Română, organizație românească reprezentativă pentru comunitatea românească din Cluj, constituită în 17 noiembrie 1944, l-a ales președinte de onoare³⁶.

În ședința din 2 iunie 1945 a fost ales membru de onoare al Academiei Române iar în august, după atacul muncitorilor de la Dermata asupra trupelor române ce reveneau de pe front, a fost arestat, fiind considerat vinovat pentru incidentele iscate.

P.N.Ț. l-a desemnat reprezentant în guvernul Petru Groza, ca ministru secretar de stat (ianuarie- noiembrie 1946).

Având în vedere activitatea sa politică, comuniștii au dorit înlăturarea lui din spațiul vieții publice și, ca atare, i s-a intentat proces în 1948, acuzat fiind de politică ilegală de credite în calitatea sa de președinte al Consiliului de administrație a Băncii Agrare din Cluj. Alături de istoricul Silviu Dragomir, membru al Consiliului de administrație al băncii și Ion Agârbiceanu, președintele comisiei de cenzori, a fost acuzat că a acceptat acordarea din fondurile proprii ale băncii a unui împrumut de 1.300.000 de lei către Industria de Căramidă și Țiglă din Cluj (pentru plata salariilor muncitorilor). Procesul a avut evidente accente politice³⁷, dovadă fiind modul lui de desfășurare și tratamentul care li se pregătea inculpaților în închisoare. Într-o scrisoare adresată avocatului său de la București, Eusebiu Nicorescu, Silviu Dragomir își exprima îngrijorarea că vor fi tratați în închisoare după regulile aplicate saboturilor și aceasta pentru că „s-au dat instrucțiuni de la București ca Hațieganu să fie tratat astfel”³⁸. În urma procesului a fost condamnat la doi ani de închisoare convențională. Ulterior, a fost internat la Sighet pentru 36 de luni potrivit deciziei M.A.I. nr. 638/1951; prin decizia M.A.I. nr. 671/1953 pedeapsa i-a fost majorată cu 30 de luni. A fost închis la Cluj, Sighet, Jilava, Văcărești și Ocnele Mari³⁹. A fost eliberat în 1955⁴⁰.

³⁵ Socol, *Furtună deasupra Ardealului*, p. 86- 96.

³⁶ Virgiliu Țărău, „Un oraș în tranziție. Negocierile dintre Frontul Național Democrat și Uniunea Democrată Română din Cluj (noiembrie 1944- martie 1945)”, în *Anuarul Institutului de Istorie „Gheorghe Barițiu”*, Cluj-Napoca, tom XLV, 2006, p. 232.

³⁷ Detalii despre proces vezi în Șipoș, *Silviu Dragomir istoric*, p. 66- 72.

³⁸ *Ibidem*, p. 72.

³⁹ Imaginea este preluată de pe http://www.crimelecomunismului.ro/ro/fise_detinuti_politici/personalitati/.

⁴⁰ Vezi fișa matricolă penală pe <http://www.memorialsighet.ro>.

REINTEGRARIU *Lighet Principal.*

Nr. document personal *C. 9.*

Anul *1894* luna *Septembrie* ziua *26*

FIȘA MATRICOLĂ PENALĂ

1. Numele *Hateganu* Prenumele *Emil.*

2. Porecla

3. Născut în anul *1858* ziua *9* în Comuna *Intenchesa*

4. Raionul *Tucuda* Regiunea *Cluj.*

5. Fiul lui *Ioan* și al *Daria*

6. Domiciliat în Comuna *Cluj* Str. *Sigeti* Nr. *9.*

7. Raionul *Cluj* Regiunea *Cluj.*

8. Ocupația la data arestării *pensionar trecut prof. univ.*

9. Avea deținut / la data arestării *F. Ha* în trecut *P. Ha una dată.*

10. Ocupația soț / în prezent *profesor* în trecut *profesor*

11. Avea soț / în prezent *scris* în trecut

12. Ocupația părinților la prezent *Decedat.* în trecut *preot.*

13. Avea părinți la prezent

14. Originea socială *Burgheză.* în trecut *30 Ha t. Casă*

15. Cetățenia *Română* (dacă este cetățean străin se va menționa dacă posedă pasaport).

16. Starea civilă *casătorit* numele soț *Giuzela Fitebe.* copii *2.*

17. Serviciul militar: etg. gradul *unitatea căreia aparține*

18. Aparența politică a deținut / la data arestării *P. R. T.* în trecut *P. R. T.*

19. Starea sănătății (Ce defecte fizice și psihice are)

SEMNALMENTE: Talia *168* cm. fruntea *mică* nasul *potrivit* urechile *potrivit*
fața *ovale* ochii *căprui* albi, sprâncenele *sure* barba *raie*
urechile *mare* mustața *raie* semne particulare

SITUAȚIA JURIDICĂ:

a) Antecedentele penale
Dacă este infractor din obicei

b) Prezent, după la data de /195 de către / cu mandat de arestare
Nr. /195 pentru fapt art.
Descrierea pe scurt a faptului

Prin ordonanța definitivă Nr. /195 emisă de / rămas sub stare de arest până la terminarea judecării.

c) Internat, de către *Securitatea Arad.* cu ord. Nr. /
Se mai menține ca / cu / N-rele

leșii provizorii
Reprimări din leșii provizorii
Pedepse disciplinare
Furtarea / Cuor a muncii
Sunt definitive

Romul Boilă (1881, Târnăveni- 1946, Cluj)

Tatăl său, Zaharia Boilă, a fost portărel la Judecătoria de ocol din Târnăveni iar mama Berta Szabó era de origine secuiască. După terminarea școlii primare la Târnăveni a urmat studiile la gimnaziul săsesc din Mediaș și, din 1896, la gimnaziul romano-catolic din Cluj.

Între 1899- 1903 a urmat studiile Facultății de drept din Cluj, devenind doctor al Universității clujene în științe juridice și politice (în anul 1903).

Din 1903 s-a înscris ca stagiar în cancelaria lui Iuliu Maniu de la Blaj. În 1905 a făcut o călătorie de studii la Berlin și Paris unde a audiat cursuri de drept penal, economie politică, filosofie și psihologie⁴¹. După ce a trecut examenul de censură la Târgu Mureș, în 1906 și-a deschis „cancelarie advocațială” la Târnăveni (str. Principală nr. 57, Casa Boilă)⁴². În același an s-a implicat în organizarea „petrecerii de vară” din 2 august, ziua Sf. Ilie, a tinerimii române din Târnăveni și a strâns donațiile făcute cu această ocazie⁴³. În 1907 s-a căsătorit cu Livia Pop, nepoata de soră a lui Iuliu Maniu, cu care a avut șase copii.

A avut preocupări științifice, publicând între anii 1906-1909 studii privind legea electorală și dreptul de vot și, de asemenea, s-a implicat în viața politică. În 1905 a participat la Conferința Națională a P.N.R. la care s-a adoptat tactica „noului activism” iar la alegerile din mai 1906 s-a implicat ca prim asistent în cercul electoral Vințu de Jos unde a fost ales Iuliu Maniu. În 1908 a organizat clubul P.N.R. al comitatului Târnava Mare și a fost ales membru în Consiliul județului Târnava Mică iar în 1910 a fost ales membru în comitetul executiv al P.N.R.⁴⁴.

Din 1906 a fost membru al Despărțământului Târnăveni al Astrei, fiind președintele lui între anii 1910- 1914. A revigorat în această calitate activitatea asociației, în 1913 organizând 29 de prelegeri în 11 comune, cu teme diverse, de la importanța scrisului și cititului la drept privat; în eforturile de educare a organizat cursuri pentru analfabeți⁴⁵. De asemenea, a fost unul dintre fondatorii primei publicații în limba română din Târnăveni, *Românul Târnăvean*.

S-a implicat, după obiceiul vremii, și în plan financiar, fondând în 1906 banca „Vulturul”, al cărui director a fost până în 1914 când a fost mobilizat; în perioada interbelică a fost președintele Consiliului de administrație al băncii.

După izbucnirea primului război mondial a fost trimis pe front în Polonia și Italia. După dezmembrarea Austro-Ungariei s-a întors în

⁴¹ Traian Bosoancă, „Din viața și activitatea lui dr. Romul Boilă”, în *Acta Musei Porolissensis*, XXIII, vol. II, 2000, p. 243-256; *Clujeni ai secolului XX*, p. 46.

⁴² *Răvașul*, nr. 25- 26, 1906, p. 103.

⁴³ *Răvașul*, nr. 29- 30, 1906, p. 118.

⁴⁴ Bosoancă, „Din viața și activitatea”, p. 245- 248.

⁴⁵ *Ibidem*, p. 249- 250.

țară și a participat la tratativele de la Arad cu delegația guvernului maghiar condusă de Oskár Jászi.

A participat la Marea Adunare Națională din Alba Iulia ca delegat al cercului Târnăveni. În 1919 a fost șeful resortului de Comunicațiilor și Aprovizionării în Consiliul Dirigent⁴⁶. La 1 octombrie 1920 a fost numit profesor la catedra de drept constituțional a Facultății de drept din Cluj; a fost prodecan și decan al acestei facultăți.

A fost membru marcant al P.N.R. în anii de după unire și apoi al P.N.Ț., ajungând deputat, senator și vicepreședinte al Senatului între 1928- 1929; a fost membru al Consiliului de revizuire legislativă sub guvernarea Maniu. A cochetat și cu jurnalismul, publicând articole în *Patria*. În 1931 a primit Ordinul „Ferdinand” în grad de comandor.

Remus Luca

(18 august 1925, Ocna Mureș – 22 decembrie 2010, Cluj-Napoca)

A făcut liceul la Sibiu din dorința părinților de a învăța limba germană. Surprinzând talentul său pentru matematică profesorii l-au îndrumat spre Politehnică, în timp ce părinții l-au vrut comerciant⁴⁷. Împrejurările, izbucnirea războiului, bombardarea Timișoarei și a trenului care urma să-l ducă spre acea urbe pentru studiile tehnice, l-au îndreptat înspre studiul dreptului. Amintindu-și de anii studenției sibiene remarca severitatea amabilă a profesorilor, una din cauzele pentru care din cei 1.600 de colegi înscriși în anul I au absolvit doar 140⁴⁸. Șef de promoție, a făcut cerere de intrare în Baroul Cluj aprobată după nouă luni, prin decizia nr. 17 din 5 ianuarie 1949. S-a înscris ca avocat în 28 ianuarie 1949, efectuând stagiul pe lângă maestrul A.P. Vodă. A fost o perioadă în care a muncit cu entuziasm și dăruire, fericit că primea dosare („*le primeam seara, iar dimineața trebuiau cunoscute*”, mărturisirea la un moment dat), intra primul în Palatul de Justiție și ieșea printre ultimii. A devenit avocat definitiv la data de 7 februarie 1951 când a depus, conform legii de organizare a corpului de avocați, următorul jurământ : „*Jur să fiu credincios poporului și de a apăra Republica Populară Română împotriva dușmanilor din afară și dinăuntru, de a-mi exercita cu*

⁴⁶ Pentru activitatea sa în această calitate vezi *Ibidem*, p. 252- 255.

⁴⁷ Interviu al lui Mihai Bacalu cu Remus Luca, *Adevărul*, 24 aprilie 2010.

⁴⁸ *Ibidem*.

onoare și conștiință atribuțiunile de avocat și de a nu face nimic de natură a conturba ordinea în stat și de a păstra secretul profesional.”⁴⁹ Astfel a început o carieră impresionantă prin longevitate, 60 de ani, și prin numărul cauzelor susținute, peste 20.000. S-a ghidat în profesie, spunea el, după principiile învățate de la părinți: „Să nu minți, să nu înșeli și să nu păcăleşti”⁵⁰. Acestea îl vor fi făcut și să reziste într-o epocă complicată politic și profesional, mai ales pentru un fiu de comerciant. Originea sa socială a fost motivul pentru care i s-a respins dosarul pentru cariera didactică și a intrat în vizorul Securității. Încercarea acestei instituții de a-i pregăti un flagrant pentru a-l aresta nu a dat rezultate, deoarece, își amintea, a ascultat de avertismentul părinților să nu ia bani necuveniți. Rememorând acei ani în care, spunea el, „*luptam practic împotriva regimului*”, își exprima regretul că nu a reușit să-și scape tatăl de închiisoare, acuzat că a refuzat să predea aurul familiei. Imaginea părintelui deținut sub cerul liber în iarna anului 1959, pe malul Dunării i-a rămas întipărită în memorie. A reușit totuși printr-un artificiu juridic să-l transfere la Aiud, unde a trecut cu bine peste iarna aspră.

După reorganizarea judiciară din 1968 când Colegiul de avocați al Regiunii Cluj și-a încetat activitatea (în baza art. IV al decretului 135/1968, potrivit ordinului nr. 536/II din 17 februarie 1968 al Ministerului Justiției) și s-a constituit Colegiul de Avocați al județului Cluj, Remus Luca a fost încadrat în biroul Dej, de unde, după repetate cereri, a fost transferat în biroul Cluj.

După evenimentele din 1989 a fost ales decan al Baroului Cluj, demnitate pe care a păstrat-o până în anul 1997, iar în perioada 1990-1995 a fost vicepreședinte al Uniunii Avocaților din România.

Expunând spre sfârșitul carierei și al vieții valorile pe care le-a prețuit, și anume demnitatea, onestitatea și respectul față de cei care l-au crescut și educat afirma: „*Eu am avut principiul să fac ceva în viață să pot trăi cu capul sus. Sint fericit că am avut dascăli și părinți care m-au călăuzit să fiu cinstit în viață și să fiu mândru de educația românească...*”⁵¹.

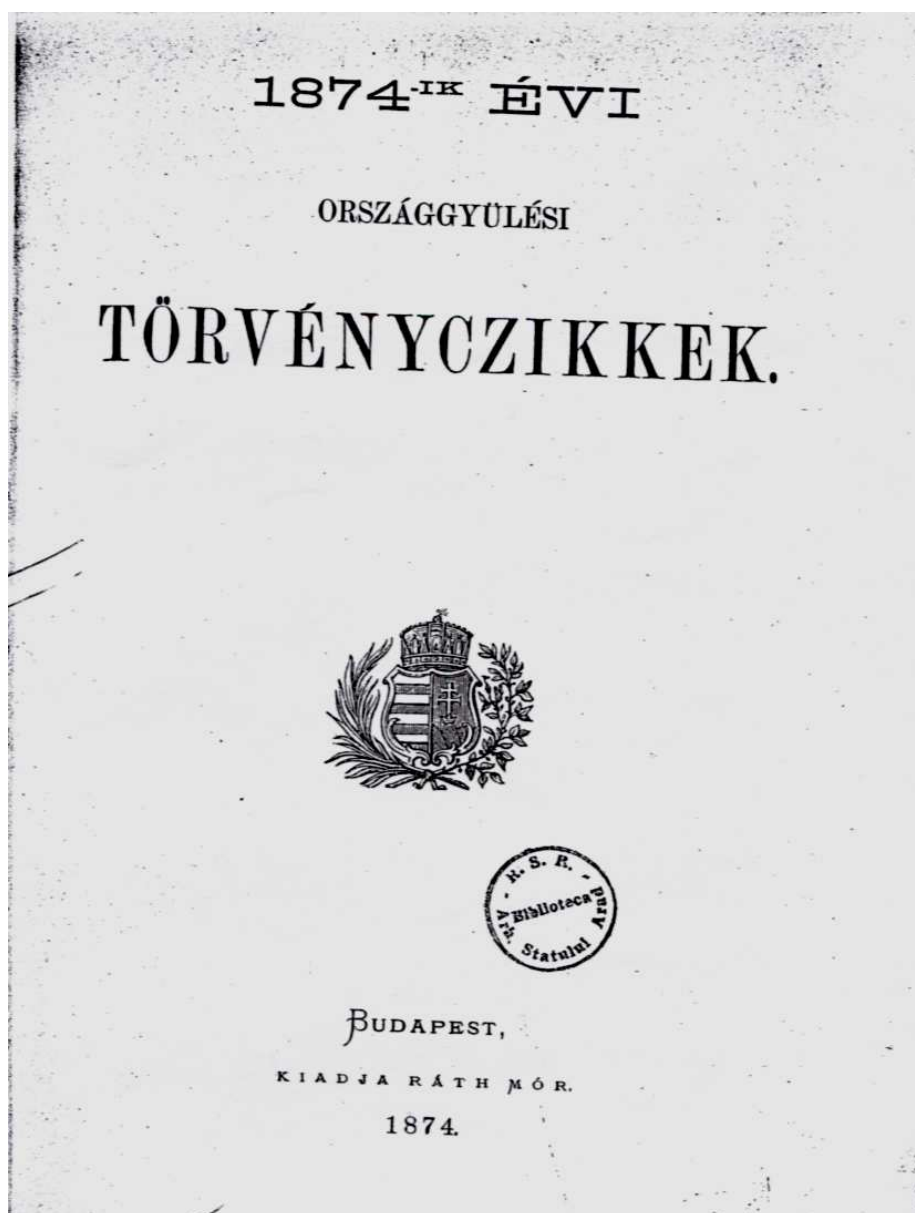
⁴⁹ Proces verbal 218/1951 din 20 martie, *Arhiva Baroului Cluj*, dosar personal Remus Luca.

⁵⁰ Interviu al lui Mihai Bacalu cu Remus Luca, *Adevărul*, 24 aprilie 2010.

⁵¹ *Ibidem*.

Anexa nr. 2

Textul Legii nr. XXXIV/1874 prin care s-au înființat Camerele
avocațiale

XXX. és XLIII. törvénycikkek, valamint az 1873. XXXIV-ik törvénycikk tesznek, érvényben maradnak; valamint érvényben marad az 1848: V. törvénycikk 56. §-a és az erdélyi 1848: II. törvénycikk 9-ik §-a azon módosítással, melyet ezekben az 1870: XXV. törvénycikk tett.

Az 1848: V. és ugyanazon évi erdélyi II. törvénycikkek többi §§-ai hatályon kívül helyeztetnek.

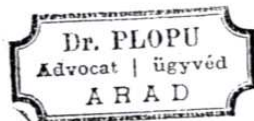
121. §.

Ezen törvény végrehajtásával a belügy- és az igazságügy-minister bizatik meg.

XXXIV. TÖRVÉNYCZIKK

az ügyvédi rendtartás tárgyában.

(Szentelést nyert 1874. decemberhó 4-én. Kihirdettetett a képviselőházban 1874. decemberhó 10-én, a főrendelkészában 1874. decemberhó 12-én.)

I. FEJEZET.

S z e r v e z e t.

1. §.

Az ország bíróságainál és hatóságainál mint ügyvéd csak az működhetik, ki bármelyik ügyvédi kamara által az ügyvédek lajstromába felvétellett.

2. §.

Az ügyvédek lajstromába csak azon magyar honpolgár veendő fel, ki:

1. törvényszerű ügyvédi oklevéllel bir (4. §.);
2. az ügyvédi kamara kerületében állandóan lakik.

3. §.

Megtagadandó a felvétel: ha a jelentkező csőd vagy gondnokság alatt áll; ha oly büntett vagy vétség miatt fenytetett

PUBLICAȚIE OFICIALĂ

ARTICOLUL DE LEGE NR. XXXIV

privind activitatea avocațială

(Adoptat la 4 decembrie 1874. Publicat în Camera Deputaților la 10 decembrie 1874 și în Senat la 12 decembrie 1874)

Capitolul I

Organizarea

1. În instituțiile juridice are dreptul să funcționeze ca avocat doar cel care este membru al unei Camere a avocaților.
2. În Camera avocaților pot fi înscriși doar cetățeni maghiari care:
 - a) au diploma care să ateste că sunt licențiați în drept (§ 4)
 - b) au domiciliul permanent în raza Camerei avocaților la care sunt înscriși.
3. Nu se va înscrie în Camera avocaților:
 - a) solicitantul care este în prag de faliment sau sub tutela altei persoane
 - b) solicitantul care este cercetat sau acuzat pentru o infracțiune sau contravenție care, dacă este dovedită, persoanei respective i s-ar interzice practicarea avocaturii conform prevederilor §§ 65 și 66 sau solicitantul căruia i-a fost interzisă temporar sau permanent practicarea avocaturii, pentru timpul interzicerii practicărilor.
4. Diploma de avocat este emisă la Budapesta sau Târgu Mureș de o comisie în fața căreia solicitantul a fost examinat.

Președintele și vicepreședintele comisiei și jumătate din membri sunt numiți la începutul fiecărui an de ministrul justiției dintre juriști care nu sunt membri în Camera avocaților, iar cealaltă jumătate a membrilor sunt numiți de către Camerele din Budapesta și Târgu Mureș. În afara președintelui și vicepreședintelui comisiei de examinare este necesară prezența a câte doi membri din partea Ministerului, respectiv Camerei la fiecare examinare. Numărul membrilor comisiei de examinare este hotărât de ministrul justiției.

5. Criteriile de examinare sunt următoarele:

1. solicitantul să fie absolvent al unei Facultăți de drept din țară

2. după absolvirea facultății și trecerea examenului de licență să aibă trei ani de stagiatură. Stagiatura se poate efectua la judecătoria, parchete regale, la parchetul trezoreriei regale ungare sau la parchetul fundațiilor publice, la notari și avocați regali.

Din acești trei ani de stagiatură de după examenul de licență un an și jumătate trebuie efectuat în cadrul unui cabinet de avocatură și cel puțin un an stagiatura se va face la un parchet regal de trezorerie sau de fundații publice.

Se vor lua în considerare ca timp de stagiatură doar perioadele în care stagiarul a practicat efectiv avocatura, excluzând perioadele de boală, termenul militar sau concediul legal. Acestea nu pot avea o durată mai mare de două luni pe an.

Judecătorii care corespund cerințelor teoretice de la pct. 1 și au funcționat ca judecători timp de trei ani pot susține examenul.

Profesorii de drept care au avut o activitate la o facultate de drept din țară timp de trei ani, corespund cerințelor de la pct. 1 și au stagiatura de doi ani, pot susține examenul.

În această fază a examinării, toți cei care se prezintă la examen vor susține toate probele examenului, de la acestea neputând fi scutit niciun examinat. Decizia de neacordare a scutirii din partea comisiei poate fi atacată prin recurs la o comisie compusă din șapte membri, formată în baza § 4 din care nu va face parte nici un membru al comisiei care a luat decizia primară.

6. Examenul se susține conform practicii de examinare de pe teritoriul statului Fiume, în limba oficială a statului. Subiectele pentru examen vor cuprinde: dreptul public maghiar, dreptul material, formal, civil, penal, minier, urban, cambial și comercial, legislația financiară și administrativă și ordonanțele statului.

Examenul este oral și scris, iar modalitatea de examinare și taxa este stabilită de ministrul justiției, fiind o sumă care nu depășește 20 de forinți.

În cazul în care solicitantul a fost respins de comisie, acesta poate repeta examenul dacă dovedește că a continuat să-și exercite stagiatura timp de șase luni (§ 5) și și-a dat silința.

În cazul în care solicitantul a fost respins de două ori, nu mai este permisă reexaminarea.

Diploma de avocat este emisă de comisia de examinare după depunerea jurământului care sună astfel:

“Mă jur (mă leg) pe Dumnezeuul atotputernic și atoateștiutor că voi fi întotdeauna credincios Maiestății sale regelui Ungariei și constituției acestei țări și îmi voi desfășura activitatea de avocat cu credință, precizie și dăruire, în conformitate cu legile și decretele țării. Așa să-mi ajute Dumnezeu!”

7. Camera este obligată să decidă în termen de 15 zile de la solicitare în privința înscrierii solicitantului ca membru.

În cazul în care solicitantul nu a fost admis ca membru din alte motive decât cel al lipsei diplomei, acesta are dreptul la recurs la instanța supremă.

Recursul se depune în termen de 15 zile de la comunicarea hotărârii la sediul Camerei. Solicitantul respins va putea suplini lipsurile care au constituit motivul neprimirii sale în Cameră printr-o nouă solicitare.

În cazul în care o persoană este admisă ca membră a Camerei, dar mai târziu se găsesc date din cauza cărora ar fi putut fi exclusă, persoana respectivă nu poate fi exclusă decât printr-o acțiune disciplinară ordinară.

8. Avocatul este obligat să anunțe Camera înainte de a-și schimba domiciliul cu un altul decât cel declarat la înscriere.

Trebuie anunțat și dacă avocatul dorește să își mute domiciliul în raza unei alte Camere. În acest caz, consiliul administrativ al Camerei din care face parte își anunță omologul din Camera în raza căreia avocatul dorește să se mute și dacă acea Cameră declară că nu există nicio piedică în calea adoptării avocatului ca membru al acelei Camere, Camera inițială îl va scoate din evidența membrilor pe avocatul care s-a mutat.

9. Conducerea Camerei are obligația de a introduce orice schimbare în registrul membrilor, iar un exemplar al registrului este depus la începutul fiecărui an la Ministerul Justiției.

10. Avocatul, în numele său sau al altuia, nu are voie să exercite o altă profesie care este incompatibilă cu activitatea și statutul de avocat.

Capitolul II

Despre stagieri

11. Camera va ține un registru al stagiatorilor în care pot fi înscrși toți cetățenii maghiari integri care fac dovada că:

a) au trecut examenul de licență sau examenul final primar,

b) sunt stagieri în cadrul unei judecătoriai, al unui cabinet avocațial, al unui parchet regal de trezorerie, de fundație publică sau la un notar public din raza uneia din Camere.

Acceptarea ca stagiar a unui solicitant este hotărâtă de consiliul administrativ al Camerei, care apoi anunță solicitantul în scris. Solicitantul poate fi refuzat dacă nu îndeplinește toate condițiile necesare.

Dacă solicitarea este respinsă, se poate înainta recurs conform prevederilor § 7.

12. Avocatul stagiar este obligat ca în termen de 15 zile să anunțe Camera din care face parte în cazul în care își schimbă locul în care își practică stagiatura.

Dacă trece pe raza unei alte Camere va susține un nou examen de admitere.

13. Avocatul îndrumător va depune anual un raport la Camera din care face parte privind comportamentul stagiariului.

Dacă avocatul stagiar își întrerupe stagiatura pentru mai mult de 30 de zile sau își părăsește domiciliul, avocatul îndrumător are obligația de a raporta Camerei acest fapt, menționând și motivul întreruperii stagiaturii.

14. Camera este forul exclusiv care poate certifica în mod autentic stagiatura, care începe odată cu trecerea solicitantului în registrul stagiariilor din Cameră.

15. Avocatul stagiar înscris în registrul stagiariilor are dreptul de a-și substitui avocatul îndrumător în cadrul proceselor de pe rolul instanțelor judecătorești. Pentru lipsurile și erorile comise de stagiar răspunde avocatul îndrumător. Însă avocatul stagiar nu poate contrasemna actele depuse la dosar.

16. Avocatul stagiar își poate substitui îndrumătorul doar pe baza unei delegații de substituie și numai în limitele semnalate în aceasta.

Capitolul III

Despre Cameră

17. Sediul și numărul Camerelor se stabilesc de Ministerul Justiției, în așa fel încât în orice Cameră să fie înscrși minimum 30 de avocați și să fie în raza unuia sau mai multor tribunale.

18. Camera este compusă din acei avocați care își au domiciliul în raza Camerei și sunt înscrși ca membri ai Camerei.

Pentru acoperirea cheltuielilor, Camera poate impune o taxă anuală membrilor ei.

19. Autoritatea Camerelor: protecția autorității morale a avocaților, protecția drepturilor avocaților și controlul respectării obligațiilor acestora, suplinirea lipsurilor survenite în cursul actului judiciar și a profesării avocaturii, oferirea de opinii și soluții în privința aplicării unor reforme necesare.

Pe lângă aceasta, Camerele au autoritate disciplinară în privința avocaților și avocaților stagiați înregistrați ca membri, cu respectarea hotărârilor prezentei legi.

20. Problemele care intră în competența Camerelor sunt rezolvate și clarificate în cadrul Adunării generale a Camerei, a consiliului administrativ sau de către președintele Camerei.

21. Temele de discutat în cadrul Adunării generale sunt următoarele:

- a) stabilirea ordinii de zi
- b) alegerea consiliului de administrație
- c) stabilirea salariului funcționarilor și personalului
- d) planificarea cheltuielilor și definirea acoperirii acestora
- e) verificarea declarațiilor anuale
- f) soluționarea recursurilor depuse împotriva deciziilor

Consiliului de administrație al Camerei (§ 29).

22. Fiecare Cameră își alege reprezentanții pe trei ani: președinte, vicepreședinte, secretar, casier, procuror, opt membri reprezentanți și patru supleanți. Cel puțin trei dintre membrii ordinari și unul dintre supleanți trebuie să aibă domiciliul în raza Camerei. Secretarul, juristul și casierul trebuie să fie aleși pe cât posibil dintre avocații care își au domiciliul în raza Camerei.

Consiliul de administrație al Camerei din Budapesta se va compune, pe lângă funcționarii de mai sus din 12 membri ordinari și șase membri supleanți, iar cel puțin două treimi din membri vor fi aleși dintre avocații domiciliați în Budapesta.

23. Data privind următoarele alegeri va fi publicată de către președinte și va avea loc în ultima lună a exercitării mandatului (al treilea an).

Membrii Consiliului de administrație vor fi aleși de către membrii Camerei prin majoritate relativă de voturi, iar pentru a fi

valabil pentru un mandat va fi necesară 1/3 din voturi. În cazul în care în turul întâi al alegerilor niciun candidat nu întrunește majoritate de voturi sau dacă nu este prezent un număr de 50% din membri, alegerile se vor relua, iar de data aceasta majoritatea de voturi va decide indiferent de proporții. Anunțul privind cel de-al doilea tur al alegerilor va cuprinde și informația eșecului primului tur și motivul acestuia.

În cazul în care candidații au același număr de voturi, președintele va decide prin tragere la sorți care dintre ei să ocupe funcția respectivă, dacă regulamentul privind numărul membrilor Consiliului de administrație nu permite alegerea ambelor persoane.

Toți membrii Camerei domiciliați în localitatea care constituie sediul Camerei își vor preda biletele de vot personal, iar celor care nu locuiesc în acea localitate li se permite să își trimită votul semnat și stampilat într-un plic până la un anumit termen.

În cazul în care locul unuia dintre membrii Consiliului de administrație devine vacant înainte de expirarea mandatului, locul acestuia va fi luat de cei care au întrunit cel mai mare număr de voturi după membrul ales în ordinea numărului de voturi întrunite.

Rezultatele alegerilor vor fi înregistrate la Ministerul Justiției.

24. Nu vor putea fi aleși ca membri ai consiliului director:

- cei care au avut sancțiuni disciplinare sau penale.

În termen de trei ani aceste sancțiuni vor fi nule, în cazul în care respectivul avocat nu a fost găsit vinovat de alte fapte între timp.

În cazul în care se inițiază sancțiuni disciplinare sau penale împotriva sa, acesta va fi suspendat din funcție până la soluționarea cazului.

25. Numirea poate fi refuzată doar de cel care în cei trei ani anteriori a fost membru în Consiliul de administrație.

Exceptând acest caz dacă cineva refuză acceptarea mandatului sau exercitarea funcției, acesta poate fi amendat cu o sumă de până la 400 ft.

26. Președintele, vicepreședintele și membrii își vor exercita funcția gratuit și numai cheltuielile personale, de transport etc. aferente activității efectuate prin împuternicirea și în interesul Camerei vor fi acoperite de aceasta.

Secretarul, procurorul și casierul vor putea avea salariu anual stabilit de consiliu, în afară de acoperirea cheltuielilor menționate.

27. Atribuțiile Consiliului de administrație sunt următoarele:

- executarea hotărârilor adunării generale
- acceptarea avocaților și stagiatorilor în Cameră și ținerea evidențelor la zi
- completarea calificativelor stagiatorilor privind stagiatura și comportamentul în timpul stagiaturii
- alegerea membrilor în comisia de anchetă a Camerei (§ 4)
- în cazul părților în imposibilitate de plată, la chemarea instanței de judecată desemnarea avocaților într-o ordine anume și în aceste cazuri formularea de expertize la cerere
- supravegherea avocaților și a stagiatorilor și exercitarea funcției de autoritate disciplinară
- administrarea averii Camerei și a altor eventuale averi ale unor fundații, la cerere
- pregătirea expertizelor juridice, propunerilor, rapoartelor menționate la punctul 21 § 7
- stabilirea rapoartelor anuale menționate la § 32
- orice activități care prin prezenta lege sunt în atribuția Camerei, exceptând pe cele care sunt de competența Adunării generale.

28. Pentru părțile aflate în imposibilitate de plată pentru care s-a asigurat avocat apărător, Consiliul de administrație va decide dacă:

- clientul are obiecții în privința avocatului desemnat precum și dacă avocatul desemnat cere absolvirea sa de la reprezentarea clientului, conform prevederilor § 50
- dacă avocatul desemnat ezită să accepte reprezentarea sau își exercită funcția neglijent, Consiliul de administrație îi va aplica măsuri disciplinare, iar la nevoie va desemna alt avocat pe cheltuiala sa.

29. Atât la Adunarea generală cât și la ședințele Consiliului de administrație hotărârile se vor lua cu majoritate de voturi, exceptând alegerile (art.23).

Pentru ca o decizie să fie valabilă, la Adunarea generală trebuie să participe cel puțin opt membri în afara președintelui. În cazul ședințelor Consiliului de administrație întrunite în privința hotărârilor prevăzute în paragrafele 7, 35, 73 și 104 trebuie să fie cel puțin patru membri, iar în cazul altor ședințe cel puțin doi membri. Funcționarea comisiei disciplinare este prevăzută la § 75.

Contestațiile se pot înainta doar împotriva deciziilor Consiliului de administrație, dacă acestea se referă la administrarea averii Camerei, iar în privința altor cazuri amintite de lege, acestea se vor adresa instanței supreme. În toate cazurile, contestațiile se vor depune la Consiliul de administrație al Camerei.

30. Pe lângă drepturile președintelui Camerei stabilite în regulamentul intern, atribuțiile acestuia sunt:

- înaintarea adreselor către instanțe și autoritățile acestora
- numirea unor suplinitori în cazul în care secretarul sau procurorul se află în imposibilitatea de a-și îndeplini atribuțiile
- soluționarea litigiilor dintre membrii Camerei, respectiv dintre avocați și stagiari pe cale amiabilă, cu citarea și audierea tuturor celor interesați și invitarea în acest scop a unor membri ai Camerei despre care se presupune că ar avea o influență benefică în cazul respectiv.

31. Ședințele Adunării generale a Camerei sunt publice. Ordinea de zi este făcută publică de către președintele Camerei. Procesele-verbale ale ședințelor vor fi trimise în copie la Ministerul Justiției.

Președintele și vicepreședintele sunt responsabili în primul rând pentru ca Camera să nu își depășească atribuțiile stabilite prin prezenta lege.

32. La începutul fiecărui an Camera va depune un raport general de gestionare la Ministerul Justiției, întocmit pe anul care a trecut. În acest raport se vor semna în mod special principalele evenimente din activitatea comisiei disciplinare și experiențele sale privind avocatura și jurisprudența.

33. Ordinea de zi a ședințelor Adunării generale va fi trimisă la Ministerul Justiției.

Capitolul IV

Încetarea dreptului de exercitare a profesiei de avocat

34. Dreptul de exercitare, în afara cazului de deces, se stinge:

- în cazul în care avocatul renunță voluntar la exercitarea profesiei
- în cazul în care își pierde cetățenia maghiară

- în cazul în care i se interzice profesarea avocaturii printr-o sentință rămasă definitivă a unei instanțe penale sau disciplinare.

35. În cazurile enumerate la art. 34, Consiliul de administrație a Camerei îl va elimina pe avocatul în cauză din rândul membrilor Camerei, dar dacă descoperirea motivelor stingerii dreptului de a profesa necesită o investigație, Camera o poate efectua din oficiu.

În cazurile de la punctele 1, 2 și 3 ale §34, avocatul în cauză va fi anunțat de hotărârea de eliminare din Cameră, iar acesta are dreptul la recurs în termen de 15 zile de la primirea înștiințării la instanța supremă.

36. Încetarea dreptului de exercitare a avocaturii va fi publicată în Monitorul oficial, cu menționarea motivului încetării profesiei: deces, renunțare voluntară, pierderea cetățeniei sau interzicerea prin sentință și se va comunica ministrului justiției, respectiv instanțelor din raza Camerei și tuturor celorlalte Camere.

37. În cazul decesului, Consiliul de administrație al Camerei se va ocupa imediat de asigurarea inventarului asupra bunurilor și actelor defunctului și va desemna un tutore pentru îndeplinirea sarcinilor urgente, acesta neavând însă dreptul de a primi acte legate de cauză.

Dacă sediul Camerei este mai departe, asigurarea inventarului asupra bunurilor și actelor defunctului se va efectua de cea mai apropiată judecătorească de ocol, care însă are obligația de a anunța imediat Consiliul de administrație al Camerei și de a-i asigura dreptul de a dispune în continuare de bunurile și actele asigurate.

În celelalte cazuri de încetare a profesiei de avocat, avocatul nu mai are dreptul de a primi alte acte legate de cauză, acestea trebuie predate direct părții, dacă aceasta nu și-a căutat alt reprezentant și trebuie cerut părții să își aleagă alt reprezentant.

Termenele în suspendare se vor calcula doar din ziua înștiințării personale a părții.

Capitolul V

Drepturile și obligațiile avocatului

38. Avocatul are dreptul de a reprezenta părțile în fața oricăror instanțe judecătorești din țară.

În privința mandatarilor, respectiv a reprezentării prin notar public, se vor respecta legile și regulile referitoare la acestea.

39. În cazul în care o persoană reprezintă o parte în fața instanțelor pentru a obține profituri, fără a avea calitatea de avocat, va plăti o amendă de 5-50 frt. În cazul în care se constată din nou că a săvârșit aceeași faptă, acesta va plăti o amendă de 20-100 frt. și se declară prin sentință că persoanelor sancționate pentru o asemenea faptă li se interzice reprezentarea părților.

În cazul în care o persoană căreia i s-a interzis reprezentarea altora în fața instanțelor prin sentință continuă această activitate, va fi pedepsită cu închisoare de până la trei luni.

40. Avocatul are obligația de a emite chitanță pe suma încasată de la client și dovadă pentru actele preluate.

41. Avocatul trebuie să se pronunțe neîntârziat dacă acceptă sau refuză reprezentarea unei părți.

Acesta poate refuza reprezentarea unei părți sau renunța la reprezentarea acesteia, cu excepția cazului stipulat în art. 28.

Termenul de renunțare va fi de treizeci de zile de la data anunțării părții, timp în care avocatul trebuie să-și îndeplinească sarcinile implicate de reprezentare cu credință și să evite ca clientul să sufere orice dezavantaj juridic.

42. O parte are dreptul să renunțe la serviciile unui avocat, fără preaviz.

43. În cazul decesului părții al cărei reprezentant este, avocatul în cauză are obligația ca imediat ce a aflat de decesul părții - chiar dacă împuternicirea avocațială este dată și în numele moștenitorilor - să anunțe toți moștenitorii cunoscuți lui și instanța pe rolul căreia se află procesul în care acesta a fost angajat.

În cazul decesului părții, avocatul are obligația ca, până la noi prevederi din partea moștenitorilor, să facă toate demersurile necesare evitării dezavantajelor juridice și susținerii intereselor moștenitorilor clientului său; dar poate renunța la caz și față de moștenitori exercitându-și dreptul stipulat prin § 41.

44. Avocatul are obligația ca în perioada în care reprezintă o parte să procure actele de la dosar în copie la dorința și pe cheltuiala clientului, iar la încheierea cazului sau încetarea contractului de

colaborare are totodată obligația de a-i înmâna părții toate actele pe care le deține în original.

Avocatul nu are obligația de a înmâna clientului în original actele formulate de el, corespondența care i-a fost adresată în legătură cu cazul, documentația auxiliară proprie sau chitanțele privind plățile efectuate în favoarea clientului, dar are obligația de a le înmâna în copie pe cheltuiala clientului.

Avocatul nu are dreptul de a refuza înmânarea acestora sub motivul neachitării onorariului de avocat.

Avocatul nu este obligat să înmâneze clientului schița cazului scrisă de el sau împuternicirea avocațială în original, dar are obligația de a cere clientului să treacă pe aceasta încetarea reprezentării avocațiale.

45. Avocatul este obligat ca timp de șase săptămâni de la încetarea contractului de colaborare să păstreze actele părții și să i le predea intacte, iar în cazul în care partea nu se prezintă la avocat să își ridice actele, acesta are obligația să le trimită spre arhivare fie notariatului de stat, fie judecătoriei, pe cheltuiala clientului sau a moștenitorilor acestuia.

46. În cazul în care înaintea finalizării cauzei încetează colaborarea dintre avocat și client, avocatul sau succesorii acestuia au obligația de a emite un decont cu toate cheltuielile efectuate până la momentul încetării colaborării și de a restitui restul avansului părții în termen de trei luni. Partea are dreptul de a cere stabilirea onorariilor din decontul predat, respectiv din lista de prețuri conform prevederilor § 58.

47. Avocatul are obligația de a refuza reprezentarea unei părți dacă aceasta are intenția de a-i fraudă pe ceilalți și totodată nu are dreptul să reprezinte două părți în aceeași cauză sau o cauză anexă cu prima cauză și nu va oferi opinii juridice sau reprezentare avocațială unei părți în cazul în care în trecut a reprezentat partea adversă.

48. În cazul în care a fost mandatat de către clientul său pentru recuperarea unei sume anume sau unor obiecte de valoare, avocatul are obligația de a păstra aceste bunuri în siguranță și de a anunța clientul de îndată ce a intrat în posesia acestora și de a le preda clientului la cererea acestuia conform dispozițiilor sale.

În cazul în care avocatul va folosi aceste bunuri în interes propriu va fi tras la răspundere penală pentru delapidare, iar dacă în cursul cazului penal nu se dovedește delapidarea va fi pedepsit disciplinar.

49. Avocatul are obligația de a reprezenta toate interesele clientului, de a întreprinde cu sârguință și punctual toate demersurile legale în favoarea clientului și de a ține o evidență în ceea ce privește toate aspectele legate de cauza în care este angajat: demersurile sale și cheltuielile, avansurile plătite și recuperările din partea părții adverse, în așa fel încât acestea să poată fi urmărite și de o terță parte în orice moment. Dispozițiile clientului vor fi cuprinse într-un document separat.

Totodată avocatul are obligația de a nu face publică nicio informație legată de cauza în care a fost angajat, furnizată de client sau despre care a aflat în alt mod în timpul exercitării funcției, și care ar dăuna intereselor clientului. Nu este obligat să depună mărturie despre aceste fapte, și chiar nu i se permite depunerea de mărturie fără acordul clientului.

50. Avocatul este obligat să reprezinte în fața instanțelor și persoane care se află în imposibilitate de plată.

Are dreptul să refuze o reprezentare :

- a) în cazul în care avocatul este rudă de până la gradul IV sau este cumnat de gradul II sau este tutorele sau chiriașul părții adverse
- b) dacă este direct sau indirect interesat în cauza respectivă
- c) dacă este reprezentantul părții adverse într-o altă cauză
- d) dacă cauza va fi discutată în fața unei instanțe cu sediul în afara domiciliului sau
- e) dacă reprezintă deja mai multe asemenea cazuri.

Avocatul are dreptul de a solicita onorariu doar în cazul în care instanța decide că partea adversă are obligația de a achita onorariul avocatului sau clientul intră în posesia unei averi.

51. În cazul în care în cursul procesului avocatul a fost desemnat de către judecătoria să fie tutore, acesta are obligația să accepte tutela în afară de cazurile a) – e) mai sus-menționate.

52. Avocatul are drept deplin privind conținutul pledoariei în susținerea clientului său, dar are obligația de a respecta prevederile § 118 din articolul de lege nr. 1868: LIV sub sancțiunea consecințelor descrise în articolul de lege menționat.

53. Avocatul nu are dreptul să deschidă puncte de lucru.

Capitolul VI

Onorarii de avocat

54. Avocatul are dreptul să pretindă un onorariu clientului său, în afară de rambursarea cheltuielilor și remunerarea timpului aferente activității și asigurarea plății acestora prin achitarea unui avans proporțional cu acestea.

Onorariul și remunerarea timpului petrecut cu soluționarea cauzei se vor stabili în urma unei înțelegeri libere dintre părți.

Aceasta va fi validată printr-un document scris.

55. Clientul are dreptul de a conveni cu avocatul reducerea onorariului dinainte stabilit după soluționarea cauzei dacă:

- a) din motive neprevăzute cauza sau reprezentarea încetează
- b) în cazul în care dintr-o eroare a comisiei disciplinare clientul este nevoit să revoce împuternicirea avocațială.

56. În cazul stipulat prin art. 55, reducerea onorariului stabilit se stabilește prin decizia judecătorului în cazul proceselor, iar în alte cazuri prin decizia instanței de care aparține avocatul.

57. Avocatul nu are dreptul să poarte la sine obiectul cauzei sau procesului în care a fost mandatat cu reprezentare legală. Înțelegerile astfel făcute sunt nule, iar avocatul care procedează astfel trebuie supus unei acțiuni disciplinare.

58. În cazul în care avocatul nu s-a înțeles cu partea reprezentată în privința plății onorariului sau a cheltuielilor cauzei sau nu i s-a achitat încă onorariul și dacă în cadrul acțiunii nu s-a stabilit încă onorariul, în conformitate cu § 252 al codului civil poate cere instanței aprobarea listei sale de prețuri în cadrul înfățișării.

În cazul unor asemenea litigii, în cazurile unde a avut loc și o acțiune, instanța competentă este cea care a decis în cauza respectivă, iar în alte probleme instanța de care aparține avocatul.

59. În baza opiniei Camerelor avocațiale și în conformitate cu regulamentul aprobat de ministrul justiției, contabilitatea uzuală a avocatului și actele redactate de acesta, precum și corespondența sa constituie o semiprobă în privința probării circumstanțelor, dacă acestea sunt confirmate și de parte.

60. În cazul în care una dintre părți intră în faliment, onorariul avocatului este de categoria a II-a a masei falimentare dacă s-a constituit

din acțiuni juridice aflate în curs sau soluționate în urmă cu maxim un an, sau chiar mai devreme, dacă acțiunea juridică a fost inițiată cu trei ani înainte de deschiderea procedurii de faliment.

Capitolul VII

Împuternicirile avocațiale

61. Avocatul care va reprezenta o parte în fața instanței sau a unei autorități va avea împuternicire avocațială și este obligat să semneze toate documentele depuse la dosar în nume propriu.

62. Împuternicirea avocațială îl împuternicește pe avocatul în cauză să ia măsurile necesare la soluționarea cauzei pe care o reprezintă. Toate acțiunile, scrierile sau prelegerile avocatului se consideră ca efectuate de către terța persoană care l-a angajat, dacă aceasta nu revocă imediat spusele avocatului.

Toate împuternicirile avocațiale cuprind și următoarele:

- a) recepția și eliberarea de chitanță pentru suma de bani sau obiecte care constituie obiectul procesului
- b) numirea unui supleant
- c) oferirea depunerii jurământului sau a ofertei din partea adversă, acceptarea unei asemenea oferte sau obținerea consimțământului pentru depunerea jurământului părții adverse.

În cazul în care clientul dorește să limiteze puterile avocatului în ceea ce privește reprezentarea sa, acest lucru trebuie menționat în împuternicire.

63. Pentru orice acțiune a avocatului substituit este responsabil avocatul substituent, iar în cazul în care avocatul substituit își dă acordul în privința acțiunilor avocatului substituent, responsabil este avocatul substituit.

Capitolul VIII

Responsabilitățile avocaților

64. Inspekția supremă a Camerelor și a avocaților revine Ministerului Justiției care se îngrijește și de remedierea lipsurilor constatate. Ministerul dispune și de investigarea și pedepsirea abuzurilor în apărarea intereselor generale ale justiției, sau în urma unor plângeri, conform regulilor ce urmează a fi prezentate; dar pedepsirea oricăror infracțiuni sau contravenții oficiale se va face pe căile și în modul expus în prezenta lege.

65. În cazul în care avocatul nu își respectă obligațiile profesionale ori prin funcția sa abuzează sau prejudiciază în interes propriu sau pentru alte interese o altă persoană, comite o infracțiune de oficiu, în urma căreia pe lângă pedeapsa legală ce îi va fi aplicată va fi destituit din funcția de avocat.

Instanța care soluționează cazul este obligată să formuleze în sentința sa motivul destituirii din funcție și în cazul în care avocatul este găsit vinovat de infracțiune comisă din lăcomie sau în altă infracțiune în care abuzează de o persoană.

66. În cazul în care se face plângere împotriva avocatului pentru încălcarea obligațiilor sale stipulate prin art. 44, 46, 48 procedurile vor fi de competența organelor de jurisdicție în care își are domiciliul acesta.

Tribunalul, în urma unei anchete oficiale, va da o hotărâre împotriva avocatului, care poate fi atacată cu recurs.

Dacă neîndeplinirea obligațiilor atrage după sine procedura penală sau judiciară, tribunalul va trimite dosarul cauzei la comisia disciplinară competentă înainte de discutarea cauzei.

67. (vezi 1887:§ 281) Instanța în fața căreia se desfășoară acțiunea poate pedepsi avocatul cu o amendă de la 10 la 100 de frt. pentru:

a) abuzuri săvârșite în cursul înfățișării și al ședințelor

b) folosirea de expresii obscene sau ofensatoare oral sau în scris în actele depuse la dosar sau în fața instanței.

În privința unor asemenea amenzi există un singur grad de recurs, care însă nu suspendă executarea acestora.

În cazul în care injuriile sunt considerate extrem de grave, instanța, pe lângă amenda aplicabilă în asemenea cazuri, va recurge și la inițierea unei proceduri sancționale sau disciplinare.

68. Abateri disciplinare:

a) avocatul care nu își respectă obligațiile profesionale sau nu respectă prezenta lege întocmai cum aceasta a fost adoptată, fără intenția de a dobândi beneficii în urma acestora ori cu intenția de a prejudicia vreo parte

b) avocatul care în urma comportamentului sau neadecvat aduce atingere prestigiului Camerei din care acesta face parte și pierde respectul și încrederea clienților săi.

69. Abaterile disciplinare în mod special sunt:

a) în situația în care avocatul cunoaște faptul că partea pe care urmează să o reprezinte urmărește obținerea unor foloase ilegale și se oferă ca avocat al acestora sau instigă unele persoane la inițierea unor astfel de acțiuni sau redactează documente evident false și nefondate în favoarea acestora

b) dacă își caută clienți prin agenți plătiți sau sub alte forme scandaloase

c) în cazul în care se confirmă faptul că avocatul își efectuează obligațiile cu neglijență și cu întârziere.

70. Pedepsele privind abaterile disciplinare sunt:

a) muștrare scrisă

b) amendă între 50-500 frt.

c) suspendarea dreptului de exercitare a profesiei de avocat până la un an

d) suspendarea definitivă a dreptului de exercitare a profesiei de avocat.

71. Avocatul este obligat să plătească despăgubirile aferente unor prejudicii pe care el însuși le-a cauzat în urma procedurilor efectuate fie prin omisiune, cu intenție sau din neglijență, în cazul în care acestea nu se pot remedia prin acțiuni legale.

Acțiunea prin care i se cere plata unor despăgubiri aparține de instanța competentă conform regulilor codului civil.

Despăgubirea totală a prejudiciului nu îl absolvă pe avocat de procedurile disciplinare sau penale care trebuie inițiate împotriva sa în baza prezentei legi pentru fapta sa.

72. În cazul în care partea prejudiciată nu înaintează o acțiune în termen de doi ani de la data la care a luat la cunoștință că i s-a adus un prejudiciu, dreptul său la acțiune de cerere de despăgubiri descris la § 71 se va prescrie, cu excepția infracțiunilor de oficiu.

Capitolul IX

Proceduri disciplinare

73. În cazul încălcării unor obligații ale avocatului, Consiliul de administrație al Camerei are dreptul de a-l disciplina și sancționa pe acesta, după cererea unei declarații din partea sa și fără inițierea unei acțiuni disciplinare.

În cazul acestor sancțiuni avocatul nu are drept de apel.

74. În urma unor plângeri aduse împotriva unui avocat de către clienți sau de către unele autorități sau a procurorului regal, Consiliul de administrație al Camerei are dreptul de a-l convoca la explicații, de a-l admonesta cu acțiune disciplinară și de a-l amenda cu o sumă de până la 100 frt.

75. În prima instanță autoritatea disciplinară în cazul unor abateri disciplinare este Consiliul de administrație al Camerei, iar în a doua instanță comisia disciplinară a instanței supreme.

Comisia disciplinară a Camerei este compusă dintr-un președinte și din patru membri ai Camerei.

În cazuri disciplinare, Camera este reprezentată de procurorul Camerei în calitate de acuzare publică.

76. Procedurile disciplinare sunt de competența Camerei la care este înregistrat avocatul sancționat în momentul comiterii faptei.

Însă partea vătămată poate iniția procedura disciplinară și în fața comisiei disciplinare a Camerei al cărei membru este acuzatul în momentul formulării plângerii.

Procedura nu va fi suspendată de faptul că avocatul s-a retras din Camera respectivă și nu este înscris în nicio Cameră din țară.

77. În cazul în care există discuții privind competența mai multor comisii disciplinare, cea competentă va fi numită de instanța supremă.

78. Membrii comisiei disciplinare amintite la § 75 nu vor participa la proces numai în urma excepției ridicate de acuzarea publică sau de acuzat în cazurile stipulate de § 56 din codul civil și ultimul alineat din § 24 din prezenta lege.

Validarea excepției este de competența comisiei disciplinare competente să soluționeze cauza. Recurs la hotărârea acesteia se poate înainta doar după formularea sentinței finale.

79. Procedura disciplinară poate fi inițiată de către comisia disciplinară competentă la solicitarea procurorului Camerei, la plângerea unor persoane fizice sau a oricărei judecătoria, oricărui procuror regal sau altui organ al justiției, dar numai după audierea acuzatului și a procurorului Camerei.

Hotărârea va fi trimisă tuturor persoanelor în cauză: procurorului Camerei, procurorului regal de la sediul Camerei, avocatului acuzat și dacă există și o terță persoană care a depus plângerea, atunci și ei, cu drept de recurs în termen de opt zile de la data intrării în posesia acesteia.

80. În cazul în care comisia de disciplină consideră ca fiind necesară o anchetă, președintele va împuternici pe unul din membrii Camerei pentru efectuarea demersurilor necesare anchetei.

Nu va putea fi împuternicit cu această sarcină un membru al comisiei disciplinare.

81. Anchetatorul îi va interoga pe avocatul cercetat disciplinar, reclamantul și părțile interesate, iar dacă este nevoie va consulta contabilitatea și actele avocatului care au legătură cu eventuala abatere disciplinară. În cazul în care e nevoie, anchetatorul poate reține toate actele care servesc la rezolvarea cazului și cerceta toate circumstanțele care ar putea fi relevante în soluționarea cazului.

În cazul în care va fi necesară audierea unor martori sau experți, anchetatorul se va adresa judecătoriei competente în vederea obținerii unor audiențe, aceasta conformându-se cererii și fixând un termen în vederea audierii acestora. Anchetatorul poate fi prezent la aceste audieri, putând avea inițiative în privința întrebărilor adresate martorilor și a depunerii unui jurământ înainte de mărturie.

Dacă există o posibilitate ca martorii să nu poată apărea în fața comisiei disciplinare, dacă mărturia lor pare să fie una de importanță crucială și nu există nicio piedică în calea depunerii jurământului, vor fi solicitați întotdeauna să se jure înainte de mărturie.

82. Anchetatorul după finalizarea cercetării disciplinare va consemna derularea acesteia într-un proces-verbal, după care o va aduce la cunoștința procurorului Camerei împreună cu toate actele aferente.

În cazul în care procurorul Camerei sau avizatul consideră că ancheta a fost incompletă, va solicita o completare a acesteia.

În cazul în care există puncte de vedere diferite între anchetator și procurorul Camerei în privința temeiniciei anchetei, ultimul cuvânt în această privință îl va avea comisia disciplinară a Camerei, a cărei hotărâre este definitivă fără a putea fi atacată.

Acuzatul, dacă se simte lezat prin ancheta efectuată de anchetator poate contesta rezultatul acesteia în fața comisiei disciplinare.

83. Procurorul Camerei, după încheierea și completarea anchetei, este obligat ca în termen de 15 zile de la primirea actelor să depună acțiunea împreună cu toate actele aferente la președintele comisiei disciplinare.

84. Hotărârea în privința acțiunii înaintate va fi luată de către comisia de disciplină.

Hotărârea comisiei va fi comunicată tuturor celor amintiți la § 79 și poate fi atacată cu recurs de părțile interesate în termen de 8 zile (§ 79).

85. Dacă hotărârea comisiei disciplinare a devenit definitivă, președintele Camerei va desemna un termen pentru discutarea cauzei, la care îi va invita pe procurorul Camerei, acuzatul și eventualii martori sau experți desemnați de către comisia disciplinară prin judecătorii în raza cărora aceștia aparțin, notificând în privința termenului și procurorul regal al localității unde își are sediul Camera și persoanele fizice interesate.

Procurorul Camerei și acuzatul au dreptul să citeze noi martori în prima parte a perioadei de după comunicarea termenului, care va fi comunicat în termen de minim opt zile înaintea datei termenului, noii martori trebuind avizați de comisia disciplinară.

Recursul privind decizia comisiei disciplinare în această privință poate fi înaintat odată cu recursul la hotărârea finală a comisiei disciplinare.

În cazul în care martorul nu se prezintă la proces, se va contacta judecătoria competentă în vederea sancționării acestuia sau a utilizării unor mijloace de constrângere.

86. După citarea acuzatului acesta, sau persoana împuternicită de către acesta, are dreptul de a studia actele sau de a face copii ale acestora.

87. Judecarea faptei este verbală și publică, cu excepția cazului în care comisia consideră necesară ca aceasta să fie secretă din considerente de moralitate publică.

88. Procesul va fi deschis de către președintele comisiei prin prezentarea cauzei, după care procurorul Camerei va prezenta pe scurt rezultatul anchetei. Președintele va cere citirea documentelor necesare, va interoga acuzatul și eventual martorii, experții și reclamantii. Se îngrijește ca martorii și experții să depună jurământul, dacă acest lucru nu a avut încă loc. După ce președintele a terminat și ceilalți membri ai comisiei disciplinare au dreptul de a adresa întrebări.

Procurorul Camerei și acuzatul au dreptul să adreseze întrebări martorilor și experților prin intermediul președintelui comisiei.

89. După încheierea procesului desfășurat verbal, procurorul Camerei va face publică decizia comisiei disciplinare, iar în cazul în care acuzatul a fost găsit vinovat se va face publică și sancțiunea care îi va fi aplicată.

Acuzatul va răspunde la sentință.

Alte discuții nu se vor mai purta în cazul respectiv.

90. Acuzatul are dreptul să fie asistat de un alt avocat în timpul procesului. În acest caz atât acuzatul cât și avocatul asistent pot răspunde la acuzații.

91. Procesul va fi consemnat într-un proces-verbal unde se vor consemna numele tuturor membrilor comisiei disciplinare, ale tuturor părților interesate prezente și ale reprezentanților acestora și punctele principale ale procesului. La sfârșit, procesul-verbal va fi semnat de către președintele comisiei și secretar.

92. În cazul în care în timpul procesului se vor ivi eventuale nelămuriri pentru clarificarea cărora va fi necesară audierea altor persoane sau continuarea anchetei, comisia disciplinară poate amâna luarea hotărârii până la efectuarea noilor cercetări.

93. Comisia disciplinară își va da sentința pe baza probelor administrate în timpul procesului și va hotărî în privința acuzațiilor aduse și a sancțiunii de aplicat după propria judecată, în limitele § 70.

Hotărârea comisiei se va pronunța după încheierea procesului, va fi făcută publică verbal de către președinte, iar în termen de 48 de ore acesta are obligația de a o redacta și în scris.

94. Prin hotărârea comisiei acuzatul va fi declarat vinovat sau nevinovat. În cazul în care acuzatul a fost găsit vinovat, comisia disciplinară va decide asupra pedepsei care i se va aplica vinovatului cât și asupra cheltuielilor de judecată. În cazul în care acuzatul nu va fi găsit vinovat și acuzațiile se vor dovedi nefondate, cheltuielile acuzatului se vor achita de către reclamant, iar dacă comisia disciplinară ajunge la concluzia că acuzațiile asupra avocatului au fost netemeinice și se bazează pe declarații false și falsificarea intenționată a faptelor, cauza va fi trimisă la tribunalul regal urmând ca reclamantul să fie amendat cu o sumă de până la 300 frt. În cazul în care amenda nu poate fi recuperată, sentința va fi modificată la pierderea libertății, fiecare zi de închisoare însemnând 5 ft.

95. Hotărârea și motivarea acesteia vor fi înmânate părților (art. 79) în termen de 15 zile, cu drept de recurs imediat dacă cel care dorește să facă recurs este prezent, iar cei absenți își pot exercita acest drept în termen de 15 zile de la data intrării în posesia hotărârii.

96. În cazul în care acuzatul nu se prezintă la proces, nu își motivează temeinic absența, nu numește niciun avocat care să-l reprezinte și nu a înaintat nici în scris nimic spre apărarea sa, procesul se va desfășura normal, iar hotărârea va fi adusă în baza cercetărilor prealabile.

În cazul în care acuzatul își motivează absența în prealabil prin acte depuse, procesul va fi amânat și se va desemna un alt termen.

Dacă s-a ținut deja procesul și acuzatul aduce ulterior dovada temeinică a absenței sale motivate, are dreptul să ceară redeschiderea procesului în termen de 15 zile. O astfel de motivare de absență poate fi înaintată o singură dată.

97. Comisia disciplinară de apel va decide în urma actelor depuse.

98. În cazul în care comisia disciplinară consideră că fapta săvârșită de către avocat atrage răspunderea penală, actele vor fi trimise instanței penale competente.

99. Împotriva hotărârii comisiei disciplinare, atâta timp cât nu s-a scurs timpul de perimare semnalat în § 102 paragraful 2, procesul poate fi reluat pe baza unor noi probe.

100. Procurorul regal din sediul Camerei care cercetează cazul sau suplinitorul acestuia are dreptul de a citi dosarul cauzei iar după inițierea sau completarea anchetei, respectiv în cadrul înfățișării, după pledoaria procurorului Camerei, poate propune sancțiuni și poate face recurs împotriva sentinței date.

În cazul în care procurorul Camerei nu dorește inițierea sau continuarea anchetei, procurorul regal poate continua procesul și are toate acele drepturi de care se bucură procurorul Camerei conform prevederilor de mai sus.

101. În cazul în care inițierea procedurii disciplinare este cerută de o persoană fizică, aceasta poate participa la proces în calitate de acuzatoare, în calitate de persoană fizică, și are dreptul în cursul anchetei și al procesului să facă propuneri în legătură cu stabilirea vinovăției și eventual a stabilirii daunelor-interese, indiferent dacă procurorul Camerei intenționează să continue procesul sau nu, iar în caz de posibilitate de apel poate înainta recurs.

În cazul în care și procurorul Camerei și procurorul regal renunță la proces, acuzarea în calitate de persoană fizică poate continua procesul în calitatea sa de acuzator și i se cuvin toate drepturile care i-ar reveni procurorului Camerei.

În cazul în care și procurorul Camerei și procurorul regal doresc continuarea procesului, persoana fizică acuzatoare poate participa la proces și poate face propuneri în cursul înfățișării după cei doi procurori.

Însă persoanele fizice care nu se constituie acuzatori vor putea exercita aceste drepturi doar printr-un avocat căruia sunt obligați să îi acorde împuternicire avocațială și sunt obligați să comunice acest fapt comisiei disciplinare, caz în care comisia disciplinară este obligată să comunice toate sentințele sale cu avocatul persoanei fizice.

102. În cazul în care avocatul supus procedurii disciplinare nu a mai avut alte cazuri disciplinare, sentința disciplinară se perimează legal în timp de doi ani, iar amenda și suspendarea în timp de trei ani.

De altfel, în afara cazurilor penale, dreptul la sentință în cazul abaterilor disciplinare se perimează, dacă nu s-a depus plângere în acel caz timp de doi ani de la data acțiunii sau omisiunii deplânse.

103. În cazul în care instanța a hotărât conform § 65 destituirea din funcția de avocat, aceasta are obligația de a comunica Camerei competente sentința în copie legalizată. Se vor comunica Camerei și orice alte hotărâri de punere sub acuzație inițiate de instanțe penale sau organe de ordine, comisia disciplinară din cadrul acestora hotărând în privința sancțiunii disciplinare de aplicat. La cererea comisiei disciplinare, în acest scop se va trimite și dosarul de anchetă.

104. În cazul în care sentința privind destituirea din funcția de avocat a rămas definitivă, avocatul în cauză este exclus din Cameră, se va nota excluderea sa în registrul membrilor Camerei, se va comunica tuturor Camerelor, instanțelor din raza Camerei, se va publica în Monitorul oficial și se va raporta ministrului justiției.

Dacă sentința prevede și amendă, sentința are titlu executoriu. Comisia disciplinară a Camerei îl poate executa pe avocat în această privință, conform reglementărilor din codul civil.

105. Comisia disciplinară îl suspendă pe avocat:

- a) dacă instanța penală a dispus punerea sa sub acuzație
- b) dacă comisia disciplinară a hotărât destituirea sa din funcție și a făcut recurs
- c) dacă a intrat în faliment sau a fost pus sub interdicție

Sentința privind suspendarea poate fi contestată prin recurs în termen de 15 zile de la primirea înștiințării atât de acuzat, cât și de acuzatorul public sau procurorul legal.

Suspendarea din funcția de avocat încetează dacă încetează motivul suspendării și în asemenea cazuri suspendarea se notează și se comunică potrivit prevederilor § 104.

106. În conformitate cu prezenta lege, amenzile aplicate avocatului sau părții se vor folosi la sprijinirea unor acțiuni de caritate stabilite de Camera din care a făcut parte avocatul acuzat, în ziua comunicării sentinței.

Avocatul nu va cere clientului său să plătească amenda în locul lui.

107. În cazul în care un stagiar nu își îndeplinește obligațiile în mod corespunzător, dar fără ca aceasta să aibă consecințe grave, va fi audiat și eventual mustrat sau admonestat de Consiliul de administrație al Camerei. În cazul unor asemenea hotărâri nu există drept de apel.

108. În cazul în care obligațiile neîndeplinite au consecințe grave, comisia disciplinară a Camerei poate hotărî și în privința stagiatorilor, poate să îi invite la audieri, după care îi poate admonesta, poate dispune prelungirea stagiaturii și în cazuri foarte grave poate exclude stagiarul din Cameră.

Împotriva hotărârii comisiei disciplinare se poate face recurs la comisia disciplinară a instanței supreme în termen de 15 zile de la comunicarea acesteia doar dacă stagiatura a fost prelungită sau stagiarul a fost exclus din Cameră, în acest din urmă caz stagiarul nu va putea fi acceptat nici la alte Camere și nu se va putea prezenta la examenul pentru obținerea diplomei de avocat.

Capitolul X

Prevederi interimare

109. Toți avocații care au susținut examenul pentru obținerea diplomei de avocat până la data intrării în vigoare a prezentei legi și se conformează punctului 2 din §2 și nu cad sub incidența § 3 se vor înregistra membri ai unei Camere.

110. În vederea formării unei Camere, președintele tribunalului regal din sediul căruia se va forma Camera va invita la ședința constitutivă toți avocații din raza Camerei și va desemna un termen pentru depunerea actelor doveditoare ale acestora.

Toți avocații au dreptul să participe la ședința constitutivă dacă își au domiciliul în raza Camerei, și-au predat diploma de avocat și nu sunt acuzați în vreun proces penal sau vreo procedură disciplinară.

Ședința constitutivă va fi deschisă de președintele tribunalului care poate preda conducerea ședinței persoanei prezente celei mai în vârstă. Aceasta va desemna doi secretari și poate trece la alegerea Consiliului de administrație și a funcționarilor (§ 22)

După formarea Consiliului de administrație, aceștia i se predau actele justificative și va face demersurile necesare pentru a înregistra membrii Camerei.

111. În cazul în care există la data intrării în vigoare a prezentei legi proceduri disciplinare în curs, acestea se vor soluționa conform prevederilor anterioare și sentința definitivă aferentă acestora se va comunica Camerei în raza căreia avocatul acuzat își are domiciliul.

112. Dispozițiile prezentei legi referitoare la durata stagiaturii și calificarea ca stagiar nu se vor aplica avocaților stagiați care la intrarea în vigoare a prezentei legi și-au terminat studiile și și-au început deja stagiatura.

113. Execuția prezentei legi cade în sarcina ministrului justiției.

Scrisoarea adresată Ministrului justiției în numele Camerei avocaților
din Cluj, 28 ianuarie 1875

Tizedik évfolyam.		5. SZ.	Budapest, 1875. febr. 3.
SZERKESZTŐI IRODA: ÜLLŐI-UT 1-6 sz., II. em.	JOGTUDOMÁNYI KÖZLÖNY A NAGY-VÁRADI, KASSAI ÉS KOLOZSVÁRI ÜGYVÉDI EGYLETEK KÖZLÖNYE. MEGJELENIK MINDEN SZERDÁN.		ELŐFIZETÉSI DÍJ: félre ... 6 ft negyedre 3 „ A MEGRENDELÉSEK a kiadó-hivatalhoz intézendők. Akéziatok bérmentve A SZERKESZTŐHÖZ
KIADÓ- HIVATAL: POYETEM-UTCA 4-dik szám alatt.	TARTALOM: A büntetőtörvénykönyv VI. fejezete. Dr. Schnierer Aladár, egyetemi tanár úrtól. — Az ügyvédség világtörténeti fejlődése. Herczegh Mihály, jogtanár úrtól. — A ker. törvénykönyv tárgyalásának főbb mozzanatai. Dr. Schnierer Gyula, osztálytanácsos úrtól. — Jogirodalom. Zlinszky Imre, király táblai pótbíró úrtól. — Törvénykezési szemle. Az ítélet indokolás nélküli feloldása. Dr. Imling Konrad úrtól. — Különfélek.		

K ü l ö n f é l é k.

A kolozsvári ügyvédi kamara felirata az igazságügyminiszter urhoz.

14—1875.
v. jkv.

Nagyméltóságú m. kir. Igazságügyminiszter ur!

A kolozsvári ügyvédi kamara területéhez tartozó ügyvédek f. év január 16-án az alakulási gyűlést megtartván, a törvényt szabta választások megejtése után egyhangulag kimondották, hogy a kamara megalakulásának epochális eseményét azzal ünnepelehetik meg legméltóbban, ha mély hálájukat fejezik ki nagyméltóságodnak azon kitűnő érdemekért, melyeket az ügyvédi rendtartás törvényhozási megalkotása körül magának szerzett, s megbízták a kamarai választmányt, hogy ezen hálaérzést feliratilag tolmácsolja.

Midőn a tisztelettel aláírott kamarai választmány a legbensőbb örömmérettel tesz eleget megtisztelő megbizásának;

tudatában van annak, hogy nem könnyű feladat a hálának méltó kifejezését adni oly kiváló szolgálatokért, melyek mérvük nagyságánál és az ország javára kiható jelentőségüknél fogva törvényhozásunk évkönyveiben ragyogó betűkkel feljegyezték, az ügyvédi kar minden tagjának szívében pedig a lelkesült elismerés és maradandó lekötélkezés érzését költötték fel.

Nehéz vajdásan ment keresztül ezen ügyvédi rendtartás törvényhozási megalkotása. Mert az országgyűlés jelentékeny része és annak tekintélyes és befolyásos tagjai intéztek heves támadást a törvényjavaslatnak némely elvi jelentőségű s az életbeléptetendő törvény üdvös és sikeres hatásának biztosítékául szolgáló intézkedése ellen; úgy hogy nem egyszer komoly aggodalom fogta el keblünket, vajjon nem oly szerkezetben fog-e az említett javaslat az országgyűlési tárgyalásokból kikerülni, mely tervezői és védelmezői intencióitól elütve, az elhibázott törvények számát szaporítandja.

Ezen aggasztó töprengés között reményünket nagyméltóságodba helyeztük, azon hitben levén, hogy fennkölt szellemének tündöklő bélyegét magán viselő s minden jóért és nemesért, különösen pedig az igazságszolgáltatás magasztas érdekeiért lelkesülő szívének nemes érzetétől áthatott ékosszólásának sikerülni fog a támadásokat elhárítani és a törvényjavaslatnak fontos és nagyhorderejű intézkedéseit megmenteni.

Reményünk fényesen teljesült. Az épp oly nemes mint heves szellemi küzdelemben nagyméltóságod győzelmet győzelem után aratott, és a diadaljel, mely ezen kivivott győzelmet megörökíteni, egyfelől áll újabb levelekből, melyekkel az a hervadhatatlan babérkoszorú gyarapodott, melyet Magyarország jogászközönsége Excellentiának már rég átnyújtott, és áll másfelől azon ügyvédi rendtartásból, mely alkalmas arra, hogy hazánkban, tagjainak tudományos műveltsége, jellemtisztasága, szilárdsága által kitűnő, tiszteletreméltó, tekintélyes és a jogszolgáltatás egyik hasznos és sikeres tényezőjévé váló ügyvédi kar képződjék.

Azt a meggyőződést tápláljuk, hogy nagyméltóságod ak az ügyvédi rendtartás létesítése és ez által a közjával szoros kapcsolatban levő érdekeink előmozdításaért tartozó mélyen érzett hálánkat tőlünk kitelhetőleg úgy róhatjuk le, ha biztosítjuk Excellentiát, hogy a törvény nagy fontosságu intencióit teljes mérvben felfogván és átértve, az a lankadatlan és törhetlen törekvés fog mindnyájunkat mindha vezérelni és lelkesíteni, hogy azok értelmében intézkedéseit tántoríthatlan lelkiismeretességgel, hajthatlan szigorral s következetességgel emeljük érvényre s ekként hathatósan eszközöljük, hogy a gondviselésünkre bízott s általunk nagyrabecsült ügyvédi autonómiának most még zsenge csometéje idővel életerős törzsszé izmosuljon s ezen tettekben nyilvánuló iparkodásunk meg fogja győzni nagyméltóságodat, hogy az a várokozás, melyet az ügyvédi rendtartás életbeléptetéséhez és hatályához kötött, nem ok nélkül előlegezett bizalomból származott.

Midőn a mindenhatóhoz fohászkounk, hogy Excellentiának hosszú és boldog életet, friss erőt és egészséget adjon, ügyvédi kamaránkat és annak minden tagját nagyrabecsült hálamaiba és kegyébe ajánljuk.

A kolozsvári ügyvédi kamara választmányának 1875. évi január 28-án tartott üléséből.

Haller Rezső, elnök.

Kővári Mihály, titkár.

Excelența voastră domnule Ministru al justiției regale maghiare!

Avocații aparținând cu domiciliul de Camera Cluj ținând ședința de constituire a Camerei la 16 ianuarie a.c., după ce au avut loc alegerile stipulate prin lege au declarat în unanimitate că cel mai vrednic mod de a celebra evenimentul epocal al înființării Camerei este de a-și exprima recunoștința profundă Excelenței voastre pentru excelentele merite de care ați dat dovadă creând cadrul legal pentru reglementarea activității avocațiale și au mandatat comitetul executiv să exprime acest sentiment de grațitudine și în scris Excelenței voastre.

[...]

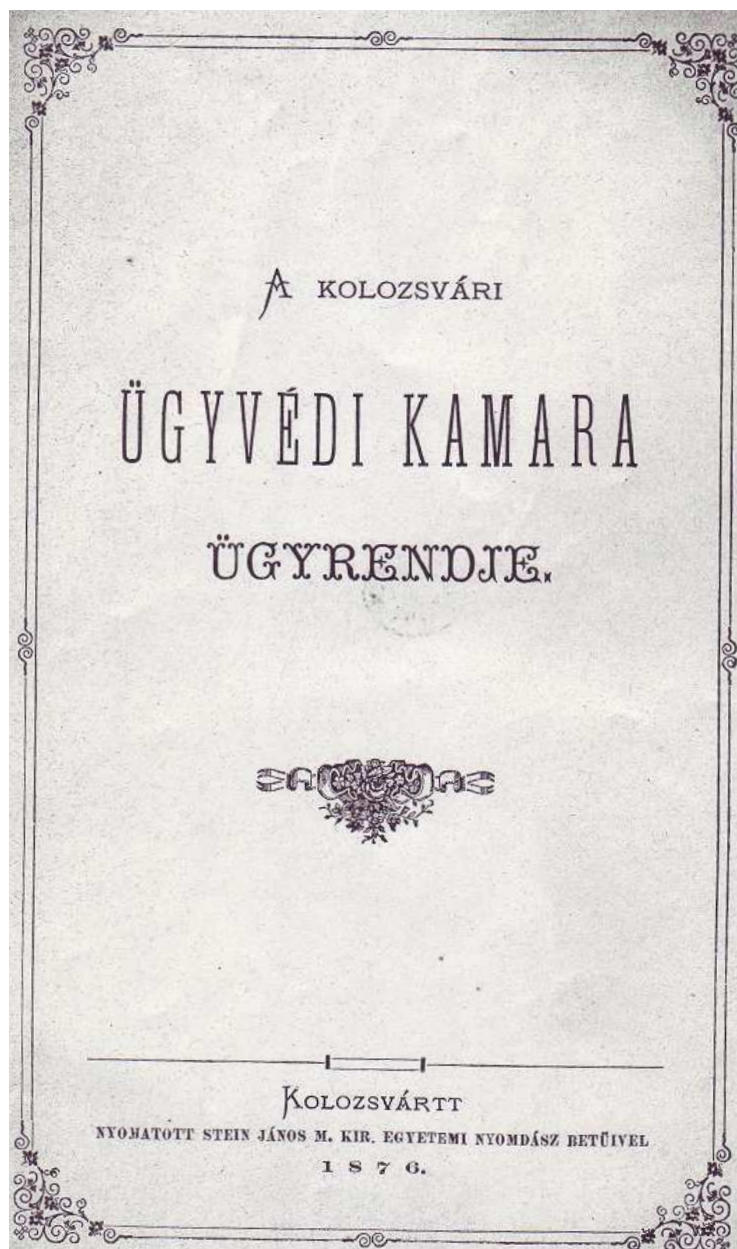
Printre astfel de frământări alarmante [cum că proiectul de lege propus de ei va crește doar numărul legilor fără efecte reale datorită unor interese personale], toată speranța ne-am pus-o în Excelența voastră crezând cu tărie că elocvența vorbelor Excelenței voastre pătrunsă de simțămintele nobile ale inimii Excelenței voastre care poartă pecetea radiantă a spiritualității mărețe a Excelenței voastre și care este înfocată pentru toate lucrurile nobile și bune, în special pentru interesele mărețe ale justiției, va reuși să combată atacurile și să salveze măsurile importante și de mare însemnătate ale proiectului de lege.

[...]

Rugându-ne la atotputernicul să dea Excelenței voastre viață lungă și fericită, puteri reînnoite și sănătate, recomandăm Camera noastră și pe toți membrii acesteia în atenția binevoitoare a Excelenței voastre!”

Haller Rezső, președinte
Kövári Mihály, secretar

REGULAMENTUL INTERN AL CAMEREI AVOCAȚILOR DIN CLUJ

REGULAMENTUL INTERN AL CAMEREI AVOCAȚILOR DIN CLUJ

Cluj, 1876, Tipografia lui Stein János

REGULAMENTUL INTERN al Camerei avocaților din Cluj

I. Adunarea generală

Desfășurarea și convocarea adunării generale

Art. 1.

Problemele care pot figura pe ordinea de zi a adunării generale sunt stabilite la § 21 din articolul de lege nr. 34 din 1874; adunarea generală nu are dreptul de a discuta și de a hotărî în nicio altă problemă.

Adunarea generală ordinară are loc în luna martie a fiecărui an. Președintele poate convoca pe lângă aceasta și adunări generale extraordinare.

Art. 2.

Președintele are obligația de a convoca adunare generală extraordinară

- a) dacă comitetul executiv,
- b) dacă cei 7 membri ai Camerei din afara comitetului executiv cer motivat acest lucru, specificând problema ce urmează a fi discutată.

Art. 3.

Adunarea generală este convocată printr-o circulară care va cuprinde problemele de discutat.

Circulara se va trimite cu cel puțin opt zile înainte de ziua convocării, iar în cazul alegerilor, cu 30 de zile înainte (§ 23 din articolul de lege nr. 34 din 1874).

Ordinea de zi și ordinea discuțiilor

Art. 4.

Ordinea de zi a adunării o constituie problemele de discutat stabilite de președinte.

Abaterea de la aceasta este posibilă doar dacă adunarea hotărăște astfel.

Art. 5.

Pe ordinea de zi a adunării generale ordinare se va trece întotdeauna raportul de activitate al comisiei executive pentru anul care a trecut.

Art. 6.

Propunerile și modificările se vor înainta în scris.

Art. 7.

Propunerile referitoare la probleme aflate pe ordinea de zi se vor lua în discuție imediat.

Totuși adunarea poate hotărî omiterea sau amânarea discuției asupra acestora.

Art. 8.

Propunerile individuale se înaintează secretarului în scris.

Acestea trebuie înaintate înainte de data adunării generale, lăsând un interval de timp care să permită ca propunerile să fie incluse pe ordinea de zi și publicate conform prevederilor art. 3 al prezentului regulament intern.

Astfel de propuneri se vor lua în discuție doar dacă figurează pe ordinea de zi.

Art. 9.

Problemele care nu sunt propuse pe ordinea de zi a adunării generale de către comitetul executiv se vor trimite acestuia din urmă spre avizare.

Adunarea generală are însă dreptul de a referi unele probleme unei comisii speciale.

Art. 10.

Referentul pentru probleme propuse pe ordinea de zi de către comitetul executiv sau de comisiile speciale este secretarul sau locțiitorul acestuia, respectiv referentul desemnat de comitetul executiv sau comisia specială.

Art. 11.

Membrii adunării vor lua cuvântul după cum au fost înregistrați spre cuvântare, secretarul fiind acela care îi va invita să ia cuvântul.

Nu este permisă citirea unor cuvântări.

Art. 12.

Dezbaterea este încheiată de concluziile celor care au luat cuvântul și celui care a făcut propunerea.

În afară de aceasta fiecare participant are dreptul de a lua cuvântul în fond o singură dată.

Art. 13.

Următorii pot cere cuvântul în orice moment al discuțiilor:

- a) cei care au făcut propuneri,
- b) cei care doresc să se apere în urma unor acuze la persoana lor,
- c) cei care doresc să facă referire la regulamentul discuțiilor,
- d) cei care doresc să propună încheierea discuțiilor și
- e) cei care doresc să își retragă propunerea.

Totuși dacă o propunere retrasă este asumată de altcineva, discuțiile asupra acestui subiect vor continua.

Art. 14.

Funcționarii Camerei și membrii comitetului executiv au dreptul de a interveni, cu permisiunea președintelui, dacă doresc să ceară lămuriri asupra unor fapte.

Art. 15.

Nimeni în afară de președinte nu va întrerupe discursul în curs.

Art. 16.

Președintele se îngrijește de respectarea regulamentului discuțiilor și de păstrarea liniștii și ordinii.

Acesta are dreptul de a atenționa pe cei care derogă de la subiect și pe cei care sfidează ordinea și bunul simț.

În cazul în care vorbitorul trebuie atenționat și a doua oară, președintele are dreptul să-i retragă cuvântul.

Art. 17.

În cazul în care regulamentul discuțiilor este deranjat într-o măsură mai mare, președintele poate suspenda sau dizolva ședința.

Art. 18.

În cazul în care există șase membri care cer încheierea discuțiilor, această propunere va fi supusă imediat votului.

Dacă această propunere este acceptată – cei care sunt pentru propunere, pe de o parte, și cei care sunt împotriva propunerii, pe de altă parte – își aleg câte un vorbitor și doar aceștia și cei care au dreptul la cuvântul de încheiere au dreptul să ia cuvântul.

După un scurt timp de așteptare, președintele somează taberele să își aleagă câte un vorbitor și dacă aceștia nu sunt anunțați, declară încheiată discuția.

Votul și hotărârile adunării

Art. 19.

După încheierea discuțiilor, președintele supune problema la vot. Membrii au dreptul să ia cuvântul o singură dată cu privire la formularea întrebării de vot.

Art. 18 din regulament poate fi aplicat și pentru aceste luări de cuvânt.

Art. 20.

Întrebarea de vot se va formula în așa fel, încât să se poată răspunde afirmativ sau negativ.

Art. 21.

În cursul formulării întrebărilor, propunerea cerând începerea discuțiilor referitoare la următoarea problemă de pe ordinea de zi are prioritate față de subiectul actual al discuțiilor, iar propunerea cerând omiterea sau amânarea discuțiilor are prioritate față de cea care dorește obținerea unei hotărâri în fondul problemei discutate.

Art. 22.

După începerea discuțiilor asupra unei anumite probleme se va discuta mai întâi propunerea sau modificarea prin aprobarea căreia vor deveni nule un număr cât mai mare de propuneri și modificări, iar în privința discuțiilor în care sunt implicate sume de bani se va vota întotdeauna în privința problemei care implică cea mai mare sumă.

Art. 23.

După formularea problemei de supus la vot, președintele întreabă adunarea dacă dorește anunțarea hotărârii conform opiniei majoritare.

Dacă cei prezenți nu doresc neapărat supunerea problemei la vot, hotărârea se anunță conform opiniei majoritare.

Art. 24.

Dacă se dorește supunerea problemei la vot, votul va avea loc prin ridicarea de pe scaune sau rămânerea așezat, iar dacă majoritatea nu poate fi stabilită nici prin votul prin proba contrarie, secretarul va număra voturile pro și contra.

Art. 25.

Votul nominal are loc în cazurile în care sunt prezenți doar atâția membri din adunare câți sunt necesari minim pentru cvorum, la cererea unui membru, dacă la aceasta se alătură încă trei membri.

Art. 26.

În probleme personale și la alegeri – în acest din urmă caz votul desfășurându-se cu ajutorul unor buletine de vot – votul este secret.

Art. 27.

În cazul alegerilor, comisia de adunare a voturilor este numită de președinte.

Art. 28.

Președintele va vota doar în cazul egalității de voturi.

Art. 29.

În timpul votului sunt interzise ținerea unui discurs sau motivarea exprimării votului pro sau contra.

Art. 30.

Hotărârea nu poate fi schimbată, modificată sau contestată în cursul ședinței la care a fost luată.

Procesul-verbal

Art. 31.

Procesul-verbal este încheiat de secretar sau locțiitorul acestuia. Procesul-verbal conține problemele de pe ordinea de zi a ședinței și hotărârile luate și este autentificat de doi membri desemnați de președinte la începutul ședinței și de secretar.

II. Comitetul executiv

A) Reguli generale privind funcționarea Atribuții

Art. 32.

Comitetul executiv trebuie să îndeplinească în primul rând toate atribuțiile stabilite la art. 19 din codul de conduită avocațială ca fiind de datoria Camerelor.

În acest scop, comitetul executiv are dreptul și obligația de a lua toate măsurile considerate necesare sau oportune, de a lua hotărâri cu caracter obligatoriu pentru membrii Camerei și avocații stagieri.

Art. 33.

Este competent în general în toate problemele stabilite de lege sau de regulamentul intern ca fiind de competența Camerei, dacă acestea nu sunt probleme legate exclusiv de adunarea generală sau de funcționarii Camerei.

Președintele

Art. 34.

Președintele prezidează în mod obișnuit adunările generale, ședințele comitetului executiv și comisiei disciplinare.

În afară de drepturile și obligațiile ce îi revin conform articolului de lege nr. 34 din 1874 și în celelalte articole ale regulamentului intern are următoarele atribuții:

- a) convoacă adunările generale, ședințele comitetului executiv și ale comisiei disciplinare, prezidează discuțiile la aceste ședințe, supraveghează respectarea regulamentului și ordinii discuțiilor și formulează hotărârile;
- b) controlează ținerea evidenței registrelor Camerei și bunul mers al întregii activități a Camerei;
- c) desemnează referenți la fiecare dosar;
- d) în cazul indisponibilității sale și a vicepreședintelui, desemnează persoana care să prezideze ședința comisiei disciplinare;
- e) angajarea și concedierea personalului de birou și de deservire și disciplinarea acestora. Totodată are obligația

- f) de a controla trezoreria Camerei cel puțin o dată pe lună și de a raporta cele constatate la cea mai apropiată ședință a comitetului executiv și
- g) are dreptul de a ordona plăți de până la 25 ft. din trezoreria Camerei în caz de urgență.

Vicepreședintele

Art. 35.

Vicepreședintele are dreptul de a îndeplini atribuțiile președintelui în cazul și pe timpul indisponibilității președintelui.

Secretarul general

Art. 36.

Secretarul general, iar în cazul indisponibilității acestuia locțiitorul său numit de președinte încheie procesele-verbale ale adunărilor generale, ședințelor comitetului executiv și ale comisiei disciplinare, semnează actele emise de Cameră conform regulamentului administrativ, se îngrijește de ținerea exactă a evidenței registrelor, de eliberarea și înmânarea reglementară a actelor emise de Cameră și redactează schița raportului anual al Camerei.

Secretarul este șeful de birou al Camerei, arhivistul, păstrătorul ștampilei Camerei și el se îngrijește de întreaga administrație internă a Camerei în conformitate cu dispozițiile comitetului executiv și ale președintelui.

Juristconsultul

Art. 37.

În afară de drepturile și obligațiile ce îi revin conform legii și în celelalte articole ale regulamentului intern are următoarele atribuții:

- a) perceperea taxelor și comisioanelor stabilite de Cameră și altor creanțe și amenzi ale Camerei conform hotărârii comitetului executiv după formularea sentinței;
- b) executarea silită conform § 104 din articolul de lege nr. 34 din 1874;
- c) achiziționarea cheltuielilor acuzatului găsit vinovat în legătură cu cheltuielile procedurii disciplinare după executare.

În afara procedurilor disciplinare, juristconsultul acționează ca avocatul Camerei în general în cauzele de judecată ale Camerei.

În afara procedurilor disciplinare, juristconsultul poate aranja să fie înlocuit de oricare dintre avocații sau avocații stagiați din Cameră: însă în cazurile disciplinare, juristconsultul poate fi înlocuit doar de un locțiitor desemnat de președinte.

Trezorierul

Art. 38.

Trezorierul administrează veniturile Camerei și fundațiile date în grija Camerei și efectuează plățile conform dispozițiilor comitetului executiv și ale președintelui.

Raportează lunar comitetului executiv privind starea trezoreriei, ține evidența administrării banilor din trezorerie, evidență pe care o supune anual controlului comitetului executiv și al adunării generale.

Este responsabil cu formularea devizului și prezentarea acestuia comitetului executiv, preia taxele și comisioanele plătite Camerei și eliberează chitanță pentru acestea.

Problemele discutate la ședințele comitetului executiv

Art. 39.

În afara problemelor de rezolvat în conformitate cu prevederile § 27 și 28 din articolul de lege nr. 34 din 1874 și din art. 32 din prezentul regulament, constituie probleme de competența comitetului executiv următoarele:

1. delegarea unor membri ai comitetului în vederea controlului trezoreriei Camerei și ale evidenței administrării banilor trimestrial și raportul acestora la următoarea ședință a comitetului;
2. alegerea bibliotecarului și elaborarea dispozițiilor de urmat de către acesta;
3. administrarea problemelor economice ale Camerei, închirierea și dotarea locului de desfășurare al activității Camerei, dispoziții privind achiziționarea bunurilor necesare activității Camerei;
4. organizarea perceperii comisioanelor și taxelor, respectiv amenziilor aplicate de Cameră;
5. neperceperea cotizației în cazul în care un membru își dovedește starea materială precară și reducerea cotizației cu 50% pentru primii doi ani în cazul avocaților începători. Cotizația se va achita

într-o singură tranșă în termen de 30 de zile de la data adunării generale ordinare sau în două tranșe: prima în termen de 30 de zile de la data adunării generale ordinare, iar a doua în termen de 6 luni de la data adunării generale ordinare.

Desfășurarea ședințelor comitetului executiv și ordinea discuțiilor în cadrul acestora, votarea, luarea deciziilor și încheierea procesului verbal

Art. 40.

Ședințele comitetului executiv se vor ține cel puțin lunar.

Convocarea se va face prin convocator, cu comunicarea ordinii de zi pe cât posibil.

Art. 41.

În cazul în care președintele sau vice-președintele este indisponibil, ședința comitetului executiv va fi prezidată de membrul comisiei care a întrunit majoritatea de voturi, iar dacă există egalitate de voturi, de membrul mai în vârstă.

Ședințele comitetului executiv nu sunt publice.

Propunerile se pot înainta și verbal.

Membrii comisiei pot lua cuvântul în fond și de două ori, dar a doua oară numai după cei înscriși spre a lua cuvântul.

Nu se va propune încheierea discuțiilor.

Votul este nominal dacă cel puțin un membru al comitetului cere acest lucru.

Cu aceste diferențe, cele descrise în art. 4-31 ale regulamentului intern sunt valabile și în cazul ședințelor comitetului executiv.

B) Evidența registrului avocaților

Art. 42.

Înregistrarea în registrul avocaților are loc în urma depunerii unei cereri în acest sens.

Cu ocazia înregistrării unui avocat în registru se eliberează o adeverință avocatului respectiv, se anunță Ministerul Justiției și se anunță judecătoriile și parchetele regale în a căror rază teritorială se află Camera.

Schimbarea domiciliului în raza teritorială a Camerei se anunță cu opt zile înainte de survenirea schimbării, iar schimbarea domiciliului în raza teritorială a unei alte Camere, cu 30 de zile înainte.

Art. 43.

Cererea de înregistrare a avocaților care se mută în raza teritorială a Camerei se va soluționa simultan cu sau după anunțarea acestui fapt în conformitate cu cele descrise în § 8 din articolul de lege nr. 34 din 1874.

În cererea de înregistrare se va atesta și faptul că nu există procedură penală sau disciplinară împotriva petentului și că și-a îndeplinit toate obligațiile față de Camera din a cărei rază teritorială s-a mutat.

Art. 44.

În cazul cererilor de radieră formulate în urma demisiei se va anexa taxa de înregistrare a publicării oficiale.

În cazul radierii forțate, taxa de publicitate face parte din cheltuielile procedurale și se va încasa odată cu acestea.

Art. 45.

Anunțarea schimbării domiciliului se va face în afara ședinței comitetului, dacă schimbarea de domiciliu este tot în raza Camerei.

C) Supravegherea avocaților stagiari și evidența acestora

Art. 46.

Înregistrarea în registrul stagiarelor are loc în urma depunerii unei cereri în acest sens.

Avocații stagiari înregistrați vor fi anunțați cu privire la acest fapt printr-o încheiere și li se va elibera o adeverință care să conțină numele stagiareului și numele supraveghetorului său. Modelul adeverinței în anexa nr. 1.

Dacă stagiarul își începe stagiatura sub supravegherea altui supraveghetor, decât cel desemnat, are obligația de a prezenta adeverința mai sus menționată cu ocazia anunțării acestui fapt la Cameră.

Dacă adeverința se pierde, copie după aceasta se poate elibera numai dacă cererea stagiareului este contrasemnată de supraveghetor și cu plata unei taxe de eliberare de un forint.

Eliberarea unei copii după adeverință se va consemna în registrul stagiarelor.

Art. 47.

Anunțarea trecerii la un alt supraveghetor în cadrul Camerei se soluționează conform art. 46 din prezentul regulament.

Avocatul stagiar care vine dintr-o altă Cameră are obligația de a certifica faptul că a fost înscris în Camera în a cărei rază teritorială a avut domiciliul prin prezentarea unui extras al registrului stagiarelor din Camera respectivă și de a dovedi că a avut un comportament corespunzător printr-o adeverință a Camerei de proveniență în acest sens.

D) Desemnarea avocaților-supraveghetori pentru avocații stagiați și a avocaților-curatori

Art. 48.

Avocații-supraveghetori se vor desemna într-o anumită ordine stabilită în prealabil de comitetul executiv în fiecare semestru.

Art. 49.

Ordinea aceasta se va stabili în funcție de apartenența de rază teritorială a tribunalelor și a judecătoriilor de ocol pe baza ordinii alfabete a membrilor Camerei domiciliați pe raza teritorială a tribunalului sau judecătoriei respective, avându-se în vedere și cazurile în care se va lua în considerare și o altă persoană sau includerea unei persoane noi în ordinea stabilită.

Art. 50.

Atribuirea supraveghetorului se face separat la fiecare avocat stagiar, în urma solicitării judecătoriei, în baza ordinii stabilite de comitetul executiv, atribuirea fiind anunțată avocatului desemnat, avocatului stagiar petent și judecătoriei solicitante.

Art. 51.

Atribuirea în cazurile civile și penale se va înscrie în registre alfabetice diferite, o parte complementară a acestora constituindu-l indicele de ordine reînnoit la fiecare șase luni.

De la ordinea stabilită Camera se va abate doar dacă se poate contesta legal denumirea avocatului pentru stagiarul respectiv, caz în

care dacă comitetul executiv aprobă exceptarea în urma anunțării acestui fapt de către judecătorie, acest avocat va fi cel numit supraveghetor pentru următorul stagiar.

Art. 52.

Dacă vreun avocat-supraveghetor trebuie să susțină mai multe cauze datorită desemnării sale ca avocat-supraveghetor, toate aceste cauze se vor înregistra în favoarea sa la următoarele desemnări; însă procesele de validare inițiate de acesta nu se vor lua în considerare.

Cauzele pro bono efectuate de avocat se vor înregistra tot în favoarea sa.

Art. 53.

Dacă vreun avocat desemnat ca avocat-curator găsește printre dosarele cauzelor biroului avocațial preluat și unele cauze cu părți fără avere care au fost atribuite biroului datorită statutului de avocat-supraveghetor al avocatului precedent, curatorul desemnat are obligația de a prezenta o listă a acestor cauze și de a declara în scris Camerei dacă dorește să continue munca pro bono în toate sau în unele dintre aceste cazuri; în baza acestei declarații, comitetul executiv acționează în consecință, iar cauzele pro bono preluate de avocatul-curator se vor înregistra în favoarea acestuia în baza prevederilor de mai sus.

Art. 54.

Dacă vreun avocat dorește să se retragă din activitatea avocațială, are dreptul de a numi un avocat-curator desemnat de comitetul executiv al Camerei.

În caz de deces, dreptul acesta la revine urmașilor.

În cazul în care împotriva avocatului desemnat există orice fel de scrupule, comitetul va desemna un avocat-curator din oficiu în funcție de posibilități.

E) Comisiile permanente și caietul de propuneri

Art. 55.

În vederea pregătirii temeinice și desăvârșite a soluționării problemelor de competența comitetului executiv, a problemelor judiciare și a celor legate de activitatea avocaților, a pregătirii opinării opiniilor și propunerilor privind adoptarea măsurilor de reformă moder-

nă, respectiv a opinării propunerilor de lege privind justiția și a pregătirii măsurilor legate de probleme economice și financiare ale Camerei, comitetul executiv se împarte în patru comisii permanente dintre care:

Prima de ocupă de dreptul penal financiar și formal și comunicarea către presă.

Cea de-a doua de dreptul privat civil, procedurile civile și penale și problemele legate de statutul de avocat.

Cea de-a treia de problemele cambiale financiare și formale și problemele dreptului economic și ale cărților funciare.

Cea de-a patra de problemele economice și financiare ale Camerei, inclusiv problema taxelor și timbrelor.

Fiecare comisie are în componență patru membri, organizarea și regulamentul intern al comisiilor se va stabili de întregul corp al comitetului executiv.

Fiecare membru ordinar și supleant al comitetului poate alege din care comisie dorește să facă parte. Dacă într-o comisie doresc să participe mai mult de patru persoane, se trag la sorți cele patru persoane care vor rămâne membre ale comisiei respective, cei care nu aparțin niciunui comitet pentru că nu au fost trași la sorți sau nu și-au ales comisie vor fi desemnați într-o comisie de comitetul executiv, însă membrii care au dorit să participe la o comisie sau alta, dar nu au fost trași la sorți, vor deveni membri ordinari ai acelor comisii.

Art. 56.

Membrii Camerei au dreptul de a folosi revistele și cărțile de specialitate ale Camerei în încăperile Camerei și de a se întruni ocazional spre a se consulta în cauze de interes comun.

Dacă în urma acestor discuții sau cu orice altă ocazie și alt caz unii sau mai mulți dintre membrii Camerei doresc să facă propuneri privind legislația sau activitatea avocațială, pot face acest lucru înscriind propunerile în caietul de propuneri din sala de întruniri. Aceste propuneri vor fi discutate de comitetul executiv și vor fi luate măsurile necesare.

F) Perceperea taxelor, comisioanelor și amenzilor

Art. 57.

Cotizația la Cameră se achită în termen de 30 de zile de la data ședinței comitetului executiv în care se stabilește cuantumul acesteia

într-o singură tranșă; membrilor doritori comitetul le permite plata semestrială anticipată a cotizației.

Cei care devin membri ai Camerei după data cotizației, oricând ar deveni membri în cursul anului care începe din 31 martie vor achita cotizația pe întregul an la data înregistrării lor în Cameră.

Art. 58.

Cotizația, dar și amenzile și toate plățile în general se fac la Cluj, la trezorierul Camerei, pe cheltuiala proprie a membrului.

Art. 59.

Perceperea unor astfel de creanțe va constitui subiect al unor procese economice la judecătoria competentă la alegerea juristconsultului Camerei.

III. Proceduri disciplinare **Păstrarea disciplinei, soluționarea plângerilor și reclamațiilor**

Art. 60.

Dacă comitetul executiv află de incidente aflate în incidența § 68 din legea conduitei profesionale a avocaților sau care sunt considerate abateri mai mici, acesta are dreptul de a cere lămuriri avocatului sau stagiariusului respectiv și de a le cere să își demonstreze nevinovăția chiar și fără să se fi depus o plângere sau o reclamație împotriva acestuia.

Art. 61.

Plângerile și reclamațiile evident nefondate sau cele de competența altor autorități se vor respinge fără să se urmeze alte procedee; dacă însă comitetul executiv consideră plângerea sau reclamația respectivă ca fiind fondată, va cita avocatul împotriva căruia s-a făcut plângere sau reclamație pentru a-și demonstra nevinovăția, comunicându-i-se termenul citării și o copie a plângerii sau reclamației conform prevederilor § 74 din articolul de lege nr. 34 din 1874.

Art. 62.

Dacă avocatul respectiv nu face nicio declarație până la expirarea termenului, citarea se poate repeta sau în acest caz sau în cazul lipsei declarației și, după a doua citare, comitetul poate decide aplicarea unei amenzi prevăzute de lege sau urmarea procedurii descrise la art. 63 de către comitetul executiv în calitatea sa de comisie disciplinară.

Art. 63.

Dacă avocatul respectiv nu face nicio declarație și comitetul executiv în calitate sa de comisie disciplinară nu dorește să repete citarea sau dacă avocatul respectiv a dat declarație în termenul semnalat, și nu este vorba de cazul descris la § 73 din articolul de lege nr. 34 din 1874, memoriul sau informarea sau procesul-verbal în care s-a formulat plângerea și declarația avocatului vor fi publicate la un termen stabilit spre formularea de propuneri în acest caz.

Dacă comisia disciplinară nu hotărăște inițierea unei proceduri disciplinare, pe lângă înmânarea sentinței în acest caz, memoriul conținând plângerea și declarația avocatului în cauză se eliberează în original procurorului regal aflat pe raza teritorială a sediului Camerei, cu obligația consemnării existenței acestor acte într-un termen dat.

Procedura de urmat în continuare este cea stipulată prin articolul de lege mai sus menționat.

Art. 64.

Avertismentul, respectiv admonestarea stipulată prin § 73 respectiv §107 din articolul de lege nr. 34 din 1874 se va face doar în scris.

**Transformarea comitetului executiv în comisie disciplinară și
ședințele comisiei disciplinare**

Art. 65.

Ordinea participării membrilor ordinari și supleanți ai comitetului executiv restrâns la comisia disciplinară va fi stabilită de către comisie prin tragere la sorți la începutul fiecărui an în așa fel, încât pentru fiecare semestru comisia să fie alcătuită din patru membri ordinari și doi membri supleanți.

Art. 66.

Ședințele comisiei disciplinare vor fi organizate de președinte în așa fel încât referentul cauzei de discutat să fie unul dintre membrii comisiei, iar ceilalți membri ai comisiei necesare pentru cvorum să fie invitați pe cât se poate conform ordinii de participare stabilite.

Art. 67.

Dacă referentul ordinar al cauzei este indisponibil pentru o perioadă de timp mai îndelungată, președintele poate dispune înlocuirea acestuia.

Art. 68.

Pentru ca comisia disciplinară să aibă cvorum este necesară prezența președintelui și a altor cinci membri ai comisiei, iar hotărârile se iau cu majoritate de voturi.

În cazul egalității de voturi hotărârea se va lua cu votul președintelui.

Art. 69.

Membrul comisiei disciplinare indisponibil are obligația de a anunța acest fapt din timp președintelui, pentru ca acesta să aibă răgazul să invite un alt membru în comisie.

Însă în cazul membrului ordinar al comisiei disciplinare indisponibil pentru o perioadă mai lungă de timp, acesta va fi înlocuit pentru întreaga perioadă pe baza ordinii stabilite.

Art. 70.

La discutarea verbală a problemei se vor invita în afară de referentul cauzei toți membrii actuali ai comisiei disciplinare pe baza ordinii stabilite, cu trei zile înainte de data ședinței.

Art. 71.

Dacă cu ocazia discutării verbale a problemei nu se înaintează contestații împotriva membrilor ordinari ai comisiei disciplinare sau nu se comunică contestații de către membrii comisiei sau contestațiile sunt respinse, ceilalți membri convocați sunt liberi, în caz contrar comisia disciplinară se completează cu membri ordinari și la nevoie cu membri supleanți conform ordinii stabilite.

Desfășurarea ședințelor, ordinea discuțiilor și procesele-verbale ale comitetului executiv în calitate de comisie disciplinară

Art. 72.

În cazul indisponibilității președintelui sau a vicepreședintelui, discuțiile și deliberarea comisiei disciplinare, lucrările comisiei vor fi prezidate de membrul numit de președinte, respectiv vicepreședinte.

Art. 73.

Secretarul comisiei este secretarul general al Camerei, respectiv locțiitorul acestuia, aceștia neavând însă drept de vot.

Art. 74.

Desfășurarea deliberării verbale va fi conform §87-92 din articolul de lege nr. 34 din 1874.

Art. 75.

În cazul procedurii disciplinare publice, publicul se va abține de la intervenții verbale, aclamații și huiduieli, în caz contrar președintele poate suspenda ședința și dacă nici acest lucru nu duce la vreun rezultat, publicul va fi exclus de la ședințele comisiei.

Art. 76.

În afară de procedurile disciplinare publice, celelalte ședințe ale comisiei nu sunt publice.

Hotărârea comisiei disciplinare se va lua în ședință cu ușile închise – unde pot fi prezenți doar membrii comisiei și secretarul –, în urma unor deliberări verbale, iar votul se va desfășura astfel: primul vot va fi exprimat de referentul ordinar sau loțiitor al cauzei, apoi ceilalți membri ai comisiei de la cel mai tânăr la cel mai în vârstă, președintele votând doar în cazul egalității de voturi.

Art. 77.

Hotărârea menționată la punctul b) din §105 din articolul de lege nr. 34 din 1874 se va lua odată cu înaintarea recursului.

Art. 78.

În cursul deliberărilor verbale, pe lângă procesul-verbal menționat la § 91 din articolul de lege nr. 34 din 1874 se va încheia un proces-verbal deliberator care va cuprinde cursul deliberării, motivările voturilor exprimate în mare, iar în privința hotărârii luate face referire la procesul-verbal al ședinței.

Art. 79.

Hotărârile se vor redacta de secretar în baza formulării președintelui.

Art. 80.

Altfel, în privința ordinii discuțiilor, votării, luării hotărârilor și proceselor-verbale se vor respecta regulile de urmat în privința celorlalte ședințe ale comitetului executiv.

Art. 81.

Cheltuielile procedurii disciplinare se vor avansa de Cameră.

Administrație

Art. 82.

Registrul avocaților este o carte cu copertă tare, cu pagini numerotate cursiv, în care fiecare avocat înregistrat va avea propria lui foaie. Pe foaie sus se va trece numele avocatului, apoi sub numele avocatului într-o rubrică separată se va înscrie sediul avocatului, numărul, locul și data eliberării diplomei de avocat, data și numărul hotărârii de înregistrare, iar sub aceste rubrici o altă rubrică, „Observații” pe o parte a foii, unde se trec toate evenimentele legate de avocatul respectiv.

Registrul va avea un îndreptar cu două rubrici, una conform numelui și sediului avocatului, celălalt după numărul foii din registru. Modelul pentru acestea se află în anexele nr. 2 și 3.

Art. 83.

Avocații stagieri care cer să fie înregistrați se înscriu într-un registru separat, care are semnalmentele registrului avocaților descris în art. 82.

În registru se va acorda o foaie separată fiecărui stagiar, foile vor fi numerotate cursiv, iar stagiarii se vor înregistra în ordinea cererii de a fi înregistrați. Pe fiecare foaie se va înscrie numele stagiarului, mai jos într-o rubrică separată: data și numărul cererii de înregistrare, data și numărul hotărârii de înregistrare, numele și domiciliul supraveghetorului, modificări și observații.

Modelul registrului se află în anexa nr. 4. Și registrul acesta se va dota cu îndreptar.

Art. 84.

Comunicarea cu ministerul și cu Curtea supremă se face prin rapoarte, cea cu celelalte autorități și instanțe prin adrese, iar cea cu membrii Camerei și avocații stagieri prin circulare și anunțuri.

Art. 85.

Circularele, actele emise privind înregistrarea sau respingerea cererii de înregistrare în Cameră, hotărârile în cazuri disciplinare, rapoartele, memoriile către ministere și curtea supremă și adresele vor fi semnate de președinte și secretar.

Celelalte acte emise de Cameră vor fi semnate de secretar, respectiv de locuitorul acestuia.

Toate actele emise de Cameră vor purta ștampila Camerei care are în componență inscripția în formă de cerc „Camera avocaților din Cluj” și la mijloc stema Ungariei.

Art. 86.

Toate cererile și propunerile vor fi date în grija câte unui referent ales dintre membrii ordinari și supleanți ai comitetului executiv restrâns – dacă regulamentul intern nu prevede altfel –; aceleași cazuri revenind pe cât posibil aceluiași referent.

La ședințele comitetului executiv se vor invita și membrii supleanți care au întotdeauna drept consultativ, însă drept de vot doar atunci când suplinesc un membru ordinar al comitetului sau au fost aleși referenți ai unei cauze. Funcționari aleși ai Camerei au drept de vot la ședințele comitetului executiv.

Diferitele cazuri sunt discutate după o prezentare a acestora făcută de un referent, iar referitor la cazurile acordate spre discutare și deliberare unei comisii de referent ales de comisie, dacă legea sau regulamentul intern nu prevede altfel.

Referenții au obligația de a se prezenta la ședințele în a căror ordine de zi este inclusă cauza pe care o prezintă, iar dacă sunt indisponibili pentru data respectivă trebuie să anunțe acest fapt din timp.

Art. 87.

Toate actele oficiale sosite din partea unei autorități, respectiv cererile înaintate de persoane fizice vor fi preluate, de regulă, de secretar care se îngrijește de înregistrarea lor.

Art. 88.

Cazurile aflate pe rolul comitetului executiv și cazurile disciplinare sunt înscrise într-un registru cu nouă rubrici. Prima rubrică conține numărul de înregistrare al cererii cu păstrarea datei sosirii și cu litere mai mici eventualul număr anterior al actului; a doua rubrică prezintă data sosirii actului; a treia rubrică arată numele petentului sau dacă actul provine de la vreo autoritate, data și numărul actului, numărul de exemplare și de anexe; a patra rubrică prezintă obiectul actului; a cincea rubrică conține modul de soluționare; a șasea rubrică arată data soluțio-

nării; a șaptea rubrică notează declarația sau raportul aferent cazului; a opta rubrică arată data sosirii declarației sau raportului; a noua rubrică prezintă numărul dosarului de arhivare (model la anexa nr. 5).

Și registrul acesta va avea îndreptar care va avea rubrici pentru indexuri, obiect, numărul actului și numărul de arhivare conform modelului de la anexa nr. 6.

Art. 89.

Toate actele sosite, dacă actul are mai multe exemplare, pe fiecare exemplar, sus vor fi consemnate numărul de înregistrare, ziua și anul din data sosirii cu cifre, iar luna cu litere.

Numerele de înregistrare vor urma un șir neîntrerupt de la 1 ianuarie până la ultima zi a lunii decembrie.

Art. 90.

Dacă vreun act sosit se predă președintelui, acesta va prelua actul, va consemna pe el anul, luna și ziua sosirii și îl va trimite neîntârziat secretarului.

Art. 91.

La cererea petentului, secretarul sau cel care face înregistrarea notează data sosirii și înregistrează actul în prezența petentului sau chiar eliberează o adeverință fără note de margine adusă de petent.

Art. 92.

Dacă actul este însoțit de bani sau alte obiecte, secretarul va consemna exact tipul valutei, numărul bancnotelor și monedelor și suma predată și va trimite neîntârziat banii sau obiectul depus împreună cu actul la trezorer care va prelua banii sau obiectul spre păstrare, va înscrie preluarea pe act și îl va trimite imediat înapoi secretarului.

Art. 93.

Piese înregistrate, împreună cu eventualele acte preliminare, se vor trimite imediat la președinte care va decide procedura de urmat pentru acestea.

După soluționarea piesei, secretarul va consemna în rubrica din stânga a foii referentului ziua, luna și anul ședinței la care s-a soluționat piesa, numărul procesului-verbal al ședinței respective, numele membrilor comisiei disciplinare, respectiv dacă hotărârea s-a luat în unanimitate

sau conform opiniei majoritare, eventual o scurtă prezentare a părerilor diferite de cea a majorității.

Art. 94.

Predarea actelor emise de Cameră se face către instanțe și alte autorități prin poștă, respectiv condică de expediție, iar în cazul unora, pe lângă foaia de expediție, prin membrii Camerei sau prin poștă și prin instanțe sau autorități (modelul foii de expediție la anexa nr. 7).

Art. 95.

În arhivă actele sunt așezate în dosare după numerotare și dacă vreun act este scos din arhivă, cel care a scos actul va pune în locul lui o foaie pe care va înscrie data eliberării din arhivă, numărul dosarului din care s-a scos actul, data predării și persoana căreia i s-a predat actul.

Art. 96.

La cererea verbală a părților, secretarul poate elibera o adeverință, sub semnătură, care să ateste că un act este păstrat la arhivă sau nu a sosit la arhivă sau a fost scos din arhivă. În aceste adeverințe nu se va comunica conținutul actului.

Art. 97.

Persoanele fizice au dreptul de a primi și de a copia acte din arhivă doar cu aprobarea președintelui. Copiile vor fi autentificate de secretar.

Art. 98.

Foile de expediție se vor plasa în dosarele cauzelor respective.

Art. 99.

Comunicarea actelor între comitetul executiv, comisia disciplinară, juristconsultul Camerei și anchetatorul desemnat va avea loc doar după andosarea pieselor.

Piese și actele referitoare la unele hotărâri care încă nu au devenit definitive nu se vor elibera în original nici părților interesate, chiar dacă acestea ar fi autorități, nici juristconsultului Camerei, nici procurorului regal, acestuia din urmă însă i se pot elibera copii autentificate; iar după devenirea definitivă a hotărârii într-o cauză, actele se vor elibera - cu adeverință privind eliberarea - în afară de judecătoriile și parchetele regale doar acelor care le-au depus ori în vederea soluțio-

nării cauzei respective, ori pe alte căi mai scurte sau acelora care demonstrează dreptul de proprietate asupra actelor respective.

Art. 100.

La consultarea pieselor și actelor, respectiv la primirea de copii despre acestea, în special dacă acestea se referă la cazuri personale sau disciplinare sunt îndreptățite exclusiv părțile interesate; actele privind soluționarea cazurilor pot fi consultate liber de către oricare membru al Camerei, dar și eliberarea copiilor după acestea trebuie aprobată de președinte, dacă piesele respective nu trebuiesc eliberate persoanelor respective din oficiu.

Prezentul regulament a fost finalizat la ședința extraordinară a Adunării generale a Camerei avocaților din Cluj din data de 29 ianuarie 1876.

(L.S.)

Haller Rezső
Președinte

Kóvári Mihály
Secretar

Nr. 5938
M. J. 1876

Prezentul regulament intern se aprobă. Budapesta, 22 febr. 1876.
Din ordinul ministrului justiției

(L.S.)

Kovách Kálmán
Consilier ministerial.

Adresele Liberprofesionistilor — Magán-foglalkozások címtára.

ADVOCATI — ÜGYVÉDEK.

Toți avocați de pe lista ce urmează, sunt înscrși în baroul avocaților din Cluj, executând praxă liberă. Avocații stagieri conf. legii din 1907, sunt semnați cu stea. (*)

A jelen címjegyzék magába foglalja a helyi ügyvédi kamarába beiratkozott és önállóan praktizáló összes ügyvédek. Az 1907-es törvény alapján működő ügyvédek csillaggal (*) vannak megjelölve.

Abrudbányai E., C. Vict. 113	Bratu Dumitru, Reg. Maria 48
Abrudbányai G., I. Maniu 45	Brunner Iosif, Memorand. 8
Anca Cornel, Memorandului 2	Bulbuc Ernest,* P. C. Voda 21
Ancușa Victor, I. Maniu 19	Butaciu Emil,* C. R. Ferd. 14.
Andrașiu Alex., R. Maria 32	Buteanu Aurel,* R. Maria 36
Ausch Eugen, I. Maniu 6	CABA VASILE, R. Maria 15
Baciu Victor,* Cont. CFR.	Câmpian Aug., Str. Regală 19
Baciu Ștefan, Baba Novac 16	Căpitan E.,* Serv. Cont. al jud.
Bálinth Iosif, Reg. Ferd. 107	Cărpinișan N., P. Unirii 22
Balázs Andrei, P. Unirii 32	Căluțiu Marțian, P. Unirii 9
Băleanu C. Ioan, C. Vict. 44	Ceausianu Alex., R. Maria 22
Balota Gh., Contencios. CFR	Cifor Vasile,* A. Iancu 36
Bartha I., P. Cuza Vada 14	Comănescu S.,* Kogălnic. 5
Barzu Virgil, I. Maniu 6	Comșia V.,* Str. Pasteur 6
Benedek D., C. Victoriei 39	Costea V. Gh., R. Maria 41
Benedek Nicolae, I. Maniu 11	Costin Ioan, Reg. Maria 32
Bergfeld Alex.,* P. Abatorului	Coroianu Iuliu, R. Maria 32
Bernad A., C. Reg. Ferd. 37	Cristea Nicod., N. Bălcescu 1
Blaga Aurel, R. Maria 34	Cseh Alex.,* Minerva 13
Boeriu Oct., R. Maria 51	Dan Partenie, P. Unirii 7
Boila Paul, P. Unirii 7	DĂNIEL E., Brătianu 8
Boilă Romul, Str. Băii 1	David Vasile,* A. Iancu 5
Boilă Zaharia, R. Maria 36	Deák Mihail, Str. Vlăhuța 3
Borda Emil, G. Berthelot 6	Demian I. A., Reg. Maria 1
Bozonae Nicolae, A. Iancu 10	Dénes Ladislau, Wilson 1
Brate Ioan, Prefect. Județului	Deutsek Géza, P. C. Voda 11
Bratu Elena, Brătianu 34	Domșa Cornel, R. Maria 48

DRAGOMIR A., R. Maria 1
 Drăgulescu A., C. Victoriei 51
 Dunca Eugen, P. C. Voda 9
 ERLICH ȘT., C. Victoriei 21
 Edelstein E., C. Victoriei 39
 Emerich Mátyás, C. Moșilor 62
 Engelberg Izidor, P. Unirii 7
 Erczmann A., Str. Minorităților 4
 Erdős Eugen, I. Maniu 10
 Erszényes Samuil, Brătianu 19
 Fabius Ștefan, R. Maria 5
 Farkas Eugen, I. Maniu 33
 Farkas Emerich, Memorand. 6
 Fazakas Ioan, I. Maniu 11
 Fătu Titu, A. Iancu 14
 Fedorca Ioan, Stroescu 10
 Fedorca Emil, Stroescu 10
 Fenichel Iosif, R. Maria 11
 Fersigan Romulus, R. Maria 42
 Fischer Iosif, Memorandului 18
 Fischer Teodor, P. Uniri 20
 Fischer Samoil, R. Ferd. 12
 Fodor Alex., R. Ferdinand 37
 Frâncu Amos, C. Victoriei 44
 Frâncu E. Sever,* Moșilor 29
 Gabányi Emerich, I. Maniu 41
 Gabor Laurian, A. Iancu 10
 Georgescu Mircea, Băii 21
 Geréb Isac, Reg. aMria 8
 German Tr., Reg. Maria 23—25
 German Laurian, R. Maria 47
 Giurgiu Ioan, P. Cuza Voda 15
 Giurgiu Teodor, Baron Pop 1
 Giurgiu Traian, P. C. Voda 5
 Giurgiu S. Sever, P. Unirii 22
 Glasner Isac, Gh. Barițiu 10
 Gniazdovszki I.,* Cont. CFR
 Goldner Mihail, Stroescu 7/b
 GOMBOS MAX., Berde 2
 Guțiu-Pavelescu Z., R. Maria 47
 Grün Leopold, C. Vict. 44
 Győri Várnavá, Dorobanților 5
 Handrea O. I.,* Mar. Foch 57
 HARNIK G., P. M. Viteazu 23
 Hațieganu Emil, Elisabeta 31
 Hațieganu E., Gen. Neculcea 2
 Hatfaludy P., I. Maniu 13
 Hercz Ferd., Universității 3
 Herteg Alex., Memorand. 8
 Hetco Aurel Clemenceau 7/a
 Hirsch E., Memorandului 15
 Holcz Francisc, Londrei 20
 Hossu Vasile, A. Iancu 1.
 Huza Vasile, Corches 7
 Incze Béla, P. Unirii 13
 Ivátskovics M., C. Victoriei 21
 Iacob A.,* R. Ferdinand 42
 Jacobi E., Dorobanților 5
 JÁNOS G., I. Maniu 4
 Jonás Emerich, R. Maria 34
 KARP V., Vlăduț 3
 Kauntz Iosif, R. Ferdinand 48
 Kelemen Rud., R. Maria 48
 KEPES E., R. Ferdinand 14
 Keppich Acatiu, Mico 28
 Keresztes Sig., P. C. Voda 14
 Kertész E., P. C. Voda 1
 Király Géza, Samuil Micu 1
 Kis Alex., I. Maniu 34
 KISS GÉZA, P. Unirii 7
 Klärman B., Reg. Ferd. 16
 Klein Max., Reg. Ferdinand 30
 Kohn Hillel, Gh. Barițiu 10
 Kovács Al. Ant.,* S. Micu 1
 KRASZNAY P., I. Maniu 39
 Krausz E., Reg. Maria 6—8
 Krausz Eugen, N. Iorga 4
 Krausz Sig., P. Mih. Viteazu 6
 Lakatos E., Reg. Maria 17
 Laurentiu Fl., I. Maniu 16
 Lazar P., Memorandului 2
 Lazar Vasile, R. Ferdinand 2/a
 Lebovics Max., Fr. David 14
 Leibsnitz R., Cont. CFR

Lucian Alex., I. Maniu 10
 Lupașcu Alex., Reg. Maria 6
 Lusztig Eugen, C. Victoriei 4
 LUSZTIG C.,* Reg. aMria 38
 Maier O. Sabin, I. Maniu 20
 Maior C. Ionel, Reg. Maria 36
 Marton Ernest, A. Vlaicu 9
 Maxim Iuliu,* Marinescu 19
 Meheș Iosif, I. Maniu 43
 Meteș Petru, Reg. Maria 47
 Miclea Gh., P. Cuza Voda 14
 Millea Aurel, Maiorescu 1
 Moisil Tudor, Berde 2
 Moldovan Valer, Reg. Maria 32
 Moțiu Octavian, Xenopol 13
 Muică Ioan, C. Victoriei 19
 Müller H., Universității 2
 MUNTEANU I., Dorobanț. 26
 Munteanu Ioan, P. Carolina 1
 Mureșan Leontin, P. Unirii 11
 Nagy Alexă, I. Maniu 13
 Nagy Francisc, Regală 3
 Nagy Ladislau, I. aMniu 5
 Negrea Camil, Văcărescu 28
 Nemeș Simion, I. Maniu 34
 Neumann A., C. Victoriei 26
 Nicoară Emil, Cuza Voda 5
 Nistor E. L. V., Universității 2
 Nyaguly Anton,* I. Maniu 1
 Oana Ilie, C. Victoriei 11
 Oana Vasile, I. Maniu 16
 Olariu Valeriu, Victoriei 29
 Onișor V. M., Victoriei 63
 Onișor Titus, Victoriei 63
 Orăștean Ioan, Victoriei 44
 Oșianu Vasile,* N. Iorga 5
 Ostoia Iacob, C. Victoriei 39
 Ovári Elemér, C. Moșilor
 Paál Béla, P. Unirii 5
 Pavel Pavel, Memorandului 2
 Palade N. Ionel, I. Maniu 2
 Păteanu P., Ș. Cantacuzino 2
 Periş Capp. A., Memorand. 24
 Péterffy Eugen, I. Maniu 6
 Pesecan Ioan,* Cuza Voda 7
 Petrovici Cornel*
 Plaian Ioan, Memorandului 15
 Pollák Alex., Fr. David 14
 Polcz R., I. C. Brătianu 19
 POP ALEX., I. Maniu 6
 POP DIONISIE, R. Maria 41
 Pop Emil, Baba Novac 9/a
 Pop E. Victor, Dorobanților 7
 Pop Victor, Regina Maria 51
 POP IONEL, I. Maniu 2
 Pop Ioan, Filipescu 5
 Pop Traian, A. Iancu 9
 Pop Vasile, C. Victoriei 24
 Popa Adam, Cuza Voda 7
 Popa Laurian, M. Viteazu 35
 Popescu Ilariu, I. Maniu 43
 Popov B. Gr. A., Minerva 9
 Pordea Aug., Reg. Maria 35
 Poruțiu P. V.,* C. Mănăstur 20
 Poruțiu V. L., R. Maria 44
 Poruțiu Valentin, R. Ferd. 26
 Precup Aurel, G. Enescu 24
 Prodan Ioan, Matei 5
 Răchițan P., Reg. Maria 51
 Rácz Nicolae, Elisabeta 27
 RADVÁNYI I., Reg. Ferd. 14
 Rebreanu P., I. Maniu 5
 Rebreanu Traian,* A. Iancu 18
 Rosin Alex., Reg. Maria 8
 Rosin Constantin, P. Unirii 11
 Rosman Bernad, A. Iancu 18
 Roth Hugó, Reg. Maria 49
 Runcan Ioan, Baba Novac 8
 RUSU AUG., Victoriei 60
 Rusu Emil,* Reg. Ferd. 108
 Rusu Oct., Reg. Ferdinand 2/a
 Sabo Dănilă, Moșilor 9
 Salamon Ign., Reg. Ferd. 21
 Sandor Ioan, Contenc. CFR

Saragea Zamfir, I. Maniu 11	Szeghő Emeric, P. Unirii 12
Schilling D., P. Unirii 13	Szentiványi L., Reg. Maria 20
Schilling Ioan, P. Unirii 13	Szöllösy Ioan, Brătianu 3
Schreiber Ștefan, Reg. Maria 38	TAUBER F., I. Maniu 1
Schück Armin, I. Maniu 4	Teutsch Ernest, Moților 61
Sebestyén I., P. Unirii 20	Terente Vasile, Saguna 2
Siara Oct., Baron L. Pop 17	Tischler Ad.,* Al. Vlahuța 3
Sillay Ștefan, P. Unirii 22	Tolciu Ioachim, Reg. Maria 22
Sima Ioan, C. Victoriei 34	Topan Ioan,* Regală 16
Simon Max., Reg. Maria 34	Triff Gh., Catedralei 6
Simon Nicolae, I. Maniu 24	Tripa Ioan, Reg. Maria 31
Simonetti Victor, P. Unirii 32	Tușa Gavril, P. Unirii 7
Simu Vasile, I. Maniu 4	Tutelea N. V., Memorand. 18
Sinco Ștefan*	Ungur Aug.,* Cont. Municip.
Socol A., Memorandului 2	Vaida Felician,* I. Maniu 5
Solomon Iosif, N. Iorga 5	Vancea Vict., Reg. Maria 14
Sortan E. Virgil,* Regală 16	Vasile Aurel, Regală 11
Sotir Const., G. Grigorescu 22	Vertan Vasile, Reg. Maria 36
Spitzer Iosif, Gh. Barițiu 16	Vucicu Ilie, Calea Vict. 51/a
Spornic T., Cal. Victoriei 27	Weisz Alex., Cal. Vict. 35
Stan Vasile, Baba Novac 16	Weisz Eugen, Cal. Victoriei 4
Stan Virgil, Reg. Maria 48	Weisz Ad., Reg. Ferdinand 35
Stoica Gh.,* I. Măcelaru	Zaharovits S., Cal. Victoriei 35
Stoica Gh.,* I. Maniu 32	XANTOPOL C., N. Iorga 2

După Compasul Clujului/Kolozsvári tájékoztató és cimtár, 1933, p.155-158

Convocări ale Adunărilor generale (elective sau deliberative) ale
Baroului Cluj reproduse după *Buletinul Uniunii avocaților*

B A R O U L C L U J

DECANATUL

CONVOCARE

No. 448/1932

În conformitate cu dispozițiunile art. 171 din noua lege de organizare a Corpului de avocați și pe baza deciziunei Consiliului Nr. 220 din 13 Aprilie 1932, domnii membrii ai baroului *Cluj*, cari întrunesc condițiile art. 185 alin. 7 din lege, sunt convocați în *Adunare generală electivă*, pe ziua de *Duminică 22 Maiu, ora 9 a. m.*, la sediul baroului, în Palatul Justiției din Cluj, la ordinea zilei fiind :

1. Constituirea biroului electoral ;
2. Alegerea decanului și a Consiliului de disciplină cu 12 membrii ;
3. Alegerea a trei delegați în Consiliul general al Uniunii avocaților.

Timpu de votare: dela orele 9 până la orele 14 din aceeași zi.

În caz de balotaj, alegerea se va face fără altă convocare în *Dumineca următoare, la 29 Maiu 1932*, în același local și la aceleași ore.

Candidaturile se vor anunța cu cel puțin 5 zile înainte de alegere, la secretariatul baroului.

Domnii avocați sunt rugați a se prezenta necondiționat la adunare, sub sancțiuni prevăzute în art. 190 al legii de organizare a Corpului de avocați.

Decan, Dr. Alexandru Dragomir.

Secretar, Dr. Ioan Prodan

B A R O U L C L U J
DECANATUL
C O N V O C A R E

În conformitate cu dispozițiunile art. 166 din noua lege de organizare a Corpului de avocați, d-nii avocați, membrii al baroului *Cluj*, sunt convocați în *Adunare generală deliberativă*, pentru ziua de *Vineri 25 Ianuarie 1935*, ora 4 d. m., la sediul baroului din Palatul Justiției din Cluj, la ordinea zilei fiind :

1. Darea de seamă a Consiliului asupra gestiunei sale pe ciclul cât a fost ales.
2. Proiectul de buget pe anul 1935.
3. Bugetul Fondului de ajutor pe anul 1935.
4. Încheierile Imprimeriei Cărilor Funduare.
5. Raportul Comisiei delegate pentru înființarea unei asociații de asigurări mutuale.
6. Eventuale propuneri.

Bilanțul și proiectele de buget, se pot cerceta la cancelaria baroului, în orice zi, până la data adunării.

În cazul când la această dată nu se va întruni majoritatea membrilor cerută de lege, adunarea va avea loc de drept, fără altă convocare, în Vinerea următoare, la *1 Februarie 1935*, la aceeaș oră și acelaș sediu, putându-se lua hotărâri valabile, oricare ar fi numărul membrilor prezenți.

Decan, **Dr. Alex. Dragomir.**

BAROUL AVOCAȚILOR CLUJ

DECANATUL

C O N V O C A R E

No. 32 din 7 Februarie 1938

În conformitate cu dispozițiunile art. 171 din legea de organizare a Corpului de Avocați și pe baza deciziunii Consiliului No. 32 din 7 Februarie 1938, domnii membrii ai Baroului Cluj, cari întrunesc condițiile art. 185 din lege, sunt convocați în

Adunarea Generală Electivă

pe ziua de *Duminică 3 Aprilie, orele 9 a. m.*, la sediul Baroului, în Palatul Justiției din Cluj, la *ordinea zilei* fiind:

1. Constituirea biroului electoral.
2. Alegerea Decanului și a Consiliului de disciplină cu 12 membri.

Timpul de votare: dela orele 9 până la orele 14 din aceeași zi.

În caz de balotaj, alegerea se va face fără altă convocare în Duminica următoare la *10 Aprilie 1938*, în același local și la aceleași ore.

Candidaturile se vor anunța cu cel puțin 5 zile înainte de alegere la Secretariatul Baroului.

Domnii avocați sunt rugați a se prezenta necondiționat la Adunare sub sancțiunile prevăzute în art. 190 al legii de organizare a Corpului de Avocați.

Decan: Dr. *Alexandru Dragomir*

BAROUL CLUJ

DECANATUL

C O N V O C A R E

No. 33 din 7 Februarie 1938

În conformitate cu dispozițiile art. 166 din legea de organizare a Baroului de Avocați și pe baza deciziei Consiliului No. 33 din 7 Februarie 1938, domnii avocați membrii ai Baroului Cluj, sunt convocați în

Adunare Generală Deliberativă

pentru ziua de *Sâmbătă, 12 Martie 1938, ora 4 d. m.*, la sediul Baroului în Palatul Justiției din Cluj, la *ordinea zilei* fiind:

1. Darea de seamă a Consiliului asupra gestiunii sale.
2. Proiectul de buget pe anul 1938.
3. Raportul casierului și bugetul fondului de ajutor pe anul 1938.
4. Raportul Imprimeriei Cărilor Funduare asupra gestiunii sale pe anul 1937.
5. Alegerea comisiei de administrare și control a Imprimeriei Cărilor Funduare.
6. Eventuale propuneri.

Socotelile casierului și proiectele de buget se pot cerceta la Cancelaria Baroului, în orice zi, până la data Adunării.

În caz când la această dată, nu se va întruni majoritatea membrilor cerută de lege, Adunarea va avea loc de drept, fără altă convocare, în *Sâmbăta următoare, 19 Martie 1938*, la aceeași oră și același sediu, putându-se lua hotărâri valabile, oricare ar fi numărul membrilor prezenți.

Decan: Dr. *Alexandru Dragomir*

Avocații în administrația locală interbelică

Primari ai Clujului

Iulian Pop (1880- 1924)

A îndeplinit funcția între 19 ianuarie 1919- 1 mai 1923, fiind primul primar român al Clujului⁵². A fost fratele avocatului Ionel Pop, nepotul lui Iuliu Maniu.

Laurian Gabor (1887- 1953)

A îndeplinit funcția între 1 ianuarie- 13 februarie 1938. A fost vicepreședinte al organizației Cluj a Partidului Național Creștin, deputat în Parlamentul României (1926- 1927)⁵³.

Prefecți ai Clujului

Valentin Poruțiu (1883, Dezmîr- 1942)⁵⁴

A deținut funcția de prefect al orașului Cluj între 19 ianuarie 1919- 1 martie 1920. Avocat, a obținut diploma de doctor în drept la Cluj în 1908 și pe cea de avocat la Târgu Mureș în 1910, an în care și-a început cariera de avocat la Cluj. În toamna anului 1918 a fost ales șeful Gărzii Militare din Cluj și notar al Sfatului Național Român din Ardeal. De la 1 aprilie 1922 și-a reluat activitatea de avocat. A fost vicepreședinte al Partidului Țărănesc din Cluj, senator în perioada guvernării lui Iuliu Maniu, delegat la Societatea Națiunilor în anii 1924- 1926.

Între 1935- 1940 a fost președintele Consiliului de administrație al Băncii Centrale din Cluj, funcție care l-a reținut în oraș și după ocuparea acestuia. În 4 octombrie 1940 a fost însă expulzat din oraș.

Simion Tămașiu

S-a născut în Așchileul Mare, tatăl său, Ioan fiind agricultor. A urmat Gimnaziul superior de stat din Lugoj și apoi, beneficiind de o bursă „Alexandru Șetrca Șuluțiu”, Facultatea de drept din Cluj începând

⁵² *Clujeni ai secolului XX*, p. 260.

⁵³ *Ibidem*, p. 122.

⁵⁴ *Clujenii și marea unire*, p. 45- 46.

cu anul 1888/1889. A obținut titlul de doctor în științe juridice în 30 iunie 1894⁵⁵.

A fost numit de Consiliul Dirigent prefect al județului Cojocna (devenit Cluj din 1926)⁵⁶.

A fost înainte de 1918 avocat în Hida. La fel ca alți avocați români ai perioadei a fost membru în organismele de conducere ale unor instituții culturale și financiare. A fost președintele Despărțământului Hida al Astrei (la adunarea ținută în 2 septembrie 1906 "*a cetit și interpretat poezii din diferiți autori*"⁵⁷) și a făcut parte din organismele de conducere ale băncilor *Vlădeasa* din Huedin și *Vatra* din Cluj. În anul 1916 a donat suma de 500 de coroane pentru construirea unui orfelinat la Sibiu și a tipărit, pe propria cheltuială, și un apel pe care l-a trimis cunoscuților săi, îndemnându-i să-i urmeze gestul⁵⁸.

A îndeplinit după unire funcția de prodecan al Baroului Cluj.

Petre Meteș (1883, Geomal- 1946)

A fost prefect în cursul anului 1920. Mobilizat la începutul războiului, a căzut prizonier. A fost printre organizatorii primului Corp al voluntarilor români din Rusia, a participat la luptele din Moldova din 1917. După război a fost membru în Comisia superioară legislativă în cadrul căreia a tradus Codul civil rusesc. Până în 1920 când a preluat conducerea județului Cojocna, fiind numit prefect de guvernul Averescu, a fost prim-președinte al Tribunalului din Brașov. În 1930 s-a alăturat dizidenței liberale Gheorghe Brătianu iar în 1940 era membru al Frontului Renașterii Naționale, numit în Sfatul Frontului al județului Cluj. În 1940 era secretarul general al primăriei Cluj .

Partenie Dan

A fost prefect între 5 octombrie 1927- 14 noiembrie 1928. Înscriș în barou în 20 noiembrie 1922, a avut biroul în Piața Unirii nr. 7 și George Coșbuc nr. 14. Membru P.N.L din 1926 a fost deputat în 1931- 1932 și 1934- 1937, membru al biroului permanent al P.N.L. (1929- 1935)⁵⁹.

⁵⁵ Sigmirean, *Istoria formării intelectualității*, p. 453.

⁵⁶ Potrivit legislației administrative maghiare în vigoare (până în aprilie 1920) Consiliul Dirigent a numit prefecți ai județelor dar și prefecți ai orașelor cu drept de municipii.

⁵⁷ *Analele Asociațiunii*, nr. V-VI, 1906, p. 229.

⁵⁸ *Românul*, nr. 7, 1916, p. 2.

⁵⁹ Ciupea, Țărău, *Liberale clujeni*, 2, p. 106- 107.

Eugen Dunca (1891, Dumbrăvița, Brașov- 1970)

A fost prefect între *noiembrie 1933- noiembrie 1937*. Înscris în barou în 10 mai 1923, a avut biroul în Piața Cuza-vodă 9 (azi Piața Avram Iancu). A fost decorat cu medalii imperiale austro-ungare pe frontul din Italia⁶⁰. Înscris în P.N.L. în 1925 a fost secretar general și membru al delegației permanente a organizației județene și prefect al județului sub guvernarea Tătărescu. S-a îndreptat în 1939 spre Frontul Renașterii Naționale. Expulzat din Cluj în 4 octombrie 1940 s-a stabilit la București unde a fost director în Ministerul Economiei Naționale pe problemele Transilvaniei și procuror la Curtea Marțială. În 1945 a revenit la Cluj, ca avocat, dar a fost epurat în 1948.

Corneliu Anca (1896- 1969?)

A fost prefect între *20 noiembrie- 31 decembrie 1937*. Înscris în Baroul Cluj în 16 iunie 1928, a avut biroul pe str. Memorandumului nr. 2. A fost membru al P.N.Ț. între 1927- 1931 după care a trecut la liberali, sub guvernarea cărora a fost numit viceprimar al Clujului și prefect⁶¹.

⁶⁰ *Clujeni ai secolului XX*, p. 109.

⁶¹ Ciupea, Țărău , *Liberali clujeni*, 2, p. 10.

Anexa nr. 8

Baroul Avocaților Cluj

Tabloul avocaților și avocaților stagiari refugiați și deportați, foști membri ai Baroului Cluj înainte de 1940, care s-au reîntors și doresc să profeseze mai departe în acest Barou⁶²

Nr. crt.	Numele și prenumele	Domiciliul
1.	Anca Cornel	str. Regală nr. 78
2.	Andrasiu Alexandru	str. Paris nr. 7
3.	Ausch Eugen	str. Avram Iancu nr. 5
4.	Balotă Gheorghe	str. Bolintineanu
5.	Ban Salvator	str. Avram Iancu nr. 2
6.	Borda Emil	str. P. Malinoski nr. 3 (azi Pța Avram Iancu)
7.	Brate Ion	Calea Horea nr. 4
8.	Bossie H. Nicolae	
9.	Bokor Carol	str. Gh. Doja nr. 7
10.	Bokor Alexandru	str. Regală nr. 30
11.	Bratu Dumitru	
12.	Boilă Zaharia	
13.	Blaga Aurel	str. Regina Maria nr. 49 (azi Bulevardul Eroilor)
14.	Căpitan Emil	
15.	Câmpianu Virgil	str. 6 martie nr. 33 (azi Iuliu Maniu)
16.	Ciugudeanu Marius	str. Bastionului nr.1
17.	Costea Gheorghe	Contenciosul primăriei
18.	Cristea Vasile	str. Regina Maria nr. 47
19.	Coroianu Iuliu	str. Regina Maria nr. 32
20.	Deleu Ovidiu	
21.	Dragomir Alexandru	str. Regina Maria nr. 1
22.	Demian Aurel	str. Regina Maria nr. 1
23.	Drăgan Tudor	str. Bisericii ortodoxe
24.	Dunca Eugen 6 martie	
25.	Eger Zoltán	str. 23 august nr. 32 (azi I. I. C. Brătianu)
26.	Ernan Vasile	Contenciosul CFR
27.	Farkas Ernest	str. Regina Maria nr. 11
28.	Farkas Eugen	str. Wilson nr. 3

⁶² A.N.D.J.C., *Fond Colegiul de avocați Cluj*, nr. 14/1946, f. 6r- 7v.

29. Fekete Gheorghe	str. 6 martie
30. Florea Gheorghe	str. Bădescu nr. 32
31. Fodor Alexandru	str. Wilson nr. 2
32. Frankel Mamix	str. Bethlen nr. 1
33. Filipescu Richard	str. Văcărescu nr. 37
34. Gabor Laurean	str. Avram Iancu nr. 10
35. Giurgiu Teodor	str. Ferencz David nr. 2
36. Giurgiu Sabin	str. Dorobanților nr. 5
37. Hercz Ferdinand	str. 6 martie nr. 3
38. Hermann Ludovic	str. 6 martie
39. Hodor Tiberiu	str. Kogălniceanu nr. 8
40. Hirsch Coloman	
41. Hoțiu Alexandru	Prefectură contencios
42. Jișa Ioan	Contenciosul CFR
43. Judovits Hugo	str. Berde nr. 2
44. Juhasz Leontin	str. 6 martie 27
45. Ionașcu Aurelian	str. Samuil Micu nr. 9
46. Kaim Maurițiu	str. Petru Maior
47. Kappf Francisc	str. Regina Maria nr. 42
48. Keppich Acatiu	
49. Kertesz Nicolae	str. Universității nr. 1
50. Kohn Hillel	
51. Kohn Otto	
52. Lazăr Pompei	str. Mareșal Koch nr. 36
53. Lăpuște Ion	
54. Leonid Iuliu	str. Regina Maria nr. 18
55. Luca Cornelia	
56. Lupaș Semproniu	Contenciosul BNR
57. Maier Titus	Piața Malinovski nr. 8
58. Marton Nicolae	str. Kossuth nr. 5 (azi 21 decembrie)
59. Marton Ernest	
60. Micu Liviu	str. Avram Iancu nr. 5
61. Mototolescu Dumitru	str. Elisabeta nr. 43
62. Morodan Ioan	str. Universității nr. 3
63. Moțiu Octavian	str. Memorandumului nr. 4
64. Mureșan Leontin	str. Dobrogeanu Gherea nr. 16
65. Marinovici Mihai	str. Greceanu nr. 19
66. Negrea Camil	str. Văcărescu nr. 26
67. Nemeș Simion	str. Andrei Mureșanu nr. 42

68. Nicoară Emil	str. Voltaire nr. 3
69. Negoîtescu Ion	str. Horea nr. 4
70. Nemethi Gheroghe	str. Doja nr. 9
71. Petraşcu Vasile	str. 6 martie nr. 136
72. Pop Alexandru	str. 6 martie nr. 3
73. Pop Cornel	Contencios CFR
74. Pop Ionel	str. Malinovski nr. 2
75. Pop Vasile	
76. Poruţiu Laurenţiu	str. Regina Maria nr. 44
77. Prodan Ioan	Contencios CFR
78. Pălăgeşiu Mircea	str. Malinovschi nr. 2
79. Poruţiu P. Valer	
80. Runcan Ioan	str. Malinovschi nr. 2
81. Rusu Augustin	Pţa Mihai Viteazul nr. 21
82. Simon Nicolae	str. 6 martie
83. Surdu Ioan	str. Regina Maria nr. 48
84. Stan Vasile	Contenciosul CFR
85. Simu Vasile	Contenciosul Băncii Albina
86. Suciu Ioan	str. P. Malinovschi nr. 3
87. Suciu Virgil	Contenciosul Cam. Ind. Şi Comerţ
88. Stepan Octavian	
89. Târnavăeanu Valer	str. Şaguna nr. 23
90. Trâmbiţaş Pavel	
91. Trif Gheroghe	Contenciosul statului
92. Timbuş Atanasie	
93. Vertan Ioan	str. Dorobanţilor nr. 21
94. Vodă P. Alexandru	str. Regina Maria nr. 17
95. Weiss Adalbert	
96. Weiss Francisc	str. Berde nr. 2
97. Weiss Nicolae	B.L. Pop nr. 16
98. Wartenberg Gheorghe	str. Universităţii nr. 3
99. Zanarovits Samuil	str. Mareşal Foch nr. 42
100. Xantopol Constantin	

Avocaţi stagiari

1. Buziu Letiţia	str. Avram Iancu nr. 6
2. Dunca Mihai	Contenciosul Prefecturii
3. Muradin Erna	
4. Gavrilescu Florian	str. Regina Maria nr. 17

Anexa nr. 9

Tabloul membrilor Colegiului de avocați al Regiunii Cluj pe anul 1961

COLEGIUL DE AVOCAȚI AL REGIUNII C L U J	
T A B E L U L	
membrilor Colegiului de Avocați al Regiunii Cluj, pe Birourile co- lective de asistență juridică, la data de 1 septembrie 1961.-	
<u>BIROUL COLECTIV NR.1 C L U J.</u>	
<u>I. Avocați definitiv</u>	
1.- Andron Gheorghe	41.- Morodan Ioan
21.- Ardeleanu Gheorghe	42.- Motiu Octavian
3.- Ardelean Maria	43.- Mirel Maria
4.- Avram Lazăr	44.- Negrea Zita
5.- Bella Francisc	45.- Nagy Tiberiu
6.- Barna Elvira	46.- Oargă Virgil
7.- Bărbosu Octavian	47.- Penciu Stefan
8.- Bitesa Horațiu	48.- Poiană Gheorghe
9.- Bodo Vasile junior	49.- Pop Lemni Silvia
10.- Bodo Vasile senior	50.- Pop Sabin
11.- Bodoczi Carol	51.- Popvici I. Victor
12.- Bojan Ioan	52.- Pricop Magda
13.- Bojan Lucia	53.- Prodan Olga
14.- Borbath Samuel	54.- Potra Ana
15.- Baia Durido	55.- Rusu Augustin
16.- Caciula Constantin	56.- Sandu Aneta
17.- Cîmpesnu Virgil	57.- Silaghi Andrei
18.- Cocis Alexandru	58.- Stoica Olivia
19.- Cristea Dimitrie	59.- Stoica Silvia
20.- Crișan Claudia	60.- Szilaghy P. Francisc
21.- Crișan Iuliu	61.- Sinea Liviu
22.- Crișan Titus	62.- Temesi Francisc
23.- Cureau Simion	63.- Tardic Sergiu
24.- Dragoș Lia	64.- Terente Vasile
25.- Farcu Ioan	65.- Tobă Mihai
26.- Fränkel Ladislau	66.- Todoran Dorift
27.- German Aurelia	67.- Topan Ioan
28.- Grosu Magda	68.- Ullesan Ioan
29.- Grizav Roman	69.- Vaida Felician
30.- Iordan Nicolae	70.- Varga Ludovic
31.- Iuhas Leontin	71.- Vasarhely Ioan
32.- Jiteanu Camil	72.- Vodă Alexandru
33.- Kapeza Emeric	73.- Vonica Rodica
34.- Lazăr Pompei	74.- Vasu Gheorghe
35.- Luca Remus	75.- Vuia Liviu
36.- Maxim Iuliu	76.- Weinberger Eugen.
37.- Marie Vasile	77.- Vasilin Olimpia
38.- Micu Ovidiu	78.- Wolff Maria
39.- Milea Ioan	
40.- Modola Doina	
	<u>II. AVOCAȚI STAGIARI</u>
	79.- Crișan Nicolae
	80.- Keresztesi R. Nicolae
	81.- Pop Agneta
	82.- Răcășan Vasile
	83.- Talos Liviu
	84.- Voisă Maria

A.N.D.J.C., Fond Colegiul de avocați Cluj, nr.119, f.6-9

BIROUL COLECTIV NR.2 C L U J.

I. AVOCATI DEFINITIVI

- 1.- Albon Emil
- 2.- Albu Ioan
- 3.- Alexandrescu Carmen
- 4.- Almaşiu Tiberiu
- 5.- Amires Alader
- 6.- Băciu Stefan
- 7.- Balcescu Zenovia
- 8.- Bara Lia
- 9.- Bazavan Mihai
- 10.- Birzan Maria
- 11.- Bocu Alexandru
- 12.- Bosceană Traian
- 13.- Bunea Ioan
- 14.- Călugăru Vasile
- 15.- Cîmpeanu Eugenia
- 16.- Cristian Emil
- 17.- Decusară Sanda
- 18.- Demeny Paul
- 19.- Dindelegan Marinela
- 20.- Drăgan Tudor
- 21.- Fekete Ladislau
- 22.- Filipescu Ilarion
- 23.- Gherghel Maria
- 24.- Gherghel Tiberiu
- 25.- Giurgiu Sabin
- 26.- Gligore Felcia
- 27.- Greur Doina
- 28.- Gyenge Paul
- 29.- Hărdău Sabin
- 30.- Heilpert Magdalena
- 31.- Hrib Dumitru
- 32.- Ionăş Melchior
- 33.- Ionescu Aurelian
- 34.- Ispas Rodica
- 35.- Kertesz Nicoles
- 36.- Kleinbempel Ludovic
- 37.- Livezeanu Victoria
- 38.- Macavei Ilie
- 39.- Mărgărint Gabriel
- 40.- Megyesi Ioan
- 41.- Meseşan Eugen
- 42.- Micu Flaviu
- 43.- Moga Eugen
- 44.- Moldovan Ana
- 45.- Muraru Simion
- 46.- Mureşan Gheorghe
- 47.- Nemes Stefan

- 48.- Negrău Elena
- 49.- Nisipeanu Nina
- 50.- Ōprişu Alexandru
- 51.- Orban Eugenia
- 52.- Orbonaş Emil
- 53.- Pop Alexandru
- 54.- Pop Zeicani Viorel
- 55.- Popa Ioan
- 56.- Popescu Margareta
- 57.- Popvici V. Victor
- 58.- Porcoavă Vasile
- 59.- Prodan Ioan
- 60.- Radeş Petru
- 61.- Raţiu Ioan
- 62.- Raţiu Zoe
- 63.- Roşca Maria
- 64.- Rusu Aurel
- 65.- Savu Doina
- 66.- Secară Ioan
- 67.- Simţion Carmen
- 68.- Stegăroiu Constantin
- 69.- Sturza Traian
- 70.- Surdu Ioan
- 71.- Sinko Stefan
- 72.- Tăpălagă Iosif
- 73.- Truţia Maria
- 74.- Tanyogi Iuliu
- 75.- Ujvari Francisc
- 76.- Veres Andrei
- 77.- Voişan Gheorghe
- 78.- Vornicel Cecilia
- 79.-

II. AVOCATI STAGIARI

- 79.- Cozma Maria
- 80.- Gavrilesca Sabina
- 81.- Parkas Susana
- 82.- Mănaştirean Vasile
- 83.- Peter Rozalia
- 84.- Stan Vasile
- 85.- Strugaru Zarui
- 86.- Vlaicu Valer
- 87.- Vlaicu Viorica

BIROUL COLECTIV NR.3 AIUD.

I.AVOCATI DEFINITIVI

- 1.- Bolcaş Mircea
- 2.- Curta Virgil
- 3.- Kovacs Zoltan
- 4.- Nagy Stefan
- 5.- Oancea Ioan
- 6.- Racoviţa Gheorghe
- 7.- Suciu Ioan
- 8.- Tamas Gavril
- 9.- Tesnadi Augustin

II.AVOCATI STAGIARI

- 10.- Bazsa Zoltan
- 11.- Stanescu Victoria

BIROUL COLECTIV NR.5 CIMPENI

I.AVOCATI DEFINITIVI

- 1.- Berezescu Xenofont
- 2.- Intrate Constantin
- 3.- Scortaru Aristide
- 4.- Sicoe Virgil

II.AVOCATI STAGIARI

- 1.- Costin Mircea

BIROUL COLECTIV NR.6 D E J

I.AVOCATI DEFINITIVI

- 1.- Belogh Stefan
- 2.- Barbătei Paul
- 3.- Bizo Ioan
- 4.- Buda Liviu
- 5.- Cozma Ioan
- 6.- Egyed Nicolae
- 7.- Glaser Samuil
- 8.- Goins Gheorghe
- 9.- Gruza Emil
- 10.- Macavei Dionisie
- 11.- Moldovan Maria
- 12.- Stanciu Stefan
- 13.- Tanăsoiu Ioan
- 14.- Toma Victor

II.AVOCATI STAGIARI

- 1.- Glăjaru Eva

BIROUL COLECTIV NR.9 NASAUD

I.AVOCATI DEFINITIVI

- 1.- Buga Virgil
- 2.- Hubic Alexandru
- 3.- Lupu Stefan
- 4.- Muresan Victor

./.

BIROUL COLECTIV NR.4 BISTRI

I.AVOCATI DEFINITIVI

- 1.- Banu Sever
- 2.- Barbosu Adrian
- 3.- Caliani Valer
- 4.- Calugera Vasile
- 5.- Dăscălescu Coca
- 6.- Hulpe Marian
- 7.- Oprea Iuliu
- 8.- Petringelu Horatiu
- 9.- Sălăgean Ioan
- 10.- Singeorzan Leonida
- 11.- Stefan Laura
- 12.- Suceava Stefan
- 13.- Timariu Remus
- 14.- Popescu Nicolae

II.AVOCATI STAGIARI

- 1.- Scortaru Lucia

BIROUL COLECTIV NR.7 GHERLA

I.AVOCATI DEFINITIVI

- 1.- Bondoi Lucia
- 2.- Bodnar Ildiko
- 3.- Bota Fabiola
- 4.- Bungărdean Ioan
- 5.- Fărcaş Cornel
- 6.- Ignat Virgil
- 7.- Tîrnăveanu Valer
- 8.- Turoş Iuliu
- 9.- Vasilescu Gheorghe

II.AVOCATI STAGIARI

- 1.- Dăciuş Elvira

BIROUL COLECTIV NR.8 HUEDIN

I.AVOCATI DEFINITIVI

- 1.- Barabas Bela
- 2.- Bichigean Vasile
- 3.- Bulbuc Eugen
- 4.- Buzas Ludovic
- 5.- Deac Alexandru
- 6.- Gruia Bazil
- 7.- Mocirău Traian
- 8.- Pop Aurelia

II.AVOCATI STAGIARI

- 1.- Breban Lidia
- 2.- Gruia Rodica
- 3.- Karoly Clara
- 4.- Toma Calina

- 5.- Măstăcă Hermia
- 6.- Oltean Petru
- 7.- Potîrniche Nicolae
- 8.- Solcan Stefan
- 9.- Tancă Teofil

BIROUL COLECTIV NR.10 TURDA

I.AVOCATI DEFINITIVI

- 1.- Aldea Constantin
- 2.- Angelescu Ioan
- 3.- Auszlander Maximilian
- 4.- Azzola Ludovic
- 5.- Braniste Elvira
- 6.- Gatană Sabin
- 7.- Cerghizan Ioan
- 8.- Ciuleanu Eliade
- 9.- Coroian Iosif
- 10.- Gall Nicolae
- 11.- Guseilă Gheorghe
- 12.- Hada Constantin
- 13.- Istrate Teodot
- 14.- Nisipeanu Mircea
- 15.- Olteanu Doina
- 16.- Oniga Romul
- 17.- Pop Stefan
- 18.- Păduresanu Liviu
- 19.- Săftescu Ioan
- 20.- Săveanu Eugen
- 21.- Toader Aurel
- 22.- Tofănel Valerian
- 23.- Trescovan Elisabeta
- 24.-

II.AVOCATI STAGIARI

- 24.- Bondrea Virgil
- 25.- Crițan Rodica
- 26.- Danciu Ileana
- 27.- Ene Stela
- 28.- Foica Nicolae
- 29.- Iosivas Mihaela
- 30.- Turcu Titus Liviu

Cluj, la 1 septembrie 1961

BIROUL COLECTIV NR.11 ZALAU

I.AVOCATI DEFINITIVI

- 1.- Albu Vasile
- 2.- Gudea Gheorghe
- 3.- Markovics Ernest
- 4.- Mastan Dănila
- 5.- Oană Vasile
- 6.- Popm Izidor

II.AVOCATI STAGIARI

- 1.- Szinetar Nicolae

Conducerea Camerei/Baroului/Colegiului Cluj

Președinții Camerei avocaților Cluj

1. **Rudolph Haller (1875, 1893)**⁶³
2. **Czikmántori Otto (1905, 1911)**

Conducerea Baroului Cluj (1919- 1947)

1. **Amos Frâncu (5 iulie 1919- 1921)**

Consiliul baroului ales în 1919: dr. Simion Nemeș, dr. Alexandru Dragomir, dr. Aurel Blaga și Ioan Tripa din Cluj, dr. Candin David (Abrud), dr. Liviu Micșa (Dej), dr. Valer Moldovan (Turda) și dr. Andrei Macavei (Gherla). Membrii supleanți au fost: dr. Ioan Oltean (Lăpușul Unguresc), dr. Victor Pop (Ileanda), dr. Zaharia Muntean (Alba Iulia) și dr. Iosif Boca (Dej). Casier a fost ales dr. Augustin Pordea și „fiscal” dr. Vasiliu Pop⁶⁴.

2. **Aurel Isac (1921- 1923)**
3. **Dionisie Roman (1923)**

Reprezentanți în *Consiliul general al Uniunii avocaților* (1924): Ioan Giurgiu, Vasile Pop

4. **Ioan Suciu (1924- 1928)**

Prodecan (1924): Simion Tămașiu

Reprezentanți în *Consiliul general al Uniunii avocaților* (1924): dr. Amos Frâncu, dr. Victor Deleu și dr. Aurel Socol⁶⁵.

Consiliul baroului (ales în 10 ianuarie 1926): dr. Ioan Marciac (Alba Iulia), dr. Valentin Poruțiu, dr. Vasile Pop, dr. Liviu T. Ghilezan, dr. Sabin Varna (Huedin), dr. Alexandru Dragomir, dr. Ionel Pop, dr. Tudor Moisil, dr. Ștefan Silay, dr. Theodor Fischer, dr. Geza Abrudbányai și dr. Lupu Tauber.

Reprezentanți în *Consiliul general al Uniunii avocaților* (aleși în 10 ianuarie 1926): dr. Amos Frâncu, dr. Emil Hațieganu și dr. Simion Nemeș.

⁶³ Acolo unde nu știm exact perioada, am marcat doar anii în care știm că au îndeplinit funcția.

⁶⁴ *Patria*, nr. 120, 1919, p. 2.

⁶⁵ *Buletinul Uniunii avocaților*, nr. 1/1924, p. 5.

5. Alexandru Dragomir (1928- 1940)

Prodecan (1932): Ioan Marciac (avocat în Alba Iulia)

Consiliul baroului ales la 31 martie 1935: Dumitru Bratu, Traian Giurgiu, Ștefan Fabius, Flaviu Laurențiu, Petre Meteș, Ion Orăștean, Ionel Pop, Dionisie Pop, Ștefan Silay, Virgil Stan, Lupu Tauber și Gavril Tușa⁶⁶.

Reprezentanți în Consiliul Uniunii avocaților (aleși de Adunarea generală electivă din 20 iunie 1937⁶⁷): Alexandru Dragomir, Ionel Pop, Petre Meteș.

Consiliul baroului ales în 1938: dr. Ionel Pop, dr. Dionisie Pop (fost secretar și decan al baroului), dr. Traian Giurgiu, dr. Ion Orăștean, dr. Flaviu Laurențiu, dr. Ion Brate, dr. Virgil Stan, dr. Dumitru Bratu, dr. Petre Meteș, dr. Adam Popa, dr. Titus Spornic și dr. Victor Ancușa⁶⁸.

6. Ion Brate (1946- ianuarie 1948)

Prodecani: Eugen Dunca
Pompei Pitea (1947)

Consiliul baroului: dr. Aurel Munteanu, dr. Grațian Porumb, dr. Max Frenkel, dr. Gheorghe Fekete, dr. Fogarasi Iosif, dr. Sari Ștefan (acesta a demisionat în octombrie 1946 și a fost numit în locul lui dr. Nagy Tiberiu), dr. Alexandru Vodă- secretar⁶⁹.

Consiliul de disciplină (potrivit deciziei din 4 decembrie 1946⁷⁰): președinte Eugen Dunca, supleant de președinte dr. Cornel Pop, membri: Gh. Fekete și Vasile Ladányi.

Comisia de Apel (potrivit deciziei din 4 decembrie 1946): președinte - decanul dr. Ion Brate, membri: Pompei Pitea, dr. Aron Strul, dr. Aurel Munteanu și dr. Iosif Fogarasi.

⁶⁶ *România nouă*, nr. 72, 1935, p. 8.

⁶⁷ *Buletinul Uniunii avocaților*, nr. 4-5, 1937, p. 183- 184.

⁶⁸ *Buletinul Uniunii avocaților*, nr. 5-6, 1938, p. 153.

⁶⁹ A.N.D.J.C., *Fond Colegiul de avocați Cluj*, nr. 14/1946, f. 1r.

⁷⁰ *Ibidem*, f. 27v

Președinții Colegiului de avocați Cluj

1. **Gheorghe Voișanu** (numit prin decizia ministerială nr. 7052 din 30 ianuarie 1948- iunie 1948⁷¹)

Comisia interimară a Colegiului de avocați (mai 1948): Pompei Pitea, Doina Modola, Gheorghe Fekete, Alexandru Frunzescu, Iosif Fogarasi, Gheorghe Rojan; Alexandru P. Vodă- secretarul general al Colegiului

2. **Panaît Stănescu Bellu** (numit prin decizia ministerială nr. 57024 din 15 iunie 1948⁷²)

Vicepreședinte: Grațian Porumb (ales în 6 iulie 1948⁷³)

Comisia interimară (iulie 1948): dr. Fogarasi Ioan, dr. Câmpianu Virgil, dr. Kaim Mauritiu, Alexandru Frunzescu; secretar Ioan Ludu

3. **Ioan Prodan** (1955- 1958)⁷⁴

4. **Flaviu Micu** (1958)

5. **Iuliu Crișan** (1960, 1961)

6. **Victor Mureșan** (1973, 1976)

7. **Aurel Nicoară** (1986, 1989)

Membrii în Consiliul Colegiului în 1986: Maria Chirilă, Maria Barbu, Kegyes Ekaterina, Ana Maria Pălăgieșiu, Aurel Fodoreanu, Mircea Nisipeanu, Maria Giurca și Gavril Sighiartău.

Membrii în Consiliul Colegiului în 1987: Maria Chirilă, Ana Maria Pălăgieșiu, Kegyes Ekaterina, Gavril Sighiartău, Maria Barbu, Aurel Fodoreanu, Gheorghe Petrescu, Ioan Tanasoi și Mircea Nisipeanu

Membrii în Consiliul Colegiului în 1989: Ana Maria Seviianu, Maria Barbu, Gheorghe Petrescu, Gavril Sighiartău, Aurel Fodoreanu și Tudor Gradea.

⁷¹ A.N.D.J.C., *Fond Colegiul de avocați Cluj*, nr. 22/1948, f. 8r.

⁷² *Ibidem*.

⁷³ *Ibidem*, f. 15r.

⁷⁴ Pentru că nu cunoaștem durata în care și-au exercitat mandatul, am notat doar anii în care știm sigur că au îndeplinit funcția.

Conducerea Baroului Cluj 1990- 2011

1. *Decan: Remus Luca* (1990- 1997)

Prodecani: Mirel Ionescu (1990- 1995)

Maria Giurca (1995- 1997)

Consiliul baroului (ales în 5 ianuarie 1990): Stanca Ioana Gidro, Rodica Lazea, Ana Maria Seviianu, Ștefan Pop, Lucian Racolța, Farkas Zoltán László, Lucia Nemeș, Nicolae Coroianu, Rodica Dănescu, Gavril Sighiartău, Livia Dulămiță, Victor Toma.

Cu aceeași ocazie, fiind vorba de un nou început al avocaturii clujene s-au stabilit resorturile și persoanele cu funcții de conducere administrative⁷⁵.

Consiliul baroului (1993- 1995): Traian Cărlănar, Nicolae Coroianu, Lorand Mărginean, Maria Giurca, Rodica Lazea, Farkas Zoltán, Stanca Ioana Gidro, Ana Maria Seviianu, Rodica Dănescu, Ștefan Pop, Sever Mureșan, Corina Todea, Gavril Sighiartău și Livia Dulămiță

Consiliul baroului (ales de Adunarea generală extraordinară din 23 iunie 1995): Maria Giurca, Rodica Lazea, Mirel Ionescu, Rodica Dănescu, Stanca Ioana Gidro, Farkas Zoltán, Ana Maria Seviianu, Lucia Nemeș, Adrian Cuc, Ștefan Pop, (ultimii trei din Turda), Gavril Sighiartău

⁷⁵ Au fost aleși următorii avocați: Grupe profesionale- Ana Maria Seviianu, Control profesional: Nicolae Coroian (la Cluj), Lucian Racolța (la Turda) și Victor Toma (la Dej), Disciplinar: Surdu Constantin (la Cluj), Sighiartău Gavril (la Dej) și Lucia Nemeș (la Turda), la resortul Financiar Contabil Administrativ: Rodica Dănescu și Farkas Zoltán și responsabil cu stagiarii Ștefan Pop. Directorii Birourilor Colective de asistență juridică și reprezentanții grupelor profesionale au fost: BCAJ Cluj-Napoca: Rodica Lazea (director) și Maria Giurca (director adj.), Grupa I- Traian Cărlănar, Grupa a 2-a- Ekcstein Kovaci Peter, Grupa a 3-a- Bran Codrina, Grupa a 4-a- Maria Giurca, Grupa a 5-a- Ana Lupu, grupa a 6-a- Kapcza Mikolt, Grupa a7-a- Ștefan Sinko și Grupa a 8-a- Rodica Dej. În ședința din 12 februarie 1990, la solicitarea doamnei avocat Rodica Lazea de a fi înlocuită din funcția de director B:C.A.J. s-a hotărât înlocuirea ei cu domnul av. Mirel Ionescu. La conducerea B.C.A.J. Turda au fost aleși Pop Ștefan, Racolța Lucian și Nemeș Lucia și la conducerea B.C.A.J. Dej Sighiartău Gavril, Toma Victor și Dulămiță Livia. La resortul Activitate obștească au fost aleși la Cluj Stanca Ioana Gidro, Ionescu Mirel și Constantin Surdu, la Dej Livia Dulămiță, laTurda Lucian Racolța, iar la resortul Pregătire politică și profesională a fost ales Remus Luca.

2. *Decan:* **Maria Giurca (1997- 2006)**

Prodecan: Rodica Lazea (1997- 2006)

Consiliul baroului (ales în Adunarea generală extraordinară din 26 septembrie 1997): Adrian Cuc, Ana Lupu, Sorina Țira, Gavril Sighiartău, Victoria Bojan, Ana-Maria Brie, Traian Cărlănuș, Camelia Cristian și Farkas Zoltán

Consiliul baroului (ales în Adunarea generală extraordinară din 10 octombrie 1997): Mirel Ionescu, Gavril Sighiartău, Valentina Stănescu, Traian Cărlănuș, Ana-Maria Brie, Ioana Pârva, Adrian Cuc, Ana Lupu și Sorina Țira

Consiliul baroului (ales în Adunarea generală ordinară din 25 ianuarie 2002): Ana Lupu, Mirel Ionescu, Gidro Ioana Stanca, Victoria Bojan (înlocuită cu Elena Irimieș), Farkas Zoltán, Ioana Pârva, Sorina Țira (înlocuită cu Mircea Pop), Hofnar Gheorghe, Camelia Cristian (în urma demisiei a fost înlocuită cu Dan Stegăroiu).

3. *Decan:* **Stanca Ioana Gidro (2006- azi)**

Prodecani : Mirel Ionescu (2006- 2010)

Mircea Ștefan Pop (2010- azi)

Consiliului Baroului Cluj (ales în 18 februarie 2006): Anatol Pânzaru, Victor Rusa, Mirel Ionescu, Adriana Lucia Buzgar, Mircea Pop, Farkas Zoltán Laszló, Ana Lupu, Ucu Mihai Faur, Ioana Ines Pârva (Luminița Tomoaie), Aurel Buijă, Luiza Iuliana Budușan, Călin Septimiu Rusu.

Consiliul baroului (ales în 10 aprilie 2010): Doina Gherman, Cristina Cuibus, Rusa Victor, Șerban Diaconescu, Flavia Maier, Luiza Budușan, Mihai Neamțu, Călin Budișan, Marius Haroșă, Mirel Ionescu și Aurel Buijă.

Reprezentanți ai Baroului Cluj în conducerea Uniunii avocaților din România (respectiv Uniunea Națională a Barourilor din România)

Remus Luca, Mirel Ionescu (aleși în ședința din 10 martie 1990; decanul Baroului Cluj a devenit vicepreședinte al Uniunii avocaților între anii 1990-1994)

Maria Giurca (membră de drept în calitate de decan al Baroului, membră a Comisiei permanente între anii 1999- 2007), Mirel Ionescu consilier

Stanca Ioana Gidro (membră de drept în calitate de decan al Baroului, membră a Comisiei permanente din 2011), Mirel Ionescu și Mircea Ștefan Pop, consilieri, aleși în 2006 și 2011.

Abstract

The purpose of the present book is to analyse the evolution of the Cluj Bar as an institution throughout history, while following its directions of evolution and the historical circumstances that have governed it since its creation. The evolution of the Bar was governed by the lawyers' vision and by various political circumstances. Considering the fact that the essence of the institutions actually lies in the people that form them, we have observed the role and the actions of the lawyers of Cluj, especially of the Romanian ones. This book offers a detailed description of the way in which they gathered themselves in a compact group, of the conditions for entering the above mentioned group and, last but not least, of the way in which they perceive their own profession.

By analysing the position adopted by the Cluj Bar in connection to various issues (intern organisation, legislative unification and the status of the lawyer), we tried to observe the factors that differentiate between the other local bars in the country and the Cluj Bar.

We observed the lawyers throughout their juridical, political and cultural activity. While observing them in the act of creating cases, we analysed the activity of barristers, which has lead to a clear picture of the role the lawyers had in modernising the country. As a matter of fact, the observation of various lawyers' profiles has created an image of the intellectual life in Romania of which they were part.

This project is not an easy one, because of the lack of specialised studies in this domain and also because of the scarcity of sources concerning the period before 1949 that is to be found in the public archives. Therefore, a lot of the information provided comes from the media publications of the time. The newspapers of the interwar period had many articles dedicated to the activity of the Bar. These articles were concerned with its activity and with the involvement of lawyers in political life, which is a testimony of the interest in the domain that society had at the time for the professional category of lawyers. The pages of memorialistic novels were also useful in noting the opinion lawyers had on their own profession, whilst the sources related to the

Communist period revealed the attitude and opinion the local lawyers had on central coordination and on their affiliation to the Ministry of Justice or the Central Council of Lawyers' Colleges.

The retrospective analysis of the Cluj Bar shows that in spite of the restructuring processes (dictated by the change of political regime) and also in spite of the change of denominations (from Lawyers' Chamber to Bar, Lawyers' College and back to Bar), there has been a clear concept of institutional continuity since 1874 in the conscience of Cluj lawyers. The restructuring of the Bar of 1919 preserved the dispositions of the 1874 law (only partly modified), while the next laws regarding the structuring of the lawyers' institutions that took place in 1923 and respectively in 1931 took some traditions of the Transylvanian principles of organisation.

The present work also observes the professional status of Cluj lawyers and the role they assumed in public life. The lawyer of late 19th century and of the beginning of the 20th century was actually the representative of a minority Romanian community, almost entirely rural. Due to his education and fortune, he was perceived as the political, economic and social leader of his community. Representing the second or third generation of educated people in their family, the 8 or 9 Romanian lawyers of interwar Cluj were descendants of priests or public notaries and they were definitely the first generation to represent their community in town. As a consequence, they were part of the Romanian intelligentsia of the time and they assumed the role of representatives and leaders of a pauper and almost totally uneducated community. These lawyers became members of Astra (The Association for Romanian Literature and for the Culture of the Romanian People), they donated funds for having schools built and equipped and they offered scholarships to poor pupils who had potential. Furthermore, they were co-founders of banks and they created distinct opinion trends through their publications. Due to these actions, they defended the rights of Romanian citizens, thus contributing to the modernisation of the nation.

A major change occurred once they were united with Romania. This unification brought a change of perspective and the problem of *being integrated* into a new law system and ultimately into a town that was dominated by Hungarian influences. Although the Romanian lawyers only represented a minority in the group of Cluj lawyers, they

fought for obtaining the leading positions (through obtaining the position of Dean and the majority in the bar council). A lot of effort was also put into representing the Romanian culture in town, as an attempt to solve the problem represented by the feeling of cultural inferiority that the Romanians felt. The issue of becoming an integrated part of Romania was one of the most complicated, because the members of the Cluj Bar, led by lawyers who were formed during the Austrian-Hungarian period, tried to respect and maintain some Transylvanian traditions in the legislative unification process. This attempt of maintaining traditions was supported by assuming the part of coordinator of all the Bars in Transylvania and representing them in the numerous debates on legal unification; they initiated these discussions and imposed the subjects of utmost importance. The end of 1930 and the beginning of the following year were a tense moment in the evolution of the legal unification, also becoming prominent in the political domain. In the context of the debate concerning integration and regionalism, the Cluj Bar has assumed the role of defender of the interests that the lawyers of Transylvania had. As a result, during the general meetings that were held on November 29th and on December 6th in 1930, there was a general call to action initiated by the Cluj Bar, an occasion upon which the Bar members had the chance to express what disappointed them, namely the differences in the custom and procedure of interacting with the clients they represented. These differences existed between various regions of the country, being influenced by their historical tradition, causing an uneven approach. The Dean presented this problem, exemplifying with the fact that if in the Southern parts of the country the barrister was only hired for an important plea and was paid beforehand, in Transylvania he would be hired for the duration of the entire trial and only received the money afterwards. This caused a negative response of the client towards his lawyer, who was often accused of trying to slow down the trial's outcome in order to receive more money. The general meetings of Cluj Bar members of 1930 and 1931 were marked by the efforts made in order to decrease the feeling of marginality that the Transylvanians had; these efforts belonged to the Lawyers' Union and to the Ministry of Justice, whose constant line of approach was trying to reach a satisfying compromise between the newly united regions and the centre.

A further issue encountered by the lawyers of Cluj was that of *competition*. As the Romanian lawyers had just arrived in Cluj and were only beginning to make their presence felt, they faced the powerful competition of the Hungarian and Jewish lawyers, who already had a well-established clientele and urban social position. Besides, they also felt that they were in a competition with the lawyers from other regions of Romania, to whom they felt superior in terms of organisation and education.

Futhermore, as the number of students reading Law increased, a new type of somewhat conflictual competition appeared, namely that governed by the "generation gap" between experienced, exigent lawyers and young ones, who were eager to try their skills by representing the clients in court. These Law students repeatedly asked for the standards of entering the Bar to be lowered by eliminating the mandatory nature of having one's PhD, by decreasing the duration of the practice period from three to only two years and even by suggesting that the entrance exam should be entirely omitted. Alexandru Dragomir, the Dean of the Cluj Bar who had been educated and formed during the Austrian-Hungarian period and who had managed to gain all the three above-mentioned titles and examinations (PhD, a complete practice period and a successful admission exam), was a determined defender of the entrance exam, stating that it was thanks to this test that the Bar was at that moment (during the interwar period) a renowned cultural entity of the elite in Cluj. Maintaining it, he argued, not only preserved a certain level of competence and skill, but also prevented and diminished what he called the possible "inflation" in the number of Cluj lawyers.

The multiplication by four of the numbers of Cluj lawyers in only two decades (from 93 full lawyers and 30 interns in 1919 to 360 lawyers and 200 interns in 1938) led to the phenomenon of "pauperization" of lawyers that was encountered in the fourth decade of the 1900s, also caused by the proletarianization of this profession. The financial problems and the competition inside the profession stimulated the adepts of turning the Bars into ruling Romanian entities, a social, political, professional and ideological problem that governed the 1940s. The Cluj Bar had a moderate attitude towards introducing the *numerus clausus* (*valachicus*), rather opting for the already established good interaction and peaceful co-existence between all its members, no matter their ethnic group. The problem of turning the Bars into

Romanian entities was approached through an analysis of the moral and professional status of the lawyer, while the discussions regarding the preponderance of the ethnic Romanian element in Bars opened a new perspective on what some called the "disease" of the Bars, namely the ever increasing, menacing number of lawyers. The application of the *numerus clausus* in Bars stands as testimony of the political note attached to the law practice of the royal dictatorship (of Carol II).

The discussions regarding the "Romanianization" process ceased to find a use after September 1940, when Cluj became part of Hungary and when the population became predominantly Hungarian again (in 1941 only 9% of the population was Romanian in Cluj). Along with the rest of the Romanian population, the lawyers of Cluj were either sent away, exiled or had moved to other regions of the country that were linked to Romania, so that on July 17th 1941 (the date of restructuring the Bar) there were only 73 Romanian lawyers in the Cluj Bar, out of which only 30 were working in town.

The Communist era brought a different political approach to the issue of the Law, as the "colectivisation" process took away the liberal character of the profession. This transformation into a collective, common entity was linked to the creation of the new type of lawyer, who activated inside collective offices. The change of names from Bar to College was also important for marking, through its very name, the break from the previous period. Furthermore, the break was sustained by the fact that deans were at the time politically named and not actually elected. Therefore, the activity of lawyers became entirely controlled by the political centres, and the ones who did not obey were thus monitored and eventually excluded. As a matter of fact, the lawyers represented one of the most persecuted social categories, because they belonged to the negatively-perceived, blamed category of the "bourgeoisie" due to their wealth, status as well as political interwar activity. The destiny of the Cluj lawyers was shared by many other intellectuals of the times who were imprisoned, treated in a biased manner and constantly persecuted. The result of the so-called "purification" sadly resulted in a diminished number of lawyers, which was the intended result of the leading party - its members actually aimed at weakening this professional category. As a result, if there were 360 lawyers and 200 registered interns in 1938 in the Cluj Bar, in 1947

there were only 272 lawyers and 55 interns, whereas in 1948 there were merely 130 lawyers and 40 interns.

The attempt to turn the Law into a political instrument continued after 1948-1950, when several lawyers were forced to represent war criminals and murderers. Eventually, in the 6th decade of the 20th century, they were obliged to represent only a powerless, objective and abstract entity in the political trials, being, of course, forced to leave aside any empathy-driven response towards their clients. For example, according to a law of 1955 the lawyers were not allowed to visit their clients with the latter's families during the visiting days, nor to transmit information from the families to the ones imprisoned or the other way round.

The democratization of the Bar after 1989, with all its social, economic and political consequences, brought a major change in the status of the lawyer's profession. Once again, they are now allowed to organize themselves and to choose their dean. As a symbol of the general wish to re-bond with the interwar tradition, the name of Bar instead of College has been adopted.

One of the main directions of evolution of the Cluj Bar during the last twenty years has the significant increase in the number of lawyers due to increasing number of students reading Law. The number of Cluj lawyers has multiplied by as much as 7 times during the interval between 1990-2011, from 124 in 1990 to 956 in 2011, a fact that has brought back into discussion the issue of defending the status of the profession.

The last ten years have been marked by a general interest in enriching the Romanian experience with ideas and concepts from Europe, in establishing partnerships with European institutions once Romania became part of the European Union and by studies in the juridical domain, all these areas creating a dynamic atmosphere in the Law field.

As with every attempt of presenting for today's audiences what their predecessors have achieved, the question "why should one learn about the past?" arises and proves that it is more than just rhetorical. The answer lies in the very fact that human nature is curious and avid for knowledge solidly built on factual information. Reading this monography of the Cluj Bar, lawyers and others alike might become interested in the historical aspect of creating Law entities in Cluj and in

the history of our country too, since they are thoroughly related and dependent on each other. Last but not least, the present book pays a tribute and brings an homage to all those who made it possible for contemporary lawyers to be free and unified. This was not an easy task, and our predecessors achieved the present status of the profession through assiduous work and through significant sacrifices. By knowing what they accomplished, we might be more aware of who we are and of where we are heading towards.

Translated by Ruxandra Dragolea

Bibliografie

Surse

a. Documente neditate

Arhivele Naționale Direcția Județeană Cluj (A.N.D.J.C.)

Fond Colegiul de avocați Cluj

Fond Biroul Colectiv de asistență juridică nr. 1 Cluj

Fond Biroul Colectiv de asistență juridică nr. 2 Cluj

Fond personal Bazil Gruia

Arhiva Baroului Cluj (documente nenumerate)

Biblioteca Centrală Universitară (B.C.U.)

Fond Amos Frâncu

Muzeul Universității Babeș-Bolyai, *Fond Profesori universitari* (fotografiile profesorilor Traian Pop, Camil Negrea, Cassiu Maniu și Emil Hațieganu)

b. Documente editate

Avocatura în România. Culegere de texte (ed. Cristina Nedelcu, Ionel Hasotti), vol. I-II, Constanța, 2004.

Correspondența lui Vincențiu Babeș, vol. I, Scrisori primite, Cluj-Napoca, 1976.

Hof-und Staats-Handbuch der Oesterreichisch-Ungarischen Monarchie, Wien, 1878, 1906, 1911.

Benjamin, *Evreii din România*

Benjamin, Lya (ed.), *Evreii din România. vol. I. Legislația antievreiască*, București, 1993.

Procesul Memorandului

Procesul Memorandului românilor din Transilvania. Acte și date, vol. I-II, Cluj, 1934.

România. Viața politică în documente. 1950, București, 2002, ed. de documente întocmită de Alesandru Duțu, Elena Istrățescu, Maria Ignat, Ioana Alexandra Negreanu, Vasile Popa, Alexandru Oșca, Nevian Tunăreanu

c. Ziare, Reviste

Acțiunea românească. Organul oficial al „Acțiunei românești”, Cluj (din 1925 *Înfrățirea românească*)

Analele Asociațiunii
Analele Asociațiunii pentru literatura română și cultura poporului român
Ardealul Juridic. Revistă de drept și de unificare legislativă, doctrină,
jurisprudență, legislație comparată. Organ oficial al publicațiilor
judecătorești din Ardeal și Banat, Cluj.
Buletinul Uniunii Avocaților, București.
Carpații: Vânătoare, Pescuit, Chinologie, Cluj.
Chemarea tinereții române. Sub acest titlu va apărea la Cluj- când poliția va
binevoi să permită- un ziar bisăptămânal al tinereții grupate sub steagul
Partidului Național, Cluj.
Clujul. Ziar săptămânal independent, Cluj.
Foaia avocatului, Cluj
Gazeta oficială
Jogtudosmányi Közlöny
Lupta Ardealului. Organul Regionalei Cluj a P.C.R.
Patria. Organul Partidului Național, Sibiu- Cluj.
Răvașul, Cluj.
România Nouă. Ziar politic independent, Cluj- Sibiu.
Românul. Organ al PNR, Arad.
Transilvania. Foia Asociațiunii Transilvane pentru Literatura și Cultura
Poporului Român, Sibiu.
Tribuna, Cluj.
Tribuna Ardealului, Cluj.
Tribuna nouă, Cluj.
Țara Noastră, Cluj.

Lucrări generale. Sinteze

Peter F. Sugar, Peter Hanak, Tibor Frank, *A History of Hungary*, Indiana
 University Press, 1990.
Encyclopaedia Iudaica, Israel, 1972, vol. 10.
History of Transylvania
 Béla Köpeczi, László Makkai, András Mócsy, Zoltán Szász,
 Gábor Barta (ed.), *History of Transylvania*, vol. III, New York, 2002.
Istoria dreptului românesc
 Vladimir Hanga (responsabil volum), *Istoria dreptului românesc*,
 vol. I, București, 1980.
Istoria Clujului

Pascu, Ștefan (redactor), *Istoria Clujului*, Cluj-Napoca, 1974.
Istoria României
Bărbulescu Mihai, Dennis Deletant, Keith Hitchins, Șerban Papacostea, Pompiliu Teodor, *Istoria României*, București, 1998.
Istoria României. Transilvania, vol. I, Cluj-Napoca, 1997.

Lucrări speciale

Ațiunea baroului avocaților din Cluj pentru Reforma legislației judiciare și o mai bună organizare a justiției, Cluj, 1931.

Amintiri despre Iuliu Maniu

Ionel Pop, Zaharia Boilă, Romul Boilă, *Amintiri despre Iuliu Maniu*, Cluj-Napoca, 1998.

Boilă, Romul, *Studiu asupra reorganizării statului român întregit: cuprinde un anteproiect de constituție cu o scurtă expunere de motive*, Cluj, 1931.

Borda Valentin, Dutcă Viorica, Traian Rus, Avram Iancu și prefecții săi, Târgu Mureș, 1997.

Bosoancă, „Din viața și activitatea”

Bosoancă, Traian, „Din viața și activitatea lui dr. Romul Boilă”, în *Acta Musei Porolissensis*, XXIII, vol. II, 2000, p. 243- 256.

Buhățel, *Din “Panteonul”*

Buhățel, Teodor, *Din “Panteonul” marilor patrioți români ardeleni. Alexandru Buhățel*, Cluj- Napoca, 2009.

Buzea, *Clujul*

Buzea, Octavian, *Clujul: 1919- 1939*, Cluj, 1939.

Câmpeanu, Remus, „Românii și ordinele catolice în Clujul veacului al XVIII-lea”, în vol. *Studii de istorie medievală și premodernă. Omagiu profesorului Nicolae Edroiu*, Cluj-Napoca, 2003, p. 203- 219.

Chicinaș, „Efectele legii nr. 3 din 1948”

Chicinaș, Nicoleta, „Efectele legii nr. 3 din 1948 asupra avocaților clujeni”, în *Revista de Științe juridice*, nr. 3, 2009, p. 108- 119.

Cioroianu, *Pe umerii lui Marx*

Cioroianu, Adrian, *Pe umerii lui Marx. O introducere în istoria comunismului românesc*, București, 2007.

Ciupea, Țărău, *Liberali clujeni*

Ciupea Ioan, Țărău Virgiliu, *Liberali clujeni. Destine în Marea Istorie*, vol. 1-2, Cluj-Napoca, 2007.

Clujeni ai secolului XX

Clujeni ai secolului XX: dicționar esențial, (Bârsu Cristian, Bob Ion, Brudașcu Dan, Iancu Tiberiu, coordonatorul echipei inițiale), Cluj-Napoca, 2000.

Clujenii și marea unire

Comșa Daniela, Glodariu Eugenia, Jude M. Maria, *Clujenii și marea unire*, Cluj-Napoca, 1998.

Cordoș, Neamțu, Iuliu Coroianu în *vâltoarea vremurilor*

Cordoș Nicolae, Neamțu, Gelu, Iuliu Coroianu în *vâltoarea vremurilor*, Cluj-Napoca, 2006.

Cornea, „Intelectuali în epoca stalinistă”

Cornea, Lucia, „Intelectuali în epoca stalinistă. Epurarea și „reeducarea” avocaților din baroul Oradea (1945- 1953)”, în *Crisia*, nr. XXXIX, 2009, p. 269- 281.

Cosma, Ela, „Cronologia anilor 1848- 1849 în Transilvania”, în *Anuarul Institutului de Istorie „George Barițiu”*, Cluj-Napoca, XLVIII, 2009.

Custom and Law

Martyn Rady (ed.), *Custom and Law in Central Europe*, Cambridge, 2003.

Dobrescu, Vasile, *Funcții și funcționalități în sistemul de credit românesc din Transilvania până la primul război mondial*, Târgu Mureș, 2006.

Duțu, *O istorie*

Duțu, Mircea, *O istorie a avocaturii române*, vol. 1 *De la origini până la primul război mondial*, București, 2001.

Gherman, „Izvoarele profesiei de avocat”

Gherman, Doina, „Izvoarele profesiei de avocat în România”, în *Foaia Avocatului*, Cluj-Napoca, nr. 1/2008.

Glodariu, *Asociațiile culturale*

Glodariu, Eugenia, *Asociațiile culturale ale tineretului studios român din monarhia habsburgică 1860- 1918*, Cluj-Napoca, 1998.

Gruneanțu, *Istoria baroului Timiș*

Gruneanțu, Lazăr, *Istoria baroului Timiș*, Timișoara, 2010.

Gyémánt, *Evreii din Transilvania*

Gyémánt, Ladislau, *Evreii din Transilvania. Destin istoric*, Cluj-Napoca, 2004.

Iancu, *Evreii din România*

Iancu, Carol, *Evreii din România de la emancipare la marginalizare. 1919- 1938*, București, 2000.

Iancu, Gheorghe, *Contribuția Consiliului Dirigent la consolidarea statului național unitar român (1918- 1920)*, Cluj-Napoca, 1985.

Iancu, *Justiție românească*

Iancu, Gheorghe, *Justiție românească în Transilvania (1919)*, Cluj-Napoca, 2006.

Limbeanu, *Ionel Pop*

Limbeanu, George, *Ionel Pop: meandrele unui destin sau patima nemuririi*, Sibiu, 2006.

Livezeanu, *Cultură și naționalism*

Livezeanu, Irina, *Cultură și naționalism în România Mare. 1918-1930*, București, 1998.

Mărgineanu, Nicolae, *Mărturii asupra unui veac zbuciumat*, București, 2002.

Miron, „...scoale-te, du-te, propoveduește..”. *Biserica greco-catolică*

Miron, Greta-Monica, „...scoale-te, du-te, propoveduește....”, *Biserica greco-catolică din Transilvania. Cler și enoriași. 1697- 1782*, Cluj-Napoca, 2004.

Moldovan, Aurel Teodor, *Istoria avocaturii în România. Istoria Baroului Brașov*, Brașov, 2010.

Moshe Carmilly-Weinberger, *Drumul vieții*, Cluj-Napoca, 1996.

Nastasă, *Itinerarii*,

Nastasă, Lucian, *Itinerarii spre lumea savantă. Tineri din spațiul românesc la studii în străinătate 1864- 1944*, Cluj-Napoca, 2006.

Nastasă, Lucian, *Intelectualii și promovarea socială. Pentru o morfologie a câmpului universitar*, Cluj, 2003.

Nationalist Politics

Brubaker Rogers, Feischmidt Margit, Fox Jon, Grancea Liana, *Nationalist Politics and Everyday Ethnicity in a Transylvanian Town*, Princeton University Press, 2006.

Neagoe, Stelian, *Viața universitară clujeană interbelică, I*, Cluj-Napoca, 1980.

- Nestorescu Bălcești, *Ordinul masonic român*
 Nestorescu Bălcești, Horia, *Ordinul masonic român*, București, 1993.
- Pálffy, „Ethnoconfessional Patterns”
 Zoltán Pálffy, „Ethnoconfessional Patterns of the Choice of Study Path among Transylvanian Students of Law and Medicine (1900-1919)”, în *Cultural Dimensions of Elite Formation in Transylvania (1770-1950)*, Cluj- Napoca, 2008.
- Papp, Ioan, „Instaurarea justiției românești în Ardeal”, în *Transilvania*, nr. 1-2, 1945.
- Popescu, Corneliu Liviu, „Legalitatea, continuitatea și unicitatea ordinului profesional al avocaților din România”, în *Curierul Judiciar*, nr. 1- 2, 2007.
- Rokolya, Gábor, *The Beginnings of Modern Notariat in Hungary 1875-1949*, Budapest, 2010.
- Sălăgean, Tudor, „Repere pentru o istorie a francmasoneriei în Transilvania în epoca modernă”, în *Țara Bârsei*, nr. 9, 2010, p. 214- 221.
- Sigmirean, *Istoria formării intelectualității*
 Sigmirean, Cornel, *Istoria formării intelectualității românești din Transilvania și Banat în epoca modernă*, Cluj-Napoca, 2000.
- Socol, *Furtună deasupra Ardealului*
 Socol, Aurel, *Furtună deasupra Ardealului*, Cluj-Napoca, 1991.
- Stanca, *Fragmentarium*
 Stanca, Horia, *Fragmentarium clujean*, Cluj-Napoca, 1987.
- Szabó, *Frontiera dintre viață și moarte.*
 Szabó, Zoltán Tibori, *Frontiera dintre viață și moarte. Refugiul și salvarea evreilor la granița româno-maghiară (1940- 1944)*, București, 2005.
- Șipoș, Sorin, *Silviu Dragomir istoric*, Cluj-Napoca, 2002.
- Țărău, Virgiliu, „Un oraș în tranziție. Negocierile dintre Frontul Național Democrat și Uniunea Democrată Română din Cluj (noiembrie 1944- martie 1945)”, în *Anuarul Institutului de Istorie „Gheorghe Barițiu”*, Cluj-Napoca, tom XLV, 2006, p. 225- 260.
- Țărău, „Rezultatul real al alegerilor”
 Țărău, Virgiliu, „Rezultatul real al alegerilor din 19 noiembrie 1946 în județele Cluj, Someș și Turda”, în vol. *Studii de istorie a Transilvaniei* (coord. Sorin Mitu, Florin Gogâltan), p. 204- 212.

Un martor al istoriei

Un martor al istoriei. Emil Ghilezan de vorbă cu Adrian Niculescu, București, 1998.

Varga, Attila, *Elite masonice maghiare: Loja „Unio” din Cluj (1886- 1926)*, Cluj-Napoca, 2010.

Verdery, Katherine, *Compromis și rezistență. Cultura română sub Ceaușescu*, București, 1994.

Volovici, *Ideologia naționalistă*

Volovici, Leon, *Ideologia naționalistă și „problema evreiască” în România anilor '30*, București, 1995.

Vultur, „Realități etnice și politice în Transilvania de Nord”

Marcela Vultur, „Realități etnice și politice în Transilvania de Nord- după octombrie 1944”, în *Studii de istorie a Transilvaniei* (coord. Sorin Mitu, Florin Gogâltan), Cluj, 1994, p. 201- 203.

Zainea, Ion, *Politică și administrație în România (6 martie 1945- 1 martie 1946): Epurarea*, Oradea, 2004.

Indice

A

Abrud 25
Abrudbányai, Ede 150;
Abrudbányai, Gèza 74, 150, 151
Adorján, Dezsö 150
Agârbiceanu, Ion 97
Agârbiciu 119
Aghireş 151
Aiud 25, 177, 178
Aix en Provence 211
Alba 124, 144, 200;
Alba inferioară 63
Alba Iulia 25, 60, 70, 78, 125, 128, 207
Albini, Septimiu 39
Albon, Emil 172
Albu, Zoltán 150
Alexandrescu, Nicolae 172
Almaşiu, Tiberiu 172
Almaşan, Vasile 24, 25, 29, 44- 49, 51
Anca, Cornel 123, 149, 150, 172, 181;
Anca, Gheorghe 152, 153
Andraşiu 169
Andrássy, Gyula 21, 39
Andrei, Alexandru 152, 172
Anglia 143
Antonescu, Ion 160;
Antonescu, Victor 138
Apahida 119
Apáthy, István 29
Apor, Vilmos 157
Arad 60, 62, 70, 130
Aron, Strul 161, 163
Aşchileul Mare 35
Ausch, Eugen 172
Auschnitt, Max 128
Austria 21, 133
Austro-Ungaria 51
Averescu, Alexandru 83, 120, 124

B

Baciu, Ştefan 152, 153, 159, 163, 172
Bacsó, Gèza 150

Baczó, Gábor 150
Baia Mare 40
Baldi, Lazăr 48
Banat 22, 36, 58, 61, 62, 70, 71, 74, 92,
96, 103, 106-108, 112, 126, 136, 157
Bánffi, Nicolae 123
Banu, Sever 172
Bara, Smaranda 203
Barbu 184
Barbu, Parthenie 66
Barcelona 211
Barişiu, George 36, 50
Baróthy, István 150
Bartha, Ignác 150, 151
Barzu, Virgil 149
Bălan, Augustin 152
Băleşti-Gorj 207, 208
Băliban, Maria 174
Bălţi 144
Beclean 25, 48, 152, 177, 178
Belgia 89, 128
Belgrad 63
Benedek, Desideriu 172
Bérczi, Erzsébet 150
Berindu 47
Berkes, Salamon 74
Berlin 30, 31, 33, 78, 119, 133
Bernád, Agoston (Augustin) 150, 163
Biasini, Gaetano 46
Bihor 203
Biró, Lajos 150
Björnster, Björson 130
Bistriţa 62, 152, 177, 178
Bistriţa-Năsăud 63, 200, 203
Blaga 73;
Blaga, Aurel 98, 149;
Blaga, Emil 160;
Blaga, Iustian 159
Blaj 25, 35, 49, 58, 78, 130
Bobota 119
Boc, Emil 213

Boca, Romulus 149
 Boca, Margareta 150
 Bocşa, Mihaela Stanca 203
 Bodin, Dumitru 172
 Bodo, I. Vasile 172
 Bodoczi, Carol 172
 Bohăţiel, Alexandru (căpitanul suprem
 al districtului Năsăud) 19, 28, 35, 48, 52
 Bohăţiel, Alexandru, 153
 Boilă, Lia 168
 Boilă, Romul 37, 47, 81, 90, 104, 105,
 124, 125, 153, 211
 Boilă, Zaharia 29, 37, 120, 133, 165, 168,
 174, 180
 Boitor, Ştefan 152, 153
 Bokor, Carol 169
 Bolliac, Cezar 36
 Bologa, Gheorghe 150
 Bonn 31
 Bontescu, Fabiu 46
 Borbáth, Samu 150, 172
 Borda, Emil 128, 149, 172, 179
 Borodul Mare 120
 Bors, József 156
 Borşa 119, 151
 Bosoancă, Traian 168
 Botez, Demostene 106, 133
 Bragadiru 179
 Bran, Codrina 214
 Branişte, Valeriu 41
 Brate, Ioan 172
 Bratu, Dumitru 141
 Bratu, Elena 123, 144, 149
 Braşov 62, 63, 107
 Braun, Gheorghe 165
 Brăescu, C.C. 83
 Brăila 181
 Brătianu, Gheorghe 124, 128
 Brătianu, Ion C. 52;
 Brie, Ana Maria 194
 Bregovitzky, József 150
 Bretan, Vasile 150, 153
 Breţcu 181
 Brote, Eugen 54

Bucşan, C. 83
 Bucium 35
 Bucoveanu, Petre 167
 Bucovina 70, 86, 89, 96, 139, 144
 Bucşa, Tiberiu 159
 Bucureşti 52, 54, 61, 66, 83, 89-92, 100,
 103, 119, 127, 133, 136, 138, 144, 159,
 199, 203
 Buda, Daniel 213
 Budapesta 29, 30, 35, 38, 41, 45, 49, 53,
 57, 67, 78, 125, 130, 131, 133, 155, 157
 Bude, Valentin 153
 Budişan, Călin 195, 203
 Buduşan, Luiza 195, 203, 211
 Buijă, Aurel 195
 Bulbuc, Eugen 172
 Bulubuk, Ernő 150
 Buta, Nicolae 143
 Buta, Vasile 152
 Buttinger, Antal 150
 Buzaş, Ludovic 172
 Buzău 203

C

Cahul 144
 Caliani, Valer 152
 Cara 165
 Caransebeş 179
 Carlyle, Thomas 118
 Carol I 52, 54, 58
 Caşai, Carol 153
 Catalunya 211
 Căciulă, Constantin 172
 Călimăneşti 139
 Călinescu, George 135
 Călugăru, Vasile 172
 Căpuşul Mare 119
 Căpuşul Mic 119
 Cătălina 119
 Câmpeneşti 119
 Câmpeni 25, 177, 178
 Câmpianu, Virgil 172
 Cărlănar, Traian 194
 Cehoslovacia 89

Cenan, Ana 168, 172
 Cernăuți 84, 103, 136
 Cetatea Albă 144
 Ceuca, Gavril 152
 Chinteni 35
 Chiroi, Vasile 46
 Chitta, Iulian 159, 163, 172
 Ciuc 63
 Ciugudeanu, Marius 148, 163, 172
 Ciumăfaia 25
 Cluj - passim
 Cocian, Florian 153
 Cojocna 25, 35, 36, 46, 49, 52, 63
 Coman, Ligia 203
 Comes, Petru 172
 Comșa, Dimitrie 57
 Connerth, Arthur 152
 Constanța 110
 Coroi, Alexandru 153
 Coroianu, Antoniu 35
 Coroianu, Demetriu 35
 Coroianu, Iuliu (memorandistul) 28,
 31, 35 - 41, 44, 47, 48, 50- 54, 57, 58,
 60, 123, 124
 Coroianu, Iuliu 123, 126
 Coroianu, Nicolae 196, 197
 Coroianu, Sabin 58
 Coruș 165
 Cosma, Ioan 97
 Cosma, Partenie 38
 Cosma, Victor 153
 Costea, Gheorghe 153
 Costea, Ion 132
 Coșbuc, George 36
 Covalcic, Mihail 153
 Covasna 181
 Craiova 136, 199
 Crăciuneanu, Alexandru 214
 Cristea Dimitrie 172
 Cristea, Gh. Vilhelm 153
 Cristea, Gheorghe 214
 Cristea, Lucian 214;
 Cristea, Vasile 172
 Cristian, Camelia 199

Crișan, Horea 203
 Crișan, Iuliu 190
 Crișana 61, 62, 136
 Csoma, Iuliana 19
 Cubleşu Someșan 25
 Cuibus, Cristina 195
 Cureau, Simeon 164
 Cuza, A. C. 145, 146
 Czikmántori, Otto 24

D

Daicoviciu, Constantin 179
 Dan, Partenie 128, 148, 160
 Dan, Sever 48
 Dan, Tudor Flaviu 152
 Dániel, Elemér 150
 Danka, Dezső 150, 172
 Daróczy, Miklós 150, 156
 Dan, Francisc 150, 151, 156, 172
 Dănescu, Rodica 199
 Dâmbovița 144
 Déaky, Albert 41
 Dej 25, 48, 57, 152, 177, 178
 Demény, Paul 172
 Demeter János 150
 Demian, Aurel 172
 Descartes 132
 Deutschek Gèza 150
 Deva 62, 207
 Dezmir 29, 34, 36, 119
 Diaconescu, Șerban 195, 203
 Dobias 110
 Dobrescu, Dem (Dumitru) I. 76, 103,
 130, 136
 Dorca, Iosif 172
 Dorna 119
 Dósa Elek 18
 Dragomir, Alexandru 19, 46, 77, 78, 84,
 89, 91, 95, 97, 98, 104- 106, 109, 111,
 114, 139, 141, 143, 145, 148, 211
 Dragomir, Silviu 179
 Drăganu, Tudor 82
 Drăgulescu, Aurel 172
 Driha, Daniela Teodora 203

Duca, I.G. 124
Dumitrescu, Mituș 136
Dunca, Eugen 123, 149, 172, 180
Durostor 136

E

Eger, Zoltán 172
Eichmann, Adolf 158
Elveția 158
Erdély, Ioan 37
Erlich, István 150
Erszényes, Samu 150, 172

F

Farkas, Ernest 172
Farkas, Simon 155
Farkas, Zoltán 196, 211
Fazakas János 150
Făgăraș 16, 17, 63, 127
Fălciu 133
Făureni 119
Feiurdeni 119
Fekete, George 161, 172
Fekete, Ladislau 172
Feleacu 158
Ferencz, József 34
Ferezan, Teodor 152
Filip, Teodor 172
Filipescu, Richard 180
Filipeștii de Pădure 129
Fischer, József 129, 157
Flaviu, Laurențiu 149
Florea, Gheorghe 172
Florența 211
Florescu, Teohari I. 136
Florești 46
Fodor, Alexandru 149, 169, 172
Fodor, Mihaela 203
Fogarasi, József 150, 161, 172, 174
Francisc, Iosif 21
Frankel, Maxim 161
Franța 31, 89, 112, 211, 212
Frâncu, Amos 24, 25, 30-32, 34, 36, 45-49, 54-56, 59, 60, 66, 71, 72, 75, 76, 123, 124, 135, 136

Frâncu, Ana 47
Frunzescu, Alexandru 168, 169, 172, 174

G

Gabányi 74
Gal, Camil 177
Galați 179
Galea, Ștefan 48
Gardó, Andrei 162
Gáspár, János 150, 172
Gârbău 166
Georgescu, Mircea 141, 211
Germania 53, 89, 133, 158, 160
Gherman, Doina 195, 203, 211
Gherman, Vlad 203
Gherman, Traian 150, 152, 153, 172
Ghencea 179
Gherla 25, 33, 34, 60, 133, 152, 153, 177-179
Gheție 123
Ghilezan, Emil 83, 95, 124, 126, 166, 211
Ghilezan, Liviu 29, 36, 72, 76, 97
Ghiulea, C. R. 133
Gidro, Dominic Alexandru 211
Gidro, Stanca Ioana 195, 196, 203, 211
Gilău 32, 124
Giula 119
Giurca, Maria 194
Giurgiu, Ioan 28, 30, 31, 33, 35, 45, 46, 60, 71, 72, 75, 76, 106, 118, 119, 124, 139, 141
Giurgiu, Teodor 127, 128, 179
Giurgiu, Traian 141, 153, 172
Giurgiu, Sabin 172
Goga, Octavian 119, 138, 145, 146
Gojdu, Emanoil 29
Gorcea, Victor 212
Grama, Moise 67
Grosariu, Aurelian 172
Groza, Petru 159, 166
Gruia, Bazil 83, 120-122, 135, 199
Grun 96

Gurasada 78
Gyárfás, István 157
Györ 156, 157

H

Haas, Eduard 168
Haga 63
Hagea, C. 92
Haller, Rudolph (Rezső) 23, 24, 42
Harosa, Marius 195, 203
Haşdeu, Bogdan Petriceicu 36
Hatfaludi, Pál 150
Haţeganu, Simion 149
Haţeganu, Emil 35, 60, 67, 75, 97, 100, 124, 125, 150, 153, 155-159, 164, 166, 211
Haţeganu, Ion 35, 46
Haţeganu, Iuliu 97
Haupt, Gustav 68
Héderváry, Lehel 30
Hegedűs, Sándor 150, 172
Hegyessi, Victor 172
Henţescu 136
Herdt Walter 150
Hermann, Ludovic 172
Herovanu, Eugen 133
Hetco, Aurel 159
Hida 25, 151, 152
Hieronymi, Károly 53
Hirsch, Elemér 158
Hirsch, Ferdinand 29
Hossu, I. 47
Hirsch, Iuliu 97
Hirsch, Vasile 153, 159
Hirsch, Elemer 172
Hossu Longin, Francisc 44, 54
Huedin 25, 48, 151, 152, 177, 178
Huger, János 150
Hunedoara 63, 78, 203
Huza, Vasile 153

I

Iamandi, Victor 147
Iancu, Alexandru 67
Iancu, Avram 19, 59, 76, 129

Iara 25, 45
Iaşi 89, 100, 106, 133, 136, 144, 199
Idriceanu, Anca 212
Ignat, Virgil 172
Ilarian, Alexandru Papiu 19
Ilea, George 28, 29, 44-47, 51, 54, 55, 58
Ileanda 25, 152, 153
Ilfov 112, 119, 136, 140
Inău 155
Incze, Francesca 37
Incze, József 41
Indovics, Hugo 172
Indre, Vasile 25, 28, 32, 35, 36, 45, 47, 49, 58
Ioaniţescu, Pompiliu 122
Ionescu, Mirel 194-197, 203, 212
Iorga, Nicolae 69, 98, 120, 124
Iosif al II-lea 18
Iotzu, Constantin 116
Isac, Aurel 25, 34, 36, 38, 44-51, 54, 55, 68, 71, 72, 75, 76, 100, 124
Isac, Aurel jr. 36
Isac, Emil 130, 131
Ismail 144
Israel 158
Iszak, Albert 165
Istanbul 211
Italia 31, 89, 212
Iugoslavia 89
Iunian, Grigore 125
Ivan, Nicolae 97

J

János, Gáspár
Jibou 155, 177, 178
Jilava 181
Jucan, Aurel 153
Jucul de Mijloc 119
Jucul de Sus 119

K

Kaim, N. Nicolae 172
Kapcza, Imre 194
Kasztner, Resző 129, 157

Kerner Aurèl 150
 Kertész, Nicolae 162, 169, 172
 Kiss, Andrei 174
 Kiss, Demetrie 68
 Kiss, Géza 28, 31, 127, 132
 Klein, Maximilian (Miksa) 79, 158
 Klein, András 158
 Kleinhampel, Ludovic 172
 Kogălniceanu, Mihail 52
 Koós, Ferenc 150
 Körner 92
 Kovách Kálmán 23
 Kovács, Ekstein Peter 213
 Kovács, Sándor Antal 150
 Kövály, Mihály 22, 24
 Krach, Paul 172

L

Ladányi, Vasile 172
 Lakatos, Endre 156
 Latzkó, Andreas 133
 Lazar, Pompei 172
 Lazăr Aurel 36, 61, 72, 100, 136
 Lazăr, Ilie 120
 Lazăr, Liviu 213
 Lăpușna 144
 Lăzăreanu, Marcel 214
 Leményi, Ana 19
 Leonid, Iuliu 172
 Le Pen, Jean Marie 128
 Leucuția, Aurel 120
 Lille 168
 Loghian Traian Iosif 153
 Londra 182
 Longhin, Traian 152
 Lövinger, Ștefan 172
 Lozna 152, 153
 Luca, Marius 203
 Luca, Remus 193, 194, 197
 Lucaciu, Nicolae 214
 Lucaciu, Vasile 40, 52, 54, 57, 58
 Lucian, Alexandru 150, 153
 Lucretius 132
 Ludu, Liviu 172

Luduș 25, 177, 178
 Lugoș 100
 Lupan, Aurel 152, 159
 Lupaș, Ioan 168
 Lupaș, Semproniu 168, 172
 Lupu, Ștefan 153
 Lupu, Vasile 126

M

Macavei, Andrei 152, 153
 Macavei, Petre 150
 Madrid 211
 Maier, Alexandru 166
 Maier, Flavia 195
 Maier, Sabin Octavian 153
 Maier, Titus 163, 172
 Maior, Petru 45
 Majláth 34
 Maksay, Iosif 84
 Manea, C. 122
 Maniu, Cassiu 25, 37, 39, 45-47, 130
 Maniu, Clara 37, 58
 Maniu, Elena 37
 Maniu, Iuliu 37, 38, 40, 41, 61, 125, 126, 132, 140, 153, 164, 166, 178
 Maniu, Lucreția 37
 Maramureș 61, 62, 136, 144, 200, 203
 Marea Britanie 212
 Mariani, Laurence 212
 Marin, Alexandra 203
 Mastan, Dănilă 172
 Máté, András Levente 213
 Matia Corvin 69, 98, 149
 Maxim, Iuliu 150, 153, 172
 Mehedinți 144
 Mereni 29
 Meteș, Petre 141, 145, 146, 148
 Meteș, Ștefan 111
 Mezei, Ioan 133, 152, 153
 Mezei Câmpeanu, Iuliu 133
 Micaș, Florian 19, 28
 Micescu, Istrate 109, 110, 114, 119, 138, 139
 Miclea, George 119, 159
 Miclea, Traian 149

Micșa, Iuliu 153
 Micșa, Pompei 68
 Micșa, Victor 153
 Micu, Flaviu 176
 Micșa, Liviu 172
 Micșa, Ovidiu 172
 Miercurea Ciuc 62, 144
 Mihali, Teodor 48, 53, 57, 58
 Micșa, Victor 153, 172
 Mihăilaș, Mihail 152
 Mikó, Imre 135, 151
 Millea, Aurel 124, 129, 141, 153
 Misnaevsky 119
 Mittelmann 119
 Mocioni, Alexandru 44
 Mociu 25, 48
 Modola, Doina 168, 172
 Moga, Eugen 172
 Mogoșoaia 179
 Mohan, Gheorghe 39
 Moldovan, Ioan 152, 153
 Moldovan, Valer 110, 131
 Moldovan, Vali 214
 Monduk, Adalbert 172
 Morariu, Alexandru 33
 Morariu, Alexandru 172
 Morariu, Ștefan 25, 33, 44- 46
 Morfill, W. R. 54
 Morgan, David 212
 Morlaca 25
 Morodan, Ioan 172
 Moscova 165
 Moshe Carmilly Weinberger 157
 Moțiu, Octavian 172
 Muntean, Ioan 153, 159
 Munteanu, Aurel 161
 Mureș 143, 144, 178, 200, 203
 Mureș-Turda 63
 Mureșan, George 172
 Mureșan, Leontin 172, 179
 Mureșianu, Andrei 36
 Mureșianu, Aurel 36, 51, 54
 Mureșianu, Iacob 36
 Musatescu, Grigore 172
 München 133

N

Nagy, Grigore 172
 Nagy, László 150
 Nagy, Tiberiu 161, 172
 Nantes 211
 Năsăud 152, 153, 164, 177, 178
 Naumescu, Constantin 89, 97, 98, 103
 Neamțu, Mihai 195
 Negoîtescu, Ioan 164, 165
 Negrea, Camil 29, 82, 127
 Negruzzi 97
 Nemes, Ștefan 172
 Nemeș, Simion 48, 97
 Nemeth, Gheorghe 172
 Nemoianu, P. 86
 Neumann, Eugen 172
 Nicoară, Aurel 193, 214
 Nicoară, Emil 172
 Nicoară, Iulian 172
 Nistor, Laurențiu 66, 71
 Nossă, Vasile 152
 Noțig 35

O

Oanea, Vasile 150
 Ocna Mureș 25
 Ocna Sibiului 25
 Odăștean, Alexandru 153
 Odorhei 63, 144
 Olt 144
 Olteanu, Eugen 160, 172
 Onoiaie, Nicolae 153
 Oradea 28, 62, 68, 84, 100, 107, 139, 150, 161
 Oros, Iuliu 153
 Orza, Iosif 153
 Ostoia, Iacob 149
 Oxford 54

P

Pampu, Eleonora 153
 Pandrea, Liviu 46
 Panticeu 25, 119
 Papp, József 25
 Papp, Ladislau de Leményi 36, 47

- Parhon, C. I. 168
 Paris 30, 31, 82, 89, 211
 Pascu, Ștefan 46
 Patachi, Octavian 152
 Pavel, Mihail 44
 Pavel, Pavel 120
 Pauker, Ana 165
 Pădureni 119
 Pălăgeșiu, Mircea 85, 199
 Pârva, Ioana 194, 211
 Periețeanu 145, 146
 Péterffy Jenő 151
 Petran Ioan 25, 32, 37, 48
 Petriu, Alexandru Dan 199
 Petrovici, Iorgu 138
 Petruț, Ioan 153
 Pinteă, Oana Roxana 203
 Pintilescu, Viorica 120
 Pitea, Pompei 161, 172, 174
 Pitești 167
 Plăian, Ioan 150
 Ploiești 136
 Podhraszki, Ladislau 172
 Podoabă Vasile 35, 48, 49
 Pogonat, Petru 144
 Poiana, George 172
 Polcz Reszö 47
 Polcz Radó 150
 Polonia 89, 157
 Pompei, Lazar 150
 Pop, Alexandru A. 129, 150, 173
 Pop, Alexiu 36, 50-52, 58
 Pop, Ana (de Lemény) 36
 Pop, Cornel 161, 168, 173
 Pop, Dionisie 66, 73-76
 Pop, Edmund 179
 Pop, Emeric 25, 45, 48, 51
 Pop, Emiliu 46
 Pop, Gavril 120
 Pop, Ioan 150, 153, 159, 173
 Pop, Ioan F. 214
 Pop, Ionel 37, 38, 83, 97, 111, 119, 125, 133, 134, 140, 141, 145, 159, 164, 166, 178
 Pop, Iulian 37
 Pop, Leontin 158
 Pop, Mircea Ștefan 195, 203
 Pop, Nicolae (avocat în Cluj) 152, 153
 Pop, Nicolae (avocat în Năsăud) 153
 Pop, Octavian A. 150
 Pop, Romul 160
 Pop, Sabin 153
 Pop, Ștefan 197
 Pop, Teofil 196
 Pop, Traian 82, 126
 Pop, Valer 126, 153
 Pop, Victor 100, 120
 Pop, E. Victor 152, 153
 Pop de Băsești, George 54
 Popa, Gavrilă 48
 Popea, Nicolae 44
 Popești 165
 Popești-Leordeni 179
 Popov, Adonis 120, 126, 133
 Popovici, Aurel C. 54
 Popoviciu, Victor 173
 Popp, Vasile 48
 Pordea, Augustin 60, 100, 123, 127, 128, 181
 Pordea, Gustav 128
 Pordea, Iuliu 25, 33, 47
 Porumb, Grațian 153, 161, 173
 Poruțiu, Samuil 19
 Pordea, Valentin 28, 31, 46, 47, 59, 60, 63, 78, 149
 Pordea, Valer 173
 Pordea, Victor 25, 29, 34, 35, 44-47, 49
 Praga 31
 Prahova 129
 Praporgescu 71
 Precup, Ioan 173
 Prodan, Ioan 153, 173, 176
 Proorocu, Maniu Alexandra 203
 Pușcaș, Magda 214
- R**
 Rațiu, Dorina 58
 Rațiu, Ecaterina 133
 Rațiu, Ion 38, 52, 54, 56, 58

Rațiu, Ioan 173
 Răchițan, Pompei 153
 Răchițeanu, I. 120
 Răchițele 123
 Râmnicu Vâlcea 136
 Rebreanu, Traian 150
 Rebreanu, Petre 150, 159, 173
 Reinitz 119
 Retezan, Simion 173
 Richard 166
 Rițiu, Ana Maria 211
 Rodna 152, 153
 Roman, Dezideriu 173
 Rebreanu, Dionisiu 46, 54, 75, 153
 Rebreanu, Valer 72, 73, 103, 126, 135, 136
 Romanțai, Simion 31
 România 54, 59, 61, 69, 70, 80, 86, 87,
 96, 98, 100, 126, 137, 144, 149, 159
 Ropan, George 173
 Rosetti, Radu 83, 122
 Rosin, Constantin 98, 129
 Roth, Felix 173, 182
 Rubla 181
 Rusa, Victor 195, 211, 212
 Rusu, Călin 203
 Rusu, Dumitru 173
 Rusu, Octavian 67, 98
 Rusu, Tiberiu 150

S

Sadoveanu, Mihail 133
 Sári, István (Ștefan) 156, 161, 173
 Satu Lung 47, 119
 Satu Mare 40, 143, 144, 203
 Savu, Mihaela 214
 Sălaj 35, 200, 203
 Sănătescu, Constantin 126, 127
 Săplacu 155
 Sărmașu 165, 177, 178
 Sânmărtin 119
 Sânnicoara 119
 Schmidt, Alexandru 40
 Schuller, Iosif 183
 Schultze 119

Sebestyén, Gergely 18
 Sebestyén, József 129
 Secară, Ioan 190
 Sever, Dan 46
 Seviianu, Ana Maria 199
 Sibiu 21, 38, 50, 52, 58, 61- 63, 66, 100,
 119, 120, 130, 144, 149, 165, 200, 203
 Sic 25
 Sighet 165
 Sighiartău, Gavril 194
 Sebestyén, Huza, Elena 165
 Silași, Grigore 48
 Silay, István 151
 Simon, Nicolae 173
 Simonetti, Victor 150
 Simu, Vasile 173
 Sinko, Ștefan 173
 Slatina 165
 Slavici, Ioan 39
 Slovacia 157
 Socol, Aurel 29, 31, 36, 68, 73, 75, 126,
 132
 Socol, Aurel jr. 36, 150, 153-155, 157,
 158, 160
 Solnoc-Dăbâca 63
 Someș 144
 Someșeni 31, 119
 Someșul Cald 119
 Somogyi 119
 Sonea, Leontin 153
 Sóos, József 155
 Soroca 144
 Sotir, Constantin 150
 Spielmann, Eugen 173
 Spinoza 132
 Stan, Vasile 173
 Stan, Virgil 150
 Stanca, Horia 81, 83
 Stanca, Ioana Alina 203
 Stanciu, V. V. 122
 Statele Unite ale Americii 133
 Stănescu, Aurel 156, 159, 166
 Stănescu, Bellu Panait 173
 Stănescu, Valentina 194
 Stănilă 16

Stegăroiu, Dan 203
 Stetco, Delia 203
 Stoian, Ioan G. 125
 Straja 119
 Strasbourg 211
 Struhl, Aron 173
 Sturza, Dimitrie A. 52
 Suciu, Ioan 75, 76, 77, 103, 106, 107,
 112, 128, 130
 Suciu, Nicolae 165
 Suciu, Virgil 173
 Surdu, Ioan 173
 Szatmári, János (Ioan) 156, 169, 173
 Szeged (Seghedin) 58, 149
 Szenczer, József 151
 Szentkereszty, Zsigmond 57
 Szilágyi, Júlia 158

Ș

Șeicaru, Pamfil 138
 Șerban, Ioan 153
 Șoldea, Victor 152
 Șișești 40
 Șomcuta Mare 58
 Șorban, Raoul 157
 Șorban, Wilhelm 153
 Ștefan, Fabius 30, 97, 100, 120, 123, 128,
 145, 148
 Șuluțiu, Iosif Șterca 38

T

Tanco, Teofil 153
 Tauber, Wolfgang 39
 Tămaș, Horațiu 153
 Tămașiu, Simion 48, 76, 78
 Tăpălaga, Ioan 85, 108
 Tătaru, Coriolan 97
 Tătărescu 91
 Târgu-Jiu 207, 208
 Târgu Lăpuș 25, 152, 153
 Târgu Mureș 22, 28, 66, 70, 92, 100, 107,
 139, 150
 Târgu Ocna 148
 Târnava Mare 29, 63
 Târnava Mică 63

Târnăveni 47
 Teaca 25
 Teban, Ioan 150
 Teiuș 48
 Tel Aviv 158
 Teleki, Ernest 157
 Teleki, István 155
 Teleki, János 155
 Teleki, Pál 155
 Temesi, Francisc 173
 Terente, Vasile 153, 173
 Tighina 144
 Timbuș, Dănilă 152
 Timiș 149
 Timișoara 62, 86, 92, 107, 136, 139, 149,
 199
 Tișe, Alin 213
 Titulescu, Nicolae 127
 Tolciu, Ioachim 31, 63, 105, 153
 Tomoaie, Luminița 203
 Toncescu, V. 112, 122
 Topan, Ioan 173
 Toplița Română 37
 Transilvania (Ardeal) 17, 21, 22, 31, 38,
 39, 41, 45, 52, 58-61, 63, 66, 67, 70, 71,
 73, 81, 86, 87, 89, 90, 92, 96, 97, 100,
 103, 104-109, 112, 114, 123, 126, 130,
 135, 136, 143, 144, 157-159, 169, 216
 Trăilă, Ilie 44
 Treiscaune 63
 Tudoran, Dorift 173
 Tufan, Alexandru 150, 153
 Tulcea 144
 Turcu, Simion 153
 Turda 25, 100, 133, 158, 177, 178
 Turda-Arieș 63
 Tusa, Gábor 151

Ț

Țuțea, Petre 120

U

Ujvári, Francisc 173
 Ungaria 17, 21, 29, 41, 52, 53, 133, 138,
 143, 158

Urmánczi 37
Ursadan, Daciana Lavinia 203
U.R.S.S. 159, 167, 179

V

Vác 58
Váci, Coloman 156
Váci, Solomon 173
Vadul Crişului 120
Vaida, Alexandru 45
Vaida, Felicia 173
Vaida, Ladislau 18
Vaida, Mircea 213
Vaida Voevod, Alexandru 19, 145
Varna, Sabin 152
Varşovia 211
Vasiliu, Emil 120
Vasvári, Alexandru 173
Văcăreşti 181
Vâlcea 144, 203
Vechiul Regat (Regat, Regatul
României) 28, 30, 31, 58, 61, 62, 66,
70, 71, 86-88, 90, 105, 106, 109, 112,
123, 216
Veress, Andrei 214
Verona 212

Vianini, Adriano 212
Vida Simiti, Ionuţ 203
Viena 21, 30, 31, 33, 35, 40, 49, 52, 131,
182
Vlad, Aurel 41
Vodă, P. Alexandru 173
Voişanu, Gheorghe 169, 173
Vornicel, Cecilia 168, 173
Vucicu, Ilie 150
Vuia, Liviu 173

W

Weiss, Ignác 42
Weisz, Francisc 173
Welter, Károly 152
Werbőczy, István 15
Wilson, Woodrow 133
Wolff, Maria 173

X

Xantopol, Constantin 129, 164- 166,
180, 181

Z

Zalău 178
Zelea Codreanu, Corneliu 124

